

Oznámení č.	Obsah	Strana
III	<i>Přípravné akty</i>	
EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR		
439. plenární zasedání ve dnech 24. a 25. října 2007		
2008/C 44/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zelené knize Evropský výzkumný prostor: nové perspektivy KOM(2007) 161 v konečném znění	1
2008/C 44/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady o zřízení společného podniku iniciativy pro inovativní léčiva KOM(2007) 241 v konečném znění – 2007/0089 (CNS)	11
2008/C 44/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady o založení „společného podniku ARTEMIS“ pro provádění společné technologické iniciativy v oblasti vestavěných počítačových systémů KOM(2007) 243 v konečném znění – 2007/0088 (CNS)	15
2008/C 44/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady, kterým se zřizuje společný podnik Čisté nebe KOM(2007) 315 v konečném znění – 2007/0118 (CNS)	19
2008/C 44/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady o založení „společného podniku ENIAC“ KOM(2007) 356 v konečném znění – 2007/0122 (CNS)	22
2008/C 44/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o ochraně spotřebitelů ve vztahu k některým aspektům timeshare, dlouhodobých rekreačních produktů, dalšího prodeje a výměn KOM(2007) 303 v konečném znění – 2007/0113 (COD)	27
2008/C 44/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o vahách s neautomatickou činností (kodifikované znění) KOM(2007) 446 v konečném znění – 2007/0164 (COD)	33

<u>Oznámení č.</u>	Obsah (pokračování)	Strana
2008/C 44/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o svítlících zadních registračních tabulek motorových vozidel a jejich přípojných vozidel (kodifikované znění) KOM(2007) 451 v konečném znění – 2007/0162 (COD)	33
2008/C 44/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o potlačení vysokofrekvenčního rušení kolových zemědělských a lesnických traktorů (elektromagnetická kompatibilita) (kodifikované znění) KOM(2007) 462 v konečném znění – 2007/0166 (COD)	34
2008/C 44/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu Hodnotící zpráva o dosaženém pokroku v oblasti biopaliv Zpráva o dosaženém pokroku ve využívání biopaliv a jiných obnovitelných pohonných hmot v členských státech Evropské unie KOM(2006) 845 v konečném znění	34
2008/C 44/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu Výsledky přezkumu strategie Společenství na snižování emisí CO ₂ z osobních automobilů a lehkých užitkových vozidel KOM(2007) 19 v konečném znění	44
2008/C 44/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2003/54/ES, pokud jde o použitelnost některých ustanovení na Estonsko KOM(2007) 411 v konečném znění – 2007/0141 (COD)	49
2008/C 44/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o výběru a povolování systémů poskytujících družicové pohyblivé služby KOM(2007) 480 v konečném znění – 2007/0174 (COD)	50
2008/C 44/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Přizpůsobení regulativnímu postupu s kontrolou Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o změně směrnice 95/50/ES, pokud jde o prováděcí pravomoci svěřené Komisi KOM(2007) 509 v konečném znění – 2007/0184 (COD)	52
2008/C 44/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o změně směrnice 98/70/ES, pokud jde o specifikaci benzínu, motorové nafty a plynových olejů, o zavedení mechanismu pro sledování a snížení emisí skleníkových plynů pocházejících z paliv používaných v silniční dopravě, o změně směrnice Rady 1999/32/ES, pokud jde o specifikaci paliva používaného plavidly vnitrozemské plavby, a o zrušení směrnice 93/12/EHS KOM(2007) 18 v konečném znění – 2007/0019 (COD)	53
2008/C 44/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vývoj vyrovnávacího příspěvku pro znevýhodněné oblasti od roku 2010	56
2008/C 44/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Kontrola stavu a budoucnost SZP po roce 2013	60
2008/C 44/18	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Změna klimatu a Lisabonská strategie	69
2008/C 44/19	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Úvěr a sociální vyloučení ve společnosti blahobytu	74
2008/C 44/20	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podnikavost a lisabonská agenda	84

2008/C 44/21	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Imigrační politika Společenství a politika spolupráce se zeměmi původu směřující k podpoře rozvoje	91
2008/C 44/22	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o statistice Společenství v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci KOM(2007) 46 v konečném znění – 2007/0020 (COD)	103
2008/C 44/23	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a na jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství KOM(2007) 159 v konečném znění – 2007/0054 (COD)	106
2008/C 44/24	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Špatné zacházení se staršími občany	109
2008/C 44/25	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2003/96/ES, pokud jde o úpravu zvláštního režimu zdanění plynového oleje používaného jako pohonná hmota k obchodním účelům a o koordinaci zdanění bezolovnatého benzínu a plynového oleje používaného jako pohonná hmota KOM(2007) 52 v konečném znění – 2007/0023 (CNS)	115
2008/C 44/26	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2006/112/ES, pokud jde o některá dočasná ustanovení o sazbách daně z přidané hodnoty KOM(2007) 381 v konečném znění – SEC(2007) 910	120
2008/C 44/27	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Chorvatsko na cestě k přistoupení	121

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

439. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VE DNECH 24. A 25. ŘÍJNA 2007

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k zelené knize Evropský výzkumný prostor: nové perspektivy

KOM(2007) 161 v konečném znění

(2008/C 44/01)

Dne 4. dubna 2007 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci *Zelené knihy Evropský výzkumný prostor: nové perspektivy*.

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. října 2007. Zpravodajem byl pan WOLF.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 107 hlasy pro, 0 hlasů bylo proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Výbor považuje za naléhavě nutné výrazně posílit dosažité opatření v oblasti výzkumu a vývoje (VaV) v Evropě, zlepšit příslušné nezbytné rámcové podmínky a vytvořit finanční předpoklady.

Vedle průrazných evropských, národních a průmyslových programů výzkumu a vývoje je zapotřebí evropského vnitřního trhu pro výzkum a vývoj, aby bylo možné lépe využívat a uvolňovat potenciál, který Evropské společenství má a který je třeba rozvíjet – a to je Evropský výzkumný prostor.

1.2 Výbor proto vítá záměr Komise posílit a vybudovat Evropský výzkumný prostor. Uvedené cíle a návrhy jsou vesměs správné a zaslouží si podporu. Je třeba je však doplnit a v určitých případech vyjasnit či opravit.

1.3 Výbor souhlasí s cílem vytvořit pro vědecké pracovníky atraktivní pracovní trh, který navíc umožňuje a odměňuje mobilitu. Prioritu v tomto ohledu mají zásadní otázky týkající se podoby smluv, atraktivní úrovně platů, sociálního zabezpečení/sociálních dávek platných v celé Evropě a rodinné soudržnosti. Především v tomto ohledu panují v členských státech velké nedostatky! Výbor proto na tomto místě apeluje obzvláště na členské státy a příslušné sociální partnery, aby tyto nedostatky odstranily a poskytly zejména i mladým výzkumným pracov-

níkům atraktivní pracovní příležitosti, které jsou s to konkurovat pracovním příležitostem pro vysoce nadané akademické pracovníky. Teprve pak budou nadaní mladí lidé opět ochotni investovat svoji energii a čas do odpovídajícího náročného a úzce specializovaného studia, a přispějí tak k odstranění povážlivého nedostatku kvalifikovaných vědeckotechnických odborníků a absolventů vysokých škol v Evropě.

1.4 Výbor podporuje cíl z Barcelony, který formulovala Evropská rada. Podle současné situace se ovšem Společenství na investicích do výzkumu a vývoje, o které celkově usiluje cíl z Barcelony, bude podílet pouze zhruba 2 % (tedy pouze padesátinou!). Zdaleka největší politický závazek k dosažení cíle z Barcelony tedy mají členské státy, hospodářský závazek naopak průmysl. Doporučení Výboru jsou proto určeny zejména Radě, Parlamentu a členským státům, aby podnikly veškeré kroky, aby výzkumu a vývoji v Evropě opět zajistily světové prvenství a aby učinily veškerá opatření, která jsou k tomu třeba.

1.5 Výbor opakuje své doporučení zvýšit příspěvek Evropského společenství na výdaje na výzkum a vývoj, o něž celkově usiluje, nejméně na 3 %, a umocnit tak sílu pákového efektu podpory výzkumu Společenství na požadované investice do výzkumu členských států a průmyslu. Navíc by měla být vynaložena značná část prostředků strukturálních fondů

na infrastrukturní opatření v oblasti VaV a zvýšena možnost podpory prostřednictvím EIB. Toto doporučení se kvůli dlouho podceňovanému a závažnému energetickému a klimatickému problému stalo ještě naléhavějším.

1.6 Výbor souhlasí s cílem vybudovat vědeckotechnické výzkumné infrastruktury světové úrovně, které je pak ovšem třeba i trvale a spolehlivě podporovat. Základním předpokladem úspěchu a smyslu je účast příslušných institutů a skupin univerzit z jednotlivých členských států, jakož i odpovídající aktivní zapojení průmyslu v případě technických projektů. Teprve toto propojení vytvoří celistvý systém a přinese evropskou přidanou hodnotu.

1.7 Výbor podporuje cíl posílit výzkumné instituce a jejich nadřazené zastřešující organizace jakožto hlavní iniciátory a odborníky na výzkum a vývoj. Tato zařízení potřebují spolehlivé dlouhodobé plánování, odpovídající vybavení a dostatečnou volnost v rozhodování. Podmínkou je větší vlastní odpovědnost za využívání finančních zdrojů, dostatečně vysoký podíl na základním financování, komplexní financování projektů, převoditelnost ročních rozpočtů, odbourávání administrativního přetížení špičkových odborníků na výzkum a výuku, které brzdí pokrok, stimulování a špičková podpora prostřednictvím dodatečného přidělování prostředků na výzkum v hospodářské soutěži.

1.8 Výbor vidí ve společných technologických iniciativách a v technologických platformách důležité nástroje k vytvoření technických inovací ve strategicky důležitých oblastech výzkumu. U partnerství veřejného a soukromého sektoru, která jsou k tomu zapotřebí, a u společných výzkumných programů je také nutno přiměřeně zapojit malé a střední podniky. Znalostní a inovační komunity Evropského technologického institutu (Knowledge and Innovation Communities, KIC), které musí být ještě vytvořeny, by měly těžit z nabytých zkušeností. Zkušenosti s projekty ERA-NET a CORNET a s uskupeními EUREKA zde mohou být rovněž cenným přínosem.

1.9 Výbor podporuje cíl otevřít Evropský výzkumný prostor světu. K tomu je však rozhodujícím kritériem jeho atraktivita. Teprve až bude překonán *odliv mozků*, který je v dnešní době často předmětem stížností, nejen z hlediska množství, ale i kvality nejschopnějších a nejuspěšnějších světových výzkumných pracovníků, bude možné považovat tento problém za vyřešený. Aby však bylo možné toho dosáhnout, musí souhlasit všechny zásadní faktory: úroveň, vybavení, pracovní podmínky, politické rámcové podmínky, možnosti rozvoje a volnost, osobní příjmy a společenské uznání.

1.10 Výbor podporuje *metodu otevřené koordinace*, na jejímž základě se hodnotí strategické cíle a politiky členských států a vyměňují zkušenosti, aby se dospělo k soudržnosti a optimální evropské politice výzkumu. Naproti tomu je třeba odmítnout

koordinaci evropského výzkumu, která přichází shora s cílem všeobecné harmonizace (top-down), zachází do detailů a proniká do výzkumných organizací či firem. Proto je nutné se vyvarovat dojmu, že Komise usiluje o centrální řízení evropského výzkumu. Jde o vyváženou rovnováhu mezi rámcem Společenství, svěbytností členských států a institucionální a individuální iniciativou a tvořivostí. Pouze pluralismem metod, přístupů a volby témat se může dospět vždy k těm nejlepším výsledkům, postupům a inovacím.

1.11 Výbor opakuje své výzvy k odbourání byrokracie. Výbor proto doporučuje, aby *odbourání byrokracie* bylo zahrnuto do příští agendy Evropského výzkumného prostoru jako další významný politický cíl. To znamená rozvíjet společně s členskými státy a výzkumnými organizacemi koncepcie usilující o zjednodušení nadměrné regulace a rozmanitosti evropských, národních, regionálních a institucionálních informačních povinností, řízení o žádosti, postupů posuzování, hodnocení a schvalování atd. a o jejich omezení na to nejnútnější. Sama konkurence v podporování vynikajících výsledků zvyšuje především byrokracii, do níž musí výzkumní pracovníci vkládat své úsilí. Proto je ještě důležitější najít díky odbourávání byrokracie a zjednodušování celkově obhajitelné řešení. Strach z chyb jednotlivce nesmí vést k přehnaným předpisům a patovým situacím pro všechny ostatní.

1.12 Výbor považuje za nutné, aby v podporujících organizacích, především také v Komisi, spolupůsobili z vědeckého hlediska vynikající kvalifikovaní zkušení úředníci, kteří budou a zůstanou co nejlépe a dlouhodobě znali svých příslušných oborů a jejich zvláštností a své konkrétní vědecké komunity (pravidelná změna zaměstnání je v tomto případě kontraproduktivní!).

1.13 Výbor doporučuje doplnit Evropský výzkumný prostor o *Evropský prostor znalostí* s cílem vytvořit evropskou znalostní společnost. To vyžaduje fundované široké vzdělání všech občanů a pro vědecké pracovníky a inženýry navíc nezbytnou kvalitní odbornou přípravu. Z toho vyplývá i vazba na odpovídající „znalostní management“. Výzkum a vývoj staví na existujících znalostech, aby se vytvořily znalosti nové.

1.14 Výbor doporučuje vypracovat jasná a srozumitelná pravidla pro rozličné nástroje na podporu a koordinaci výzkumu a vývoje ze strany Společenství, včetně shrnujícího seznamu (a návodu k použití) veškerých nástrojů a forem podpory a spolupráce, které má Komise pro cíle VaV k dispozici. To by mělo ukázat, zda jejich rostoucí značné množství ještě vykazuje dostatečně jasné úkoly a dostatek přesnosti v dělení, a zda jsou pro potenciální uživatele i pro úředníky Komise nadále přehledné a použitelné, nebo zda je naopak třeba je nově uspořádat.

1.15 Mnoho témat zmíněných v zelené knize vyžaduje diferencovaný přístup. V této souvislosti a v souvislosti s dalšími aspekty odkazuje Výbor na plné znění svého stanoviska.

2. Sdělení Komise

2.1 Sdělení Komise souvisí s již uzavřenou diskusí a přijetím momentálně platného 7. rámcového programu pro výzkum a vývoj (VaV), s příslušnými vybranými výzkumnými tématy (tzv. specifickými programy), s příslušnými dostupnými nástroji a s pravidly účasti. V tomto sdělení Komise proto již nejde o obsah výzkumu, nýbrž výhradně o strategické cíle Evropského výzkumného prostoru.

2.2 Za tímto účelem jsou po krátkém historickém přehledu shrnuty úkoly a cíle Evropského výzkumného prostoru, projednány v souvislosti se zjištěným momentálním stavem, přezkoumány a přizpůsobeny novému vývoji. Výchozím bodem sdělení je význam evropského výzkumu a vývoje pro Lisabonskou strategii a otázka jejich konkurenceschopnosti v globálním prostředí.

2.3 Při tom jsou jakožto zvláštní úkoly a cíle vyzdvíženy následující body:

- **přiměřený tok odborně způsobilých výzkumných pracovníků** s vysokou úrovní mobility mezi institucemi, obory, odvětvími a zeměmi,
- **výzkumné infrastruktury světové úrovně**, vzájemně provázané a propojené a přístupné výzkumným týmům ze všech zemí Evropy a světa, zejména díky novým generacím infrastruktur elektronické komunikace,
- **špičkové výzkumné instituce**, uskutečňující účinnou spolupráci a partnerství veřejného a soukromého sektoru, tvořící jádro výzkumných a inovačních „klastřů“, včetně „virtuálních výzkumných komunit“, specializovaných zejména na interdisciplinární oblasti a schopných získávat kritické množství personálních i finančních zdrojů,
- **účinné sdílení znalostí**, zejména ve vztahu mezi veřejným výzkumem a sektorem průmyslu a také ve vztahu k široké veřejnosti,
- **dobře koordinované výzkumné programy a priority**: národně, regionálně a evropsky,
- **široké otevření evropského výzkumného prostoru světu**.

2.4 Doposud dosažené výsledky jsou shrnuty a na jejich základě se zdůvodňují perspektivní opatření na konsolidaci a další rozvoj Evropského výzkumného prostoru. Současný

rámcový program EU pro výzkum byl z pohledu Komise výslovně koncipován tak, aby tato opatření podpořil. Jeho finanční prostředky byly výrazně navýšeny, i když v menší míře, než Evropská komise původně navrhovala (a Výbor doporučil!). Nové iniciativy zahájené v souvislosti se 7. rámcovým programem (2007–2013), jako například vytvoření Evropské rady pro výzkum, budou mít významný dopad na evropské výzkumné prostředí. Budoucí Evropský technologický institut by rovněž mohl přispět k vytváření znalostních a inovačních komunit na světové úrovni.

2.5 Zároveň se – z pohledu Komise – poukazuje na slabiny, které mají být odstraněny, jako např. (ve zkratce):

- Výzkumní pracovníci zatím pořád ještě pociťují omezení vlastních profesních možností.
- Pro podniky je často obtížné spolupracovat s výzkumnými institucemi.
- Financování vnitrostátního a regionálního výzkumu zůstává i nadále nekoordinované.
- Reformy prováděné na úrovni členských států často postrádají celoevropskou perspektivu a soudržnost.

2.6 Další body zelené knihy budou uvedeny v následujících připomínkách Výboru.

2.7 Pro podněcení široké diskuse na základě zelené knihy Komise v tomto dokumentu formulovala 35 konkrétních otázek. Očekávané odpovědi od Parlamentu, Rady, EHSV, Výboru regionů, členských států a výzkumných pracovníků a výzkumných zařízení mají být v roce 2008 promítnuty do návrhů opatření. Mnoho těchto otázek je již implicitně zodpovězeno v části 3. K některým zvláštním otázkám je zaujat postoj v části 4.

3. Obecné připomínky Výboru

3.1 **Význam špičkové vědecké úrovně.** Výbor vícekrát⁽¹⁾ upozornil na to, že nejlepší vědecké a technické výsledky a jejich přeměna v konkurenceschopnou ekonomickou sílu jsou rozhodujícími předpoklady pro zajištění naší budoucnosti v globálním prostředí a pro neohrožení evropského sociálního modelu.

Proto je naléhavě nutné výrazně posílit dosavadní opatření v oblasti výzkumu a vývoje v Evropě, vytyčit příslušné nezbytné politické priority a zlepšit příslušné nezbytné rámcové podmínky a vytvořit finanční předpoklady. Důležité je uplatnění zásady konkurenceschopnosti podle kritérií excelence. K pravidlům pro nezbytnou státní podporu se Výbor již víckrát vyjádřil⁽²⁾.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 256, 27.10.2007.

Úř. věst. C 325/16, 30.12.2006.

⁽²⁾ Úř. věst. C 325/16, 30.12.2006.

3.2 Evropský vnitřní trh výzkumu a vývoje. Vedle průrazných evropských, národních a průmyslových programů výzkumu a vývoje je zapotřebí evropského vnitřního trhu pro výzkum a vývoj, aby byl lépe využíván a uvolňován potenciál, který Evropské společenství má a který je třeba rozvíjet: **to je Evropský výzkumný prostor.**

3.3 Všeobecný souhlas. Výbor proto vítá, že je v zelené knize vyhlášen záměr konsolidovat, posilovat a dále rozvíjet Evropský výzkumný prostor, jakožto pokračování celkově pozitivního vývoje. Spatřuje v tom i odraz důležitých aspektů svých dřívějších doporučení⁽³⁾. Cíle, které jmenuje Komise, jsou správné a návrhy, které jsou za tímto účelem předkládány, jsou v zásadě považovány za účelné a hodné podpory. Je třeba je však doplnit a v určitých případech vyjasnit či opravit.

3.4 Výchozí situace

3.4.1 Vědecká komunita. Již před více než 50 lety byla založena Evropská organizace pro jaderný výzkum⁽⁴⁾ CERN. Nezávislé úsilí mezinárodní vědecké komunity, tj. organizace předních mezinárodních vědeckých pracovníků⁽⁵⁾, získalo nezbytnou podporu rozhodujících politiků v Evropě. Tak bylo vytvořeno evropské experimentální zařízení špičkové třídy, které by překračovalo možnosti resp. ochotu jednotlivých zemí k samostatnému financování a využívání. Z obdobných důvodů byly později založeny další nadnárodní evropské organizace⁽⁶⁾ jako ECMWF, EMBO ESRF, ESO, ESA a ILL.

3.4.2 Evropské společenství. Smlouva o založení Evropského společenství pro atomovou energii (Smlouva o Euratomu), která byla podepsána v Římě dne 25. března 1957, je jednou ze tří smluv o založení Evropského společenství. Tím začalo také úsilí Společenství v oblasti výzkumu a vývoje⁽⁷⁾. Nabytím platnosti prvního rámcového programu pro výzkum a vývoj v

⁽³⁾ Úř. věst. C 110/3, 30.4.2004.
 Úř. věst. C 110/98, 30.4.2004.
 Úř. věst. C 157, 28.6.2005.
 Úř. věst. C 65, 17.3.2006.
 Úř. věst. C 185, 8.8.2006.
 Úř. věst. C 309, 16.12.2006.
 Úř. věst. C 325, 30.12.2006.

⁽⁴⁾ CERN: Organisation Européenne pour la Recherche Nucléaire. Jelikož je toto označení vzhledem k širšímu zaměření CERNu zavádějící, používá se dnes označení „evropská laboratoř pro fyziku částic“ (European laboratory for particle physics – Laboratoire européen pour la physique des particules), která lépe vystihuje současnou práci této organizace.

⁽⁵⁾ Výbor užívá pojmy „vědeckí pracovníci“ či „inženýři“ vždy pro osoby obou pohlaví. Tím stvrzuje svou opakovanou podporu plnému rovnému postavení žen a mužů i ve výzkumu a vývoji. Viz též odstavec 3.16.2.

⁽⁶⁾ ILL: Institut Laue-Langevin
 ECMWF: European Centre for Medium-Range Weather Forecasts
 ESRF: European Synchrotron Radiation Facility
 ESO: European Southern Observatory
 EMBO: European Molecular Biology Organization
 ESA: European Space Agency
 Viz též <http://www.euroforum.org>.

⁽⁷⁾ Pro podrobné znázornění viz též CORDIS focus Newsletter č. 279, červen 2007.

roce 1986 byl položen základní kámen všeobecné výzkumné politiky Společenství, která přesahovala cíle Euratomu. V roce 2000 – v souvislosti s formulováním Lisabonské strategie – následovalo rozhodnutí o *Evropském výzkumném prostoru*, kterým evropská politika stvrdila svoji vůli vytvořit formální rámec pro evropský výzkum. *Evropský výzkumný prostor* se měl zároveň stát symbolickou značkou s opodstatněním a cílem zaměřeným na Lisabonskou strategii.

3.4.3 Cíl z Barcelony. Jak již bylo několikrát zdůrazněno, Výbor podporuje cíl z Barcelony, který Evropská rada formulovala před pěti lety v důsledku Lisabonské strategie. Tento cíl říká, že celkové výdaje Unie na výzkum a vývoj se mají zvýšit, aby v roce 2010 dosáhly úrovně necelých 3 % HDP. Investice, které jsou k tomu zapotřebí, má ze dvou třetin financovat soukromý sektor. Podle současné situace se ovšem Společenství na investicích do výzkumu a vývoje, o které celkově usiluje cíl z Barcelony, bude podílet pouze zhruba 2 % (tedy pouze padesátinou!).

3.5 Politické závazky členských států. Zdaleka největší politický závazek k dosažení cíle z Barcelony tedy mají členské státy, hospodářský závazek naopak průmysl a soukromý sektor. Následující doporučení a výzvy Výboru jsou proto určeny zejména Radě, Parlamentu a členským státům, aby podnikly veškeré nezbytné nutné kroky a podpořily cíle formulované v zelené knize, aby výzkumu a vývoji v Evropě opět zajistily světové prvenství, aby prvním krokem k tomu bylo dosažení cíle z Barcelony, a aby učinily veškerá další opatření, která jsou k tomu třeba.

3.6 Lépe využít pákový efekt podpory výzkumu ze strany Společenství. Avšak i podpora výzkumu ze strany Společenství je velmi důležitá. Nemá jen integrující a koordinující moc, ale především pákový účinek na investice členských států a průmyslu do výzkumu. Moc tohoto pákového efektu by tedy měla být posílena, aby členské státy a průmysl mohly konečně poskytnout svůj nezbytný plný příspěvek dosud neuskutečněnému cíli z Barcelony. Evropa si tedy nyní musí být vědoma své tradice jakožto vůdce výzkumu a inovací a musí ji znovu oživit.

3.6.1 Zvýšit příspěvek Společenství. V tomto ohledu Výbor konstatoval⁽⁸⁾, že stávající odsouhlasený rozpočet Společenství pro výzkum a vývoj nepostačí k využití tohoto pákového efektu. Znovu proto opakuje své naléhavé doporučení zvýšit při nadcházejícím přezkumu rozpočtu v roce 2008 příspěvek Společenství na výdaje na výzkum a vývoj v Evropském výzkumném prostoru, o nějž se celkově usiluje, ze současných

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 325, 30.12.2006.

necelých 2 % nejméně na 3 %, vynaložit⁽⁹⁾ navíc značnou část prostředků strukturálních fondů na infrastrukturní opatření v oblasti VaV⁽¹⁰⁾ a výrazně zvýšit možnosti podpory prostřednictvím EIB.

3.6.2 Neodkladnost politického rozhodnutí. Komise právě uveřejnila číselné údaje⁽¹¹⁾ o současné situaci evropského výzkumu a jeho financování v porovnání s mezinárodními konkurenty, které potvrzují mimořádnou neodkladnost proměnit výše uvedené doporučení Výboru v politické rozhodnutí. Situaci navíc ztěžuje velmi vážný a dlouho podceňovaný energetický a klimatický problém!

3.7 Kritické množství, sdílení zdrojů a odborných znalostí, evropská přidaná hodnota. Společenství bude přednostně uskutečňovat a podporovat takové výzkumné úkoly a projekty mimořádně důležité pro vědecký a technický pokrok, které přesahují ochotu nebo možnosti jednotlivých členských států a jejich ekonomiky, nebo které budou díky společnému postupu a propojení celé Evropy podstatně účinnější. Dosáhne se tak významné přidané hodnoty, než jakou členské státy dosáhnou samostatným úsilím.

3.8 Infrastruktury a špičkové výzkumné instituce. V mnoha zvláště důležitých oblastech výzkumu jsou nákladná infrastrukturní opatření a velké přístroje zásadním předpokladem zcela nových poznatků a technického pokroku a poskytují technickému rozvoji (v předkonkurenční fázi) nové možnosti zlepšení a inovací. Proto Výbor přikládá cíli *rozvoje výzkumných infrastruktur světové úrovně*, jenž je uveden v zelené knize, mimořádnou důležitost. Jsou základem a katalyzátorem špičkového výzkumu. Jsou pro nejlepší světové vědecké pracovníky a inženýry velmi atraktivní a znamenitě tím slouží i dalšímu důležitému cíli, který si zasluží podporu, totiž *zřídit špičkové výzkumné instituce*, které propůjčí značce *evropský výzkum a evropský výzkumný prostor* trvalý respekt a význam.

3.8.1 Seznam příležitostí ESFRI⁽¹²⁾. Výbor tedy vítá *seznam příležitostí ESFRI*, který byl vypracován za účasti členských států a Komise a oceněn a podpořen Radou⁽¹³⁾. Zároveň poukazuje na to, že kromě primárního úsilí ze strany členských států zde v budoucnosti bude zapotřebí i většího, jistého

⁽⁹⁾ Výbor v tomto směru vítá i stejný požadavek Evropské poradenské komise pro výzkum EURAB. K tomu viz http://ec.europa.eu/research/eurab/index_en.html.

⁽¹⁰⁾ Na tomto místě Výbor obzvláště apeluje na členské státy, aby učinily příslušná politická rozhodnutí.

⁽¹¹⁾ European Commission: Key Figures 2007 On Science, Technology and Innovation, Towards a European knowledge area, Monday 11 June 2007.

⁽¹²⁾ Evropské strategické fórum pro výzkumné infrastruktury (ESFRI, European Strategy Forum on Research Infrastructures); <http://cordis.europa.eu/esfri/>.

⁽¹³⁾ Rada ve složení pro hospodářskou soutěž (vnitřní trh, průmysl a výzkum), 21. a 22. května 2007.

a trvalého úsilí Komise. Politická vůle k vynikající vědeckotechnické průkopnické práci zde totiž bude obzvláště zřejmá. Výbor proto výslovně podporuje důsledné uskutečňování plánu a podstatnou finanční účast Společenství na stavbě a dlouhodobém provozu těchto zařízení. Zdůrazňuje význam adekvátního koncipování smluv, aby byla tato zařízení otevřená a atraktivní pro partnery či uživatele z celého Evropského výzkumného prostoru, a mimoto podporuje úsilí o mimo-evropská partnerství nebo účast⁽¹⁴⁾.

3.8.2 Kontinuita podpory. Právě u projektů, které jsou kvůli svým vysokým investičním nákladům koncipovány dlouhodobě, je zvláště důležité, aby jejich podpora byla až do dosažení cílů spolehlivá a kontinuální, pokud splňují kritérium vědecké excellence. Silné výkyvy, nejistoty či dokonce přerušené financování vedou právě v této oblasti nejen k plýtvání nákladnými investicemi a prací v oblasti vědeckotechnického rozvoje, ale ničí vybudovaná propojení, mezinárodní spolupráci a důvěru v budoucí závazky, čímž poškozují i evropský trh práce pro vědecké pracovníky a inženýry.

3.8.3 Zapojení univerzit a institutů. Základním předpokladem úspěchu těchto značných investic do infrastrukturních projektů a nezbytného rozšíření základny špičkového výzkumu je odpovědná účast příslušných institutů, výzkumných organizací a skupin univerzit z jednotlivých členských států na rozvoji a využívání příslušných experimentálních zařízení, neboť teprve toto propojení vytvoří celek a přinese evropskou přidanou hodnotu. Proto je rovněž nezbytné toto propojení přiměřeně podporovat a adekvátně vybavit specifické programy *Spolupráce a Myslenky*. Pro tyto účely musí být k dispozici především i dostatečné prostředky na cestování a na pobyt v místě, jakož i na komunikační systémy a pomocné přístroje. Výbor navíc na tomto místě poukazuje na velký význam podporování mobility.

3.8.4 Neomezená mobilita. Výbor podporuje cíl, aby byla v rámci Evropského výzkumného prostoru zaručena neomezená mobilita mezi členskými státy, organizacemi a mezi soukromým a veřejným sektorem. Mobilita neslouží pouze profesnímu rozvoji, výměně znalostí a odborným zkušenostem, ale obecně rozšiřuje obzory, posiluje schopnost úsudku a podporuje kulturní porozumění. Proto je třeba překonat resp. odstranit veškeré nedostatky a chybná opatření, které ještě brání neomezené mobilitě. Vedle překážek mezi jednotlivými státy, nedostatečného uznávání/převoditelnosti nároků na sociální dávky k nim patří např. také daňová znevýhodnění/zátěže vznikající při stěhování rodin v souvislosti s výměnou bytu nebo nemovitostí.

⁽¹⁴⁾ Jako např. u projektu ITER.

3.8.5 Situace v nových členských státech. Je však třeba dbát na to a rozvíjet podněty pro to, aby žádoucí mobilita výzkumných pracovníků z nových členských států v rámci Evropy nevedla k dlouhodobému „odlivu mozků“ z Evropy. Výbor již ve svých dřívějších stanoviscích poukazoval na skutečnost, že také z tohoto důvodu má rozvoj atraktivních výzkumných zařízení v nových členských státech mimořádný význam.

3.9 Uznání hodnoty Evropského výzkumného prostoru. Při úspěšné a účinné mezinárodní spolupráci, zejména na velkých evropských projektech, vzniká u zainteresovaných subjektů pocit pospolitosti, který prospívá uznání hodnoty Evropského výzkumného prostoru a symbolice Evropy.

3.10 Organizovanost a odborné konference. Příklad CERN, ale například také rozvoj evropských zařízení pro výzkum jaderné syntézy ukazují vůli a schopnost vědecké komunity hledat a najít partnery pro mezinárodní spolupráci z vlastní iniciativy a získat pro mezinárodní financování vlády třetích států. Nezbytným předpokladem je dát v Evropě k dispozici i prostředky na pořádání zvláště významných vědeckotechnických odborných konferencí a na účast zejména mladších evropských vědeckých pracovníků také na mezinárodních konferencích.

3.10.1 Vědeckotechnické společnosti – organizace občanské společnosti. Odborné konference jsou základním fórem pro šíření a hodnocení výsledků, výměnu znalostí a myšlenek, navazování spolupráce a rozvoj nových nebo vylepšených koncepcí. Takovéto konference jsou obvykle pořádány příslušnými vědeckotechnickými odbornými společnostmi⁽¹⁵⁾, které jsou typickými organizacemi občanské společnosti. Výbor proto doporučuje, aby jejich výkony byly více brány na vědomí a aby byla rovněž více využívána a podporována jejich činnost pro šíření znalostí, hodnocení výsledků a koordinaci výzkumu.

3.11 Rámcové programy. Podle mínění Výboru jsou hlavními nástroji Společenství k uskutečnění Evropského výzkumného prostoru rámcový program Společenství pro výzkum a vývoj a rámcový program Evropského společenství pro atomovou energii.

Jako doplněk specifických programů *Infrastruktury a Myšlenky* pobízejí ke koordinované spolupráci (viz odstavec 3.13) zejména specifické programy *Spolupráce a Lidé* a podpůrná opatření,

⁽¹⁵⁾ Např. European Physical Society, federace evropských národních svazů inženýrů (European Federation of National Engineering Associations), evropská federace chemického inženýrství, evropské akademie (IASAC, ALEA, IAP) atd. Mnoho z nich je organizováno i v zastřešujících sdruženích, jako Initiative for Science in Europe (ise).

kteřá s nimi souvisí. Jejich náležité provádění je tedy zásadní součástí tvorby identity *evropského výzkumu a Evropského výzkumného prostoru*, která přesahuje hranice států a vytváří synergie.

3.11.1 Základní výzkum a aplikace. Je třeba vyzdvihnout výslovné zapojení základního výzkumu a uznání jeho rozhodujícího významu pro pokrok a inovace. Z toho vyplývá i nezbytná **vyváženost** mezi zamýšlenou podporou základního výzkumu na jedné straně a aplikovaným výzkumem a výzkumem zaměřeným na produkt a proces na straně druhé. Jak bylo několikrát zdůrazněno⁽¹⁶⁾, mezi oběma oblastmi neexistuje žádná dělící čára, ale naopak vzájemné působení: jedna oblast podmiňuje druhou.

3.11.2 Společné technologické iniciativy, technologické platformy a ETI. Výbor zdůrazňuje zvláštní úlohu společných technologických iniciativ a technologických platform. Jejich cílem je vytvářet ve strategických oblastech výzkumu partnerství veřejného a soukromého sektoru a uskutečňovat společné výzkumné programy. Výbor doporučuje, aby se v případě **znalostních a inovačních komunit** (Knowledge and Innovation Communities, KICs) Evropského technologického institutu (ETI), které musí být ještě vytvořeny, těžilo z nabytých zkušeností. Také zkušenosti s projekty ERA-NET a s uskupeními EUREKA mohou být cenným přínosem.

3.11.3 MSP. Mimořádně důležitou roli v partnerstvích veřejného a soukromého sektoru, ale také v průmyslových partnerstvích, hraje dostatečné zapojení malých a středních podniků (MSP). Výbor vítá, že Komise v tomto směru vyvíjí a chce i nadále vyvíjet zvláštní úsilí. Přínosem zde navíc může být i projekt CORNET⁽¹⁷⁾ (Collective Research Networking), který byl zahájen v rámci ERA-NET.

3.11.4 Utajování informací. Poskytování informací o nových poznatcích bylo a je jedním z faktorů úspěchu moderní vědy (viz též odstavec 4.4.2 **Volný přístup**). Jejich problematické omezování se týká kromě aspektů duševního vlastnictví zejména také otázky, od jaké fáze vývoje nové/inovační technologie brání utajování – z důvodu konkurence na trhu⁽¹⁸⁾ – nezbytné výměně znalostí a další spolupráci s průmyslovými partnery a mezi nimi. Výbor doporučuje tuto důležitou otázku hlouběji prozkoumat, neboť na ní závisí úspěch spolupráce zejména mezi veřejným a soukromým sektorem.

⁽¹⁶⁾ Úř. věst. C 325, 30.12.2006, odstavec 4.6.

⁽¹⁷⁾ Viz <http://www.cornet-era.net>; dále také CORDIS focus Thematisches Beiheft, č. 24, červen 2007.

⁽¹⁸⁾ A také, není-li poskytnuta lhůta „doby odkladu“ podle patentového práva, aby nepropadlo právo na případně pozdější patentový nárok.

3.12 Posílení výzkumných institucí Výbor podporuje zvláště důležitý cíl posílit výzkumné instituce a jejich nadřazené zastřešující organizace jakožto hlavní iniciátory a odborníky na výzkum a vývoj. Probíhá v nich koordinace, plánování a výzkum a jejich pracovní ovzduší, prostor a způsob výzkumu určují pověst a úspěch příslušné výzkumné organizace a instituce. Tyto organizace a zařízení proto potřebují dlouhodobé a jisté plánování, dostatečné vybavení a odpovídající volnost v rozhodování. Podmínkou je tedy větší vlastní odpovědnost za využívání zdrojů, jistější a dostatečně vysoký (tradičně nejméně 75 % až 80 %) podíl na základním institucionálním financování, komplexní financování projektů, převoditelnost ročních rozpočtů, odbourávání administrativního přetížení špičkových odborníků, stimulování a špičková podpora prostřednictvím dostatečně dlouhodobě zaměřených dodatečných prostředků v hospodářské soutěži a v závislosti na úspěchu.

3.13 Otevřená koordinace. Hlavní podněty ke vzájemné *otevřené koordinaci* a hodnocení výzkumných politik a strategických cílů ze strany členských států vycházejí z rozhodování o výzkumných iniciativách Komise, ke kterému dochází na evropské úrovni a které se osvědčilo, a z jejich přípravných poradních činností. Výbor považuje i dalekosáhlejší harmonizační a kooperační opatření ke konkrétním prioritám či projektům infrastruktury, která probíhají s členskými státy a regiony a mezi nimi, za důležitá a účelná, aby se dospělo k větší soudržnosti a k optimální evropské politice výzkumu. Koordinace je proto vhodná také při zakládání evropských mezivládních organizací výzkumu pro velké projekty a zařízení infrastruktury (viz odstavec 3.8). Koordinace ze strany Komise navíc vyplývá z podpůrných opatření 7. rámcového programu (viz odstavec 3.11).

3.14 Žádná nadměrná koordinace. Naproti tomu je však třeba odmítnout možný záměr *koordinace* evropského výzkumu, která přichází samoučelně shora s cílem všeobecné harmonizace (top-down), zachází do detailů a proniká do výzkumných organizací či firem. Ta by – např. za předpokladu projeveného záměru vyhnout se ve výzkumu duplicitě⁽¹⁹⁾ a fragmentaci – omezila nezbytnou pluralitu výzkumných přístupů a metod (viz zejména také odstavec 4.7.1) a způsobila odmítavý postoj výzkumných pracovníků, institucí a zúčastněného průmyslu.

⁽¹⁹⁾ Již ve svém stanovisku *Věda, společnost a občané* (CES 724/2001) Výbor v odstavci 4.7.5 upozornil, že vzhledem k nutnosti prokázat reprodukovatelnost je duplicita výzkumu, kterou se označuje současný průběh nebo opakování pokusů jinými výzkumnými skupinami – většinou na základě pozmeněných technik a postupů – hlavní součástí vědecké metodiky a vědeckého pokroku. Teprve duplicita je zárukou proti chybám, omylům a falšování [stanovisko není dostupné v češtině].

V každém případě by se mělo zamezit dojmu, že Komise usiluje o centrální řízení evropského výzkumu. Jinak by to totiž byl další příspěvek k již tak existujícím obavám občanů⁽²⁰⁾ v členských státech z příslušné bruselské centralizace. Jde naopak spíše o vyváženou rovnováhu mezi rámcem Společenství, svébytností a rozhodností členských států a institucionální a individuální iniciativou a tvořivostí.

3.14.1 Pluralismus metod, přístupů a volby témat. Pouze pluralismem metod, přístupů a volby témat se může dospět vždy k těm nejlepším výsledkům, postupům a inovacím. Pluralismus není žádné plýtvání, ale nezbytný prostředek k optimalizaci a vývoji v procesu hledání nových znalostí a schopností. Výbor doporučuje, aby byla v této důležitém vymezení otázce konzultována zejména Evropská rada pro výzkum.

3.15 Další cíl: odbourání byrokracie. Bez ohledu na to Výbor opakovaně upozorňuje a doporučuje Komisi, aby pojala odbourání byrokracie za další důležitý cíl do příští politické agendy Evropského výzkumného prostoru. Společně s členskými státy a výzkumnými organizacemi musí být vyvinuty koncepce usilující o zjednodušení resp. zestručnění nadměrné regulace a rozmanitosti evropských, národních, regionálních a institucionálních informačních povinností, řízení o žádosti, postupů posuzování, resp. hodnocení a schvalování atd. a o jejich omezení na to nejnutnější. Hospodářská soutěž o špičkovou úroveň, finanční podporu atd., kterou podporuje i sám Výbor, v prvé řadě zvyšuje náklady na administrativní a hodnotící postupy, které musejí výzkumní pracovníci investovat. Proto je o to důležitější dospět na základě odbourání byrokracie a zjednodušení všech postupů k obhájitelnému řešení. Výbor již upozorňoval⁽²¹⁾ na to, že strach z chyb či nesprávného jednání jednotlivců nesmí vést k přehnaným předpisům a patovým situacím pro všechny ostatní. To platí stejně tak pro způsob práce podporujících organizací a výzkumných pracovníků.

3.16 Atraktivní trh práce a lepší pracovní příležitosti. Výbor souhlasí s důležitým cílem vytvořit pro vědecké pracovníky atraktivní trh práce. Zde musí být smluvní podmínky, úroveň platu, sociální zabezpečení/dávky a podpora rodinné soudržnosti upraveny a zlepšeny tak, aby se vědeckí pracovníci necítili ve svém idealismu vykořisťováni např. kvůli příliš nízkým platům, nevýhodným smluvním podmínkám a vážné nejistotě dalšího profesního rozvoje a nedošli k závěru, že jejich investici do velmi náročného a úzce specializovaného vzdělání nelze v Evropě zhodnotit v úspěšnou profesní dráhu.

⁽²⁰⁾ Lüder Gerken a Roman Herzog v *EUROPE'S WORLD*, vydání z léta 2007.

⁽²¹⁾ Úř. věst. C 256, 27.10.2007.

3.16.1 **Nedostatky v členských státech.** Především v tomto ohledu panují v členských státech velké nedostatky a nadále lze pozorovat chybný vývoj ⁽²³⁾! Výbor proto na tomto místě apeluje obzvláště na členské státy a příslušné sociální partnery, aby tyto nedostatky odstranili a poskytli zejména i mladým výzkumným pracovníkům atraktivní perspektivní pracovní příležitosti, které jsou s to konkurovat pracovním příležitostem pro vysoce nadané akademické pracovníky. Teprve pak budou nadaní mladí lidé opět ochotni investovat svoji energii a čas do odpovídajícího náročného a úzce specializovaného studia a přispějí k odstranění nedostatku kvalifikovaných vědeckotechnických odborníků a příslušných vysokoškolských absolventů v Evropě.

3.16.2 **Rovné postavení žen a mužů.** Výbor zdůrazňuje své zasazování se o rovné příležitosti a rovné postavení žen a mužů. Je zapotřebí nejlepších talentovaných jedinců obou pohlaví – záleží na znalostech a práci. (Pojmy „vědecký pracovník“, „výzkumný pracovník“ a „inženýr“ jsou zde používány pro osoby obou pohlaví).

3.16.3 **Mobilita mezi výzkumnými institucemi, obory, odvětvími a zeměmi.** Výbor rovněž podporuje i cíl zelené knihy výrazně zlepšit mobilitu mezi institucemi, obory, odvětvími a zeměmi. Na jedné straně upozorňuje na příslušná výše uvedená doporučení, na druhé straně na svá dřívější doporučení týkající se atraktivních systémů stipendií (dlouhodobé volno) na výměnu pracovníků mezi akademickým světem a průmyslem.

3.16.4 **Rodinná soudržnost.** Výbor již několikrát upozorňoval na zvláště důležitý aspekt podporování mobility, totiž umožnit a podporovat rodinnou soudržnost. To se týká především výdělečné činnosti manželky či manžela (např. „dual career couples“), vhodných škol pro děti, podpory při stěhování (kompenzace výdajů, daně) atd.

3.17 **Otevření evropského výzkumného prostoru světa.** Zelená kniha uvádí jako mimořádně důležitý cíl otevřít Evropský výzkumný prostor světa. Výbor s tím plně souhlasí. Skutečné dosažení tohoto cíle bude hlavní zkouškou úspěchu Lisabonské strategie.

3.17.1 **Atraktivita je rozhodujícím kritériem.** Nad rámec formálnějšího a již často uskutečněného aspektu zásadního otevření je však rozhodujícím kritériem atraktivita Evropského výzkumného prostoru. Prvním nezbytným krokem je pozvání špičkových mezinárodních výzkumných pracovníků, pak bude však nezbytné dosáhnout jejich skutečného příchodu a zajistit

návrat evropských vědeckých pracovníků, kteří pracují za hranicemi EU, zpět do Evropy.

3.17.2 **Zabránit „odlivu mozků“.** Teprve až bude překonán odliv mozků, který je v dnešní době často tak očividným předmětem stížností, nejen z hlediska počtu, ale i kvality, tzn. nejschopnějších a nejuspěšnějších světových vědeckých pracovníků a inženýrů, bude možné považovat tento problém za vyřešený. Aby však bylo možné toho dosáhnout, musí souhlasit všechny zásadní faktory: úroveň, vybavení, pracovní podmínky, jasné rámcové podmínky, možnosti rozvoje a volný prostor, osobní příjmy (včetně sociálních dávek) a společenské uznání.

3.18 **Stavět na úspěchu.** Navzdory přetrvávajícím nedostatkům a úkolům, které ještě přijdou, Výbor s uspokojením konstatuje, že dosavadní snahy evropské výzkumné politiky o Evropský výzkumný prostor přinášejí první pozitivní výsledky a jdou v zásadě správným směrem. Proto je důležité pokračovat v započatém vývoji pomocí nadále rychle rostoucího evropského potenciálu v oblasti výzkumu a vývoje, politiky podpor zaměřené na konkurenceschopnost, jeho propojování a integračního účinku, a zejména díky vytváření atraktivních a jasných rámcových podmínek a pracovních příležitostí (bez nadměrné regulace a centralizace!). **Evropský výzkumný prostor musí být pojmem s celosvětovým dosahem.**

3.19 **Evropský prostor znalostí.** Výbor již několikrát zdůrazňoval, že by měl být Evropský výzkumný prostor doplněn o „evropský prostor znalostí“ ⁽²³⁾. Hlavním odůvodněním byl cíl vytvořit evropskou znalostní společnost, k čemuž je zapotřebí jak fundovaného vzdělání všech občanů, tak i kvalitní odborné přípravy, která je pro vědecké pracovníky a inženýry nepostradatelná. Přitom jsou velmi důležité i celoživotní vzdělávání a autodidaktika. V tomto stanovisku, které pojednává o Evropském výzkumném prostoru, je třeba navíc poukázat na nezbytnost odpovídajícího „znalostního managementu“, který musí zajistit dokumentaci, uspořádání, šíření, dostupnost a udržení jednou získaných znalostí. Výzkum a vývoj staví na existujících znalostech, aby se vytvořily znalosti nové.

3.19.1 **Znalostní management a technika.** Znalostní management je navíc důležitý také pro bezpečné uplatňování ⁽²⁴⁾ technických postupů, aby bylo umožněno bezpečné použití, minimalizována rizika a neohroženo obyvatelstvo. V tomto směru by se Komise, ve spolupráci s příslušnými mezinárodními organizacemi, měla i v budoucnu chopit příslušné iniciativy a podporovat nezbytné výzkumné programy.

⁽²³⁾ Například nová kolektivní smlouvě v německé veřejné správě je vůči mobilitě vyslovené nepřátelská!

⁽²³⁾ Viz zejména stanovisko k tématu Investice do znalostí a inovace – INT/325 (Úř. věst. C 256, 27.10.2007).

⁽²⁴⁾ Viz např. Proceedings of the International Conference on Knowledge Management in Nuclear Facilities, červen 2007.

3.19.2 **Učebnice a přehledy.** Důležitou roli pro zachování znalostí, jejich objasňování a uspořádání, a zejména pro kvalitní vzdělávání hrají dobré učebnice, přehledy a příručky. Jejich sepisování vyžaduje zkušenosti, úsilí, čas a osvobození od ostatních úkolů. Výbor doporučuje, aby byla tato činnost zahrnuta do katalogu úkolů hodných podpory, zvláště když tato namáhavá práce obvykle autorům nepřináší žádný zisk

4.3.1 K otázce 18: Nejprve sbírat zkušenosti s jednotlivými případy. Vyjasnit riziko a otázky ručení, např. při náhlé ztrátě partnera.

4.3.2 K otázce 19: Nejprve využít zkušeností s již existujícími „virtuálními instituty“ ve výzkumných organizacích členských států, jinak: zdola nahoru (bottom-up)!

4. Konkrétní připomínky k otázkám zelené knihy

V následující části se zejména odkazuje na některé ze 35 otázek položených v zelené knize, pakliže příslušná témata již nebyla projednána v části 3; z důvodu místa se zde však většina těchto otázek neopakuje, nýbrž se odkazuje na zelenou knihu.

4.1 K otázkám 1 až 3. **Prvky vize evropského výzkumného prostoru.** Základním předpokladem je společenské klima otevřené pro výzkum a vývoj, které vnímá a oceňuje jejich rozhodující význam pro prosperitu, konkurenceschopnost, pokrok a kulturu. Důležitá je také dostatečná komunikace mezi různými vědeckými disciplinami, zejména mezi přírodními a humanitními vědami, včetně pokusu dohodnout se na metodických zásadách. To je také předpokladem vytvoření nezbytných rámcových podmínek na všech politických úrovních a určení priorit. Komise a členské státy mohou mimoto pořádáním sympózií a konferencí podporovat výměnu zkušeností mezi vědeckou komunitou a obecnou občanskou společností a propagovat Evropský výzkumný prostor ještě více než dosud. Důležitou úlohu musí převzít také média, přičemž je nutno klást důraz na informování, nikoliv na mínění. Výbor podporuje Komisi v jejím úsilí o *veřejnou diskusi a další kroky*.

4.2 K otázce 8 a 10: **doktorandi.** Je třeba podniknout kroky již u mladých vědeckých pracovníků s plnohodnotným univerzitním vzděláním, totiž u doktorandů. Nejsou to již žádní studenti nebo učňové⁽²⁵⁾, nýbrž hlavní odborníci na výzkum a výuku. Výzkum, výuka, literární činnost, účast na konferencích, seminářích a tzv. „letních školách“ jsou nejlepší odbornou přípravou. Účast na nich však také musí být důrazně podporována a umožněna. Vlastní iniciativa a samostatnost musejí umožnit získání podnětů a odměny, nevznikají na základě školní výchovy.

4.3 K otázce 12 a následujícím: Začít u ETI a jeho jednotlivých „znalostních a inovačních komunit“ a poučit se z toho.

⁽²⁵⁾ Účelem disertační práce je prokázat samostatnou vědeckou činnost!

4.3.3 K otázce 20: i) zde by měly být shromážděny návrhy dotyčných institucí.

4.3.4 K otázce 20: ii) **Žádná objektivně měřitelná kritéria.** Výbor má v tomto ohledu velmi silné pochybnosti. Existují totiž obavy, že kvantitativní a „objektivně měřitelná“ kritéria, která ve výzkumu prakticky neexistují⁽²⁶⁾, by stála v popředí. Ta mohou být možná užitečná při rozvoji souvisejícím s produkty, ale ve výzkumu by naopak podpořila krátkodobost a povrchnost (akviziční marketing). Dokonce i instituty průmyslového výzkumu mají prostor pro dlouhodobější základní výzkum, jehož důležitost potvrzuje právě existence nejméně úspěšných zařízení⁽²⁷⁾, ale který však při pevně vymezeném odborném posuzování zaměřeném přednostně na „kvantitativně měřitelná“ kritéria není lehké zdůvodnit. Výbor navíc odkazuje na svá dřívější stanoviska k tomuto tématu⁽²⁸⁾.

4.4 K otázce 21: **Sdílení znalostí: zde nezpracovaná data.** Tato otázka je obtížná a choulostivá. Týká se v souvislosti s nezpracovanými daty (na jakém místě přesně vznikají „nezpracovaná data“? Jejich správnost musí být původním experimentátorem často ještě přezkoumána resp. vyhodnocena) individuálního vztahu důvěry mezi výzkumnými pracovníky navzájem⁽²⁹⁾ a chybějícího pochopení výzkumných pracovníků pro experimentální a vnitropersonální postupy (týmová práce, konkurence, prvenství atd.). Užitečné jsou podněty k bezprostřednímu sdílení znalostí. Klíčovým slovem je reprodukovatelnost výsledků. Důrazně se nedoporučují právní předpisy nařízené shora – a ani na evropské úrovni. V případě potřeby by byla účelná doporučení, jaká by měla být minimální doba uchovávání nezpracovaných dat a kdo je za to zodpovědný. Nehledě na to (viz také 3.19.1) je zde otázka obecného managementu znalostí, aby se zajistilo, že se znalosti neztratí. V případě potřeby by se Evropská rada pro výzkum měla zabývat i touto otázkou.

⁽²⁶⁾ Viz také článek „Erwägen, Wissen, Ethik“ (EWE), ročník 18/2007 sešit 1, s. 12, kapitola 3.4 – ISSN 1610-3696.

⁽²⁷⁾ Např. kosmické reliktní záření (BELL), vysokoteplotní supravodivost (IBM).

⁽²⁸⁾ Viz např. Úř. věst. C 256, 27.10.2007, odstavec 7.5.

⁽²⁹⁾ To se v základním výzkumu týká převážně otázky prvenství v objevu nebo myšlence, v aplikovaném výzkumu ale také otázek souvisejících s patenty.

4.4.1 Ještě jednou k otázce 21: **Ztížený přístup k informacím a sdílení informací.** Tento okruh otázek však rovněž nadnáší ještě jeden problém, totiž neomezený a rychlý přístup k informacím, které již byly zveřejněny v odborných časopisech vědeckých nakladatelství. Kvůli stávajícímu výkladu autorského práva neexistují volně přístupné on-line knihovny a již se nesmějí posílat elektronické kopie. Rychlý přístup k důležité vědeckotechnické literatuře je tím výrazně omezen, což značně brání výměně vědeckých poznatků a pokroku.

4.4.2 **Otevřený přístup.** O to víc Výbor Komisi povzbuzuje, aby se této otázce ujala a hledala nová, lepší řešení. Jednou z možností by byly volně přístupné informační systémy⁽³⁰⁾, např. v uznávaných volně přístupných odborných časopisech, se vzájemným hodnocením (k tomu viz níže).

4.4.3 K otázce 23: **Lhůta na ochranu inovací.** V této souvislosti se již Výbor několikrát vyslovil pro lhůtu na ochranu inovací, aby byl zmírněn konflikt mezi „urychleným zveřejněním“ (výzkumní pracovníci jsou posuzováni podle svých publikací) a „prvním přihlášením patentu“.

4.5 K otázkám 25 až 29: **Optimalizace výzkumných programů a priorit:** obecně by se mělo využít dosavadních zkušeností s projekty ERA-NET.

4.5.1 K otázce 25: **Zásady hodnocení.** Otázka společných – míní se tím zřejmě harmonizovaných – zásad pro vzájemná hodnocení, zajištění kvality a společné hodnocení se týká obtížného tématu, neboť jednak neexistují žádné perfektní, ale jen lepší či méně dobré postupy hodnocení, a jednak postupují různé výzkumné organizace (alespoň konkrétně) jinak, a proto musí být použito kritérium (relativního) úspěchu různých způsobů postupu. Proto má Výbor také na tomto místě celkově pochybnosti o zamýšlené harmonizaci. Vzájemné hodnocení sice nepochybně není nejlepším postupem⁽³¹⁾, ale jeho kvalita a účinnost hodně závisí na detailech⁽³²⁾. Především je třeba zabránit povrchnosti, která může u dnes často vynucovaných stálých či mnohočetných hodnocení snadno nastat. Platí proto zásada hodnotit méně často, ale zato důkladně.

⁽³⁰⁾ Viz např. <http://www.open-access.net/RMK>.

⁽³¹⁾ Nicméně: čím inovativnější (odchylující se od normy) jsou postupy, myšlenky, měřítka nebo modely, tím méně je vzájemné hodnocení schopno vždy přesného posudku. O to důležitější je proto nezbytný pluralismus (odstavec 3.14.1) různých přístupů a metodik.

⁽³²⁾ K podrobnostem o tématu viz několik článků v časopise *Forschung und Lehre* (Výzkum a výuka) německého svazu vysokého školství, sešit 6/07, ISSN, 0945-5604; www.forschung-und-lehre.de.

4.5.2 Ještě jednou k otázce 25, ale také nad její rámec: **Zkušební úředníci.** Především je nezbytně nutné, aby v podporujících organizacích, tedy také v Komisi, spolupůsobili z vědeckého hlediska vynikající kvalifikovaní zkušení úředníci, kteří budou a zůstanou co nejlépe a dlouhodobě znali – i díky vlastní předchozí výzkumné činnosti – svých příslušných oborů a jejich zvláštností, svých spolupracovníků a své vědecké komunity (pravidelná změna zaměstnání je v tomto případě kontraproduktivní!). I zde platí, že strach z chyb či nesprávného jednání jednotlivců nesmí vést k přehnaným předpisům či oslabení všech ostatních. Za příklad by při tom měly být brány i zvlášť úspěšné výzkumné organizace.

4.5.3 K otázce 26: **Zjednodušení.** Zbavit výzkumné pracovníky nadměrné administrativy atd. díky dalšímu zjednodušování příslušných předpisů a postupů je často urgovaný cíl. Výbor si je však vědom, že by se jeho obecná obhajoba pluralismu a přístupu zdola nahoru mohla zdát v určitém rozporu s požadavkem zjednodušení a odbourání nadměrné byrokracie. Proto podporuje koordinovaný postup (viz též odstavec 3.15) a současné hodnocení všech činností, na kterých se Společenství rozhodnou měrou podílí popř. má podílet prostřednictvím svých podpůrných programů. V souvislosti s volbou postupů hodnocení by měla být konzultována Evropská rada pro výzkum.

4.5.4 K otázce 29: **Účast v mezivládních výzkumných institucích.** Je třeba upřesnit pojem „účast“. Členství v poradních orgánech se zdá účelné, při spolufinancování ze strany Společenství přirozené i v příslušných dozorcích orgánech. Výslovně se naopak nedoporučuje členství v přímých výkonných orgánech.

4.6 K otázce 30 a 31: **Otevírání se světu: mezinárodní spolupráce v oblasti vědy a techniky.** Cíl politiky výzkumu má plnou podporu Výboru. Pokud jde o nástroje, je třeba rozlišovat na jedné straně mezi programy, které vyžadují velké přístrojové vybavení jako např. akcelerátory, zařízení pro jadernou syntézu, satelity, aerodynamické tunely atd., a mezi programy, které jsou rozděleny mezi několik center nebo přístrojů, na straně druhé. Mělo by se co nejvíce využívat již existujících příkladů a jejich zkušeností, přičemž při zevšeobecňování existuje nebezpečí, že nebudou zohledněna specifika jednotlivých případů. Obecně se Výbor domnívá, že v tomto ohledu již existují platné a funkční mechanismy resp. precedenční případy, takže by neměla vznikat potřeba dalších nástrojů.

4.7 **Obecná připomínka k položeným otázkám.** Z otázek vzniká dojem, že Komise vždy hledá obecné předpisy, které by pak měly platit pro všechny jednotlivé případy. Z takového záměru by měl Výbor velmi vážné obavy (viz též 3.14.1).

4.7.1 **Žádná harmonizace, nýbrž prostor a „zdola nahoru“ (bottom-up).** Veškeré snahy o příliš velkou harmonizaci je tedy třeba odmítnout. Harmonizace totiž brání tomu, aby byly nejprve empiricky zjištěny osvědčené postupy na základě konkurence různých postupů, metod a kulturních přístupů, která je u principu zdola nahoru v zásadě možná, a aby se při tom zároveň využilo výhody postupného vývoje. Jen tak bude zřejmé, který postup je zvláště úspěšný, zasluhuje další podporu a může sloužit za příklad ostatním.

4.7.2 **Existující mechanismy jsou dostatečné.** Již existující mechanismy jak na politické, tak i na programové a projektové úrovni k tomu již poskytují dostatečný a přiměřený prostor. Další opatření a předpisy lze v určitém okamžiku a objemu

zavést či přizpůsobit později, až bude konkrétní dobře odůvodněná potřeba.

4.8 **Dosavadní nástroje podpory ze strany Společenství a koordinace.** Výbor doporučuje vypracovat všeobecná, jasná a srozumitelná pravidla pro rozličné nástroje na podporu a koordinaci výzkumu a vývoje ze strany Společenství. V tomto ohledu by bylo velmi účelné, kdyby Komise vypracovala seznam a popis – tzn. jasný návod k použití – **veškerých** nástrojů, forem atd. podpory a spolupráce, které má pro cíle VaV k dispozici. Z něj by bylo rovněž zřejmé, zda jejich rostoucí přesnosti v dělení, a zda jsou pro potenciální uživatele i pro samotné úředníky Komise nadále přehledné a použitelné, nebo zda vyžadují vyjasňující revizi.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady o zřízení společného podniku iniciativy pro inovativní léčiva

KOM(2007) 241 v konečném znění – 2007/0089 (CNS)

(2008/C 44/02)

Dne 11. června 2007 se Rada Evropské unie, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. října 2007. Zpravodajem byl pan DANTIN.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání ze dne 24. října), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 118 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Farmaceutický průmysl je právem považován za základní strategický sektor a jeho produkty přispívají zásadním způsobem ke zdraví a blahobytu evropských občanů. Mimo jiné je významný také z hlediska zaměstnanosti.

1.2 Vzhledem k této situaci a ke ztrátě původního postavení Evropy na poli farmaceutického výzkumu je zřízení společného podniku iniciativy pro inovativní léčiva (Innovative Medicines Initiative Joint Undertaking) zvláště odůvodněným krokem. Výbor s potěšením schvaluje toto rozhodnutí, zejména jako skutečný projev partnerství veřejného a soukromého sektoru.

1.3 Poslání společného podniku bude nutno odvozovat především od následujících základních cílů:

- zlepšit odhady bezpečnosti a účinnosti nových léčiv, hlavně v předklinické fázi,
- zamezit díky systémům řízení a znalostí fází výzkumu plýtvání prostředky, k němuž v současné době dochází duplicitou činností v soukromém a veřejném sektoru,
- zaplnit mezery týkající se odborné kvalifikace zahájením vzdělávacích programů, jejichž cílem bude rovnováha mezi odbornou přípravou zaměstnanců a požadavky na kvalifikaci v odvětví farmaceutického výzkumu,
- vytvořit nástroj k zajištění součinnosti nezbytné pro koordinaci výzkumu zahájeného společným podnikem iniciativy pro inovativní léčiva, činností na úrovni členských států a činností na úrovni evropské, s cílem přispět k budování evropského výzkumného prostoru v tomto odvětví.

1.4 EHSV s potěšením hodnotí rozsáhlou konzultaci, jež předcházela přípravě tohoto nařízení, a schvaluje deklarovaný záměr předkládat každoročně zprávu o výsledcích společného podniku. Výbor naopak lituje, že nebylo podáno podrobné hodnocení fungování a výsledků předchozích „evropských technologických platforem“.

1.5 Podle názoru Výboru by z důvodu financování, zapojení vícera účastníků a značného objemu prostředků Společenství ve hře bylo vhodné lépe definovat využití konečných výsledků výzkumu, zejména pokud jde o duševní vlastnictví a otázku patentů.

1.6 EHSV se domnívá, že by bylo na místě promyslet mechanismy, jež by podporovaly návratnost evropských investic. Dále by bylo žádoucí zajistit, aby zisky plynoucí z daných výzkumů byly použity jako investice realizované na území Společenství.

2. Úvod

2.1 Cílem návrhu nařízení, jež je předmětem tohoto stanoviska, je zahájit několik úplně prvních partnerství veřejného a soukromého sektoru v oblasti výzkumu a vývoje. Definiuje jednu z prvních dvou společných technologických iniciativ (STI). Ta se týká inovativních léčiv⁽¹⁾.

2.2 Cílem STI je částečně nebo plně umožnit průmyslu, výzkumným střediskům, členským státům a Komisi společně využít prostředků na cílené výzkumné programy.

2.3 Na rozdíl od tradiční strategie, jež spočívá ve veřejném financování projektů případ od případu, se STI týkají rozsáhlých výzkumných programů zaměřených na společné strategické cíle. Tento nový přístup by měl vytvořit kritické množství potřebné pro evropský výzkum a inovace, konsolidovat vědeckou obec v hlavních strategických odvětvích a harmonizovat financování projektů tak, aby výsledky výzkumů mohly být rychleji zúžitkovány. STI se zaměřují na rozhodující obory, v nichž stávající nástroje nedisponují rozsahem ani rychlostí nezbytnými k udržení pozice Evropy před světovou konkurencí. Jedná se o takové oblasti, kde může financování na úrovni členských států, evropské financování a financování soukromého sektoru přinést významnou přidanou hodnotu, a to zejména tím, že povzbudí nárůst soukromých výdajů na výzkum a vývoj.

2.4 Cílem STI „iniciativy pro inovativní léčiva“ (IIL) je podpora rozvoje nových znalostí, nových nástrojů a nových metod, jež umožní rychlejší vývoj účinnějších a bezpečnějších léčiv.

⁽¹⁾ Druhá společná technologická iniciativa se týká „vestavěných počítačových systémů“. K té bude vypracováno stanovisko INT/364.

2.5 Prostřednictvím nového typu financování by IIL měla přispět ke zvýšení soukromých investic do V&V, posílení přesunu znalostí mezi univerzitami a podniky a usnadnění účasti MSP na evropském výzkumu.

3. Situace

3.1 V posledních 10–15 letech došlo k postupnému rozkladu farmaceutického výzkumu v Evropě. Zatímco v USA došlo v letech 1990–2005 k 4,6násobnému nárůstu investic do V&V, v Evropě se investice zvýšily pouze 2,8 krát. Podniky čím dál častěji přesouvají svá špičková vývojová pracoviště do zemí mimo Evropskou unii, v zásadě do Spojených států a v poslední době též do Asie.

3.1.1 Tato situace může mít vážné důsledky pro evropskou konkurenceschopnost, neboť inovace a špičkové technologie patří mezi klíčové předpoklady dlouhodobého hospodářského růstu. A to byl právě jeden z důvodů rozhodnutí o zřízení STI pro „inovativní léčiva“.

3.2 Zatímco vlády plánují svoji činnost na úrovni státu, průmysl uvažuje v celosvětovém měřítku. Velké země jako Spojené státy nebo Čína mají unifikovanou investiční strategii, která podnikům umožňuje lépe plánovat a přitahovat prostředky. Administrativy evropských států nekoordinují své investice do V&V a farmaceutické společnosti musejí využívat prostředky k adaptaci svých činností na různé místní podmínky.

3.3 Legislativním opatřením Společenství lze založit cílený a koherentní program V&V, jež se může opřít o všechny zdroje investic do V&V (veřejné i soukromé) na evropské úrovni, a přeměnit tak tuto situaci ve prospěch Evropské unie. To je cílem nařízení, jež je předmětem tohoto stanoviska.

4. Návrh Komise

4.1 Návrh nařízení o zřízení společného podniku iniciativy pro inovativní léčiva [KOM(2007) 241] vychází z ustanovení 7. rámcového programu (7. RP), jež je předmětem rozhodnutí č. 1982/2006/ES. V návrhu se stanoví příspěvek Společenství ke zřízení dlouhodobých partnerství veřejného a soukromého sektoru na evropské úrovni v oblasti výzkumu.

4.2 Tato partnerství budou mít formu „společných technologických iniciativ“ (STI) a vycházejí z činnosti bývalých „evropských technologických platforem“ (ETP).

4.3 Rada ve svém rozhodnutí č. 971/2006/ES o zvláštním programu Spolupráce zdůraznila nutnost vytvořit partnerství veřejného a soukromého sektoru a vyznačila šest oblastí, v nichž se zřízení společných technologických iniciativ jeví jako vhodné pro oživení evropského výzkumu. Jsou to:

- vodíkové a palivové články,
- letectví a letecká doprava ⁽²⁾,
- **inovativní léčiva**,
- vestavěné počítačové systémy ⁽³⁾,
- nanoelektronické technologie ⁽⁴⁾,
- GMES (Globální monitorování životního prostředí a bezpečnosti).

4.4 V kontextu této obecné strategie je cílem nařízení, jež je předmětem návrhu KOM(2007) 241, kterému se věnuje toto stanovisko, realizace **společné technologické iniciativy pro inovativní léčiva (STI IL)** prostřednictvím zřízení **společného podniku iniciativy pro inovativní léčiva (SP IIL)**.

4.5 Podle záměrů Komise by zřízení společného podniku iniciativy pro inovativní léčiva mělo usnadnit účast subjektů, které dnes nejsou schopny provádět vysoce komplexní a nákladné výzkumné programy (univerzity, malé a střední podniky, klinická střediska, veřejné orgány atd.).

4.6 SP IIL bude mít formu společného podniku, jehož zakládajícími členy budou Evropské společenství zastoupené Komisí a Evropská federace farmaceutického průmyslu a asociací (Fédération européenne des associations de l'industrie pharmaceutique, EFPIA) a jež se jako orgán Společenství bude řídit nařízením Rady podle článku 171 Smlouvy. K podniku se budou moci připojit členské státy, státy účastníci se 7. rámcového programu i všechny právnické osoby z oblasti V&V, a to pod podmínkou, že přispějí k jeho financování.

4.7 Na tento program bude vyčleněn rozpočet ve výši 2 miliard eur, jež budou investovány v průběhu sedmi let a budou kryty stejným dílem z prostředků Komise (prostředky ze 7. rámcového programu v souladu s ustanoveními článku 54 nařízení Rady č. 1605/2002) a podniků sdružených v EFPIA, které prioritně dodají personál, vybavení, spotřební materiál apod.

4.8 SP IIL konkrétně podpoří výzkumné činnosti prováděné v členských státech a v zemích zapojených do 7. rámcového programu. Příspěvek Společenství ve výši jedné miliardy eur bude plně určen malým a středním podnikům a univerzitám na výzkum v oboru farmacie. Zúčastněné velké podniky budou investovat ve stejné výši hrazením nákladů na svůj podíl na výzkumu a zapojením MSP a univerzit do tohoto výzkumu.

⁽²⁾ INT/369.

⁽³⁾ INT/364.

⁽⁴⁾ INT/370.

4.9 Společný podnik IIL je považován za mezinárodní orgán a právnickou osobu ve smyslu článku 2 směrnice č. 2004/17/ES a článku 15 směrnice č. 2004/18/ES. Bude mít sídlo v Bruselu a jeho činnost bude ukončena v prosinci 2017, nebude-li toto období prodlouženo Radou.

5. Obecné připomínky

5.1 Farmaceutický průmysl je ve zprávě s názvem „Vytváření inovativní Evropy“ právem považován za základní strategický sektor a jeho produkty přispívají zásadním způsobem ke zdraví a blahobytu evropských občanů. V zásadě racionální a správné užívání farmaceutických produktů přispívá ke zlepšení kvality života.

5.2 Farmaceutický průmysl mimo jiné hojně přispívá k zaměstnanosti v Evropě. V roce 2004 bylo v tomto sektoru zaměstnáno 612 000 lidí, z nichž bylo 103 000 vysoce kvalifikovaných pracovníků vědeckého výzkumu.

Úloha SP IIL

5.3 Důvodem pro zřízení SP IIL je především deklarovaná nutnost čelit zhoršování pozice Evropy na poli farmaceutického výzkumu a zvrátit tento trend, jež byl již zaznamenán ve sdělení Komise ze dne 1. července 2003 s názvem Posílení evropského farmaceutického průmyslu v zájmu pacientů – návrhy opatření.

5.4 K tomu bude podle všeho zapotřebí upravit tradiční bilaterální formy spolupráce. Dnes je nutný nový přístup na evropské úrovni, jehož prostřednictvím budou přímo spolupracovat univerzity, zainteresované MSP, veřejné orgány a farmaceutické odvětví v návaznosti na finanční ustanovení 7. rámcového programu.

5.5 Poslání SP IIL bude nutno odvozovat od následujících základních cílů:

- zlepšit odhad bezpečnosti a účinnosti nových léčiv, hlavně v předklinické fázi,
- zamezit díky systémům řízení a znalostí fázi výzkumu plýtvání prostředky, k němuž v současné době dochází duplicitou činností v soukromém a veřejném sektoru,
- zaplnit mezery týkající se odborné kvalifikace zahájením vzdělávacích programů, jejichž cílem bude rovnováha mezi odbornou přípravou zaměstnanců a požadavky na kvalifikaci v odvětví farmaceutického výzkumu,
- vytvořit nástroj k zajištění součinnosti nezbytné pro koordinaci výzkumu zahájeného společným podnikem iniciativy pro inovativní léčiva, činností na úrovni členských států a činností na úrovni evropské, s cílem přispět k budování evropského výzkumného prostoru v tomto odvětví.

6. Zvláštní připomínky

6.1 EHSV s potěšením hodnotí rozsáhlou konzultaci, jež předcházela přípravě tohoto nařízení, a podporuje provádění vzdělávacích programů zaměřených na zajištění nezbytné odborné kvalifikace v odvětví, jež má zásadní význam pro evropské hospodářství a kvalitu života občanů.

6.2 Jak již bylo řečeno v odstavci 4.2: STI vycházejí z činnosti bývalých „evropských technologických platforem“ (ETP). Tyto platformy však zřídka dosáhly cíle strategického oživení výzkumu v Evropě, který jim byl vytyčen. Zřízení STI vychází z konstatování tohoto částečného neúspěchu úlohy ETP, kterou v zásadě bylo významně přispět ke konkurenceschopnosti průmyslu.

6.2.1 Proto EHSV lituje, že v návrhu Komise nejsou podrobněji popsány činnosti realizované v minulosti evropskými technologickými platformami (ETP); nebylo vypracováno žádné souhrnné hodnocení, dosažené výsledky nejsou nikde publikovány a není zde uveden žádný bibliografický odkaz.

6.2.2 Z tohoto důvodu v případě STI Výbor vítá navrhovaný postup předkládat každoročně hodnocení výsledků a dosaženého pokroku.

6.3 Přesto EHSV ke zřízení společného podniku iniciativy pro inovativní léčiva zaujímá příznivý postoj. Společný podnik totiž obecně vykazuje rysy nezbytné pro oživení farmaceutického výzkumu v Evropě díky skutečnému propojení veřejného

a soukromého sektoru. Tato iniciativa je v souladu s cíli Lisabonské strategie, jež stanoví investici ve výši 3 % HDP do činností V&V, přičemž dvě třetiny musejí pocházet ze soukromého sektoru.

6.3.1 Nicméně vzhledem k vytvořenému kombinovanému systému financování a ke značnému objemu prostředků vyčleněných z rozpočtu Společenství se Výbor domnívá, že by bylo vhodné lépe definovat využití a vlastnictví konečných výsledků výzkumu. Proto by bylo vhodné upřesnit a podrobněji řešit otázku patentů a duševního vlastnictví, pro niž jsou v nařízení a jeho příloze definovány pouze základní zásady, neboť jde o jeden z citlivých bodů bezproblémové realizace SP III.

6.3.2 Hlavní farmaceutické průmyslové skupiny působící v Evropě mají ve většině globální rozměr. I zde se EHSV z důvodu rozsáhlého financování ze strany Společenství domnívá, že by bylo na místě promyslet mechanismy, jež by podporovaly návratnost evropských investic. V této souvislosti a se zřetelem k tomu, aby nebyly kladeny překážky využití inovativních léčiv v zemích mimo Společenství, by nařízení mohlo obsahovat ustanovení o provádění všech fází výzkumu i výroby molekul pocházejících z tohoto výzkumu na území Unie. Dále by bylo žádoucí, aby tato ustanovení zajišťovala použití zisků plynoucích z výzkumů financně iniciovaných společným podnikem iniciativy pro inovativní léčiva na investice realizované na území Společenství.

V Bruselu dne 24. října 2007.

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady o založení „společného podniku ARTEMIS“ pro provádění společné technologické iniciativy v oblasti vestavěných počítačových systémů

KOM(2007) 243 v konečném znění – 2007/0088 (CNS)

(2008/C 44/03)

Dne 11. června 2007 se Rada Evropské unie, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. října 2007. Zpravodajem byl pan DANTIN.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 127 hlasy pro, 2 hlasy proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV obecně schvaluje strategii Komise. Domnívá se, že obnovení investic do výzkumu a vývoje je vhodným prostředkem pro to, aby evropské podniky získaly bezpečný referenční rámec v rámci nového právního nástroje, který by umožnil překonat současnou rozdrobenost financování v EU a zamezil by nerovnoměrnému rozložení programů, které prakticky neumožnily hodnocení dosažených výsledků.

1.2 Výbor souhlasí s ohlášeným záměrem, aby byly výsledky ARTEMIS předkládány každoročně. Výbor však lituje, že chybí podrobné hodnocení fungování a výsledků, jichž bylo dosaženo v bývalých evropských technologických platformách (ETP).

1.3 Z hlediska Výboru představuje společný podnik ARTEMIS, založený na partnerství soukromého a veřejného sektoru, solidní základ pro vytvoření evropského výzkumného prostoru (ERA) a významný příspěvek ke konkurenceschopnosti evropských podniků.

1.4 Tím, že je příznivě nakloněn k předloženému návrhu, EHSV zdůrazňuje, jak důležitá je navržená inovační strategie pro investice, která sdružuje zdroje Společenství, zúčastněných podniků, různých členských států a struktur výzkumu a vývoje.

1.5 Co se týče tohoto asociačního inovačního systému, který se může ukázat jako komplexní, pokud se týče používání výrobků výzkumu, které budou zavedeny, EHSV je potěšen významem a upřesněním, které jsou věnovány duševnímu vlastnictví v článku 24 nařízení o společném podniku.

1.6 Výbor považuje za nezbytné:

— skutečné zjednodušení postupů, zejména kvůli negativní úloze, kterou sehrála administrativní komplexnost v předcházejících programech výzkumu a vývoje;

— informační program, který by umožnil přispět k mobilizaci potřebných hospodářských zdrojů;

— vypracování programů odborné přípravy, které by sladily kvalifikaci pracovníků a pracovní místa společného podniku ARTEMIS. To proto, aby byly vytvořeny potřebné podmínky pro zajištění vedoucí úlohy průmyslu v tomto strategickém sektoru.

2. Úvod

2.1 Zkoumaný návrh nařízení Rady je zaměřen na zahájení zcela prvních evropských partnerství soukromého a veřejného sektoru v oblasti výzkumu a vývoje. Určuje jednu ze dvou prvních společných technologických iniciativ (Joint Technology Initiatives – JTI). Týká se oblasti vestavěných počítačových systémů⁽¹⁾.

2.2 JTI si kladou za cíl, aby bylo všeobecně, částečně nebo celkově průmyslu, výzkumným organizacím, členským státům a Komisi umožněno sloučit své zdroje ve prospěch cílených výzkumných programů.

2.3 Na rozdíl od tradiční strategie, kdy se projekty financují z veřejných zdrojů od případu k případu, se JTI týkají obsáhlých výzkumných programů se společnými strategickými výzkumnými cíli. Tento nový přístup by měl vytvořit kritické množství pro evropský výzkum a inovaci, upevnit vědeckou komunitu v hlavních strategických oblastech a sladit financování projektů tak, aby bylo možné využívat rychleji výsledky výzkumu.

2.4 Tento návrh stanovuje právní rámec pro vytvoření ARTEMIS, JTI v oblasti vestavěných počítačových systémů.

⁽¹⁾ Tomuto tématu se věnuje stanovisko INT/363.

2.5 JTI ARTEMIS se týká neviditelných počítačů (integrovaných systémů), jejichž pomocí fungují četné stroje, od automobilů až po letadla a telefony včetně energetických sítí a mnoho domácích spotřebičů jako např. pračky, televize atd.

2.6 Podle předpovědí bude ve světě do roku 2010 více než 16 miliard integrovaných procesorů a do roku 2020 více než 40 miliard. V roce 2010 budou tyto neviditelné vestavěné počítačové systémy a zařízení představovat 30 až 40 % hodnoty nových výrobků: v oblasti elektroniky pro širokou veřejnost (41 %), v telekomunikacích (37 %), v automobilech (36 %) a ve zdravotnických vybaveních (33 %).

2.7 Rozpočet ARTEMIS věnovaný výzkumu dosáhne do sedmi let celkové výše 2,7 mld. eur. 60 % by mělo pocházet z průmyslu, 410 mil. eur z Komise a 800 mil. eur z programů členských států.

3. Souvislosti

3.1 Informační a komunikační technologie (IKT) mají zásadní hospodářský a sociální význam a hrají významnou úlohu v provádění obnovené Lisabonské strategie, která zdůrazňuje, že znalosti a inovace ve Společenství přispívají k podpoře růstu a zaměstnanosti.

3.2 Ve světovém měřítku to vypadá tak, že zatímco celkové výdaje na výzkum a vývoj by se měly v příštích deseti letech zvýšit o přibližně 170 %, plánuje se, že výdaje na vestavěné počítačové systémy se zvýší o 225 %, což znamená nárůst z 58 mld. eur v roce 2002 na 132 mld. eur v roce 2015 ⁽²⁾.

3.3 V EU představuje výzkum a vývoj v oblasti IKT přibližně 18 % celkových výdajů na výzkum a vývoj, ve Spojených státech odpovídají tyto výdaje 34 % a 35 % v Japonsku ⁽³⁾. Převedenou na počet obyvatel představují výdaje v EU kolem 80 EUR na osobu, zatímco ve Spojených státech obnášejí 350 EUR a v Japonsku 400 EUR. Výzkum v oblasti vestavěných počítačových systémů je podstatnou částí výzkumu IKT. V Evropě představuje 380 mil. z veřejných fondů a více než 50 % rozpočtu podniků je věnováno výzkumu v souvislosti s informační a komunikační technologií.

3.4 Aby v blízké budoucnosti Evropská unie obstála v tomto sektoru s velkým potenciálem rozvoje, musí v této strategické oblasti zvýšit své investice a lépe je uplatnit, spíše než stavět na struktuře výzkumu, která rozptyluje úsilí a vede k duplicitě využití. V současné době nedisponují podniky v Evropské unii rámcem, který by umožnil vyvíjet technologie a potřebné standardy.

⁽²⁾ Software Intensive Systems in the Future, IDATE/TNO, 2005.

⁽³⁾ Sdělení Komise: „i2010 – evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost“, Evropská komise, 2005.

3.4.1 Obecně brzdí pokrok nedostatečná koordinace cílů podniků v oblasti výzkumu a vývoje, duplicitní využívání a ne zrovna optimální využití omezených prostředků na výzkum.

3.4.2 Návrh Komise zamýšlí změnit tuto situaci.

4. Návrh Komise

4.1 Rozhodnutí o zřízení společného podniku ARTEMIS, který je předmětem dokumentu KOM(2007) 243 v konečném znění, vychází z rozhodnutí č. 1982/2006/EHS o 7. rámcovém programu, který stanoví příspěvek Společenství k navazování dlouhodobých partnerství ve veřejném a soukromém sektoru v evropském měřítku v oblasti vědeckého výzkumu.

4.2 Tato partnerství se stávají společnými technologickými iniciativami (JTI) a vycházejí z bývalých evropských technologických platforem (ETP).

4.3 Ve svém rozhodnutí č. 971/2006/ES o zvláštních programech spolupráce ⁽⁴⁾ Komise zdůraznila nutnost uskutečňování partnerství veřejného a soukromého sektoru a uvedla šest oblastí, ve kterých je vytvoření společných technologických iniciativ vhodné k novému spuštění evropského výzkumu. Jsou to:

- vodíkové a palivové články,
- letectví a letecká doprava ⁽⁵⁾,
- inovativní léčiva ⁽⁶⁾,
- **vestavěné počítačové systémy**,
- nanoelektronika ⁽⁷⁾,
- GMES (Globální monitoring životního prostředí a bezpečnosti).

4.4 V kontextu této hlavní strategie stanoví zkoumané nařízení, které je předmětem návrhu KOM(2007) 243, provedení nařízení Rady o založení společného podniku ARTEMIS pro provádění společné technologické iniciativy v oblasti vestavěných počítačových systémů.

4.5 Rozhodnutí založit podnik týkající se zásadního tématu vestavování inteligence patří do strategické oblasti, která zahrnuje odvětví automobilového průmyslu, domácí spotřebiče, komunikační zařízení, řídicí systémy a kancelářskou techniku.

4.6 Předpokládá se, že v uvedených odvětvích se význam vestavěných počítačových systémů, který je již dnes značný, rozvine citelně v průběhu příštích pěti let: část vestavěných systémů v hodnotě konečných výrobků by měla dosáhnout 35 až 40 % a jejich celkový počet by měl obnášet v roce 2010 16 mld. a 40 mld. v roce 2020.

⁽⁴⁾ Úř. věst. L 400, 30.12.2006, s. 1.

⁽⁵⁾ INT/369.

⁽⁶⁾ INT/363.

⁽⁷⁾ INT/370.

4.7 Zřízení JTI je motivováno především vůlí vytvořit evropský program pro výzkum a vývoj, který by evropskému hospodářství pomohl získat vedoucí postavení ve světě v oblasti vestavěných počítačových systémů, které jsou v klíčových odvětvích nezbytnou inovací pro konkurenceschopnost a rozvoj evropských podniků.

4.8 Iniciativa ARTEMIS má podle Komise zásadní úlohu v tom, aby se zamezilo tomu, k čemu došlo v evropském průmyslu v odvětví osobních počítačů a internetu, kde vzhledem k nedostatku investic do výzkumu a vývoje byla výroba přeložena mimo Evropu (do Spojených států, Japonska atd.).

4.9 Vytvoření JTI ARTEMIS následovalo po obsáhlých konzultacích zainteresovaných stran a po řadě iniciativ a významných konferencích na úrovni Společenství. Cíle a záměry této iniciativy byly předem předloženy k posouzení akademickému světu a podnikům, kteří se ke zkoumanému návrhu vyjádřili ke svým zkušenostem v oblasti vestavěných počítačových systémů. Členské státy jsou si vědomy, že výzvám budoucnosti lze čelit pouze na úrovni Společenství.

4.10 Právní základ

Návrh spočívá v nařízení Rady, které by obsahovalo přílohu se stanovami společného podniku. Zakládá se na článku 171 Smlouvy o ES. Společný podnik bude orgánem Společenství. Přestože je jeho rozpočet dán článkem 185 nařízení Rady 1605/2002, musí zohlednit zvláštnosti této iniciativy, jelikož se jedná o partnerství soukromého a veřejného sektoru s významným příspěvkem soukromého sektoru, který je minimálně ve výši příspěvku veřejného sektoru.

4.11 Založení

Zakládajícími členy společné technologické iniciativy (JTI) jsou Evropské společenství, které zastupuje Komise, členské státy, které vyjádřili záměr podílet se na JTI a ARTEMISIA (sdružení zastupující mnoho podniků příslušného odvětví a další organizace pro výzkum a vývoj). Statuty uvádějí seznam subjektů, které by se později mohly stát členy společného podniku ARTEMIS, zejména země zapojené do 7. rámcového programu, které nejsou členy EU, jakož i všechny ostatní právní subjekty, které mohou přispět k cílům společného podniku ARTEMIS.

4.12 Financování

Provozní náklady společného podniku ARTEMIS uvedené v článku 4 jsou hrazeny z těchto příspěvků:

— finanční příspěvek ARTEMISIA v maximální výši 20 mil. eur nebo 1 % celkových nákladů na projekty, nicméně ne více než 30 mil. eur;

— finanční příspěvek Společenství v maximální výši 10 mil. eur;

— věcné příspěvky členských států ARTEMIS.

Výzkumná a vývojová činnost společného podniku ARTEMIS za období do 31. prosince 2017 bude hrazena z těchto příspěvků:

— finančního příspěvku Společenství v maximální výši 410 mil. eur;

— příspěvků členských států ARTEMIS, převedených přímo organizacím pro výzkum a vývoj, které se účastní výzkumných a vývojových projektů;

— věcných příspěvků organizací pro výzkum a vývoj.

4.12.1 Pro období do 31. prosince 2013 bude obnášet maximální příspěvek Komise 420 mil. eur. Tyto fondy pocházejí ze zvláštního programu Spolupráce, který provádí 7. rámcový program pro výzkum, technologický rozvoj a demonstrace v souladu s nařízením Rady č. 1605/2002, odstavec 2, článek 54. V roce 2008 bude vyčleněno 42,5 mil. eur.

4.12.2 Tato významná investice je oprávněná tím, že budoucí výsledky ARTEMIS v příslušných oblastech budou zároveň důležitými referenčními body pro všechny politiky Společenství, zejména politiky životního prostředí, dopravy, energetiky a vnitřního trhu. Přispějí tak konkrétním způsobem k provádění lisabonských cílů konkurenceschopnosti a barcelonských cílů v souvislosti s výdaji v oblasti výzkumu. Navržená iniciativa je součástí ambiciózní strategie Společenství, která mimo jiné obsahuje návrh na zřízení Evropského technologického institutu (ETI).

4.13 Duševní vlastnictví

Společný podnik ARTEMIS se bude řídit pravidly upravujícími šíření výsledků výzkumu, která v případě potřeby zajistí ochranu duševního vlastnictví vznikajícího při výzkumné a vývojové činnosti a používání a šíření výsledků výzkumu. Článek 24 nařízení o společném podniku tuto zásadu přesně rozvíjí.

4.14 Podle Komise zřízení společného podniku ARTEMIS poskytne Společenství tyto objektivní výhody:

— integraci úsilí jednotlivých států zaměřením na společné cíle určené na evropské úrovni, což umožní vytvořit evropský výzkumný prostor v oblasti vestavěných počítačových systémů;

— větší flexibilitu při mobilizaci zdrojů členských států;

- pákový efekt finančního příspěvku Společenství vůči členským státům a podnikům;
- účinnost programů a odstranění slabých stránek předchozích iniciativ;
- ekonomická efektivnost plynoucí ze zkracování lhůt zahájení projektů;
- zlepšení konkurenceschopnosti hospodářství EU tím, že se urychlí zavádění výsledků výzkumu na trh.

5. Obecné připomínky

5.1 EHSV obecně schvaluje strategii Komise. Domnívá se, že obnovení investic do výzkumu a vývoje je vhodným prostředkem pro to, aby evropské podniky získaly bezpečný referenční rámec týkající se nového právního nástroje, který by umožnil překonat současnou rozdrobenost financování v EU a zamezil by nerovnoměrnému rozložení programů, které téměř neumožnily hodnocení dosažených výsledků.

5.2 Jak je uvedeno v odstavci 4.2, společné technologické iniciativy vyvstávají z činnosti bývalých evropských technologických platform (ETP). Těm se však zřídka podařilo dosáhnout strategického cíle oživit výzkum v Evropě, kterým byli pověřeni, zejména z důvodu nedostatečné pravomoci hlavních zainteresovaných stran. Založení společné technologické iniciativy vyplývá částečně z neúspěchu úlohy evropských technologických platform, které měly hlavně přinést významný příspěvek průmyslu, co se týče konkurenceschopnosti.

5.2.1 EHSV lituje, že v návrhu Komise chybí podrobnější rámec o činnosti, která byla dříve uskutečněna v souvislosti s evropskými technologickými platformami. Nebylo provedeno žádné zhodnocení, nejsou uvedeny dosažené výsledky a není zmíněn žádný bibliografický odkaz.

5.2.2 Co se týče JTI, Výbor z tohoto důvodu schvaluje úmysl předkládat každoroční zprávu s hodnocením dosažených výsledků a pokroku.

5.3 Z hlediska Výboru představuje společný podnik ARTEMIS, založený na partnerství soukromého a veřejného sektoru, solidní základ pro vytvoření evropského výzkumného prostoru a významný příspěvek ke konkurenceschopnosti evropských podniků.

5.4 Budoucí dostupnost stále inteligentnějších systémů může významně přispět k vyrábění stále zabezpečenějších výrobků

a zároveň se bude moci podílet na poskytování odborné přípravy a kvalifikace na vysoké úrovni, jež by usnadňovaly rozvoj zaměstnanosti.

5.5 Svým souhlasem s předloženým návrhem chce Výbor zdůraznit v první řadě důležitost průkopnické strategie, která je navržena v oblasti investic.

5.5.1 Co se týče výzkumných a vývojových programů, je to poprvé, kdy se čerpá nejen ze zdrojů Společenství a podniků, což je neobvyklé a jež představuje ARTEMISIA, ale také z původních zdrojů zúčastněných různých členských států a struktur výzkumu a vývoje.

5.5.2 Co se týče tohoto asociačního inovačního systému, který se může ukázat jako komplexní, pokud se týče používání výrobků výzkumu, které budou zavedeny, EHSV těší význam a upřesnění, které jsou věnovány duševnímu vlastnictví v článku 24 nařízení o společném podniku.

5.6 Pro realizaci svých cílů a maximalizaci veškerého potenciálu, který tento nový systém představuje, se Výbor nicméně domnívá, že je nezbytné:

- opravdové zjednodušení postupů v celém průběhu různých činností výzkumu a vývoje, počínaje výběrem činností až po šíření výsledků a s tím, že ARTEMIS ponese hlavní odpovědnost za tyto úkoly. Složitá administrativa, nejistota financování a instituční odkazy jsou některé z důvodů minulé neúspěšnosti předchozích programů VaV;
- rozsáhlý informační program o možnostech, které nabízí podnik ARTEMIS, zejména o jeho schopnosti mobilizovat potřebné hospodářské zdroje se zřetelem na nové formy financování;
- vytvoření vhodných programů odborného vzdělávání, tak aby byla k dispozici vysoce kvalifikovaná pracovní síla s nezbytnými znalostmi pro výzkum a vývoj, které vyžaduje ARTEMIS a které budou mít vysoce strategický význam pro budoucnost průmyslu EU. Tato vysoká kvalifikovanost, která odpovídá technické náročnosti, jež je nezbytná pro pracovní místa ve výzkumu a vývoji, která budou vytvořena, budou mít navíc tlumící účinek na odliv vědeckých pracovníků a zároveň budou představovat jednu z nezbytných podmínek pro zajištění vedoucí úlohy průmyslu Evropské unie v těchto strategických sektorech.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady, kterým se zřizuje společný podnik Čisté nebe

KOM(2007) 315 v konečném znění – 2007/0118 (CNS)

(2008/C 44/04)

Dne 11. července 2007 se Rada Evropské unie, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedeně.

Předsednictvo Evropského hospodářského a sociálního výboru pověřilo dne 10. července 2007 specializovanou sekci Jednotný trh, výroba a spotřeba přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k naléhavosti prací se Evropský hospodářský a sociální výbor rozhodl na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 25. října), jmenovat hlavním zpravodajem pana DANTINA a přijal následující stanovisko 97 hlasy pro a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Shrnutí a doporučení

1.1 Výbor schvaluje rozhodnutí zřídit společný podnik *Čisté nebe*. Zastává názor, že dodat tímto způsobem nový impuls investicím do V&V prostřednictvím veřejného a soukromého financování znamená poskytnout podnikům jistý referenční rámec, umožňující překonat existující roztržitost financování Společenství a koordinovat výzkum, jenž se často vyznačuje rozptýleností, a touto cestou efektivně využít finanční zdroje.

1.2 Výbor oceňuje volbu sektoru, jenž odpovídá Lisabonské strategii a umožní dodat nový impuls z technického hlediska inovačnímu průmyslovému odvětví, které se vyznačuje značným počtem vysoce kvalifikovaných pracovních míst a zároveň přispívá k velmi potřebnému pokroku v oblasti kvality životního prostředí.

1.3 Svým souhlasem s předloženým návrhem chce Výbor v první řadě zdůraznit, jak je pro EU důležitá strategie navržená pro oblast investic a koordinace výzkumu. Vyjadřuje tím svůj názor, že tato strategie představuje solidní základ pro vytvoření evropského výzkumného prostoru a významný příspěvek ke konkurenceschopnosti evropských podniků v tomto odvětví.

1.4 Z důvodu financování, zapojení mnoha účastníků a značného objemu prostředků Společenství ve hře by však bylo vhodné lépe definovat využití a vlastnictví konečných výsledků výzkumu, zejména pokud jde o duševní vlastnictví a otázku patentů.

1.5 Výbor považuje za nezbytné:

— skutečné zjednodušení postupů, zejména kvůli negativní úloze, kterou sehrála administrativní komplexnost v předcházejících programech výzkumu a vývoje. Tyto postupy jsou nyní ve stadiu přípravy a Výbor bude věnovat zvýšenou pozornost tomu, aby byla všem stranám přiznána nutnost zapojit se do výběru cílů a do analýzy konečných výsledků;

— sestavení informačního programu, který by umožnil přispět k mobilizaci potřebných hospodářských zdrojů;

— vypracování programů odborné přípravy, které by sladily kvalifikaci pracovníků a pracovní místa společného podniku *Čisté nebe*. To proto, aby byly vytvořeny potřebné podmínky pro zajištění vrcholné průmyslové vyspělosti v tomto strategickém sektoru.

2. Úvod

2.1 Cílem návrhu nařízení, jenž je předmětem tohoto stanoviska, je zahájit jedno z úplně prvních partnerství veřejného a soukromého sektoru v oblasti výzkumu a vývoje. Definuje jednu z prvních společných technologických iniciativ (STI). Tato se týká oblasti letectví a letecké dopravy. Nese název *Čisté nebe*.

2.2 Cílem STI je umožnit průmyslu, výzkumným střediskům, členským státům a Komisi částečné nebo úplně společné využití prostředků na cílené výzkumné programy.

2.3 Na rozdíl od tradiční strategie, kdy se projekty financují z veřejných zdrojů od případu k případu, se STI týkají obsáhlých výzkumných programů se společnými strategickými výzkumnými cíli. Tento nový přístup by měl vytvořit kritické množství potřebné pro evropský výzkum a inovace, konsolidovat vědeckou obec v hlavních strategických odvětvích a harmonizovat financování projektů tak, aby výsledky výzkumů mohly být rychleji zužitkovány. STI se zaměřují na rozhodující obory, v nichž stávající nástroje nedisponují rozsahem ani rychlostí nezbytnými k udržení pozice Evropy před světovou konkurencí. Jedná se o takové oblasti, kde může financování na úrovni členských států, evropské financování a financování soukromého sektoru přinést významnou přidanou hodnotu, a to zejména tím, že povzbudí nárůst soukromých výdajů na výzkum a vývoj.

2.4 Hlavním cílem STI pro oblast letectví a letecké dopravy s názvem *Čisté nebe* je urychlit vývoj čistých technologií pro leteckou dopravu v EU a umožnit jejich co nejrychlejší využití. Kromě požadavku zachovat konkurenceschopnost odvětví by tyto technologie spolu s udržitelným hospodářským růstem měly přispět k realizaci strategických priorit pro životní prostředí a sociální oblast v Evropě.

3. Souvislosti a obecné úvahy

3.1 Naléhavost a legitimita tohoto programu vyplývají z očekávaného zdvojnásobení objemu letového provozu v příštích dvaceti letech a z předpokladu, že vytvoření ekologicky orientovaného dopravního systému pro dopravu osob i přepravu zboží je základním prvkem pro zajištění hospodářského a sociálního růstu Evropy.

3.2 Snaha řešit tuto problematiku na evropské úrovni se jeví jako opodstatněná, neboť zásahy zainteresovaných stran v jednotlivých členských státech nejsou optimálním řešením z hlediska ekonomických zdrojů a nutných vědeckých příspěvků.

3.3 Přímá účast členských států je klíčovým bodem, a to jak pro získání nutných finančních prostředků, tak z toho důvodu, že mnohá rozhodnutí budou nadále přijímána na vnitrostátní úrovni, ať už se jedná o výzvy k účasti na programech, o neustálou kontrolu všech fází programů či o hodnocení výsledků.

3.4 Letecké odvětví bude muset brzy čelit náročným výzvám, například dopadu na životní prostředí, jenž by mohl zpomalit jeho růst.

3.5 Hlavními prioritami jsou zmírnění dopadu letectví na změny klimatu a snížení hlučnosti. Vyžadují, aby byly brzy provedeny skutečné technologické změny a tak bylo dosaženo snížení požadovaných předpisů Společenství. (Evropská technologická platforma pro letectví – ACARE – ve svém strategickém výzkumném programu stanovila cíl snížit do roku 2020 emise CO₂ o 50 %, omezit oxidy dusíku o 80 % a zmírnit vnímaný vnější hluk o 50 %).

3.6 Evropský letecký průmysl, jenž v současnosti zaměstnává tři miliony pracovníků v celé Evropě, musí mimo jiné čelit nelibostné konkurenci, která souvisí s veřejnými investicemi poskytovanými v jiných geografických oblastech, zejména ve Spojených státech, kde prostředky vyčleněné na výzkum v tomto odvětví jsou třikrát vyšší než prostředky poskytované v Evropě.

3.7 Veřejné investice jsou také potřebné z toho důvodu, že toto odvětví se vyznačuje dlouhou dobou návratnosti investic, což by mohlo vést k selhání trhu z důvodu nedostatečných investic do leteckého V&V.

3.8 Volba letectví a letecké dopravy ve zvláštním programu Spolupráce (viz odst. 4.3) je odůvodněna snahou zlepšit zdraví a životní podmínky současných a budoucích generací tím, že budou minimalizovány účinky letadel na životní prostředí, zlepšena kvalita ovzduší na místní úrovni, sníží se hluková zátěž v okolí letišť alepší se dopravní podmínky ve prospěch cestujících.

4. Návrh Komise

4.1 Návrh nařízení o zřízení společného podniku *Čisté nebe* [KOM(2007) 315 v konečném znění] vychází z ustanovení sedmého rámcového programu, jenž je předmětem rozhodnutí č. 1982/2006/ES. V návrhu se stanoví příspěvek Společenství ke zřízení dlouhodobých partnerství veřejného a soukromého sektoru na evropské úrovni v oblasti výzkumu.

4.2 Tato partnerství se stávají společnými technologickými iniciativami (STI) a vycházejí z bývalých evropských technologických platform (ETP).

4.3 Rada ve svém rozhodnutí č. 971/2006/ES o zvláštním programu Spolupráce zdůraznila nutnost vytvořit partnerství veřejného a soukromého sektoru a vyznačila šest oblastí, v nichž se zřízení společných technologických iniciativ zdá být vhodným prostředkem pro oživení evropského výzkumu. Jsou to:

- vodíkové a palivové články,
- **letectví a letecká doprava,**
- inovativní léčiva ⁽¹⁾,
- vestavěné počítačové systémy ⁽²⁾,
- nanoelektronika ⁽³⁾,
- GMES (Globální monitorování životního prostředí a bezpečnosti).

4.4 V kontextu této obecné strategie je cílem nařízení, jež je předmětem návrhu KOM(2007) 315, projednávaném v tomto stanovisku, realizace společné technologické iniciativy (STI) pro oblast letectví a letecké dopravy prostřednictvím zřízení společného podniku *Čisté nebe*.

4.5 Cíle společného podniku *Čisté nebe* jsou jasně a podrobně vyloženy v čl. 3 stanov v příloze předloženého nařízení. Pokrývají širokou a ambiciózní škálu aktivit a jsou shrnuty v čl. 3 nařízení:

- urychlit v EU vývoj čistých technologií letecké dopravy určených k brzkému zavedení do praxe;

⁽¹⁾ CESE 1184/2007 (INT/363).

⁽²⁾ CESE 1185/2007 (INT/364).

⁽³⁾ CESE 1199/2007 (INT/370).

— vytvořit radikálně inovační systém letecké dopravy založený na pokročilých technologiích s cílem snížit dopad letecké dopravy na životní prostředí omezením hluku a emisí plynů, a dále s cílem dosáhnout u letadel hospodárnější spotřeby pohonných hmot.

4.5.1 Čisté nebe tak zaručí integraci a koordinaci mezi různými výzkumnými činnostmi využitím úspor z rozsahu a bude se soustředit na šest různých technických oblastí, nazvaných integrované technologické demonstrátory (ITD). Jsou to:

- inteligentní letadlo s pevnou nosnou plochou (Smart Fixed Wing Aircraft);
- ekologické regionální letadlo (Green Regional Aircraft);
- ekologické letadlo s rotující nosnou plochou (Green Rotorcraft);
- udržitelný a ekologický motor (Sustainable and Green Engine);
- systémy pro ekologický provoz (Systems for Green Operations);
- ekologický návrh (Eco-Design).

Technologické cíle pro každý ITD již byly stanoveny.

4.6 Společný podnik Čisté nebe je považován za mezinárodní orgán a právnickou osobu ve smyslu článku 22 směrnice č. 2004/17/ES a čl. 15 písm. c) směrnice č. 2004/18/ES. Bude mít sídlo v Bruselu a jeho činnost bude ukončena k 31.12.2017, nebude-li toto období prodlouženo Radou.

4.7 Právní základ

4.7.1 Návrh spočívá v nařízení Rady, které obsahuje přílohu se stanovami společného podniku. Zakládá se na článku 171 Smlouvy o ES. Společný podnik bude orgánem Společenství. Přestože je jeho rozpočet určen článkem 185 nařízení Rady 1605/2002, musí zohlednit zvláštnosti této iniciativy, jelikož se jedná o partnerství soukromého a veřejného sektoru s významným podílem soukromého sektoru, který je minimálně ve výši podílu veřejného sektoru.

4.8 Členové

Zakládajícími členy společného podniku Čisté nebe jsou:

- Evropské společenství, zastoupené Komisí;
- 12 vedoucích ITD a až 74 přidružených členů uvedených v článku 2 stanov v příloze předloženého nařízení;
- o členství ve společném podniku mohou požádat všechny veřejné i soukromé subjekty usazené v jednom ze členských

států nebo zemi přidružené k sedmému rámcovému programu, pokud se jako vedoucí ITD zaváží poměrnou měrou a odpovídajícím způsobem přispívat k celkovým činnostem STI nebo pokud je jejich závazek coby přidružených členů poměrný k rozpočtu ITD, jíž se účastní, a pokud je v souladu s požadavky ITD.

4.9 Zdroje financování

4.9.1 Provozní náklady společného podniku Čisté nebe budou rovným dílem financovány Evropským společenstvím a dalšími členy.

4.9.2 Maximální příspěvek Společenství na společný podnik Čisté nebe, který pokrývá provozní náklady a výzkumné činnosti, je 800 milionů EUR, hrazených z rozpočtové položky přidělené tématu Doprava zvláštního programu Spolupráce, kterým se provádí sedmý rámcový program pro výzkum podle ustanovení článku 54 nařízení Rady č. 1605/2002.

5. Obecné a specifické připomínky

5.1 Výbor schvaluje rozhodnutí zřídit společný podnik Čisté nebe, který vychází z ustanovení 7. rámcového programu. Domnívá se, že obnovení investic do V&V je vhodným prostředkem pro to, aby evropské podniky získaly bezpečný referenční rámec pro nový nástroj, který umožní překonat současnou rozdrobenost financování Společenství a zamezit nerovnoměrnému rozložení programů, které téměř neumožnily hodnocení dosažených výsledků.

5.2 Předložená iniciativa je v souladu s politikami a cíli Unie a odpovídá směrům definovaným pro Lisabonskou strategii, jež zdůrazňuje, že znalosti a inovace ve Společenství přispívají k podpoře růstu a zaměstnanosti. Zahrnuje opatření pro systém EU pro obchodování s emisemi (EU ETS) a měla by usnadnit dosažení rozhodujících kroků v provádění strategického výzkumného programu ACARE v oblasti životního prostředí.

5.3 Z hlediska Výboru představuje společný podnik Čisté nebe, založený na partnerství soukromého a veřejného sektoru, solidní základ pro vytvoření evropského výzkumného prostoru a významný příspěvek ke konkurenceschopnosti evropských podniků, jako je tomu u ostatních STI vyplývajících ze sedmého rámcového programu.

5.4 Svým souhlasem s předloženým návrhem chce EHSV v první řadě zdůraznit, jak je pro EU důležitá strategie navržená pro oblast investic a koordinace výzkumu.

5.5 Nicméně vzhledem k vytvořenému kombinovanému systému financování a ke značnému objemu prostředků vyčleněných z rozpočtu Společenství se Výbor domnívá, že by bylo vhodné lépe definovat využití a vlastnictví konečných výsledků výzkumu. Proto by bylo vhodné upřesnit a podrobněji řešit otázku patentů a duševního vlastnictví, definovanou v článku 20 nařízení, kde jsou popsány pouze základní zásady, neboť by mohlo jít o jeden z citlivých bodů realizace STI *Čisté nebe*.

5.6 Pro realizaci svých cílů a využití veškerého potenciálu, který tento nový systém nabízí, se Výbor nicméně domnívá, že je nezbytné:

- opravdové zjednodušení postupů v celém průběhu různých činností V&V, počínaje výběrem činností až po šíření výsledků a s tím, že *Čisté nebe* ponese hlavní odpovědnost za tyto úkoly; složitá administrativa, nejistota financování a instituční odkazy byly některé z důvodů neúspěšnosti předchozích programů V&V;

- rozsáhlý informační program o možnostech, které nabízí podnik *Čisté nebe*, zejména o jeho schopnosti mobilizovat potřebné ekonomické zdroje se zřetelem na nové formy financování;

- vytvoření přiměřeného programu odborné přípravy, díky němuž bude k dispozici vysoce kvalifikovaná pracovní síla se znalostmi nutnými pro V&V s podporou STI *Čisté nebe*, které budou strategicky velmi významné pro průmyslovou budoucnost EU. Tyto kvalifikace vysoké úrovně, odpovídající náročným technickým požadavkům na pracovní místa ve V&V, jež budou vytvořena, budou bránit odlivu výzkumných pracovníků a zároveň budou představovat jednu z nutných podmínek pro zajištění vedoucího postavení v těchto strategických odvětvích, a to jak z průmyslového hlediska, tak z hlediska životního prostředí.

V Bruselu dne 25. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady o založení „společného podniku ENIAC“

KOM(2007) 356 v konečném znění – 2007/0122 (CNS)

(2008/C 44/05)

Dne 10. září 2007 se Rada Evropské unie, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Dne 10. července 2007 předsednictvo Evropského hospodářského a sociálního výboru pověřilo specializovanou sekci Jednotný trh, výroba a spotřeba přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana DANTINA hlavním zpravodajem na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 25. října 2007), a přijal následující stanovisko 106 hlasy pro a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Shrnutí a doporučení

rámec, který umožní překonat současné roztržštění financování Společenství a koordinovat často velmi roztroušený výzkum, čímž bude podpořena jeho efektivnost.

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor schvaluje rozhodnutí založit společný podnik ENIAC ⁽¹⁾.

1.1.1 Domnívá se totiž, že tento přístup ke zvýšení investic do výzkumu a vývoje prostřednictvím veřejného a soukromého financování může poskytnout podnikům spolehlivý referenční

1.2 Je potěšen zvoleným odvětvím. Jedná se o rozvinuté, technicky inovující odvětví, jež má velký potenciál pro budoucnost a potenciál z hlediska vysoce kvalifikovaných pracovních míst, což přímo přispěje k dosažení lisabonských cílů v oblasti konkurenceschopnosti a barcelonských cílů ohledně procent HDP vynaložených na výzkum, ale také dalších politik Společenství, jako např. v oblasti životního prostředí, dopravy, energetiky či zdraví.

⁽¹⁾ ENIAC = European Nanoelectronic Initiative Advisory Council. ENIAC byl rovněž prvním počítačem vyrobeným z elektronických součástek (1945–1946).

1.3 Svým souhlasem s předloženým návrhem chce EHSV v první řadě zdůraznit, jak důležité jsou pro EU strategie navržená v oblasti investic a koordinace výzkumu. Domnívá se, že tato strategie představuje důležitý bod pro vytvoření evropského výzkumného prostoru a významně přispívá ke konkurenceschopnosti evropských podniků v tomto odvětví.

1.4 S ohledem na tento nový sdružující nástroj, který může být složitý, pokud jde o využívání produktů výzkumu, jež budou provedeny ENIAC, a jejich průmyslové využití, je EHSV potěšen pozorností, jaká je věnována pravidlům v oblasti duševního vlastnictví.

1.5 Výbor si s uspokojením všímá zcela mimořádné pozornosti, která je věnována rizikům relokace nanoelektronické výroby do ostatních regionů světa. EHSV podporuje myšlenku specializovaného odvětvového přístupu.

1.6 Za účelem maximalizace potenciálu, který představuje tento nový nástroj, Výbor považuje za nezbytné:

- skutečné zjednodušení postupů, zejména kvůli negativní úloze, kterou sehrála administrativní komplexnost v předcházejících programech výzkumu a vývoje. Tyto postupy jsou nyní ve stadiu přípravy a Výbor bude věnovat zvýšenou pozornost tomu, aby byla všem stranám přiznána nutnost zapojit se do výběru cílů a do analýzy konečných výsledků;
- informační program, který by umožnil přispět k mobilizaci potřebných hospodářských zdrojů;
- vypracování programů odborné přípravy, které by sladily kvalifikaci pracovníků a pracovní místa ve společném podniku ENIAC. To proto, aby byly vytvořeny potřebné podmínky pro zajištění vedoucí úlohy průmyslu v tomto strategickém odvětví.

2. Úvod

2.1 Cílem návrhu nařízení Rady, jenž je předmětem tohoto stanoviska, je zahájit jedno z prvních partnerství veřejného a soukromého sektoru v oblasti výzkumu a vývoje. Definuje jednu z prvních společných technologických iniciativ (STI). Týká se oblasti nanotechnologií a je nazvána ENIAC.

2.2 Cílem STI je částečně nebo plně umožnit průmyslu, členským státům a Komisi společně využít prostředků na cílené výzkumné programy.

2.3 Na rozdíl od tradiční strategie, jež spočívá ve veřejném financování projektů případ od případu, se STI týká rozsáhlých výzkumných programů zaměřených na společné strategické cíle. Tento nový přístup by měl vytvořit rozhodující objem prostředků pro evropský výzkum a inovace, konsolidovat

vědeckou obec v hlavních strategických odvětvích a harmonizovat financování projektů tak, aby výsledky výzkumů mohly být rychleji zužitkovány. STI se zaměřují na rozhodující obory, v nichž stávající nástroje nedisponují rozsahem ani rychlostí nezbytnými k udržení nebo dosažení pozice Evropy před světovou konkurencí. Jedná se o takové oblasti, kde může financování na úrovni členských států, evropské financování a financování soukromého sektoru přinést významnou přidanou hodnotu, a to zejména tím, že povzbudí nárůst soukromých výdajů na výzkum a vývoj.

2.4 Hlavním cílem STI v oblasti nanoelektroniky, nazvaných ENIAC, je přispívat k rozvoji klíčových schopností pro nanoelektroniku, aby byla posílena evropská konkurenceschopnost. Z tohoto důvodu předkládaný návrh stanovuje právní rámec, který zavádí ENIAC.

3. Souvislost a obecné připomínky

3.1 Stále zvyšování poměru elektronických součástek v inovačních výrobcích, jež využívají vysoké technologie, řadí odvětví nanotechnologií mezi strategická odvětví pro konkurenceschopnost a průmyslový růst v Evropě.

3.2 Odvětví nanotechnologií produkuje zařízení, která jsou nezbytná pro hlavní průmyslová odvětví v různorodých oblastech, jako jsou telekomunikace, spotřební zboží, multimediální služby, vzdělávání, doprava, zdravotní péče, bezpečnost a životní prostředí.

3.3 Podle odhadů by měl trh tvořený průmyslovým odvětvím nanotechnologií (které kromě přímých výrobců zahrnuje rovněž dodavatele výrobních nástrojů a materiálů) zaznamenat průměrný roční nárůst okolo 15 %. Pro podporu takto vysoké míry růstu je třeba věnovat tomuto odvětví náležitou pozornost.

3.4 Iniciativa na úrovni Společenství musí proto usilovat o zachování a posílení vedoucího světového postavení v příslušných odvětvích prostřednictvím programů pro výzkum a vývoj, které umožňují dosáhnout potřebných cílů v oblasti průmyslového využití, a zároveň musí sledovat ambicióznější technologické cíle, jejichž účelem je dosahovat stále vyšší konkurenceschopnosti a vytvářet nová pracovní místa, jež vyžadují vysoké odborné schopnosti a kvalifikaci nejvyšší úrovně.

3.5 Volba společného podniku veřejného a soukromého sektoru by měla umožnit výrazné zvýšení kvality výzkumu a vývoje v tomto odvětví. Jeví se jako klíčová pro překonání současného roztržitého výzkumných programů platných v jednotlivých členských státech, které nemohou dosáhnout rozhodujícího objemu prostředků a nemožou disponovat potřebnými prostředky pro financování vhodných programů.

3.6 Volba evropského rozměru se zdá nutná vzhledem k tomu, že představuje jedinou možnou volbu pro řešení náročných úkolů, kterým musí odvětví nanotechnologií čelit.

3.7 Kromě toho by posílení rozměru Společenství mělo umožnit snížení byrokracie a zjednodušení administrativy. Tím by se nahradily různé stávající národní postupy jednotným postupem Společenství a snížila doba potřebná pro získání smlouvy na výzkum a vývoj v porovnání se současnou situací na úrovni Společenství (viz EUREKA). Rovněž by se tak zamezilo různým hodnotícím a kontrolním postupům.

3.8 Založení podniku veřejného a soukromého sektoru s přímou účastí členských států a podniků dotyčných odvětví představuje inovaci v porovnání se stávajícími postupy pro účast na programech Společenství pro evropský výzkum a vývoj. Navíc značné finanční prostředky, jež program navrhuje vyčlenit na úrovni Společenství, umožní vytvořit rozhodující objem finančních prostředků nezbytný k dosažení ambiciózních cílů, jež si program stanovil.

3.9 Účast členských států a podniků a jejich přímé zapojení prostřednictvím finančního příspěvku ve výši minimálně 50 % nákladů souvisejících s výzkumem budou mít násobný účinek v podobě impulzu pro přilákání nových finančních prostředků a výrazně přispějí k rozvoji evropského výzkumného prostoru.

3.10 Přímá účast členských států je nezbytným prvkem pro nashromáždění investic, ale také – a především – proto, že rozhodnutí budou i nadále přijímána na národní úrovni, zejména na výzvy k předložení návrhů či stálá přímá kontrola všech fází procesu.

3.11 Dalším nezbytným faktorem je přímá účast průmyslového odvětví, jelikož výsledky tohoto ambiciózního programu v oblasti výzkumu a vývoje mohou přispívat k realizaci významných a náležitých cílů, pokud jde o konkurenceschopnost evropského průmyslu tohoto odvětví, a souběžně kladně působit na zaměstnanost v tomto odvětví.

4. Souvislost

4.1 Referenčním bodem pro výzkumné programy je sedmý rámcový program. Vychází z pevně zakotveného vědomí, že obnovení investic v oblasti výzkumu a vývoje je nezbytné pro konkurenceschopnou a dynamickou ekonomiku.

4.2 Založení společného podniku STI-ENIAC přímo přispěje k dosažení lisabonských cílů v oblasti konkurenceschopnosti a barcelonských cílů v oblasti výdajů na výzkum. Rovněž

nepřímo přispěje k dalším politikám Společenství, jako např. v oblasti životního prostředí, dopravy, energetiky či zdraví.

4.3 Referenčním rámcem politik Společenství, o který se bude opírat iniciativa STI-ENIAC, je zejména dokument „Nanověda a nanotechnologie: Akční plán pro Evropu 2005–2009 [KOM(2005) 243 v konečném znění]“ a práce Vědeckého výboru pro vznikající a nově zjištěná zdravotní rizika (VVNZZR).

5. Návrh Komise

5.1 Rozhodnutí o založení společného podniku ENIAC, které je předmětem dokumentu KOM(2007) 356 v konečném znění, vychází z rozhodnutí č. 1982/2006/EHS o sedmém rámcovém programu, který stanoví příspěvek Společenství k navazování dlouhodobých partnerství ve veřejném a soukromém sektoru v evropském měřítku v oblasti vědeckého výzkumu.

5.2 Tato partnerství se stávají společnými technologickými iniciativami (STI) a vycházejí z bývalých evropských technologických platform (ETP).

5.3 Ve svém rozhodnutí č. 971/2006/ES o zvláštním programu „Spolupráce“⁽²⁾ Komise zdůraznila nutnost vytvořit partnerství veřejného a soukromého sektoru a určila šest oblastí, ve kterých je vhodné vytvářet společné technologické iniciativy za účelem obnovy evropského výzkumu. Jsou to:

- vodíkové a palivové články;
- letectví a letecká doprava⁽³⁾;
- inovativní léčiva⁽⁴⁾;
- vestavěné počítačové systémy⁽⁵⁾;
- **nanoelektronika**;
- GMES (Globální monitoring životního prostředí a bezpečnosti).

5.4 V souvislosti s touto obecnou strategií nařízení, které je předmětem projednávaného návrhu KOM(2007) 356 v konečném znění, předpokládá založení společného podniku ENIAC v oblasti nanoelektroniky.

5.5 Společný podnik ENIAC je považován za mezinárodní orgán a právníkou osobu ve smyslu článku 22 směrnice 2004/17/ES a čl. 15 písm. c) směrnice 2004/18/ES. Bude mít sídlo v Bruselu a jeho činnost bude ukončena 31. prosince 2017, nerozhodne-li Rada o prodloužení tohoto období.

⁽²⁾ Úř. věst. L 400, 30.12.2006, s. 1

⁽³⁾ INT/369.

⁽⁴⁾ INT/363.

⁽⁵⁾ INT/364.

5.6 Právní základ

Návrh spočívá v nařízení Rady, které by obsahovalo přílohu se stanovami společného podniku. Zakládá se na článku 171 Smlouvy o ES. Společný podnik bude orgánem Společenství. Přestože je jeho rozpočet dán článkem 185 nařízení Rady 1605/2002, musí zohlednit zvláštnosti této iniciativy, jelikož se jedná o partnerství soukromého a veřejného sektoru s významným příspěvkem soukromého sektoru, který je ve výši příspěvku veřejného sektoru.

5.7 Založení

Zakládajícími členy společné technologické iniciativy (STI-ENIAC) jsou Evropské společenství zastoupené Komisí a AENEAS (sdružení zastupující společnosti a další výzkumné a vývojové organizace). Stanovy uvádějí seznam subjektů, které by se později mohly stát členy společného podniku ENIAC, zejména země zapojené do 7. rámcového programu, které nejsou členy EU, jakož i všechny ostatní právní subjekty, které mohou přispět k cílům společného podniku ENIAC.

5.8 Financování

5.8.1 Provozní náklady společného podniku ENIAC uvedené v článku 4 jsou hrazeny z těchto příspěvků:

- finanční příspěvek ENIAC v maximální výši 20 mil. EUR nebo 1 % celkových nákladů na projekty, nicméně ne více než 30 mil. EUR ročně;
- finanční příspěvek Společenství v maximální výši 10 milionů EUR;
- věcné příspěvky členských států ENIAC.

Výzkumná a vývojová činnost společného podniku ENIAC za období do 31. prosince 2017 bude hrazena z těchto příspěvků:

- finanční příspěvek Společenství v maximální výši 440 milionů EUR;
- finanční příspěvky členských států ENIAC, které činí celkem alespoň 1,8 násobek finančního příspěvku Společenství;
- z věcných příspěvků výzkumných a vývojových organizací, které přispívají do projektů částkou celkově vyšší nebo rovnající se příspěvku veřejných orgánů.

5.8.2 Pro období do 31. prosince 2013 bude obnášet maximální příspěvek Komise 450 mil. EUR. Tyto prostředky pocházejí ze zvláštního programu Spolupráce, který provádí 7. rámcový program pro výzkum a technologický rozvoj v souladu s nařízením Rady č. 1605/2002, čl. 54 odst. 2.

5.9 Cíle

Podle Komise je smyslem založení společného podniku ENIAC dosáhnout následujících cílů:

- vymezit a provádět plán výzkumu k rozvoji klíčových způsobilostí pro nanoelektroniku, a to s cílem posílit konkurenceschopnost a udržitelnost evropské ekonomiky a vytvořit potenciál pro nové trhy;
- podporovat činnosti potřebné pro provádění plánu výzkumu poskytováním finančních prostředků účastníkům vybraných projektů;
- prosazovat partnerství veřejného a soukromého sektoru zaměřené na mobilizaci a spojení úsilí na úrovni Společenství, členských států i soukromého sektoru a na podporu spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem;
- zajistit účinnost a trvalost společné technologické iniciativy pro nanoelektroniku;
- dosáhnout součinnosti a koordinace evropských výzkumných a vývojových snah a zejména postupného začleňování souvisejících činností v této oblasti, prováděných v současné době prostřednictvím mezivládních výzkumných a vývojových projektů (EUREKA), do společného podniku ENIAC.

6. Obecné a zvláštní poznámky

6.1 EHSV schvaluje rozhodnutí o založení společného podniku ENIAC a návrh nařízení, který ho doprovází. Svým souhlasem s předloženým návrhem chce EHSV v první řadě zdůraznit, jak důležité jsou pro EU strategie navržená v oblasti investic a koordinace výzkumu.

6.2 Jak se již Výbor vyjádřil ve svých stanoviscích k jiným nařízením vyplývajícím z rozhodnutí Rady č. 971/2006/EHS o zvláštním programu Spolupráce, je toho názoru, že obnovení investic v oblasti výzkumu a vývoje je vhodným prostředkem pro poskytnutí spolehlivého referenčního rámce evropským podnikům, který umožní překonat nynější rozdrobenost financování Společenství a zabránit roztržiténosti programů.

6.3 Tato iniciativa zapadá mezi politiky a cíle Unie a je v souladu s hlavními směry definovanými v rámci Lisabonské strategie, která zdůrazňuje, že znalost a inovace ve Společenství přispívají k povzbuzení růstu a zaměstnanosti. Nanotechnologie tedy hrají rozhodující úlohu v tom, že v dnešní době představují hnací sílu pro inovace v mnoha odvětvích, jež jsou citlivá a strategická pro rozvoj a růst Unie. (Mobilní komunikace, doprava, výpočty, automatizace výroby, zdravotní péče atd.) Založení společného podniku může být nástrojem, který

umožní Evropě, aby si zachovala či aby rozvinula svou schopnost sestavovat a vyrábět výrobky odpovídající jejím vlastním normám vysoké kvality, trvanlivosti a ochrany životního prostředí. Toto založení je základem pro vytvoření evropského výzkumného prostoru a je rozhodujícím příspěvkem ke konkurenceschopnosti evropských podniků.

6.4 Výbor si s uspokojením všímá, že v posouzení dopadu, jež doprovází návrh nařízení této STI, je věnována zcela mimořádná pozornost rizikům relokace nanoelektrické výroby do ostatních regionů světa. Tento bod je důležitý, jelikož tato výroba představuje značnou přidanou hodnotu pro růst a zaměstnanost a zároveň umožňuje částečné navrácení investovaných prostředků, které má Unie v úmyslu vynaložit na rozvoj tohoto odvětví. Tím EHSV podporuje myšlenku zavést specializovaný odvětvový přístup na podporu tohoto klíčového průmyslového odvětví.

6.5 S ohledem na tento nový sdružující nástroj, který může být složitý, pokud jde o využívání produktů výzkumu, jež budou provedeny ENIAC, a jejich průmyslové využití, je EHSV potěšen pozorností, jaká je věnována pravidlům v oblasti duševního vlastnictví, v souladu s článkem 23 stanov. Zároveň je potěšen, že akční plán nařízení bere značným způsobem v úvahu problematiku zdraví a bezpečnosti.

V Bruselu dne 25. října 2007

6.6 Za účelem co nejlepšího naplnění cílů společného podniku a maximalizace potenciálu, který představuje tento nový nástroj, považuje Výbor za nezbytné:

- opravdové zjednodušení postupů v celém průběhu různých činností výzkumu a vývoje počínaje výběrem činností až po šíření výsledků a s tím, že ENIAC ponese hlavní odpovědnost za tyto úkoly. Složitá administrativa, nejistota financování a instituční odkazy jsou některé z důvodů dřívějších neúspěchů předchozích programů výzkumu a vývoje;
- rozsáhlý informační program o možnostech, které nabízí podnik ENIAC, zejména o jeho schopnosti mobilizovat potřebné hospodářské zdroje se zřetelem na nové formy financování;
- zavedení vhodných programů odborného vzdělávání, aby byla k dispozici vysoce kvalifikovaná pracovní síla, která bude mít potřebné znalosti o výzkumu a vývoji, jež vyžaduje ENIAC, což bude velmi strategické pro průmyslovou budoucnost EU. Tyto kvalifikace na vysoké úrovni odpovídající technické náročnosti nezbytné pro pracovní místa ve výzkumu a vývoji, která budou vytvořena, budou sloužit ke zpomalení odlivu výzkumných pracovníků a zároveň budou splňovat jednu z podmínek potřebných pro zajištění vedoucího postavení průmyslu v těchto odvětvích strategických pro Evropskou unii.

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o ochraně spotřebitelů ve vztahu k některým aspektům timeshare, dlouhodobých rekreačních produktů, dalšího prodeje a výměn

KOM(2007) 303 v konečném znění – 2007/0113 (COD)

(2008/C 44/06)

Dne 28. června 2007 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Jednotný trh, výroba a spotřeba, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. října 2007. Zpravodajem byl pan PEGADO LIZ.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 129 hlasy pro, 3 hlasy byly proti a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Shrnutí stanoviska

1.1 V návaznosti na svá stanoviska k Zelené knize o přezkumu spotřebitelského *acquis* ⁽¹⁾ a ke sdělení Komise o provádění směrnice o smlouvách uzavřených na dálku ⁽²⁾ EHSV podporuje iniciativu Komise, jež má za cíl provést revizi směrnice 94/47/ES ⁽³⁾ ze dne 26. října 1994, a to v její navrhované formě, po zohlednění připomínek a doporučení Výboru ⁽⁴⁾.

1.2 Výbor obecně souhlasí s hlavními body návrhu Komise, co se týče rozšíření jejího rozsahu působnosti, definice a popisu nových produktů, zpřísnění požadavků na předmluvní a smluvní informace a rovněž sjednocení lhůty pro odstoupení od smlouvy a zákazu provádění veškerých plateb a z jakéhokoliv důvodu během této lhůty.

1.3 Ačkoliv výbor vítá minimalistické pojetí návrhu, jež v souladu se zásadami stanovenými ve Smlouvě umožňuje členským státům dále rozvíjet oblast ochrany spotřebitelů, domnívá se, že pokud by podle Komise – vzhledem ke znění zelené knihy o spotřebitelském *acquis* – existovala oblast, v níž by z důvodu zvláštní povahy dotčeného práva byla opodstatněná maximální harmonizace, bylo by to právě v tomto případě, a to z důvodu výrazných rozdílů mezi různými státy v konceptualizaci a charakterizaci mnohostranné právní povahy této oblasti, jež

má velmi rozdílné důsledky pro různé národní právní systémy, obzvláště co se týče minimální a maximální doby trvání smlouvy, neplatnosti smlouvy či zrušení její platnosti, vypovězení či zrušení smlouvy.

1.4 EHSV proto nesouhlasí s Komisí, která přestože uznává, že je většina problémů v tomto odvětví často přeshraničního charakteru a že je tedy členské státy vzhledem k rozdílům v národních legislativách nemožno řádně vyřešit samy, nakonec věnuje pozornost pouze některým aspektům souvisejícím s těmito právy a celou řadu možných situací opět nechává na rozhodnutí členských států, což nepřinese téměř žádnou změnu vůči současnému stavu uvedených problémů.

1.5 Proto ačkoliv EHSV souhlasí s přijetím systému „minimální harmonizace“, domnívá se spolu s dalšími institucemi Společenství ⁽⁵⁾, že úroveň opatření na ochranu spotřebitelů byla nastavena příliš nízkou; zkušenosti ukazují, že velká většina členských států tuto klauzuli nevyužila, naopak zvolila doslovný přístup ⁽⁶⁾, v důsledku čehož nebylo dosaženo adekvátního stupně ochrany spotřebitelů. EHSV proto vyzývá Komisi, aby i přes dodržování zásady subsidiarity v návrhu směrnice přistoupila k regulaci dalších, stejně důležitých aspektů se záměrem docílit vyššího stupně ochrany spotřebitelů.

1.6 EHSV proto navrhuje, aby se za účelem posílení a zajištění adekvátní ochrany spotřebitelů zlepšily některé předpisy týkající se právní úpravy dotčených práv, obsahu hlavní smlouvy a jejího vztahu s doplňujícími smlouvami a především s úvěry, které nejsou vázané.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 256, 27.10.2007, zpravodajem byl pan ADAMS.

⁽²⁾ Úř. věst. C 175, 27.7.2007, zpravodajem byl pan PEGADO LIZ.

⁽³⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/47/ES ze dne 26. října 1994 o ochraně nabyvatelů ve vztahu k některým aspektům smluv o nabytí práv k dočasnému užívání nemovitostí (Úř. věst. C 108, 29.10.1994, s. 83). Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 108, 19.4.1993, s. 1.

⁽⁴⁾ Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o ochraně spotřebitelů ve vztahu k některým aspektům timeshare, dlouhodobých rekreačních produktů, dalšího prodeje a výměn. KOM(2007) 303 v konečném znění ze dne 7. června 2007.

⁽⁵⁾ Zpráva Evropského parlamentu a Rady o provádění směrnice 94/47/ES z roku 1999, SEC(1999) 1795 v konečném znění a Zpráva Evropského parlamentu z roku 2002 v RR\470922PT.doc, EP 298.410.

⁽⁶⁾ Dánsko, Finsko, Nizozemsko, Irsko, Itálie, Lucembursko, Švédsko, Německo a Rakousko.

1.7 EHSV nicméně, stejně jako v předešlých stanoviscích (7), zdůrazňuje potřebu vyzdvihnout důležitost účinného poskytování informací smluvním stranám, především těm méně zasvěceným; proto se domnívá, že by členskými státy neměla být *a priori* odepřena možnost zavést přiměřené, odrazující trestní postihy pro praktiky závažně porušující práva stanovená směrnicí, jejichž základní prvky by byly důsledně stanoveny.

1.8 EHSV naléhá na Komisi, aby provedla detailní analýzu reakcí na konzultační dokument (8), zejména pak reakcí členských států konzultovaných tímto dokumentem, jež nebyly zahrnuty do výsledků zprávy (9) o provádění směrnice v 15 členských státech, a srovnávací analýzu týkající se již 25 členských států (10), a to s ohledem na rozdíly existující mezi členskými státy.

1.9 EHSV navrhuje několik úprav (11) a předkládá soubor doporučení s cílem zlepšit právní aspekty návrhu a konsolidovat a sladit pojmy a postupy již zavedené v jiných směrniciích, konkrétně ve směrnici o nekalých obchodních praktikách (12); tuto směrnici bude nutné vzít v potaz, aby bylo možné zvýšit pocit jistoty spotřebitelů a jejich důvěru v tento typ smlouvy, jež mají často spojený s agresivním marketingem a prodejem (13).

2. Stručné shrnutí návrhu směrnice

2.1 Tímto návrhem chce Komise přistoupit k revizi směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/47/ES ze dne 26. října 1994 o ochraně nabyvatelů ve vztahu k některým aspektům smluv o nabytí práv k dočasnému užívání nemovitostí, a to

(7) Stanovisko EHSV ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru o provádění směrnice Evropského parlamentu a Rady 1997/7/ES ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku, Úř. věst. C 175, 27.7.2007.

(8) Viz konzultační dokument Komise o směrnici o dočasném užívání nemovitostí na adrese http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/timeshare/consultation_paper010606_en.doc.

(9) Zpráva Evropského parlamentu a Rady o provádění směrnice 94/47/ES ze dne 26. října 1994, SEC(1999) 1795 v konečném znění

(10) „Comparative Analysis Timeshare Directive“ (94/47), autoři: Hans Schulte-Noke, Andreas Borge a Sandra Fischer in Consumer Law Compendium.

(11) Především co se týče čl. 2 odst. 1 písm. g), čl. 3 odst. 2 a 4 a čl. 4 odst. 1, 2 a 3, čl. 5 odst. 1, 5 a 6 a čl. 8 a 9, přílohy I písm. l), přílohy III písm. f) a přílohy IV písm. d).

(12) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách) Úř. věst. L 149, 11.6.2005, s. 22. Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 108, 30.4.2004, s. 81.

(13) Jak jsme již uvedli ve stanovisku EHSV k návrhu směrnice Rady 94/47/ES ze dne 26. října 1994 o ochraně nabyvatelů ve vztahu k některým aspektům smluv o nabytí práv k dočasnému užívání nemovitostí, zpravodaj: Manuel Ataíde Ferreira (Úř. věst. C 108, 19.4.1993, s. 1) a ve stanovisku EHSV k Akčnímu plánu Společenství na pomoc cestovnímu ruchu, zpravodaj: L. Cunha, spoluzpravodaj: G. Franghi (Úř. věst. C 149, 24.2.1992).

v návaznosti na závěry Rady ze dne 13. dubna 2000 týkající se zprávy Komise o provádění uvedené směrnice (14) a na doporučení Evropského parlamentu uvedená v usnesení Evropského parlamentu ze dne 4. července 2002 (15).

2.2 Revize této směrnice se plánuje již od vydání sdělení Komise o strategii spotřebitelské politiky 2002–2006 (16) a je součástí „spotřebitelského acquis“, uvedeného v příslušné zelené knize (17).

2.3 Komise se věnuje identifikaci některých problematických bodů provádění směrnice a domnívá se, že vzhledem k vývoji trhu v tomto odvětví došlo k významnému navýšení počtu nových produktů; navzdory tomu, že se jedná o využívání prázdninového ubytovacího zařízení, však tyto produkty nespádají do působnosti směrnice.

2.4 Již zpráva Komise o provádění směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/47/ES (18) z roku 1999 poukazovala na mnohé nedostatky v provedení; závěry zprávy přijala Rada v dubnu roku 2000 (19), kdy také sestavila seznam prvků, jež měly být zohledněny při revizi směrnice.

2.5 Rovněž stanovisko výboru Evropského parlamentu pro životní prostředí, veřejné zdraví a ochranu spotřebitele vypracované v roce 2001 (20) podtrhovalo „nejnižší přijatelnou úroveň ochrany spotřebitele“, stanovenou směrnicí.

2.6 Evropský parlament zase ve svém usnesení ze dne 4. července 2002 doporučil, aby Komise přijala opatření, jímž by se zajistila vysoká úroveň ochrany spotřebitelů.

2.7 Z těchto důvodů považuje Komise samostatnou revizi této směrnice za „naléhavou“, revize dokonce představuje „prioritu“, vzhledem k „problémům, s nimiž se spotřebitelé setkávají, zejména pokud jde o další prodej a nové produkty“ „podobně uváděné na trh a z ekonomického hlediska podobné jako timeshare“, ve stylu „klubů poskytujících slevy na dovolenou svým členům a smluv o dalším prodeji“.

(14) SEC(1999) 1795 v konečném znění.

(15) Usnesení Evropského parlamentu k sledování politiky Společenství týkající se ochrany nabyvatelů ve vztahu k některým aspektům smluv o nabytí práva k dočasnému užívání nemovitostí (směrnice 94/47/ES) (dok. P5_TA(2002)0369, Úř. věst. C 271 E, 12.11.2003, s. 578).

(16) Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů: Strategie spotřebitelské politiky na období 2002–2006, KOM(2002) 208 v konečném znění (Úř. věst. C 137, 8.6.2002, s. 2). Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 95, 23.4.2003, s. 1.

(17) KOM(2006) 744 v konečném znění. Stanovisko EHSV: Úř. věst. C 256, 27.10.2007.

(18) SEC(1999) 1795 v konečném znění.

(19) Rada pro záležitosti spotřebitele, Lucemburk, 13. dubna 2000.

(20) EP 298.410 RR\470922PT.doc (pozn. překl. odkaz na stanovisko v portugalské, český překlad není k dispozici).

2.8 Mezi hlavními důvody pro vypracování tohoto návrhu revize vyzdvihuje Komise potřebu aktualizovat požadavky na předmluvní a smluvní informace, sjednotit úpravu zákazu zálohových plateb během lhůty pro odstoupení od smlouvy, potřebu sladit lhůty pro odstoupení od smlouvy a potřebu zvážit možnost zavedení trestních postihů.

2.9 Konzultační setkání s hlavními zúčastněnými stranami se uskutečnila v letech 2004 až 2006.

2.10 Na základě stížností na *timeshare*, týkajících se zejména nových produktů – klubů poskytujících slevy na dovolenou svým členům a smluv o dalším prodeji, vydala Komise konzultační dokument⁽²¹⁾. O těchto tématech se jednalo rovněž v březnu 2006 na schůzi stálé pracovní skupiny pro revizi *acquis* složené z odborníků z členských států.

2.11 Návrh revize je zahrnut v programu Komise pro modernizaci a zjednodušení *acquis* Společenství⁽²²⁾.

2.12 Komise soudí, že právní základ tohoto návrhu by měl být i nadále vymezen článkem 95 Smlouvy (dokončení vnitřního trhu) a domnívá se, že v souladu se zásadou subsidiarity by se Komise neměla vyjadřovat k právní povaze práv na *timeshare* a respektovat rozdílnost hledisek členských států.

2.13 Na druhou stranu Komise, zdůrazňujíc přeshraniční aspekty problému a domnívajíc se, že „většina stížností spotřebitelů je přeshraniční povahy“, zaměřuje svůj návrh jen na aspekty považované za „ty, jež působí nejvíce problémů, a tudíž vyžadují opatření na úrovni Společenství“; ostatní ponechává k regulaci příslušným vnitrostátním právním předpisům a dokonce odstraňuje veškeré zmínky o právech na vypovězení smlouvy či její zrušení, jež regulovala směrnice 94/47/ES, a to i v případě, že jsou spjaty s právem na odstoupení.

3. Hlavní připomínky k návrhu

3.1 Obecné připomínky

3.1.1 EHSV kladně hodnotí iniciativu Komise, ale konstatuje její zpoždění, vzhledem k tomu, že problémy byly zaznamenány již v roce 1999 a řešení tedy již mohlo být nalezeno již dávno.

⁽²¹⁾ Viz konzultační dokument Komise o směrnici o dočasném užívání nemovitostí na adrese http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/timeshare/consultation_paper010606_en.doc.

⁽²²⁾ KOM(2006) 629 v konečném znění.

3.1.2 EHSV také připomíná, že na některé z uváděných problémů již sám upozornil, a to ve svém stanovisku vydaném dne 24. února 1993⁽²³⁾, v době přípravy směrnice.

3.1.3 EHSV se domnívá, že právním základem by neměl být článek 95 Smlouvy, ale spíše článek 153, jelikož se nejedná o záležitost týkající se výhradně jednotného trhu, ale spíše politiky ochrany spotřebitele.

3.1.4 EHSV souhlasí s rozšířením působnosti návrhu na některé druhy movitého majetku s cílem adekvátně reagovat na nepřetržitý vývoj trhu.

3.1.5 EHSV souhlasí se změnami definic⁽²⁴⁾ vnesenými tímto návrhem, jelikož lépe odpovídají novým produktům nabízeným v tomto odvětví.

3.1.6 EHSV souhlasí se zachováním zákazu veškerých plateb nebo druhů záloh, jelikož tento zákaz představuje účinný způsob, jak spotřebiteli umožnit výkon práva na odstoupení od smlouvy bez jakéhokoliv ekonomického tlaku; rovněž soudí, že rozšíření normy na třetí strany vhodným způsobem pokryje také smlouvy o výměně a smlouvy o dalším prodeji.

3.1.7 EHSV souhlasí s prodloužením lhůty na rozmyšlenou na 14 dní, čímž dojde k jejímu sjednocení, ačkoliv by dal přednost počítání lhůty na pracovní, nikoliv na kalendářní dny, jak již ostatně uvedl ve svých dřívějších stanoviscích⁽²⁵⁾; je důležité připomenout, že Rada po schválení směrnice 97/7/ES vydala prohlášení, v němž vyzvala Komisi k posouzení možnosti sladit způsoby počítání lhůt na rozmyšlenou obsažené ve směrnici z oblasti ochrany spotřebitele.

3.1.8 V souladu s dřívějšími stanovisky⁽²⁶⁾ a aniž je dotčen čl. 1 odst. 3 návrhu směrnice považuje EHSV za nezbytné, aby Komise lépe popsala povahu, nedostatky a účinky práv na odstoupení od smlouvy, jejího vypovězení a zrušení; v opačném případě nebude dosaženo sblížení právních předpisů, protože každý členský stát přijme svá vlastní pravidla, což s sebou přinese nepříznivé důsledky pro rozvoj přeshraničních vztahů.

⁽²³⁾ Úř. věst. C 108, 19.4.1993, s. 1.

⁽²⁴⁾ Nahrazení slova „nabyvatel“ slovem „spotřebitel“.

⁽²⁵⁾ Úř. věst. C 175, 27.7.2007, jehož zpravodajem byl pan PEGADO LIZ.

⁽²⁶⁾ Výše uvedené stanovisko.

3.1.9 Vzhledem k tomu, že záměrem této směrnice je sblížení vnitrostátních právních předpisů týkajících se těchto typů práv, se EHSV domnívá, že v rozporu se 4. bodem odůvodnění návrhu a navzdory rozdílům existujícím mezi různými státy by Komise měla pokročit dále a definovat právní povahu ⁽²⁷⁾ těchto práv, ať už jde o práva věcná či o práva věřitelská; v opačném případě tento návrh nepřispěje k vyřešení zjištěných problémů, týkajících se definice základních požadavků na dodržování práv a v případě věcných práv zejména nutných důsledků pro registraci.

3.1.9.1 EHSV proto vyzývá Komisi, aby zavedla definici právní povahy práv spojených s *timeshare* – ať už práv věcných či práv týkajících se osobních povinností – práva na poskytnutí služby – s nutnými důsledky pro příslušné předpisy nařízení Brusel a nařízení Řím I; v opačném případě nebude dosaženo tolik žádané harmonizace a důvěry spotřebitelů a podniků. Ostatně EHSV již k této definici přispěl ve zmiňovaném stanovisku ⁽²⁸⁾, kde uvedl, že „u smlouvy o *timeshare* se jedná o právo věcné nebo osobní, nikoliv o nájemní vztah, jelikož u nájemního vztahu nemůže dojít k převodu. Převáděné právo se vztahuje na nedělitelnou část nějaké věci, na nedělitelný byt, a nabývá nebo může nabýt povahy věcného práva k nemovitosti“.

3.1.10 Nikoliv v rozporu s právní formou tohoto práva, jež může mít povahu zvláštního práva – a dokonce právě z tohoto důvodu – EHSV souhlasí s těmi body návrhu směrnice, ve kterých se tato zaměřuje na některé strukturální prvky práv: ať už se vztahují na movité či nemovité statky, jedná se o práva na používání či užívání ubytovacího zařízení (tedy noclehu) za protiplnění, a to po dobu nejméně jednoho roku.

3.1.11 EHSV nicméně vyzývá Komisi, aby vedle produktů vyjmenovaných v článku 2 návrhu zavedla formulaci (s nezbytnou definicí strukturálních prvků), jež by odpovídala možným budoucím produktům ⁽²⁹⁾, které by případně byly uvedeny na trh až poté, co směrnice vstoupí v platnost, a u nichž se by se prokázalo, že neodpovídají požadavkům obsažených ve stávajících definicích nových produktů.

3.1.12 EHSV se domnívá, že případná povinnost spotřebitele uhradit či zaplatit jakoukoliv částku za to, že v rámci příslušné lhůty uplatnil právo na odstoupení od smlouvy, zjevně zasahuje

⁽²⁷⁾ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Portugalska ze dne 4. března 2004.

⁽²⁸⁾ Stanovisko EHSV ke směrnici 94/47/ES (Úř. věst. C 108, 19.4.1993, s. 1), jehož zpravodajem byl pan Manuel Ataíde Ferreira.

⁽²⁹⁾ Podobně jako je tomu např. v portugalském právu (čl. 45 odst. 3 zákon č. 180/99 ze dne 22. května), kde stojí: „Právo na turistické ubytování, na které se vztahuje předchozí odstavec, zahrnuje konkrétně závazná práva stanovená v rámci smluv týkajících se prázdninových karet a klubů, turistických karet nebo jiných karet podobného charakteru“.

do tohoto práva, spočívajícího v tom, že spotřebitel není povinen uvádět žádný důvod ani platit žádnou částku; proto by měly být vyškrtnuty čl. 5 odst. 5 a čl. 5 odst. 6 návrhu.

3.1.13 EHSV upozorňuje Komisi na zmínku o nedávno přijaté směrnici o nekalých obchodních praktikách ⁽³⁰⁾ – s jejím uvedením souhlasí, nicméně poukazuje na to, že v článcích 14 a 15 této směrnice není uveden odkaz na současnou směrnici ani na návrh směrnice, jež je předmětem tohoto stanoviska.

3.1.14 Ačkoliv EHSV souhlasí s minimální harmonizací, domnívá se, že tento návrh je více omezující než platná směrnice – zavádí sice možnost, aby členské státy přijaly výraznější opatření na ochranu práv spotřebitelů, ta se však vztahuje pouze na právo na odstoupení od smlouvy (kdy lze odstoupit, způsoby odstoupení a výkon práva), zatímco platná směrnice, konkrétně článek 11 ⁽³¹⁾, předpokládá tuto možnost v daleko širším rozsahu; proto Výbor vyzývá Komisi, aby zachovala podobné ustanovení.

3.1.15 EHSV se domnívá, že by Komise měla stanovit účinný systém postihů s cílem nejen odradit od praktik, jež jsou v rozporu s povinnostmi stanovenými směrnicí, ale rovněž z důvodů právní jistoty a právního bezpečí ⁽³²⁾. EHSV podporuje možnost, aby členské státy (a nikoliv Komise), zaváděly v souladu s rámcem předem definovaným Komisí ⁽³³⁾ trestní postihy, jež by byly přiměřené, ale zároveň by dostatečně účinně odrazovaly od nezákonných praktik, zejména od těch obzvláště závažných.

3.1.16 EHSV souhlasí s vložení ustanovení o pravidelném přezkumu, chybějícím v platné směrnici, díky němuž se zamezí rychlému zastarání směrnice.

3.1.17 I přesto, že některé členské státy ⁽³⁴⁾ byly zažalovány pro nesprávné provedení některých ustanovení směrnice, EHSV je překvapen nedostatečným jednáním Komise, především co se týče překračování lhůty pro provedení směrnice (30. dubna 1997), vzhledem k tomu, že lhůta byla dodržena pouhými dvěma členskými státy ⁽³⁵⁾; EHSV vyzývá Komisi, aby v případě nové směrnice byla Komise přísnější vůči tak zjevným porušováním právních předpisů týkajících se provádění směrnice.

⁽³⁰⁾ Směrnice 2005/29/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. května 2005 (Úř. věst. L 149, 11.6.2005, s. 22) Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 108, 30.4.2004, s. 81.

⁽³¹⁾ Článek 11 směrnice 94/47/ES – „Tato směrnice však nebrání členským státům, aby přijaly anebo zachovaly ustanovení s vyšším stupněm právní ochrany nabyvatelů v dotyčné oblasti, aniž jsou dotčeny jejich povinnosti vyplývající ze Smlouvy“.

⁽³²⁾ Zpráva z roku 1999 o provádění směrnice 94/47/ES zjistila existenci velmi rozsáhlé škály postihů za porušení stejné povinnosti v různých státech – finanční postihy, zrušení platnosti smlouvy, prodloužení lhůty na rozmyšlenou, nucené pozastavení činnosti a s ní spojené inzerce, atd.

⁽³³⁾ Úř. věst. C 256, 27.10.2007 a návrh stanoviska CESE 867/2007 fin o trestněprávní ochraně životního prostředí, zpravodaj obou pan Retureau.

⁽³⁴⁾ Španělsko, Švédsko, Lucembursko, Irsko.

⁽³⁵⁾ Spojené království a Spolková republika Německo.

3.2 Konkrétní připomínky

3.2.1 EHSV se domnívá, že definice uvedená v čl. 2 odst. 1 písm. g) týkající se ustanovení článku 7 je příliš omezující, jelikož charakteristickým prvkem doplňkovosti smluv je právě vztah komplementarity mezi smlouvami. Zohledněn by měl být právě vztah komplementarity, a nikoliv vztah podřízenosti, protože konkrétně u většiny vázaných úvěrových smluv se jedná o vnější propojení smluv, které jsou na sobě díky své právní formě nezávislé, a proto nevyhovují navrhované definici.

3.2.2 EHSV nesouhlasí se zněním čl. 3 odst. 2, zejména pokud jde o písemné informace, jež budou spotřebiteli poskytnuty pouze „na jeho žádost“. Nicméně vzhledem k tomu, že se tento článek týká předšmluvních informací, na jejichž základě se spotřebitel rozhoduje, zda uzavřít smlouvu, domnívá se EHSV, že by jejich poskytování mělo být povinné, a vyzývá Komisi, aby tak stanovila.

3.2.3 EHSV vyzývá Komisi, aby nahradila čl. 3 odst. 4, čl. 4 odst. 1 a přílohu I písm. l), přílohu III písm. f) a přílohu IV písm. d) podobným ustanovením, jako je ustanovení článku 4 stávající směrnice⁽³⁶⁾, a to proto, že tato norma poskytuje spotřebiteli větší ochranu – nejen co se týče povinnosti poskytovat informace v jazyce státu, z něhož pochází spotřebitel, ale rovněž zavádí povinnost zajistit soudně ověřený překlad do jazyka členského státu, v němž se nachází statek, a to zejména v záležitostech týkajících se registračních formalit.

3.2.3.1 EHSV totiž očekává, že obchodníci budou hromadně uzavírat smlouvy – adhezní smlouvy – v nichž spotřebitel pouze prohlásí, jaký jazyk byl navržen, bez možnosti zasáhnout nebo vyjednávat a s možnými nepříznivými důsledky pro jeho ekonomické zájmy.

3.2.4 EHSV vyzývá Komisi, aby pozměnila znění ustanovení čl. 4 odst. 2, konkrétně aby vypustila formulaci „pokud se smluvní strany výslovně nedohodnou jinak“, vzhledem k tomu, že se jedná o podstatné informace, jež by stranám neměly být ponechány k vlastnímu uvážení. V praxi se prokázalo, že pokud tato formulace zůstane v textu zachována, budou obchodníci

⁽³⁶⁾ Kde stojí:

„Členské státy ve svém právním řádu stanoví:

— ... že smlouva i dokument podle čl. 3 odst. 1 musí být sepsány v jazyce či v jednom z jazyků členského státu, v němž má nabyvatel trvalý pobyt, anebo v jazyce či v jednom z jazyků členského státu, jehož je nabyvatel státním příslušníkem, podle volby nabyvatele. [...] Členský stát, v němž má nabyvatel trvalý pobyt, však může uložit, aby smlouva byla vždy vypracována alespoň v tom jeho jazyce nebo jazycích, které jsou úředními jazyky Společenství, a

— že prodávající musí předat nabyvateli úředně ověřený překlad smlouvy do úředního jazyka nebo jazyků Společenství, který je jazykem nebo které jsou jazyky členského státu, ve kterém se nemovitost nachází.“

jednostranně navrhovat adhezní smlouvy, jež jsou spotřebitelé nuceni přijímat.

3.2.4.1 EHSV se rovněž domnívá, že by Komise z důvodu právní jistoty a bezpečí měla objasnit/typizovat okolnosti, které obchodník nemůže ovlivnit a které tvoří nedílnou součást smlouvy, tak jak stanoví čl. 4 odst. 2.

3.2.4.2 EHSV rovněž v souvislosti s tímto článkem vyzývá Komisi, aby stanovila způsob sdělování těchto informací, jež bude muset být prováděno vhodným, objektivním a jasným způsobem⁽³⁷⁾ a s použitím takové velikosti písma, díky které bude text snadno čitelný⁽³⁸⁾.

3.2.5 EHSV navrhuje Komisi, aby upřesnila formulaci „obchodník výslovně upozorní“ uvedené v čl. 4 odst. 3, jejíž odborně právní význam je nejasný.

3.2.6 Vzhledem k tomu, že z čl. 5 odst. 1 vyplývá, že existují dvě lhůty pro výkon práva na odstoupení, vyzývá EHSV Komisi, aby zavedla ustanovení, jež spotřebiteli poskytne pouze jednu lhůtu pro vykonání práva na odstoupení, a to do 14 dní po podpisu konečné smlouvy, pokud této předcházela předběžná závazná smlouva a pokud nebyla v mezidobí nemovitost využívána.

3.2.7 EHSV v souladu se svými předchozími stanovisky vyzývá Komisi, aby určila způsob sdělování výkonu práva na odstoupení, tak aby obě strany získaly důkaz o doručení. Formulace ve stávající směrnici je v tomto směru vhodnější⁽³⁹⁾.

3.2.8 EHSV se domnívá, že stávající název článku 8 by měl být nahrazen názvem „Povinný charakter práv“, vzhledem k tomu, že „ratio legis“ článku není stanovit povinný charakter směrnice, nýbrž spíše zabránit tomu, aby byla tato práva vyloučena nebo omezena, a to nezávisle na příslušných právních předpisech.

3.2.9 Za vhodnější považuje EHSV ustanovení článků 11 a 12 směrnice o nekalých obchodních praktikách⁽⁴⁰⁾, jež se týkají nápravných prostředků soudního a správního charakteru, jelikož jsou komplexnější a mají větší rozsah; proto vyzývá Komisi, aby článek 9 tohoto návrhu nahradila podobnými předpisy.

⁽³⁷⁾ Jako je stanoveno např. v čl. 8 portugalského zákona na ochranu spotřebitelů.

⁽³⁸⁾ Jako je uvedeno např. v rozhodnutí lisabonského odvolacího soudu ze dne 3. května 2001.

⁽³⁹⁾ „prokazatelným způsobem“.

⁽⁴⁰⁾ Směrnice 2005/29/ES Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. května 2005 (Úř. věst. L 149, 11.6.2005, s. 29) Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 108, 30.4.2004, s. 81.

3.2.10 EHSV se domnívá, že pozornost Komise by si zasloužily různé jazykové verze návrhu směrnice, protože některé pasáže by měly být přeloženy s větší pečlivostí ⁽⁴¹⁾.

4. Otázky, jimiž se sdělení nezabývá

4.1 EHSV se domnívá, že kromě již zmiňovaných opomenutých otázek existují další témata, která by si při revizi směrnice zaslouhovala případného opětovného posouzení:

Jedná se zejména o:

- a) právní úpravu důkazního břemene;
- b) prevenci nebezpečí nedodržování či částečného dodržování smluv;
- c) zakotvení omezení uplatňování smluv o *timeshare* (ubytování) na budovy a části budov využívané pro cestovní ruch a volný čas ⁽⁴²⁾, čímž se podpoří kvalita a zamezí se zneužívání těchto smluv v odvětví nemovitostí;
- d) stanovení pravidel pro udělení licence a povolení k provádění těchto činností po prokázání technické a finanční způsobilosti;

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

- e) zavedení systému finančních záruk jako ochrany pro případy platební neschopnosti nebo úpadku, tak jako v jiných nástrojích Společenství ⁽⁴³⁾, a ne pouze v oblasti nemovitostí ve výstavbě;
- f) zavedení systému předchozí registrace v zemi, kde je propagován prodej, nebo v členském státě, kde má společnost své sídlo ⁽⁴⁴⁾;
- g) vytvoření evropského systému certifikace pro obchodníky v této oblasti, jež by zaručil systém včasného varování mezi členskými státy a sloužil jednak k odebrání osvědčení na základě oznámení o porušování předpisů a zároveň k informování spotřebitelů ⁽⁴⁵⁾;
- h) přikládání informací týkajících se provedených převodů bez jakýchkoliv poplatků či jiných závazků s cílem zamezit tomu, aby spotřebitelé přišli o svá práva, např. v případě exekuce z důvodu nesplácení hypotéky ⁽⁴⁶⁾;
- i) v případě, že se jedná o nemovitost, zakotvení do přílohy II práva spotřebitele na její prohlídku s cílem ověření plnění stavebních plánů;
- j) zavedení ochrany osobních dat při převádění práv na třetí osoby.

⁽⁴¹⁾ V případě portugalské verze je to např. čl. 2 písm. b) jež postrádá smyslu, písmeno j) přílohy I, jež říká přesný opak toho, co by mělo říkat, a čl. 7 odst. 1, v němž by slovo „dissolvido“ mělo být nahrazeno slovem „resolvido“, a to jednak ze zjevných důvodů odborně právního rázu a jednak proto, aby byl text článku v souladu s jeho nadpisem.

⁽⁴²⁾ Viz výše uvedené stanovisko EHSV ke směrnici č. 94/47/ES, Úř. věst. C 108, 19.4.1993, s. 1.

⁽⁴³⁾ Směrnice 90/314/EHS Rady ze dne 13. června 1990 o souborných službách pro cesty, pobyty a zájezdy (Úř. věst. L 158, 23.6.1990, s. 29). Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 102, 24.4.1989, s. 27.

⁽⁴⁴⁾ Stanovisko EHSV ke směrnici 94/47/ES, Úř. věst. C 108, 19.4.1993, s. 1.

⁽⁴⁵⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu (Úř. věst. L 376, 27.12.2006 s. 36). Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 221, 8.9.2005, s. 113.

⁽⁴⁶⁾ Stanovisko EHSV k směrnici 94/47/ES, Úř. věst. C 108, 19.4.1993, s. 1.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o vahách s neautomatickou činností (kodifikované znění)

KOM(2007) 446 v konečném znění – 2007/0164 (COD)

(2008/C 44/07)

Dne 5. září 2007 se Rada Evropské unie, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října 2007), zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko 153 hlasy pro a 2 členové se zdrželi hlasování.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o svítlkách zadních registračních tabulek motorových vozidel a jejich přípojných vozidel (kodifikované znění)

KOM(2007) 451 v konečném znění – 2007/0162 (COD)

(2008/C 44/08)

Dne 5. září 2007 se Rada Evropské unie, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se na 439. plenárním zasedání ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října) zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko 144 hlasů bylo pro, 1 hlas byl proti a 7 členů se zdrželo hlasování.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o potlačení vysokofrekvenčního rušení kolových zemědělských a lesnických traktorů (elektromagnetická kompatibilita) (kodifikované znění)

KOM(2007) 462 v konečném znění – 2007/0166 (COD)

(2008/C 44/09)

Dne 5. září 2007 se Rada Evropské unie, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se na 439. plenárním zasedání ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října 2007) zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko. 153 hlasů bylo pro, 1 hlas byl proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu Hodnotící zpráva o dosaženém pokroku v oblasti biopaliv Zpráva o dosaženém pokroku ve využívání biopaliv a jiných obnovitelných pohonných hmot v členských státech Evropské unie

KOM(2006) 845 v konečném znění

(2008/C 44/10)

Dne 10. ledna 2007 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 5. září 2007. Zpravodajem byl pan IOZIA.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 142 hlasy pro, 13 hlasů bylo proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

— zajištění konkurenceschopnosti evropských ekonomik a dostupnosti cenově přijatelné energie,

1.1 Výbor pozorně sleduje témata spojená s energetickou účinností, klimatickou změnou a snížením emisí skleníkových plynů a v zásadě souhlasí se závěry Evropské rady z jarního summitu ve dnech 8. a 9. března, kde byly stvrzeny tři pilíře evropské energetické politiky:

— podpora udržitelnosti životního prostředí a boj proti klimatické změně.

— zabezpečení dodávek,

1.2 Ve zprávě o pokroku dosaženém ve využívání biopaliv Komise zdůrazňuje, že při absenci závazných cílů nebude možné dosáhnout uspokojivého podílu využívání biopaliv. Průzkum totiž ukázal, že cíl dosáhnout tržního podílu 5,75 %

do roku 2010 není uskutečnitelný, a proto bude pro splnění požadavků určených Radou třeba stanovit dosažitelný cíl, který by podle Komise znamenal tržní podíl 10 % do roku 2020, a to využitím možnosti stanovené v čl. 4 odst. 2 směrnice č. 2003/30/ES v doložce o „přezkumu“. Komise kupodivu poukazuje na výhody scénáře využívání 14 % podílu biopaliv, zatímco vyhlášený cíl je 10 %, čímž ve svém sdělení určitým způsobem „maluje na růžovo“ nerealistické výsledky.

1.3 Existuje mnoho argumentů proti používání biopaliv první generace a tato biopaliva neodpovídají plně evropským cílům. Jsou totiž spojená s vysokými výrobními náklady, vysokými environmentálními náklady, ubírají obiloviny určené na výrobu potravin a krmiv, a – jak tvrdí FAO – nesou spoluodpovědnost za zvyšování cen obilovin na světových trzích.

1.4 Využití biopaliv první generace tedy vyvolává etické problémy, jako například konkurenci potravin a pohonných hmot, které Komise očividně bagatelizuje. Výbor zdůrazňuje potřebu užší spolupráce s mezinárodními institucemi a agenturami z oblasti zemědělství a potravinářství, jako jsou právě FAO a Světový potravinový program (WFP – World Food Programme).

1.5 Ani v dokumentu Komise ani v související studii o dopadu se neobjevují zmínky o problémech, které jsou však dosti významné.

Pokud jde o bionaftu, ukazují se zejména následující problémy:

- nízká produktivita,
- vysoké náklady (0,4–0,7 EUR/l),
- problémy se stálostí (vzhledem k přítomnosti kyslíkatých sloučenin) a související obtíže při skladování.

Pokud jde o bioetanol, existují naopak následující problémy:

- nízká produktivita (avšak vyšší než u bionafty),
- vysoká spotřeba vody a hnojiv,
- nevhodnost k dopravě stávajícím potrubím pro dopravu paliv z ropy (problémy s korozií).

1.6 Výbor zdůrazňuje, že vedle sociálních, environmentálních a ekonomických dopadů je zapotřebí pozorně posoudit technické aspekty spojené s rozvojem biopaliv, a to především otázku užitkovosti surovin pro výrobu biopaliv: z 1 t řepy lze získat zhruba 400 l bioetanolu (asi 1 500 mil. kalorií). Tento poměr se zdá málo výhodný a, uvážíme-li množství energie nezbytné k přeměně biomasy na biopaliva, účinnost je nízká. Bylo by mnohem účinnější využívat biomasu přímo k výrobě elektrické energie, k vytápění, nebo v námořní a v městské hromadné dopravě.

1.7 Výbor upozorňuje, že z hlediska čistě environmentálního je třeba zvážit nebezpečí odlesňování a rizika spojená se skládáním surovin: bude zapotřebí velmi rozhodně a pozorně řešit související biologické a biochemické problémy.

1.8 Výbor rovněž otevírá otázku etiky ve vědě. Planeta Země je otevřeným systémem, který nezadržitelně směřuje ke stavu rovnováhy, což bude znamenat její konec. Úkolem vědy je tento upadající trend zpomalit a politika musí podpořit příslušné kroky a studie.

1.9 Výbor doporučuje provést analýzu, která by prověřila, zda se při spalování, na kterém se podílejí jiné molekuly než uhlovodíky, mohou tvořit a uvolňovat volné radikály, které způsobují oxidační stres, jenž je považován za patologický stav předcházející vážnějším onemocněním. Toto doporučení je ospravedlněné nedostatkem dostupných údajů v této oblasti.

1.10 Výbor považuje za nezbytné zaměřit zvláštní pozornost na péči o půdu a její ochranu. Je třeba ji chránit, neboť ona chrání nás. Postupné ubývání a zhoršování podzemních vod je zapříčiněno nerozumnými politikami využívání a vyčerpávání půdy. Je nezbytné zaručit střídání plodin, aby se podpořila revitalizace půdy.

1.11 Výbor doporučuje Komisi a všem evropským institucím, aby měly na zřeteli především problém spotřeby vody při výrobě biopaliv. Úbytek vodních zdrojů jakožto jeden z mnoha negativních dopadů klimatické změny může být zejména v některých regionech kritický. Podle nedávných studií mezinárodního institutu pro vodní hospodářství (IWMI – International Water Management Institute) je k výrobě 1 litru biopaliv potřeba podle druhu výrobku a oblasti výroby nejméně 1 000 až 4 000 litrů vody.

1.12 Nehledě na tyto obavy, které by bylo možné zmírnit přijetím opatření na monitorování a certifikaci postupů výroby biopaliv, v případě potřeby zajištěním sledovatelnosti výrobků, se Výbor domnívá, že je třeba více podporovat výzkum a vývoj biopaliv druhé a také třetí generace, jako je biobutanol. Nízký tlak par biobutanolu a jeho odolnost vůči pohlcování vody ve směsích s benzinem umožňují jeho využití v současných dodavatelských a distribučních systémech benzínu. Biobutanol může být mísen k benzinu ve vyšší koncentraci než stávající biopaliva, aniž by bylo třeba vozidla upravovat. Mimoto snižuje spotřebu paliva více než směsi benzínu s etanolem, a zlepšuje tak energetickou účinnost vozidel a snižuje jejich spotřebu. Pohonné hmoty nové generace jsou energeticky účinné a ekologické tím, že se odpady a biochemie využívají k podporování přirozených procesů rozkladu celulózy, které jsou složité a nákladné.

1.13 Výbor bere v úvahu i příležitosti, které by rozvoj biopaliv mohl přinést evropskému hospodářství, a přispět tak k dosažení cílů lisabonské agendy. Tato oblast opatření je výslovně stanovena v 7. rámcovém programu, nicméně je zapotřebí větší součinnosti různých zainteresovaných subjektů: zemědělců, zpracovatelského průmyslu, ale také organizací na ochranu životního prostředí a přírody a zaměstnaneckých organizací, které mají stále větší zájem o sloučení otázek udržitelného rozvoje se stále modernějšími modely sociální odpovědnosti podniků.

1.14 Příležitost, kterou zemědělství ve vývoji biopaliv vidí, musí být podpořena za podmínky, že i zemědělci se budou snažit přispět svým dílem k ochraně přírodních památek a společných zdrojů jako je voda, potrava pro člověka a pro zvířata. Zemědělská sdružení musí ve venkovských oblastech šířit pravidla, která stanoví mezinárodní společenství pro účely výroby biopaliv a obchodování s nimi. Šíření postupů certifikace a sledovatelnosti a kontrola shody jsou témata, u kterých se očekává rozhodující příspěvek od různých zemědělských organizací jak na evropské, tak, i národní a místní úrovni. Výbor je připraven v této oblasti i dalších oblastech souvisejících s energetickou účinností, se snižováním emisí skleníkových plynů a s klimatickou změnou spolupracovat s národními hospodářskými a sociálními radami, které již při různých příležitostech projevíly značný zájem o tyto otázky a aktivně se účastní vypracovávání některých stanovisek EHSV.

1.15 Co se týče otázky zdanění, především spotřebních daní z biopaliv a úlev, které byly poskytnuty zemědělcům, automobilovému průmyslu k pokrytí nezbytných výdajů na výzkum, spotřebitelům k nezbytným úpravám vozidel nepřizpůsobených k používání biopaliv, a samotným výrobcům biopaliv, je zřejmé, že kandidátů na veřejnou podporu je nespočetně. V Německu, kde byly nedávno citelně omezeny daňové úlevy, došlo k okamžitému poklesu spotřeby a ke stejně rychlému protestu ze strany průmyslu. Investice potřebují jisté a stabilní prostředí, ale trh s biopalivy zatím prakticky neexistuje. Nicméně případná podpora nesmí v žádném případě způsobit narušení hospodářské soutěže.

1.16 Z návrhu však nevyplývá, že by odvětví dopravy podléhalo systému emisních kvót. Výbor doporučuje Komisi, aby prověřila možnost rozšířit systém emisních povolenek i na odvětví dopravy, neboť mohou být dalším podnětem ke zlepšení účinnosti výzkumu nových řešení snižování škodlivých emisí, i na toto odvětví. Ve zvláštním průzkumném stanovisku, o jehož vypracování zažádal místopředseda Komise Jacques Barrot, Výbor hodlá formulovat pracovní hypotézu.

1.17 Výbor souhlasí s usnesením Evropského parlamentu o strategii pro biomasu a biopaliva, v níž EP „žádá Komisi, aby zavedla systém povinného a komplexního osvědčení kvality,

který ve všech fázích umožní udržitelnou produkci biopaliv“ a „podpořila vypracování a používání systému globálního monitorování životního prostředí a bezpečnosti (GMES), který by sledoval využívání půdy při výrobě bioethanolu, aby se zabránilo ničení tropických deštných pralesů a dalším negativním vlivům na životní prostředí“.

1.18 S ohledem na problémy uvedené v tomto stanovisku vyzývá Výbor Komisi, aby neustále sledovala cíl 10 % a byla připravena předložit návrhy na jeho změnu, pokud by uvedené problémy nebylo možné vyřešit uspokojivě a trvale.

2. Sdělení Komise

2.1 Komise v úvodu ke zprávě o dosaženém pokroku ve využívání biopaliv zdůrazňuje, že v období 2005–2020 se jen v odvětví dopravy předpokládá růst emisí skleníkových plynů (v tomto případě pouze CO₂) o 77 milionů tun za rok, což je 60 % celkového růstu emisí, který je odhadován řádově na 126 milionů tun za rok.

2.2 Dalším zdůrazňovaným klíčovým faktorem je téměř úplná závislost odvětví dopravy na dovážené ropě, která z hlediska zabezpečení dodávek představuje nejproblémovější zdroj energie. Významným zvýšením využívání biopaliv by se tato závislost měla snížit.

2.3 Přínos rozvoje biopaliv ke snížení emisí skleníkových plynů se však nedostaví, budou-li se k jejich výrobě například používat již existující plodiny nebo bude-li se využívat půda na územích se zvláště bohatou biologickou rozmanitostí, jako jsou tropické deštné lesy.

2.4 V roce 2001 představoval podíl biopaliv na trhu 0,3 % a jen 5 členských států mělo s jejich využíváním zkušenost. Směrnice 2003/30/ES nestanovila závazné povinnosti, nýbrž cíl pro rok 2010 (5,75 % podíl na trhu s benzinem a naftou v dopravě) a střednědobý cíl pro rok 2005 (2 %).

2.5 Tato směrnice Komisi nicméně v klauzuli o přezkumu (čl. 4 odst.2) umožňuje, aby v případě značných a neodůvodněných odchýlení se od cíle 2 % navrhla povinné vnitrostátní cíle.

2.6 Zásadní úlohu v této oblasti má společná zemědělská politika, a to zejména po reformě v roce 2003, kdy oddělila dotace zemědělcům od plodin, které pěstují, a umožnila tak opětovné využívání půdy vyjmuté z produkce k pěstování nepotravinových plodin, v mnohých případech využívaných k výrobě biopaliv.

2.7 Vedle politik na podporu výroby energie z dřevní hmoty a opatření na podporu obnovitelných zdrojů energie v rámci politiky rozvoje venkova bude v roce 2007 bude pro takzvané „energetické plodiny“ k dispozici uhlíkový kredit ⁽¹⁾.

2.8 Rozvoj využívání biopaliv byl značný, ale cílů dosáhly pouze dva státy: v roce 2005 to znamenalo celkový výsledek 1 %, přičemž podíl bionafty byl 1,6 % a podíl bioetanolu 0,4 %. Na základě tohoto předpokladu Komise dospěla k závěru, že cíl 5,75 % nebude do roku 2010 dosažen.

2.9 Zkušenosti ukázaly, že konkrétních výsledků bylo dosaženo jak díky politice daňových pobídek bez stanovení přípustných limitů na množství, tak tím, že dodavatelům bylo uložena povinnost uvádět na trh z celkového množství paliv stanovené procento biopaliv. Komise tuto povinnost pokládá za nejúčinnější řešení.

2.10 Komise ve sdělení prohlašuje, že „vyvstává naléhavá potřeba, aby Unie vyslala jasný signál o svém odhodlání snižovat svou závislost na využívání ropy v dopravě“. Má za to, že využívání biopaliv je jediným možným způsobem, „jak se pojistit“ proti vysokým cenám ropy.

2.11 Má-li být tento signál pádným argumentem pro producenty ropy, kteří jen v odvětví dopravy na trhu EU prodávají 300 milionů tun, musí mít formu právně závazných cílů.

2.12 Strategie společného podporování výzkumu a vývoje technologií ve všech 27 členských státech má nejlepší vyhlídky na úspěch. Realistickým cílem by bylo stanovit pro biopaliva 10 % podíl na trhu do roku 2020.

2.13 Jasný právní rámec s nižší administrativní zátěží a stanovení přechodných cílů (například rok 2015) jsou nezbytné k tomu, aby výrobci automobilů mohli přizpůsobit své konstrukční postupy.

2.14 Analýza hospodářského a environmentálního dopadu bere v úvahu různé scénáře, které souvisejí jednak s vývojem cen ropy, dovozem a konkurenceschopností zemědělských cen, a jednak s vývojem nových technologií schopných odstartovat vývoj biopaliv druhé generace, která by pomáhala snížit náklady na životní prostředí.

2.15 Z hlediska nákladů by předpokládané zvýšení využívání biopaliv na 14 % mohlo do roku 2020 způsobit zvýšení nákladů v rozmezí mezi 11,5 a 17,2 miliardy eur (při ceně přibližně 48 USD za barel) a mezi 5,2 a 11,4 miliardy eur (při ceně 70 USD za barel). Práh výnosnosti u bionafty se pohybuje v rozmezí 69 až 76 EUR a u bioetanolu v rozmezí 63 až

85 EUR (poznámka zpravodaje: 92,76–102,18 a 84,76–114,28 USD/barel, směnný kurs 1,3444 USD za 1 EUR ke dni 25. května 2007).

2.16 Podle scénáře podílu biopaliv ve výši 14 % do roku 2020 by snížení nákladů na skladování zásob mohlo přinést úspory až do výše 1 miliardy eur (poznámka zpravodaje: 720 milionů podle scénáře 10 %). Kromě žádoucího uvádění biopaliv druhé generace na trh by nejlepším řešením byla kombinace dodávek ze třetích zemí a ze zemí EU.

2.17 Uvedený scénář by měl příznivý vliv na zaměstnanost, v případě převážně domácí výroby bioetanolu by vzniklo 144 000 nových pracovních míst (poznámka zpravodaje: nebo 100 000 pracovních míst podle scénáře 10 %), i na HDP Společenství (nárůst o 0,23 %). Příznivý vliv výsledků výzkumu, zejména v oblasti biopaliv druhé generace, by mohl udržet konkurenceschopnost obnovitelných zdrojů energie na vysoké úrovni.

2.18 Na základě metody „od zdroje ke kolu“ (*well-to-wheel*) Komise odhaduje, že při výrobě biopaliv s pomocí nejlepších a ekonomicky nejvýhodnějších technologií, které jsou v současnosti k dispozici, by se pokles emisí skleníkových plynů pohyboval mezi 35 % a 50 %. Výroba etanolu z cukrové třtiny v Brazílii snižuje emise skleníkových plynů o 90 %, zatímco bionafta vyráběná z palmového oleje vede ke snížení emisí skleníkových plynů o 50 %, u sóji je to pak 30 %. Výroba biopaliv druhé generace by měla vést ke snížení o 90 %. Podle scénáře 14 % by se emise skleníkových plynů měly pohybovat kolem 101–103 milionů tun ekvivalentu CO₂ (poznámka zpravodaje: 71–75 milionů tun ekvivalentu CO₂ podle scénáře 10 %).

2.19 Pokud jde o dopad na životní prostředí, ve sdělení se odhaduje, že 14 % podíl biopaliv je zvládnutelný, pokud by k pěstování nebyla využívána nevhodná půda, jako jsou například tropické deštné lesy nebo přírodní stanoviště s vysokou environmentální hodnotou.

2.20 Komise uzavírá svoji zprávu konstatováním, že rozvoj biopaliv bude mít značný přínos ke snižování emisí skleníkových plynů a k lepšímu zabezpečení dodávek. Prostřednictvím cílené politiky pobídek či podpory by mělo být odvráceno riziko využívání půdy na územích s vysokou biologickou rozmanitostí nebo používání škodlivých systémů výroby biopaliv, a naopak podporován rozvoj biopaliv druhé generace.

2.21 K dosažení navržených cílů bude nezbytné:

⁽¹⁾ Momentálně se čísla zdají být stejná jako v loňském roce, bez jakéhokoli zvýšení, a Komise nedávno vyjádřila pochybnosti, zda bude možné tento kredit v roce 2008 zachovat.

— provést revizi normy pro naftu (EN 590) a pravděpodobně i normy pro benzín (EN 228) s cílem zlepšit možnost mísení biopaliv do fosilních paliv,

- provést změny (s nízkými náklady) u nových vozidel,
- rozvíjet technologie BTL (*Biomass-To-Liquid*),
- zavádět pěstování lesů a řepky olejné,
- neustále monitorovat dopady na životní prostředí.

2.22 Komise na závěr navrhuje revizi směrnice o biopalivech, stanovení minimálních cílů 10 % pro podíl biopaliv do roku 2020 a konečně zaručení vyživování účinných a ekologických biopaliv.

3. Biopaliva – některé technické aspekty

3.1 Bionafta se získává lisováním olejnatých semen řepky, sójy nebo slunečnic a chemickou reakcí zvanou transesterifikace, při níž jsou původní alkoholy (glycerol) nahrazovány metylalkoholem (metanolem). Bioetanol je alkohol (etanol nebo etylalkohol) získaný fermentací různých zemědělských produktů bohatých na uhlovodíky a cukry jako jsou obiloviny (kukuřice, pšenice, ječmen), plodiny na výrobu cukru (řepa a cukrová třtina), ovoce, brambory a výlišky. Za biopaliva jsou považovány i produkty získané chemickou syntézou molekul biologického původu a molekul fosilního původu. Nejvýznamnějším příkladem je etyl-terc-butyl-éter (ETBE), který vzniká reakcí bioetanolu a isobutenu.

3.2 Etanol má vynikající vlastnosti paliva: má vysoké oktanové číslo a lze ho mísit k jiným palivům (E5, E10), aniž by na motorech byly nutné velké úpravy, zatímco u vyššího podílu etanolu (E85) je zapotřebí speciálních motorů.

3.3 Největší rizika při používání etanolu souvisejí s mísením k benzínu. I u malého podílu etanolu výrazně stoupá tlak páry (přibližně 10 kPa) a tím i emise výparů. Vzhledem k afinitě etanolu k vodě, mohou vzniknout problémy s kvalitou konečného výrobku. Musí se zamezit smíchání běžného benzínu (směsi uhlovodíků) s benzinem obsahujícím etanol, a to tak, že se u benzínu obsahujícího etanol použije zvláštní dodavatelský a odběratelský řetězec.

3.4 Bionaftu lze použít ve vznětových motorech smícháním s naftou. V evropských zemích se do nafty střední kvality obvykle přimíchává v poměru až do 5 % (B5) a směs nevyvolává žádné problémy se slučitelností. Nafta s vysokým obsahem bionafty (více než 8–10 %) může způsobit problémy u vozů s těsněním z nevhodných polymerů. Největší problémy vyvstávají u filtrů pro zadržení pevných částic a jemného prachu, které by měly být podrobeny rozsáhlým a nákladným úpravám. Proto

již někteří výrobci uzpůsobili vlastnosti vozidel a jiní omezují záruky na směsi B5. Jelikož je bionafta hygroskopická, detergentní a při skladování velmi nestálá, může u směsi s velmi vysokým podílem vyžadovat zvláštní obezřetnost jak u vozidla, tak u systému distribuce.

3.5 Komise se velmi přesvědčivými argumenty zasazuje o nezbytnost důraznější podpory rozvoje biopaliv. Realisticky neuvažuje o možnosti, že by současná výroba benzínu (v roce 2004 celosvětově 1,2 miliard tun) byla v budoucnosti plně nahrazena biopalivy (v roce 2005 46 milionů tun, z toho 3 miliony tun v EU, jak vyplývá z níže uvedené tabulky), nýbrž jejím cílem je dosáhnout během o něco více než 13 let nejméně 10 % podílu biopaliv na stávajících palivech, a sice přijetím směrnice a stanovením cílů pro jednotlivé členské státy.

2005	mil. l
USA	16 130
Brazílie	15 990
Čína	3 800
Indie	1 700
Evropská unie	2 900
Ostatní	5 480

3.6 Vodík, který již někteří evropské výrobci automobilů využívají – přinejmenším experimentálně – jako zdroj energie, se zatím stále ještě vyrábí hlavně elektrolýzou nebo izolováním ze zemního plynu či jiných fosilních paliv. Jeho použitím by se tedy nedosáhlo žádného snížení emisí skleníkových plynů. Nehledě na nedávný rozvoj výzkumu v oblasti výroby vodíku z biomasy, také za pomoci biotechnologie, nebo z obnovitelných zdrojů závisí možné šíření automobilů na vodík a jejich uvádění na trh i na značných nákladech spojených se získáváním palivových článků. Aby se vodík stal ekonomicky přijatelným alternativním zdrojem energie, musí se jeho výrobní náklady radikálně snížit. Výzkumný projekt, který probíhá na University of New South Wales, naznačuje, že by tohoto cíle bylo možné dosáhnout použitím zvláštních solárních panelů na bázi oxidu titanu. Titan je v oblasti solárního vodíku velmi rozšířený, neboť má vhodné vlastnosti polovodiče a je odolný vůči vodě. V přirozené podobě, pokud není upraven, však zatím není dosti účinný.

4. Obecné připomínky

Některé problémové aspekty

4.1 Komise se kromě uvedení možných výhod nezmiňuje o problémech a rizicích spojených s rozvojem biopaliv, i když občas činí určité náznaky. Výbor se naopak domnívá, že návrh Komise je třeba pečlivě a pozorně analyzovat, aby se zamezilo tomu, že při řešení problému vzniknou problémy jiné a vážnější, nebo že bude upozorněno jen na klady, ale ne na zápory. Je zvláštní, že se za základ bere nereálný scénář (tedy cíl dosáhnout 14 % podílu biopaliv do roku 2020), jen aby byl zhodnocen přínos návrhu. Z objektivního hlediska je přínos za předpokladu dosažení cíle 10 % poněkud skrovný.

4.2 Ani v dokumentu Komise ani v související studii o dopadu se neobjevují žádné významné zmínky o problémech. Například nakládání s odpadovým materiálem z výroby biopaliv musí být obecně modernizováno a posuzováno v kontextu vyspělých systémů biopalivových článků a elektronických technologií výroby.

4.3 Pokud jde o bionaftu, ukazují se zejména následující problémy:

- nízká produktivita,
- vysoké náklady (0,4–0,7 EUR/l),
- problémy se stálostí (vzhledem k přítomnosti kyslíkatých sloučenin) a související obtíže při skladování.

4.4 Pokud jde o bioetanol, existují naopak následující problémy:

- nízká produktivita (avšak vyšší než u bionafty),
- vysoká spotřeba vody a hnojiv,
- nevhodnost k dopravě stávajícím potrubím pro dopravu paliv z ropy (problémy s korozí).

Výhody naopak spočívají v možnosti zvýšit rotaci plodin tím, že se tradiční potravinové plodiny pěstované pro člověka i pro zvířata budou střídát s jinými specifickými kulturami určenými k výrobě biomasy pro energetické účely. Je důležité, aby se při tomto postupu věnovala zvýšená pozornost regionální produkci. Evropská produkce nicméně podléhá předpisům v oblasti ochrany půdy a používání hnojiv.

4.5 K výrobě biopaliv jsou zapotřebí vhodné plodiny pěstované ve velkém. To tudíž vyžaduje obětovat jiné plodiny, které jsou nezbytné k uspokojení potřeby nejchudších zemí po co možná nejlevnějších potravinách. Hypotéza využití celulózy jako základu pro výrobu biopaliv je zajisté zajímavá, je však třeba podotknout, že aby byla celulóza reaktivní pro biologickou přeměnu, musí její výrobě předcházet chemická a fyzikální úprava (rozklad na jednoduchou glukózu). Dále je třeba poukázat na problém zbytků a použitých katalyzátorů, které komplikují otázku následné likvidace odpadů vzniklých v průběhu těchto procesů.

4.6 Pro uplatnění v širokém měřítku lze spekulovat o využití glycerolu jako paliva, buď surového, čistého nebo ve směsi s jinými palivy. Jako nevýhody této alternativy je však třeba uvést: náklady na glycerol při jeho použití v čisté formě, náklady na jeho přeměnu při použití v surové formě, nízkou kalorickou hodnotu a v každém případě nutnost odstranit toxické látky, které vznikají během spalování (v prvé řadě akrolein, známý též jako akrylaldehyd).

4.7 Jiné řešení by mohlo spočívat v genetické modifikaci některých organismů určených k tomu, aby učinily z jiných plodin plodiny zvláště vhodné pro biologickou přeměnu a měly vyšší výnosnost a jejich výroba tedy byla energeticky úspornější. Genetické inženýrství by mohlo být využíváno i pro modifikaci organismů, které zjednodušují použití celulózy.

4.8 Z technického hlediska vyvstává rovněž otázka užitkovosti surovin pro výrobu biopaliv. Je třeba například uvést, že 1 t řepy lze získat zhruba 400 l bioetanolu (asi 1 500 mil. kalorií). Stačí tento poměr ke vcelku pozitivní bilanci, když uvážíme možná rizika a nevýhody, které vyplývají pro životní prostředí následkem využívání této formy energie?

4.9 Dalším aspektem, který nesmí být podceňován, jsou procesy extrakce a jejich selektivita, jakož i procesy fermentace, které jsou poměrně nákladné, pokud se při nich klade patřičný důraz na kvalitu konečného produktu. Na druhé straně by eventuelní přítomnost nečistot v palivu mohla v okamžiku jeho použití způsobit ekonomické škody z hlediska sekundárních reakcí, kvality získaného paliva a vlastností vyprodukovaných odpadů a zbytků, které by značně převyšovaly výhody.

Ochrana životního prostředí

4.10 Z hlediska čistě environmentálního je pak třeba zvážit nebezpečí odlesňování (k němuž v současné době dochází v Malajsii a Indonésii v souvislosti s výrobou palmového oleje, či v Malawi a Ugandě v souvislosti s pěstováním jatrofy v oblastech určených pro výrobu potravin nebo v mimořádně cenných oblastech tropických deštných lesů) a rizika spojená se skladováním surovin. Bude zapotřebí velmi pozorně a rozhodně řešit související biologické a biochemické problémy.

4.11 Jsou zde rovněž aspekty „etické“, které by bylo třeba dodatečně posoudit: konkurence mezi potravinami a palivy. Ceny drahocenných surovin jako pšenice, kukuřice nebo rýže nezadržitelně stoupají kvůli rostoucí poptávce „palíren“ biopaliv (zpráva FAO a WFP 2007). Cena plácek (tortill) v Mexiku vzrostla o 60 %, což vyvolalo značné nepokoje a demonstrace. V Číně roste s cenou sóji i cena masa, která od začátku roku stoupla o 43 %, a cena vajec, která se zvýšila o 16 %. Kukuřice podražila o 40 %, oves o 20 %. V Indii se zdražily obiloviny o 10 % a pšenice o 11 %. Také v USA se podle amerického ministerstva zemědělství budou zvyšovat ceny řádově o 10 %

u drůbeže a o 21 % u vajec, zatímco mléko bude stát o 14 % více. Převýší-li hodnota obilovin jakožto paliva jejich hodnotu jakožto potraviny, bude se trh v budoucnosti soustředit na energetiku. A cena potravin poroste zároveň s cenou ropy, čímž nebezpečí nedostatku potravin vzroste i v Evropě.

4.12 Zvyšující se počet závodů (jen v USA se staví 79 nových továren, přičemž 116 jich již funguje) povede k exponenciálnímu růstu spotřeby obilovin, který EPI (Earth Policy Institute) odhaduje na 139 milionů tun, což je dvojnásobek toho, co předpokládá americké ministerstvo zemědělství. Uvážíme-li, že výnos jedné tuny kukuřice je 110 galonů etanolu (416,9 l, což je o něco málo více než čtyři plné nádrže vozu typu SUV), začíná mít tato otázka skutečně znepokojující charakter.

4.13 Výbor navíc ve svém nedávném stanovisku ⁽²⁾ zdůraznil potřebu zachovat biologickou rozmanitost a zejména tropické deštné lesy, které jsou nejen domovem fauně, která by byla jinak nevyhnutelně odsouzena k zániku, ale které jsou také jedinou a poslední plící planety. Intenzivní pěstování cukrové třtiny v Brazílii a palem v Malajsii a Indonésii, kvůli kterému jsou každodenně obětovány stovky hektarů pralesa ve prospěch monokultur, musí být zastaveno.

4.14 Kromě toho zde je rovněž otázka etiky vědy. Planeta Země je otevřeným systémem, který nezadržitelně směřuje ke stavu rovnováhy, což bude znamenat její konec. Úkolem vědy je tento upadající trend zpomalit a politika musí podpořit příslušné kroky a studie.

4.15 Musí se jasně určit náklady, a to nejen ekonomické, ale také náklady související s životním prostředím a se zdravím. Je třeba vyvinout značné úsilí, aby bylo možné co nejlépe posoudit a prozkoumat dopady.

4.16 Pokud jde o proces spalování, na kterém se podílí jiné molekuly než uhlovodíky, je třeba pečlivě přezkoumat, zda se mohou z důvodu oxidačního stresu procesů tvořit a uvolňovat volné radikály (tj. jedna z hlavních příčin onkologických onemocnění). Do dnešního dne totiž neexistují žádné spolehlivé údaje o možnosti jejich zvýšeného výskytu v závislosti na výrobě biopaliv.

4.17 Zásadní význam má péče o půdu a její ochrana. Je třeba ji chránit, neboť ona chrání nás. Postupné ubývání a zhoršování podzemních vod je zapříčiněno nerozumnými politikami využívání a vyčerpávání půdy. Mělo by být zaručeno střídání plodin, aby se podpořila revitalizace půdy.

⁽²⁾ Stanovisko CESE ke sdělení Komise Zastavení ztráty biologické rozmanitosti do roku 2010 – a v dalších letech – Zachování ekosystémových služeb v zájmu dobrých životních podmínek pro lidstvo, Úř. věst. C 97, 28.4.2007.

Zajišťování potravin

4.18 Pokud jde o zajišťování potravin, příslušný výbor FAO věnoval tomuto tématu na své 33. schůzi v Římě ve dnech 7. až 10. května 2007 významnou kapitolu v bodě 45 své zprávy, kde říká, že bioenergie s sebou nese zároveň příležitosti i rizika pro všechny čtyři rozměry zajišťování potravin: dostupnost, přístup, stabilitu a používání. Vliv bioenergie na zajišťování potravin bude záviset na rozsahu a druhu systému, který bude brán v potaz, na struktuře trhů s energií a surovinami, na politických rozhodnutích v oblasti zemědělství, energetiky, životního prostředí a obchodu. Změna technologií v odvětví bioenergie probíhá velmi rychle a představuje další významný zdroj nejistoty v oblasti zajišťování potravin.

4.19 FAO v této zprávě rovněž zdůrazňuje, že cena obilovin v roce 2006 nesmírně vzrostla, a to především u pšenice a kukuřice, které v listopadu dosáhly nejvyšší hladiny za uplynulých deset let. Nízká sklizeň v hlavních producentských zemích, spojená s rychle rostoucí poptávkou po biopalivech, byla hlavním faktorem ovlivňujícím trh s obilovinami. Pokles nabídky byl zaznamenán také na trhu s rýží.

4.20 Také Čína přijala nedávno opatření ke snížení výroby etanolu z kukuřice, jak dne 21. prosince 2006 uveřejnily Asia Times Online. Wang Xiaobing, úředník čínského ministerstva zemědělství prohlásil, že prioritou Číny je zajistit potravu pro své 1,3 miliardy obyvatel, na podporu výroby biopaliv dojde až poté.

4.21 V Itálii byl dne 20. července 2007 v deníku La Repubblica zveřejněn článek nazvaný *Válka biopaliv se špagetami*. Boom kukuřice pro výrobu biopaliv zdraží těstoviny o 20 %. Poté, co zemědělci přešli k pěstování kukuřice pro výrobu bioetanolu, vzrostla cena tvrdé pšenice, hlavní přísady italských těstovin, o více než 30 %. Cena jednoho bušlu (27 kg) pšenice na chicagské burze vzrostla od 3. dubna 2007 do 14. června 2006 z 3,6404 USD na 5,64 USD. Italové jsou velmi citliví na tyto změny cen, neboť jsou největšími spotřebiteli (28 kg na obyvatele za rok) a největšími producenty (3,2 mil. t) na světě.

Voda

4.22 Dalším doposud opomíjeným problémem je spotřeba vody nezbytné pro výrobu biopaliv. Některé nejnovější studie IWMI (International Water Management Institute) uveřejněné dne 10. května 2007 ukázaly, že například na Srí Lance se k výrobě 1 l etanolu spotřebuje 1 000 až 4 000 l vody, v závislosti na druhu rostliny a použitých výrobních technologiích. V Brazílii je zapotřebí 2 200 l vody na výrobu 1 l etanolu, zatímco v Indii, kde nejsou srážky tak hojné, jako v Brazílii,

a musí se zavlažovat, se na výrobu stejného množství etanolu spotřebuje 3 500 l zavlažovací vody! Tyto údaje potvrdil mezinárodní institut *The UNESCO-IHE Institute for Water Education*, který byl založen v roce 2003, má sídlo ve městě Delfty a spolupracuje s místní univerzitou, jakož i nedávné studie zemědělské fakulty coloradské univerzity, která v současnosti vyvíjí zvláštní odrůdy kukuřice, jejichž pěstování nevyžaduje tolik vody. Uvedené údaje jsou rovněž dostupné na internetových stránkách www.waterfootprint.org.

4.23 V Evropě se problém vody týká především jižních oblastí, které již mnoho let trpí nedostatkem vody a které budou mít kvůli zvyšování teploty a následnému zvýšení výparu ještě více problémů, zatímco oblastí na severu se to alespoň prozatím netýká.

Náklady

4.24 V následující tabulce (kterou předložil ing. Mario Marchionna z ENI na nedávné konferenci organizované italskou asociací chemického inženýrství AIDIC) jsou porovnávány náklady mezi fosilními palivy a biopalivy, při stejné energetické hodnotě.

Srovnání nákladů mezi složkami biopaliv

(při stejné energetické hodnotě)

referenční cena: brent = 70 (56) USD/barel

Pohonná hmota	Ekvivalent €/l
<u>benzín</u> ⁽¹⁾	39 (31)
<u>bioetanol</u>	
EU	75
Brazílie	39
USA	47
Itálie (Val Padana)	70-75
<u>nafta</u> ⁽²⁾	46 (37)
<u>bionafta</u>	
EU	78
Malajsie	48
USA	60
Itálie	78

⁽¹⁾ Pro benzín se používá ukazatel Platts CIF High pro Středomoří.

⁽²⁾ Pro naftu se používá ukazatel Platts CIF High pro Středomoří.

4.25 Komise odhaduje, že k výrobě takového množství biopaliv v EU, které je nezbytné k dosažení cíle 10 % do roku 2020, by bylo třeba 18 milionů hektarů půdy, a to konkrétně:

— 7 milionů ha neobdělávané půdy,

— 7 milionů ha půdy přeměněné z dosavadního využití pro pěstování dotovaných obilovin určených pro vývoz,

— 4 miliony ha, které by měly být vyjmuty ze zemědělského fondu.

Výhody pro chudé země?

4.26 Komise prohlašuje, že by rozvoj využití biopaliv mohl mít značný přínos zejména pro rozvojové země, které budou moci zvýšit svoji produkci určenou pro vývoz. Afričtí zemědělci však vyjadřují obavy nad ekonomickou návratností doposud uskutečněných investic. V *African Agriculture* byl v květnu 2007 publikován článek o jatrofě (Jatrofa je křovina s olejnatými semeny, která mají na člověka toxický účinek, ale z nichž lze vyrobit poměrně kvalitní bionaftu. Její pěstování nevyžaduje žádnou zvláštní péči). V článku nazvaném *Is jatropha excitement a mirage?* [Je rozruch kolem jatropy pouhým preludem?] se kladou závažné otázky.

4.27 Ke slovu se přihlásily také africké ekologické organizace, jak uvádí týdeník *The East African Business* (internetové periodikum vydávané největším keňským nakladatelstvím Nation Media Group) ve vydání ze dne 7. května 2007. V Ugandě se odlesňování zvyšuje ročně o 2,2 %, oproti celosvětovému průměru 0,2 % za rok. Tímto tempem by lesy v Ugandě mohly být do roku 2040 zcela zlikvidovány. Skupina aktivistů občanské společnosti tak vytvořila koalici *Save Mabira*, která byla pojmenována podle lesa, který se ugandská vláda rozhodla předat společnosti *Sugar Corporation of Uganda Ltd.*, aby bylo k dispozici více půdy pro pěstování cukrové třtiny určené na výrobu bioetanolu. Čtvrtina tropického deštného lesa, který je největším v zemi, tj. 7 100 ha, bude obětována výrobě několika tun bioetanolu určeného možná právě pro evropské autobusy šetřící životní prostředí!

4.28 Komise se k tomu téměř vůbec nevyjadřuje, jen krátce zmiňuje, že je třeba nějakým způsobem zabránit využívání plodin určených k výrobě potravin a využívání půdy s vysokou přírodní hodnotou, přičemž řešením má být politika ekonomických překážek. Upřímně řečeno je v tomto ohledu skutečně těžké nalézt v jednání Komise alespoň kousek odvahy. Výbor vyjadřuje vážné obavy nad těmito environmentálními riziky, která budou naprosto nevyhnutelně provázena šířením geneticky modifikovaných plodin, které by se pro tento účel mohly jevit přijatelnější. Nebezpečí propagování GMO je skutečné a posoudit vhodnost jejich využívání bude možné teprve po skončení všech vědeckých výzkumů jejich nebezpečnosti, přičemž v každém případě je třeba chránit biologickou rozmanitost, která v EU ještě zbývá.

4.29 Výbor se domnívá, že je nezbytné posílit spolupráci s mezinárodními organizacemi, které se zabývají celosvětovým bojem proti hladu, zejména s FAO a s WFP (Světový potravinový program), a lituje, že Komise při posouzení dopadu nezávisla navázání kontaktu s těmito mezinárodními agenturami,

kteří se tímto tématem vážně zabývají, bez toho, aby skrývala problémy a rizika spojené s rozvojem biopaliv, zejména se spotřebou vodních zdrojů.

Evropská rada

4.30 Výbor bere na vědomí závěry z jarního summitu Rady ve dnech 8. a 9. března 2007, v nichž je věnován velký prostor energetické politice pro Evropu, jejíž hlavní tři cíle jsou následující:

- zabezpečení dodávek,
- zajištění konkurenceschopnosti evropských ekonomik a dostupnosti cenově přijatelné energie,
- podpora udržitelnosti životního prostředí a boj proti klimatické změně.

4.31 Evropská rada podporuje návrhy Komise v oblasti energetiky obecně a konkrétně v oblasti biopaliv a bere je za své, přestože její formulace ohledně cíle 10 % vzbuzuje pochybnosti: „Závazná povaha tohoto cíle je podmíněna udržitelností výroby, dostupností biopaliv druhé generace na trhu a odpovídající změnou směrnice o jakosti pohonných hmot, aby umožňovala patřičnou míru přimíchávání“.

4.32 Bude mimořádně důležité porozumět tomu, jak mohou členské státy tyto závazné limity účinně využít. V současnosti se zdá být objektivně problematickou především zmínka o dostupnosti biopaliv druhé generace na trhu. Přeměna stávajících průmyslových závodů, průmyslových závodů nacházejících se v pokročilé fázi výstavby a závodů plánovaných na příští léta, které vyrábějí biopaliva první generace postupem, jež se velmi liší od postupů uplatňovaných u biopaliv druhé generace, je velmi nákladná. To znamená, že nebudou-li tato biopaliva dostupná, nebude závazné ani rozhodnutí Rady. Z hlediska udržitelnosti bude kromě platných směrnic nutné přijmout další evropské právní předpisy, aby bylo zaručeno, že bude výroba biomasy přísně splňovat stanovené požadavky a že plodiny pěstované pro účely výroby biopaliv nebudou konkurovat plodinám určeným pro výrobu potravin a krmiv. Co se týče nutných změn ve směrnici o jakosti pohonných hmot, je tento proces dosti složitý a budou se jím muset zabývat normalizační orgány, a to konkrétně CEN, který bude muset analyzovat problémy spojené s technickými specifikacemi.

Biopaliva druhé generace

4.33 Pokud jde o biopaliva druhé generace, nabízí se již několik možností řešení pro výrobu etanolu, a to buď pomocí biologického procesu fermentace a destilace, nebo termochemickým procesem zplyňování biomasy pro získání syntetického plynu (H_2 a CO), ze kterého se fermentací vyrábí etanol a prostřednictvím kombinovaného cyklu (kogenerace) získává energii. První zařízení s kapacitou 180 000 t/rok bude uvedeno do provozu letos ve finském Porvoon a další se plánuje – ve stejném místě – ke konci roku 2008. Energetický výnos těchto

postupů je však velmi nízký, či v některých případech dokonce negativní. Proto se zjišťuje možnost je provádět fotochemicky, tedy využívat sluneční světlo jako zdroje energie a vhodné katalyzátory schopné zlepšit jeho vlastnosti. Možným řešením pro biopaliva druhé generace je biobutanol. Nízký tlak par biobutanolu a jeho odolnost vůči pohlcování vody ve směsích s benzinem umožňují jeho využití v současných dodavatelských a distribučních systémech benzínu. Biobutanol může být mísen k benzinu ve vyšší koncentraci než stávající biopaliva, aniž by bylo třeba vozidla upravovat. Mimoto snižuje spotřebu paliva více než směs benzínu s etanolem, a zlepšuje tak energetickou účinnost vozidel a snižuje jejich spotřebu. Pro výrobu biobutanolu lze využít technologii a výrobní zařízení k výrobě bioetanolu.

4.34 Sedmý rámcový program vyčlenil významné zdroje na rozvoj těchto technologií, které se vyznačují velmi zajímavými znaky a umožňují výrobu „čistých“ biopaliv, jež:

- neobsahují síru, aromáty ani polycyklické látky,
- jsou stálé,
- mají velmi nízké emise,
- mají velmi vysoké cetanové číslo (85–100),
- při nízkých teplotách překračují limity pro použití některých druhů biopaliv,
- mohou být míseny do běžné nafty ve velmi vysokém poměru (až do 60 %),
- mají již definované technické vlastnosti a jsou zařazena do seznamu biopaliv v čl. 2 odst. 2 směrnice 2003/30/ES.

EHSV se domnívá, že Evropa musí vyčlenit více finančních prostředků na výzkum biopaliv druhé generace.

5. Konkrétní připomínky

5.1 Výbor souhlasí s cíli energetické politiky pro Evropu, ale zdůrazňuje, že k jejich uskutečnění je třeba zajistit nezbytné financování investic, a to zapojením evropských finančních institucí.

5.2 Výbor se domnívá, že je nezbytné věnovat zvláštní pozornost výzkumu v oblasti biopaliv, zejména biopaliv druhé generace, aniž by však byly opomíjeny jiné možnosti, jako je například rozvoj solárního vodíku nebo vodíku vyrobeného z biomasy.

5.3 Výbor zejména doporučuje mít na zřeteli biologickou rozmanitost a k výrobě biopaliva využívat pouze plodiny, ze kterých se nevyrábějí potraviny („non-food“), aby se vzhledem k tomu, že dosud existují miliony lidí, kteří nemají k dispozici dostatek potravin a umírají hladem, zamezilo riziku konkurence mezi potravinami a palivy. Uvedená zpráva FAO ve svých závěrech konstatuje, že skutečnost, že na světě dosud žije

854 milionů lidí trpících podvýživou, odráží nedostatečný pokrok v uskutečňování cílů Světového potravinového summitu a Rozvojových cílů tisíciletí. Hodně zemí, především v subsaharské Africe, by sice mohlo snížit počet svých obyvatel trpících hladem, tuto možnost však ohrožuje růst cen potravin, potenciální pokles nabídky na trhu s obilovinami, konflikty, nemoci a klimatická změna. Američtí vědci Ford Runge a Benjamin Senauer z minnesotské univerzity očekávají na základě vývoje cen potravinářských obilovin, že se počet hladovějících lidí na celém světě namísto očekávaného poklesu na 600 milionů v roce 2025 zdvojnásobí na 1,2 miliardy!

5.4 K uskutečnění cílů ochrany životního prostředí a snížení emisí skleníkových plynů, optimalizace spotřeby energie a využívání alternativních zdrojů energie, nezávislosti na dovozu energie a zabezpečení jejich dodávek, doporučuje Výbor přijmout různá opatření (daňové úlevy, administrativní pobídky atd.) u těch výrobků, které citelně přispívají k uskutečnění těchto cílů více, než jiné.

5.5 Výbor se domnívá, že za současného stavu vyžadují dostupné technologie velmi vysokou spotřebu energie, vody a plochy (výnosy z jednoho hektaru jsou takové, že kdyby se třetina rozlohy Itálie využívala k pěstování řepky, vyrobilo se z ní množství bionafty schopné nahradit pouze 10 % celkové spotřeby ropných produktů v zemi a 40 % spotřeby nafty v dopravě).

5.6 Výbor se domnívá, že by návrh nové směrnice měl být doplněn významným a rozsáhlým posouzením ekonomických, environmentálních a sociálních aspektů. Má za to, že posouzení se alespoň v současné době nezdá tak strukturované, jak by si toto téma zasloužovalo.

5.7 V zájmu toho, aby nebyly zmařeny úspěchy dosažené v boji proti znečišťování, je nezbytně nutné vyrábět biopaliva z domácích, nedovážených zemědělských produktů. Nesmějí být převáženy na dlouhé vzdálenosti z jedné země do jiné, neboť by to znamenalo spotřebu fosilních paliv. Problém výroby energie z potravinářských zbytků souvisí jednak s jejich velkým územním rozptýlením, což by vyžadovalo nákladnou přepravu do zpracovatelských závodů, a jednak s jejich vysokým obsahem vody, důsledkem čehož je třeba zpracovat velké množství těchto zbytků. Z těchto důvodů by zpracování tohoto druhu biomasy mělo být přednostně prováděno přímo v místě.

5.8 Výbor se domnívá, že by bylo vhodné podpořit výzkum technologií souvisejících s biopalivovými články, tedy s články na biopaliva, které k přeměně chemické energie na elektrickou

energii využívají biokatalyzátory. Tento postup výroby energie s pomocí článků umožňuje zhodnotit všechny elektrony, které plodina, z níž se biomasa získává, nashromáždila při fotosyntéze (24 elektronů z každé molekuly glukózy rozložené na CO₂ a vodu).

5.9 Výbor souhlasí s hodnocením Evropského parlamentu, který v bodech odůvodnění svého usnesení o strategii pro biomasu a biopaliva přijatém dne 14. prosince 2006 ve Štrasburku upozornil na to, že „se odvětví dopravy podílí více než 20 % na emisích skleníkových plynů a že toto odvětví není zahrnuto do systému obchodování s emisemi ...“. Výbor proto doporučuje Komisi, aby přezkoumala možnost rozšířit uplatňování „bílých certifikátů“ i na automobilový průmysl.

5.10 V tomtéž usnesení Evropský parlament „žádá Komisi, aby zavedla systém povinného a komplexního osvědčení kvality, který ve všech fázích umožní udržitelnou produkci biopaliv, včetně norem pro fáze pěstování a zpracování a pro celkovou bilanci emisí skleníkových plynů po celou dobu životního cyklu, který by platil jak pro biopaliva vyrobená v Evropské unii, tak pro biopaliva dovezená“ a „podpořila vypracování a používání systému globálního monitorování životního prostředí a bezpečnosti (GMES), který by sledoval využívání půdy při výrobě bioethanolu, aby se zabránilo ničení deštných lesů a dalším negativním vlivům na životní prostředí“. Výbor souhlasí s návrhy Evropského parlamentu a podporuje je.

5.11 Výbor zdůrazňuje, že vozový park v některých členských státech, které k EU přistoupily nedávno, je velmi zastaralý a tvořený opotřebovanějšími vozidly, než jaká jsou v bohatých ekonomikách. Příjem na obyvatele je v těchto zemích spíše nízký, jako je tomu na druhou stranu i u velkých skupin obyvatelstva v zemích s vyšším příjmem na obyvatele. To znamená, že myšlenka stanovit těmto evropským obyvatelům, pro něž je automobil možná neodmyslitelným pracovním prostředkem, povinnosti a způsobit náklady, není uskutečnitelná.

5.12 Výbor se domnívá, že biopaliva mohou v této fázi trh s palivy zajisté podpořit, ale že nemohou být strukturovanou odpovědí na požadavky, který tento trh klade. Jejich výroba bude muset být v každém případě přísně monitorována, aby se vyloučila environmentální a sociální rizika, na která toto stanovisko upozorňuje. S ohledem na potenciální problémy uvedené v tomto stanovisku se Výbor domnívá, že by Komise měla neustále sledovat cíl 10 % a být připravena předložit návrhy na jeho změnu, pokud by uvedené problémy nebylo možné uspokojivě a trvale vyřešit.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu Výsledky přezkumu strategie Společenství na snižování emisí CO₂ z osobních automobilů a lehkých užitkových vozidel

KOM(2007) 19 v konečném znění

(2008/C 44/11)

Dne 7. února 2007 se Komise, v souladu s článkem 175 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 5. října 2007. Zpravodajem byl pan RANOC-CHIARI.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo dne 24. října 2007, přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 142 hlasy pro, 1 hlasem proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV podporuje iniciativu Evropské komise zaměřenou na přezkum strategie Společenství pro snížení emisí CO₂ ze silničního provozu.

1.2 Komise navrhla – a Rada zamýšlí potvrdit – snížení emisí CO₂ z osobních automobilů do roku 2012 na 130 g/km prostřednictvím technologických zlepšení motorů vozidel. Další snížení o 10 g/km se uskuteční, bude-li to technicky možné, díky alternativním technologickým opatřením a většímu využívání biopaliv, aby bylo do roku 2012 dosaženo celkového cíle 120 g/km.

1.3 EHSV se domnívá, že tato ambiciózní iniciativa bude úspěšná pouze tehdy, bude-li prováděna na základě vyvážených a diversifikovaných opatření a ve lhůtách, které zohlední, že výrobci budou muset uzpůsobit zvolená technologická řešení u všech vyráběných modelů, což je složitá operace s nesourodnými náklady. Jinými slovy – zlepšení výkonu automobilů z hlediska emisí CO₂ musí být v souladu se schopností výrobců zahrnout je do výkazu zisků a ztrát a technologického kontextu i s koupěschopností potenciálních kupujících.

1.4 EHSV z tohoto pohledu, zatímco zdůrazňuje příležitost, že by výrobci byli nuceni dále urychlovat snižování spotřeby a emisí, rovněž naznačuje, že je nutné se zabývat dalšími způsoby dosažení cíle prostřednictvím co nejúčinnějšího a nejefektivnějšího právního rámce z hlediska sociálního, ekonomického i environmentálního.

1.5 EHSV proto doporučuje provést komplexní a detailní posouzení dopadu, aby bylo možné určit náklady a výnosy různých možných řešení, od opatření v oblasti automobilové technologie po jiné použitelné nástroje: přizpůsobení infrastruktury, alternativní pohonné hmoty, daňové pobídky, informovanost prostřednictvím různých způsobů výchovy k ekologické

jízdě (která je zvláště nezbytná v městských aglomeracích⁽¹⁾) a nasměrování poptávky prostřednictvím zdanění v závislosti na emisích CO₂. EHSV se mimoto domnívá, že mezi žádoucími opatřeními je třeba uvážit i používání pneumatik s nízkým valivým odporem, které by – podle informací z průmyslu – mohly snížit spotřebu o 3–4 %. Stejným směrem jde zřejmě i návrh Komise na vytvoření systémů monitorování tlaku v pneumatikách.

1.6 Inteligentní a promyšlená kombinace všech dostupných opatření může umožnit dosažení cílů snížení emisí CO₂, aniž by se zpomalila obnova vozového parku, a to díky omezení a rozložení finanční zátěže, které by vyloučilo znevýhodnění potenciálních kupujících nových automobilů.

1.7 EHSV mimoto doufá, že se zvolený právní nástroj ukáže co nejvíce neutrální, pokud jde o konkurenci mezi výrobci, a nebude jim ukládat závazná omezení v nabídce modelů na trhu, nýbrž nasměruje poptávku kupujících k modelům s nižšími emisemi. Požadované snížení emisí CO₂ by mělo být spojeno s existujícími rozdíly ve škále výrobků a mělo by uplatňovat kritéria, která jsou považována za nejprůzračnější a nejprůměrnější spotřebě emisí CO₂.

1.8 V souvislosti s potenciálními kritérii je mimořádně důležité, aby zvolené kritérium sloužilo jako nástroj k nasměrování spotřebitelů k typu vozidla, který odpovídá jejich skutečným potřebám, a zamezilo se tak spotřebě a emisím, které nejsou k jejich běžnému použití nutné.

1.9 Z tohoto hlediska vyjadřuje EHSV své znepokojení nad záměrem Komise zavést legislativní opatření i pro lehká užitková vozidla. Tato vozidla určená k profesionálnímu použití jsou totiž pod pečlivým drobnohledem potenciálních kupujících, neboť jejich spotřeba – a tudíž i emise CO₂ – má zásadní vliv na

⁽¹⁾ Viz stanovisko Úř. věst. C 168, 20.7.2007 k tématu Doprava ve městech a metropolitních oblastech.

provozní náklady. Na vozidla nabízená na trhu se proto již dnes uplatňují neúčinnější řešení, čili mají téměř výlučně vznětové motory. EHSV v každém případě, a to ještě před jakýmkoli rozhodnutím, doporučuje Komisi vypracovat posouzení dopadu založené na aktuálním průzkumu emisí z lehkých užitkových vozidel, který v současnosti není k dispozici.

1.10 EHSV se konečně domnívá, že by členské státy měly přijmout opatření na více frontách než doposud (silnice, inteligentní světelná signalizační zařízení atd.), v neposlední řadě nakupováním „ekologických vozidel“ pro svůj vlastní park užitkových vozidel a usilováním nejen o vybudování infrastrukturálních sítí, které by umožnily přístup k distribuci pohonných hmot s menším dopadem na životní prostředí jako je zemní plyn, ale i o zjednodušení možností koupě vozidla na zemní plyn či dokonce na LPG, což je téma, ke kterému se EHSV již vyjadřoval v předchozích stanoviscích⁽²⁾.

2. Úvod

2.1 V roce 1995 byla zahájena strategie Společenství pro snížení emisí CO₂, která měla zahrnovat opatření týkající se nabídky ze strany výrobců motorových vozidel a poptávky spotřebitelů.

2.2 Konkrétněji, co se týče nabídky, evropští výrobci podepsali v roce 1998 dobrovolnou dohodu, jejímž cílem bylo snížit do roku 2008 průměrné emise CO₂ z automobilů na 140 g/km. Stejný závazek pro rok 2009 učinili v následujícím roce i japonská a korejská vozidla.

2.3 Strategie Evropské komise zároveň na straně poptávky předpokládala informace o emisích CO₂ pro spotřebitele, aby jim pomohla učinit správnou volbu, spolu s cíleným využíváním systému zdaňování osobních vozidel.

2.4 V praxi došlo na straně nabídky k významným zlepšením, která však sama nestačí k dosažení cíle, neboť chybí přínos dalších dvou nástrojů (informací/nasměrování spotřebitelů a zdanění), což Evropská komise sama uznává, když ve svém sdělení potvrzuje, že „k největšímu snížení došlo v důsledku zdokonalení technologií automobilů“.

2.5 Průměrné emise CO₂ z osobních vozidel skutečně v letech 1995 až 2005 poklesly přibližně o 13 % ze 186 g/km

⁽²⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Rozvoj a podpora alternativních pohonných hmot v silniční dopravě Evropské unie, Úř. věst. C 195, 18.8.2006, s. 75.

na 161 g/km a 30 % vozidel uvedených na trh v roce 2004 produkuje emise nepřekračující 140 g/km.

2.6 Naopak ve stejném období byly preference spotřebitelů zaměřené na vozidla větší, těžší, výkonnější a multifunkční, protože jednak byly považovány za bezpečnější a jednak se velká část obyvatelstva přesunula pryč z městských center. V důsledku toho měly informace o emisích, tzv. označování (*labelling*), jen nepatrný vliv na volbu spotřebitelů.

2.7 Další nástroj k jinému zaměření poptávky – tedy zdanění zaměřené na snížení emisí CO₂ – zatím nemá evropský rozměr⁽³⁾, nýbrž je v necelé polovině členských států omezen pouze na národní iniciativy, v jejichž rámci byla přijata opatření, která měla v některých případech paradoxně negativní dopad na snížení emisí CO₂. Jedním příkladem za všechny je vyšší zdanění nafty, které v posledních letech vedlo ke snížení poptávky po „naffácích“ v mnoha členských státech, kde je více vozidel se vznětovým motorem.

2.8 Závěrem lze konstatovat, že jak kvůli vnějším faktorům, které zpomalily proces snižování započatý změnami v technologických motorů na základě dobrovolných dohod, tak kvůli neúspěšnému uplatňování ostatních plánovaných nástrojů, se cíle vytyčené pro období 2008–2009 nejeví jako dosažitelné. Odtud tedy plyne rozhodnutí Komise přezkoumat strategii a sepsat sdělení, k jehož zhodnocení byl EHSV vyzván a které předkládá hlavní směry, po nichž by měl do první poloviny roku 2008 následovat konkrétní návrh právního opatření.

3. Sdělení Evropské komise

3.1 Komise ve svém sdělení navrhuje dosáhnout do roku 2012 cíle EU ve výši 120 g/km, čehož se docílí kombinací opatření na úrovni EU i členských států.

3.2 Za tímto účelem Komise do poloviny roku 2008 navrhne legislativní rámec, přičemž se zaměří na závazné snížení emisí CO₂ za účelem dosažení průměrného cíle emisí u nového vozového parku ve výši 130 g CO₂/km prostřednictvím pokroku v oblasti technologií vozidel.

3.3 Další snížení o 10 g/km nebo ekvivalent se uskuteční, bude-li to technicky možné, díky jiným technologickým zlepšením a většímu využívání biopaliv. Konkrétně se bude jednat o následující opatření:

a) stanovení požadavků na minimální účinnost mobilních klimatizačních systémů;

⁽³⁾ Návrh směrnice Rady o daních v oblasti osobních vozidel (KOM(2005) 261 v konečném znění), který stanovoval restrukturalizaci zdanění automobilů stavějící plně nebo částečně na emisích CO₂, nebyl schválen.

- b) povinné vybavení systémy přesného monitorování tlaku v pneumatikách;
- c) stanovení maximálních hodnot valivého odporu pneumatik v EU pro pneumatiky osobních automobilů a lehkých užitkových vozidel;
- d) použití ukazatelů rychlostních stupňů, přičemž se zohlední rozsah, v němž spotřebitelé používají taková zařízení v reálných podmínkách jízdy;
- e) pokrok v účinnosti paliv u lehkých užitkových vozidel (dodávek) s cílem dosáhnout hodnoty 175 g emisí CO₂/km do roku 2012 a 160 g emisí CO₂/km do roku 2015;
- f) zvýšené používání biopaliv, která jsou šetrnější k životnímu prostředí.

3.4 Komise souhlasí s tím, že legislativní rámec pro provádění průměrného cíle pro nový vozový park bude stanoven tak, aby zajistil konkurenčně neutrální a sociálně spravedlivé a udržitelné cíle snižování, jež odrážejí diverzitu evropských výrobců automobilů a zabraňují jakémukoli neoprávněnému narušení hospodářské soutěže mezi výrobci automobilů.

3.5 Komise v této souvislosti vyzývá členské státy, aby upravily své politiky v oblasti zdanění automobilů tak, aby podporovaly nákup automobilů s nízkou spotřebou v celé EU a pomohly výrobcům dodržovat předpisy o účinnosti pohonných hmot, které vstoupí v platnost.

3.6 Komise rovněž jakožto účinné řešení snížení nákladů výrobců na dosažení shody doporučuje diferencované zdanění pro celou škálu automobilů na trhu, které by postupně motivovalo k přechodu na automobily s nižšími emisemi.

3.7 Je zmiňována funkce daňových pobídek, které by mohly být významným nástrojem podpory pro uvádění nejčistších tříd lehkých užitkových vozidel na trh. Stejný důraz je kladen na potřebu zlepšit informovanost potenciálních kupujících o spotřebě automobilů (Komise v roce 2007 přijme návrh, kterým se mění směrnice 1999/94/ES o označování).

3.8 Komise konečně podporuje nutnost, aby členské státy podporovaly ekologickou jízdu prostřednictvím vzdělávání a/nebo kampaní na zvyšování povědomí o chování při řízení s ohledem na snižování spotřeby (*eco-driving*).

3.9 Výrobci automobilů jsou nakonec vyzýváni, aby do roku 2007 podepsali dobrovolnou dohodu o osvědčených postupech

týkající se reklamy a uvádění automobilů na trh, zaměřenou na podporu udržitelných modelů spotřeby.

4. Obecné připomínky

4.1 EHSV plně souhlasí s nutností přezkumu strategie Společenství ve prospěch snížení emisí CO₂ ze silniční dopravy, které tvoří zhruba 20 % veškerých emisí.

4.2 EHSV také upozorňuje na komplikovanost tohoto přezkumu, který musí mít za cíl další snížení emisí CO₂ bez ohrožení konkurenceschopnosti automobilového průmyslu, jenž se pohybuje na extrémně konkurenčním světovém trhu.

4.3 Je totiž třeba podotknout, že automobilový průmysl zaměstnává dva milióny osob jen v Evropě a dalších deset miliónů pracovníků v souvisejících odvětvích. Tento průmysl se podílí 3,5 % na evropském HDP, čistý vývoz činí 33,5 mld. eur a, v neposlední řadě, zdanění automobilů přináší do pokladny členských států 365 mld. eur ročně.

4.4 Není proto náhoda, že sdělením o CARS 21 (*) Komise zamýšlela načrtnout obecné zásady průmyslové politiky v odvětví, jakým je automobilový průmysl, které „hraje významnou roli v evropském hospodářství“.

Tento dokument je odpovědí Komise na závěrečnou zprávu a na doporučení formulovaná v prosinci 2005 skupinou na vysoké úrovni CARS 21, kterou tvořili zástupci průmyslu, hlavní organizace občanské společnosti a Komise. V dokumentu se konstatuje, že uskutečnění ambiciózních cílů ve „složitých oblastech“, kterými je právě i snížení emisí CO₂, vyžaduje v zájmu nenarušení průmyslové konkurenceschopnosti a zaměstnanosti integrovaný přístup zaměřený na spojení příspěvků všech zainteresovaných subjektů, jež mají stejný cíl, tedy veřejný prospěch.

4.5 EHSV sdílí znepokojení těch, kdo projevují obavy z přemrštěného zvýšeného dopadu na průmyslové náklady, které by mohly způsobit, že budou přijata rozhodnutí, jenž přímo nebo nepřímo ohrozí míru zaměstnanosti v automobilovém průmyslu tím, že budou povzbuzovat k učinění strategické volby případného přemístění výroby za hranice EU.

4.6 S ohledem na tyto úvahy EHSV souhlasí, že je žádoucí, aby výrobci automobilů byli nuceni dále urychlovat snižování spotřeby a emisí, ale také zdůrazňuje, že je nutné se zabývat dalšími způsoby dosažení co neúčinnějšího právního rámce – z hlediska sociálního, ekonomického i environmentálního – pro snížení emisí CO₂.

(*) Rámec právní úpravy pro konkurenceschopnost automobilového průmyslu ve 21. století – Postoj Komise k závěrečné zprávě skupiny na vysoké úrovni CARS 21 – Příspěvek ke strategii EU pro růst a zaměstnanost (KOM(2007) 22 v konečném znění) ze dne 7. února 2007. EHSV, resp. zpravodaj pan DAVOUST, k tomuto tématu vypracoval stanovisko.

4.6.1 Níže jsou uvedena doporučení, která EHSV předkládá s cílem optimalizovat výsledky budoucích právních předpisů Společenství v oblasti snížení emisí CO₂ ze silničního provozu:

- **infrastruktura a pneumatiky:** přizpůsobení silniční infrastruktury je oprávněné, neboť lepší vozovky snižují opotřebení a rušení hlukem a zlepšují sjízdnost. Zavedení moderních systémů elektronického řízení provozu (ETM – *electronic traffic management*) k omezení přetížení dopravy a zbytečného vyčkávání před světelnou signalizací kromě toho může mít významný vliv na snížení emisí CO₂. Stejný účel má i používání pneumatik s nízkým valivým odporem, které přináší osvědčené výhody, neboť může snížit spotřebu přibližně o 3–4 %. Stejným směrem jde i návrh Komise na vytvoření systémů monitorování tlaku v pneumatikách;
- **alternativní pohonné hmoty:** hlavně biopaliva uvedená i v závěrečné zprávě skupiny CARS 21. Poté, co se ověří technologická proveditelnost a environmentální a sociální dopady biopaliv první generace ⁽⁵⁾ (do doby, než se začne prosazovat využívání biopaliv druhé generace, jejichž dopad je nižší), by tato biopaliva spolu s alternativními pohonnými hmotami, jejichž využívání se v Evropě začíná rozšiřovat (zemní plyn, ve střednědobém horizontu bioplyn a v dlouhodobém horizontu – doufejme – vodík), mohla být rozhodujícím faktorem snižování emisí CO₂;
- **vzdělávat, informovat a udávat směr:** je vhodné podněcovat a podporovat vzdělávací iniciativy ve všech částech obchodního a distribučního řetězce automobilového průmyslu, aby bylo možné nasměrovat volbu kupujícího k řešení s nízkými emisemi CO₂, s pochopením příčin a následků. Mimoto je nezbytné usměrnit (i přímo) jednání kupujících prostřednictvím zdanění na základě emisí CO₂ a pobídek k ekologické jízdě (*eco-driving*).

4.6.2 Všechna tato opatření by také měla ten účinek, že by nepodřývala proces obnovy vozového parku, a to díky rozložení finanční zátěže snižování míry emisí CO₂. EHSV mimo jiné zdůrazňuje, že podle ECCP ⁽⁶⁾ by v Evropě v roce 2010 (2006–2010) činilo potenciální snížení emisí CO₂ díky ekologické jízdě 50 milionů tun, a ve společné studii TNO/IEEP ⁽⁷⁾ se tvrdí, že ekologická jízda není pouze schůdné, ale i účinné a měřitelné řešení.

4.6.3 Průměrná prodejní cena vozidel by naopak vzrostla přibližně o 3 600 EUR, kdyby měl být cíl 120 g/km uskutečněn pouze prostřednictvím automobilových technologií. Pro úplnost se dodává, že stejné zdroje ⁽⁸⁾ uvádí, že k dosažení cíle 130 g/km by dodatečné náklady pro kupující byly nicméně značné, v řádu 2 500 EUR.

⁽⁵⁾ Stanovisko TEN/286 Dosažený pokrok ve využívání biopaliv (ve fázi diskuse).

⁽⁶⁾ *European Climate Change Programme* (Evropský program pro změnu klimatu). V rámci ECCP odhadoval poradce Komise (TNO) náklady a potenciál různých možných opatření ke snížení emisí CO₂.

⁽⁷⁾ IEPP, Institute for European Environmental Policy – TNO Consultancy.

⁽⁸⁾ Viz poznámka pod čarou č. 6.

4.6.4 V Evropě, která obnovuje vlastní vozový park v průměru jednou za 12 let, jak podotýká Komise, je zřejmé, že tak významný růst cen by cyklus jeho výměny zpomalil ještě více. Pokud jde o sociální dopad tohoto růstu, je rovněž zřejmé, že zvýšení ceny by ještě více ohrozilo možnost koupě pro méně majetné sociální vrstvy.

4.7 EHSV se konečně nedomnívá, že by mohl sdílet názor Komise, podle nějž by doplňkové technologie přispěly ke snížení emisí CO₂ o 10 g/km, neboť přínos biopaliv z hlediska schopnosti proniknout na trh je stále nejistý a nelze počítat s tím, že jejich přínos bude činit očekávaných 5 g/km. EHSV se v této souvislosti domnívá, že je nezbytné zavést systém jasně monitorovatelných opatření, jako je tomu například u ekologické jízdy a infrastruktury.

5. Konkrétní připomínky

5.1 V souladu s výše uvedenými obecnými připomínkami a také ve světle probíhající parlamentní debaty EHSV doufá, že připravovaný právní nástroj neohrozí dostupnost nových automobilů pro potenciální kupující, aby byla zaručena obnova vozového parku, a že rovněž umožní jednoznačně nasměrovat poptávku k modelům s nižšími emisemi.

5.2 Nebude-li k dispozici komplexní a detailní posouzení dopadu, které umožní určit náklady a výnosy různých možných řešení, EHSV si vyhrazuje, že vyjádří svůj vlastní názor na vhodné a uskutečnitelné limity pro snižování emisí CO₂ v pozdějším stanovisku, avšak doporučuje již nyní, aby plánovaný právní nástroj náležitě zohledňoval, že výrobní cyklus automobilů je – jak známo – velmi komplexní a vyžaduje dostatečně dlouhou dobu nutnou k realizaci (*lead time*) ⁽⁹⁾, která může trvat až 7 let.

5.3 Vzhledem ke lhůtám pro vypracování právních předpisů spolurozhodovacím postupem EHSV odhaduje, že konečné znění obsahující požadavky, které mají být splněny, nebude hotovo dříve než v roce 2009. Vzhledem k tomu, co bylo řečeno shora o výrobních cyklech charakteristických pro toto odvětví, by prvním proveditelným datem mohl být rok 2015, také s ohledem na to, že v tu dobu vstoupí v platnost nařízení EURO 6 o snížení emisí znečišťujících látek, které vyžadují strukturální změny na vozidle, jako je tomu v případě CO₂.

5.4 Cíli pro rok 2012 naopak hrozí, že nebude technicky proveditelný a bude mít negativní dopad na konkurenceschopnost evropského automobilového průmyslu a jeho míru zaměstnanosti.

⁽⁹⁾ Čas, který průmysl potřebuje k splnění jakýchkoli nových požadavků, které vyžadují strukturální změny na vozidle.

5.5 EHSV se již nyní vyslovuje ve prospěch právního nástroje, který bude neutrální vůči konkurenci mezi výrobci, totiž který nebude výrobcům ukládat závazná omezení v nabídce modelů na trhu, nýbrž nasměruje poptávku kupujících k modelům s nižšími emisemi. Požadované snížení emisí CO₂ by mělo být spojeno s existujícími rozdíly ve škále výrobků a mělo by uplatňovat kritéria, která jsou považována za nejprůzračnější a nejpřiměřenější spotřebě emisí CO₂.

5.6 Z tohoto hlediska se má za to, že by zvolené kritérium mělo zaručit, že příspěvky ke snížení emisí různých segmentů a následný nevyhnutelný růst cen vozidel nebudou omezovat jejich cenovou dostupnost, tedy možnost pro zákazníka zakoupit nové vozidlo v závislosti na vlastní koupěschopnosti.

5.6.1 Kritériem by mohla být hmotnost vozidla, jak navrhuje Sdružení evropských výrobců automobilů (ACEA – European Automobile Manufacturers Association), neboť přímo souvisí s mírou emisí CO₂. EHSV připomíná, že hmotnost vozidel vzrostla v letech 1996 až 2005 o 32 kg, což se odrazilo ve zvýšení emisí CO₂ o 6,6 g/km. V Japonsku, kde bylo v roce 2006 rozhodnuto o dosažení cíle 138 g/km do roku 2015, bude ve strategii pro snížení emisí CO₂ hmotnost skutečně využita jako měřítko. ACEA tudíž s tímto kritériem souhlasí, neboť vede k harmonizaci politik CO₂ na světové úrovni.

5.6.2 Je třeba rovněž vyzdvihnout, že se v současnosti diskutuje o dalších kritériích, která by mohla být uplatňována při určování a rozlišování škály výrobků. Konkrétně je nutné uvést návrh poslance Evropského parlamentu, pana Chrise DAVIESE, který odkazuje na „stopu“ (prostor, který vozidlo zabírá v závislosti na rozvoru náprav a rozchodu kol⁽¹⁰⁾).

5.6.3 EHSV se domnívá, že zavedení např. kritéria „vnitřního objemu“ (fyzicky se jedná o délku x šířku x výšku vozidla) by mohlo být užitečné a vhodné: mohlo by být potenciálním nástrojem k nasměrování spotřebitelů k typu vozidla, který odpovídá jejich skutečným potřebám, a bez zbytečných emisí CO₂ kvůli nepochopitelné praktické potřebě o objemu vozidla. Jinými slovy, kdo potřebuje vůz typu SUV (sport utility vehicle), který může přepravovat větší množství osob a nákladu, bude ochoten zaplatit více, neboť se bez tohoto vozidla skutečně neobejde, jinak, pokud tento požadavek nemá, bude raději hledat nižší segment.

5.7 Pokud jde o návrh na vytvoření takzvaného mechanismu CARS (*Carbon Allowance Reduction System*) pro stanovení sankcí a odměn v případě překročení a naopak dodržení určených limitů, který předložil poslanec Evropského parlamentu pan Chris DAVIES, EHSV se domnívá, že zavedení systému obchodo-

vání s emisemi CO₂ na trhu, který se omezuje na automobilový průmysl, není proveditelné.

Vzhledem k ambiciózní povaze cílů se totiž zdá nereálné vytvořit takový objem těchto obchodů, který by byl dostatečný k zajištění fungování systému.

5.7.1 EHSV naopak považuje za možné uplatnit „otevřený“ systém obchodování s emisemi (umožňující obchodování s jinými odvětvími), jehož výhodou bude zaručení celkového snížení emisí CO₂ v přiměřeně flexibilních podmínkách, ale který stanoví limity možných nákupů pro výrobce automobilů. EHSV tedy podporuje tento otevřený systém, který je však ještě třeba vymezit a strukturovat z hlediska ekonomických důsledků ve světle změn, které nastanou na trhu emisí počínaje dneškem do roku 2015, a zdůrazňuje, že tyto ekonomické důsledky nesmí ohrozit dostupnost pro konečného zákazníka.

5.8 S ohledem na odstavec sdělení pojednávající o zavedení kodexu osvědčených postupů týkajícím se uvádění automobilů na trh a reklamy na automobily EHSV zdůrazňuje, že téměř ve všech členských státech již byly podepsány dohody (ve většině případů velmi přísné) o stanovování příslušných pravidel chování. EHSV v zásadě souhlasí s jejich harmonizací a není proti stanovení kodexu osvědčených postupů EU, tak jak ho Komise navrhla výrobcům automobilů.

5.9 EHSV také zdůrazňuje, že Komise ve svém sdělení zamýšlí vytvořit právní nástroj ke snížení emisí CO₂ i u lehkých užitkových vozidel.

5.9.1 EHSV se zdá, že lehká užitková vozidla (kategorie N1 a podobná vozidla pro přepravu osob) toto opatření nevyžadují, neboť jsou určena k profesionálnímu použití a jejich spotřeba a emise CO₂ jsou tedy pro kupující již samy o sobě rozhodujícím faktorem, neboť mají velmi významný vliv na provozní náklady jejich činnosti. Na vozidla nabízená na trhu se proto již dnes uplatňují nejučinnější řešení, čili mají téměř výlučně vznětové motory.

5.9.2 EHSV nicméně, a to ještě před jakýmkoli rozhodnutím, doporučuje Komisi vypracovat posouzení dopadu založené na aktuálním průzkumu emisí z lehkých užitkových vozidel, který v současnosti není k dispozici.

5.9.3 Vytčení cíle v g/km pro užitková vozidla bez přesné znalosti příslušných údajů je navíc spojeno s rizikem snížení přepravní kapacity jednotlivých vozidel a z toho plynoucí neúčinností, která by vyžadovala buď zvýšení počtu vozidel nezbytných k přepravě stejného množství zboží, nebo vozidlo vyšší třídy a větších rozměrů, což by zvýšilo celkové emise.

⁽¹⁰⁾ Rozvor náprav je vzdálenost mezi přední a zadní nápravou. Rozchod kol je vzdálenost mezi pneumatikami.

5.10 EHSV mimoto považuje za vhodné, aby bylo téma emisí CO₂ z osobních automobilů a lehkých užitkových vozidel hodnoceno ve své komplexnosti a aby byl zohledněn celý životní cyklus výše zmiňovaných výrobků, od procesu výroby přes použití až do konce životního cyklu. Ve světle výše uvedeného EHSV taktéž zdůrazňuje nutnost koordinace a soudržnosti mezi právními a správními iniciativami souvisejícími s automobilovým průmyslem a s dopadem na emise CO₂, aby se zaměřilo tomu, že různé iniciativy budou ve vzájemném rozporu a způsobí tím zpoždění při svém uplatňování.

5.11 EHSV se domnívá, že iniciativy budoucích rámcových programů pro výzkum musí být jednoznačně, přednostně a neprodleně nasměrovány na projekty zaměřené na nalezení technicky proveditelných a ekonomicky udržitelných řešení globálního snížení emisí CO₂ (tedy nejen v dopravě) a musí zohlednit dopady zapříčiněné celým životním cyklem různých

zdrojů emisí. EHSV je toho názoru, že výzkumné projekty by měly mít široký záběr a měly by předložit krátkodobá, střednědobá i dlouhodobá řešení, přičemž musí mít vždy na zřeteli cíl dostupnosti pro výrobce i pro konečného zákazníka, aby se tak podporovala obnova vozového parku směrem k udržitelné mobilitě.

5.12 EHSV se konečně domnívá, že by členské státy měly přijmout opatření na více stranách než doposud (silnice, inteligentní světelná signalizační zařízení atd.), v neposlední řadě nakupováním „ekologických vozidel“ pro svůj vlastní park užitkových vozidel a usilováním o vybudování infrastrukturních sítí, které by umožnily přístup k distribuci pohonných hmot s menším dopadem na životní prostředí, jako je zemní plyn, ale i o zjednodušení možností koupě vozidla na zemní plyn či dokonce na LPG.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2003/54/ES, pokud jde o použitelnost některých ustanovení na Estonsko

KOM(2007) 411 v konečném znění – 2007/0141 (COD)

(2008/C 44/12)

Dne 17. září 2007 se Rada, v souladu s čl. 47 odst. 2 a články 55 a 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Jelikož se Výbor domnívá, že obsah návrhu je zcela uspokojivý, a nemá k němu žádné připomínky, rozhodl se na 439. plenárním zasedání ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října 2007) zaujmout k navrhovanému znění příznivé stanovisko. 150 hlasů bylo pro, 2 hlasy bylo proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o výběru a povolování systémů poskytujících družicové pohyblivé služby

KOM(2007) 480 v konečném znění – 2007/0174 (COD)

(2008/C 44/13)

Dne 7. září 2007 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedeně.

Dne 25. září 2007 předsednictvo Výboru pověřilo specializovanou sekci Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost přípravou podkladů na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze tématu Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana OPRANA hlavním zpravodajem na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 25. října), a přijal následující stanovisko 119 hlasy pro a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry

1.1 EHSV schvaluje návrh rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o výběru a povolování systémů poskytujících družicové pohyblivé služby a doporučuje, aby bylo okamžitě přijato a vstoupilo v platnost.

1.2 Výbor výrazně podporuje prioritní cíl návrhu rozhodnutí předloženého k diskusi, jak je uveden v hl. 1, čl. 1, odst. 1: vytvoření jednotného postupu, který by byl koordinovaný na úrovni Společenství, v oblasti výběru a povolování systémů poskytujících družicové pohyblivé služby ze strany členských států.

1.3 EHSV je toho názoru, že je nutné okamžitě přijmout toto rozhodnutí z těchto důvodů:

- a. družicové komunikační systémy mají přirozenou schopnost pokrýt rozlehlé části Evropy a několika členských států EU zároveň;
- b. pro tento druh komunikací je k dispozici poměrně omezený počet rádiových frekvencí;
- c. řešení v oblasti výběru a povolování, která v současné době platí v různých členských státech, se liší;
- d. efektivní využívání dostupných rádiových spekter je v současnosti omezené.

1.4 EHSV zdůrazňuje, že realizace a využívání družicových komunikačních systémů představuje vzhledem k samotné rozloze pokrytého území zásadní iniciativu, která zajišťuje rozvoj vesmírného výrobního odvětví a vývoj aplikací specifických pro odvětví komunikací a je v souladu s Lisabonskou strategií o podpoře udržitelného rozvoje, a to zejména tím, že přímo přispívá k vytváření nových pracovních míst v kontextu vyšší konkurenceschopnosti.

1.5 Výbor bere s uspokojením na vědomí, že na evropské úrovni v této oblasti existují značná technická vybavení, což

podporuje projednávaný návrh. Tři největší světoví provozovatelé družicových pohyblivých systémů jsou totiž evropští a družicová komunikace představuje 40 % současných příjmů evropského vesmírného odvětví.

1.6 EHSV vítá konsensus, k němuž dospěla Komise v rámci podpory tohoto návrhu, který je dosud ve fázi vývoje a již si získal podporu všech konzultovaných zainteresovaných stran: odvětví výroby družic, provozovatelů telekomunikačních sítí, Evropské kosmické agentury a vnitrostátních regulačních orgánů členských států.

1.7 Výbor je zároveň toho názoru, že v závěrečném znění rozhodnutí jsou nyní spravedlivě sladěny rozdílné názory vyjádřené během konzultací. Rozdílné názory se týkaly zejména metod a kritérií výběru, nezbytnosti zlepšit pružnost na vnitrostátní úrovni, na jedné straně co se týče lhůty nezbytné pro získání povolení a na straně druhé doby platnosti tohoto povolení, a podrobnější koordinace vnitrostátních autorizačních postupů.

1.8 EHSV doporučuje, aby rozhodnutí bylo přijato v navrhovaném znění s tím, že pokud jde o metodologii provádění ustanovení o výběru a udělování povolení, je třeba stanovit právní předpisy, které by chránily soukromé zájmy občanů a zaručily respektování soukromí uživatelů koncových zařízení družicových pohyblivých systémů.

2. Úvod

2.1 Vypracování a zavedení celoevropského systému družicové komunikace představuje alternativní a inovující základ pro různé služby tohoto typu telekomunikací a rozhlasového a televizního vysílání bez ohledu na to, kde se nacházejí koncoví uživatelé, a takové služby, jako je vysokorychlostní přístup

k internetu a intranetu, mobilní multimédia, civilní ochrana, řízení nevojenských krizových situací (přírodních katastrof a katastrof vyvolaných vlivem člověka), zaručení vnitrostátní bezpečnosti a pořádku, aplikace typu řízení loďstva (fleet management), lékařská péče na dálku atd.

2.2 Systém je vytvořen tak, aby přispěl k rozvoji vnitřního trhu, ke zlepšení konkurenceschopnosti prostřednictvím zvýšení dostupnosti celoevropských služeb a k podpoře účinného investování, zvláště tím, že budou zavedeny inovující služby za účelem zajištění komunikační kapacity v okrajových územích a mořských oblastech.

2.3 Vytvoření postupu Společenství pro výběr provozovatelů družicových pohyblivých systémů a vymezení ustanovení, na jejichž základě by byla na vnitrostátní úrovni koordinovaně udělována povolení zvoleným provozovatelům, je nutné zvláště v případě celoevropských systémů. Harmonizace kritérií pro výběr pohyblivých systémů družicové komunikace umožňuje provádět společnou politiku v této oblasti na evropské úrovni. Pokud by členské státy zvolily různé provozovatele pohyblivých komunikačních systémů, kteří by využívali různé družice, mohly by vzniknout komplikované rušivé zóny z důvodů rušivých vlivů či by dokonce mohlo být ohroženo hladké fungování celého systému, pokud by jednomu provozovateli byly přiděleny různé rádiové frekvence v každém členském státě, v němž působí. Z důvodů těchto potenciálních rizik a k zajištění provázanosti přístupů přijatých různými členskými státy v oblasti udělování povolení je nezbytné vymežit na úrovni Společenství ustanovení týkající se synchronizovaného přidělení rádiových frekvencí a harmonizované podmínky udělování povolení, aniž by byly dotčeny specifické vnitrostátní podmínky velmi blízké právním předpisům Společenství.

2.4 Družicové komunikace jsou základním prvkem vnitřního trhu a přesahují tedy hranice jednotlivých států; z toho důvodu spadají do oblasti mezinárodních předpisů, zvláště vzhledem k tomu, že velkou měrou přispívají k plnění některých cílů Evropské unie týkajících se rozšíření geografické zóny pokryté širokopásmovým spektrem.

3. Návrh Evropského parlamentu a Rady

3.1 Rozhodnutí navržené na základě článku 95 Smlouvy by poskytlo právní rámec pro výběr a udělování povolení družicových pohyblivých komunikačních služeb. Tento výběr by měl probíhat v souladu s obecnými cíli a srovnávacím postupem popsáním v návrhu. Byla by do něj zapojena Komise, jíž by napomáhal Komunikační výbor. Povolení (nárok na využívání spektra) zvolených provozovatelů by bylo uděleno na vnitrostátní úrovni s dodržováním minimálních harmonizovaných podmínek určených v návrhu.

4. Obecné připomínky

4.1 Komise navrhuje, aby při provádění rozhodnutí bylo zohledněno posouzení těchto aspektů:

- provozovatele družicových pohyblivých systémů je třeba vybírat na základě postupu Společenství;
- vybraní provozovatelé družicových pohyblivých systémů musí mít povolení členských států;
- vybraní provozovatelé pozemních komplementárních komponentů družicových pohyblivých systémů musí mít povolení členských států.

4.2 EHSV je toho názoru, že výběr a udělování povolení dvěma či třem prvním provozovatelům družicových pohyblivých systémů, kteří jsou dodavateli celoevropských služeb v kmitočtových pásmech 2 GHz, budou dokončeny do konce r. 2008 či do začátku r. 2009.

4.3 Výbor soudí, že maximální lhůta pro zprovoznění celoevropských služeb určených soukromým osobám a podnikům a maximální lhůta pro družicové pohyblivé služby, včetně vysokorychlostního přístupu k internetu, mobilních multimédií, civilní ochrany, vnitrostátní bezpečnosti a obrany, musí být stanoveny nejpozději v prvním čtvrtletí 2011.

4.4 EHSV je toho názoru, že dokončení přípravy zavedení a využívání evropských systémů globálního určování polohy prostřednictvím družice musí být pro Komisi naprostou prioritou.

4.4.1 Výbor však s politováním konstatuje, že v této klíčové oblasti mají evropské programy družicové navigace Galileo a Egnos pětileté zpoždění vzhledem k původně stanovenému časovému harmonogramu a střetávají se s mnoha překážkami, které vyžadují zásah Komise, aby byla nalezena řešení a odblokována se současná situace.

4.4.2 Stále více moderních hospodářských aktivit využívá údaje o poloze v souvislosti s využíváním velice přesné časové báze.

4.4.3 Výbor připomíná, že dokončení družicového navigačního systému Galileo bude mít zásadní význam pro provádění celé řady politik Společenství v různých oblastech, jako je řízení dopravy, přeprava nebezpečného materiálu, pohotovostní služby, námořní a vnitrozemská plavba, letecká doprava, civilní ochrana a humanitární mise, zemědělství, rybolov, monitorování životního prostředí a problémy týkající se obrany a vnitrostátní bezpečnosti, či pro zajištění bezpečnosti operací v oblasti finančních a bankovních služeb.

5. Konkrétní připomínky

5.1 Předložený návrh rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady týkající se výběru a povolování systémů poskytujících družicové pohyblivé služby obsahuje v hlavě I s názvem „Cíl, oblast působnosti a definice“, v hlavě II „Výběrové řízení“ a v hlavě III „Udělování povolení“ návrhy na specifické postupy a činnost umožňující dosažení cílů projektu.

5.2 EHSV doporučuje přijmout rozhodnutí v předloženém znění s ohledem na to, že je třeba současně stanovit postupy primárního udělování rádiových frekvencí využívaných družicovými pohyblivými službami v geografických oblastech, kde

souběžně existují různé komunikační systémy, jež by mohly způsobit nežádoucí rušivé vlivy.

5.3 Výbor je toho názoru, že rozhodnutí Komise (2007/98/ES) ze dne 14. února 2007 o harmonizovaném využívání rádiového spektra v kmitočtových pásmech 2 GHz pro realizaci systémů poskytujících družicové pohyblivé služby značnou měrou přispívá k plnění cílů projednávaného textu, jak stanovuje čl. 1, odst. 1. V této souvislosti by bylo vhodné doplnit ustanovení o rozhodnutí týkajícího se povinnosti, podle níž „členské státy od 1. července 2007 vyhradí a zpřístupní tato kmitočtová pásma pro systémy poskytující družicové pohyblivé služby“ a stanovit postupy, jež by se měly používat pro monitorování a posuzování správného používání tohoto opatření.

V Bruselu dne 25. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru
Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Přizpůsobení regulativnímu postupu s kontrolou Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o změně směrnice 95/50/ES, pokud jde o prováděcí pravomoci svěřené Komisi

KOM(2007) 509 v konečném znění – 2007/0184 (COD)

(2008/C 44/14)

Dne 25. září 2007 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Výbor bezvýhradně schvaluje tento návrh a domnívá se, že nevyžaduje žádné připomínky z jeho strany, proto rozhodl vydat stanovisko, kterým schválí navržený text, a to na svém 439. plenárním zasedání, konaném ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října), 153 hlasy pro a 7 členů se zdrželo hlasování.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru
Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o změně směrnice 98/70/ES, pokud jde o specifikaci benzínu, motorové nafty a plynových olejů, o zavedení mechanismu pro sledování a snížení emisí skleníkových plynů pocházejících z paliv používaných v silniční dopravě, o změně směrnice Rady 1999/32/ES, pokud jde o specifikaci paliva používaného plavidly vnitrozemské plavby, a o zrušení směrnice 93/12/EHS

KOM(2007) 18 v konečném znění – 2007/0019 (COD)

(2008/C 44/15)

Dne 14. března 2007 se Rada, v souladu s články 95 a 175 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedeně.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. července 2007. Zpravodajem byl pan OSBORN.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 74 hlasy pro, 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) silně podporuje plány Unie na boj proti klimatické změně snížením emisí skleníkových plynů. Výbor se domnívá, že v oblasti dopravy je třeba zahájit činnost na základní úrovni tím, že se budou řešit tlaky, které vedly k trvalému růstu všech druhů dopravy během mnoha let.

1.2 Výbor se dále domnívá, že stále existuje značný prostor pro zlepšení energetické účinnosti ve výkonnosti všech druhů dopravy. Výbor lituje, že Komise zjevně oslabila původní záměry týkající se účinnosti automobilových motorů, a tím odlehčila tlak na dosažení vyšších standardů v automobilovém průmyslu.

1.3 Výbor v zásadě souhlasí s šířením biopaliv v Unii. Domnívá se však, že je třeba důkladně posoudit celkový dopad biopaliv na hladiny CO₂ a že tempo a vyváženost jejich šíření musí být stále sledovány.

1.4 Konkrétně by Evropská komise měla specifikovat, jak chce dosáhnout cíle 10 % používání biopaliv do roku 2020 vzhledem k podmínkám, které pro dosažení stanovila Rada, a měla by být připravena změnit svůj přístup, pokud se z hlediska snižování množství uhlíku ukáže být méně účinný, než se předpokládalo, nebo pokud bude mít nežádoucí dopad na strukturu světového zemědělství nebo na biodiverzitu.

1.5 EHSV připouští, že je nicméně vhodné změnit pravidla pro specifikaci paliv, jak je navrženo v této směrnici, aby bylo možné vyrábět a uvádět na trh nový benzin s vysokým obsahem

biopaliv, za podmínky, že budou vyloučeny obavy spojené s potenciálními dopady na znečištění.

1.6 Výbor silně podporuje návrh požadovat po průmyslu paliv, aby sledoval emise skleníkových plynů z paliv, které uvede na trh, během jejich životního cyklu a podával o tom zprávy, a aby tyto emise v období 2010–2020 každoročně snižoval o 1 %. Výbor se domnívá, že je vhodné tuto činnost provádět na evropské úrovni, spíše než ji ponechat členským státům.

1.7 Výbor podporuje navržené malé změny týkající se obsahu síry v palivech. Navrhuje, aby dvě fáze snížení emisí síry navrhované u vnitrozemské plavby byly spojeny do jedné fáze snížení s konečnou hodnotou (10 ppm obsahu síry) a vyhnulo se tak situaci, že by vlastníci plavidel museli na svých plavidlech učinit dvě samostatné úpravy.

2. Úvod

2.1 Směrnice o jakosti paliv 98/70/ES (a směrnice, kterými byla následně změněna) obsahuje specifikace pro benzin a motorovou naftu ve Společenství a zaměřuje se především na omezení obsahu síry a snížení obsahu olova a aromátů v benzínu. Stanovuje mezní hodnotu pro obsah síry u plynových olejů určených pro nesilniční pojezdové stroje.

2.2 Směrnice Rady 1999/32/ES, kterou se mění směrnice Rady 93/12/ES, stanoví mezní hodnoty pro obsah síry v některých kapalných palivech a konkrétně uvádí palivo používané v plavidlech vnitrozemské plavby.

2.3 Tento návrh by změnil povolené specifikace tak, aby mohl být zaveden nový stupeň benzínu s vysokým obsahem biopaliv obsahující až 10 % etanolu. Stanovil by také určitá menší zpřísnění pro povolený obsah síry v palivech.

3. Hlavní události v EU

3.1 Společenství se nedávno zavázalo dosáhnout cílů snížit do roku 2020 emise skleníkových plynů o 20 % oproti roku 1990.

3.2 Vnitrozemská doprava představuje v dnešní době zhruba 20 % těchto emisí a musí se podílet na splnění těchto snížení. Komise vyřešila jeden aspekt emisí skleníkových plynů přijetím všeobecné strategie na snížení emisí oxidu uhličitého u nových osobních a nákladních vozidel prodávaných v Evropské unii. Tato strategie umožní EU dosáhnout dlouho stanovený cíl omezit do roku 2012 průměrnou hodnotu emisí CO₂ z nových automobilů na 120 g/km.

3.3 Co se týče paliv, směrnice EU o biopalivech (2003/30/ES) usiluje o další pokrok ve snížení emisí CO₂ tím, že podporuje používání paliv z biomasy a dalších obnovitelných pohonných hmot v dopravě. Strategie Společenství v oblasti biopaliv byla dále podrobně zpracována ve sdělení Komise Strategie Evropské unie pro biopaliva, k němuž Výbor přijal stanovisko dne 24. října 2007.

3.4 V březnu 2007 stanovila Rada závazný minimální cíl pro všechny členské státy, jímž je dosáhnout do roku 2020 10 % podílu biopaliv na celkové spotřebě benzínu a nafty v EU. Toto je třeba uskutečnit nákladově efektivním způsobem.

3.5 Předložená směrnice má tuto strategii podpořit. Hlavní změnou je povolit mísení většího množství etanolu do nového stupně benzínu pro motoristy a tím umožnit rychlé šíření biopaliv stanovené Radou.

4. Obecné připomínky

4.1 Evropská unie se oprávněně ujala vedoucí úlohy ve světě v otázce klimatické změny a přijala přísné cíle pro snížení emisí skleníkových plynů do roku 2012 a 2020.

4.2 EHSV plně podporuje tyto cíle a celkový postoj Komise k vytvoření komplexního akčního programu. Domnívá se však,

že v sektoru dopravy existuje určité nebezpečí, že bude stanoven nesprávný sled priorit.

4.3 Výbor se domnívá, že v oblasti dopravy je třeba zahájit činnost na nejnižší úrovni tím, že se budou řešit tlaky, které vedly k trvalému růstu všech druhů dopravy v posledních dvou desetiletích. Evropská strategie udržitelného rozvoje, kterou Rada přijala v roce 2006, zavázala Unii dosáhnout oddělení hospodářského růstu od růstu dopravy. Tento úkol by měl mít nejvyšší prioritu. Výbor opět nabádá Komisi, aby předložila zásadní integrovaný přezkum, jak tohoto úkolu dosáhnout.

4.4 Další prioritou by měl být požadavek na zlepšení palivové účinnosti osobních automobilů a jiných vozidel. Návrh na stanovení mezní hodnoty emisí CO₂ na 120 g/km je vhodným krokem. Výbor se domnívá, že by mělo být možné postupovat v této otázce dále a rychleji a že by bývalo lepší držet se původního návrhu a požadovat po výrobcích motorových vozidel, aby dodrželi tento cíl. Výbor očekává, že Komise bude v tomto směru důraznější.

4.5 Co se týče biopaliv Výbor se domnívá, že by mohly sehrát důležitou úlohu. Je však toho názoru, že třeba brát více v úvahu dopady na životní prostředí, společnost, zemědělství a zaměstnanost, které se projeví jak v Evropě, tak na celém světě. Výbor v současnosti pracuje na zvláštním stanovisku, které se touto otázkou zabývá.

4.6 Pěstování plodin pro výrobu biopaliv lze považovat za vhodný způsob využití půdy, pokud však nebude nahrazovat jiná využití půdy, která jsou z hlediska snižování emisí skleníkových plynů stejně účinná nebo lepší. Evropské zemědělské postupy splňují vysoké požadavky ochrany životního prostředí díky cross-compliance. Z tohoto režimu by v podstatě mohl být vyvinut nástroj, který by zajistil to, že plodiny pro výrobu biopaliv budou z hlediska uhlíkové účinnosti pěstovány optimálním způsobem. Bude však nutné přirovnat a zjistit rozdíly mezi dopravou a rafinací biopaliv a tradičních paliv. Je třeba důkladně posoudit celkový dopad biopaliv na hladiny CO₂, jelikož tento dopad nemusí být ve všech případech kladný.

4.7 Obecněji řečeno by hromadné šíření plodin na výrobu biopaliv v Evropě a jiných částech světa mohlo mít jiné závažné dopady na produkci potravin, ochranu lesů a biodiverzity a na další oblasti. Tyto dopady je nutné pečlivě posoudit. Také tento problém bude podrobně prošetřen ve zvláštním stanovisku.

4.8 Výbor je toho názoru, že je zapotřebí trvale monitorovat optimální způsob rozvoje trhu s biomasou a biopalivy a že bude důležité, aby opatření na podporu rozvoje tohoto trhu, a to jak v předložené směrnici, tak v jiných opatřeních, umožnila trhu najít si optimální cestu k neefektivnějším a z hlediska snižování uhlíku neúčinnějším řešením.

4.9 Vzhledem k těmto výhradám ohledně rozsahu a tempu rozvoje biopaliv se Výbor domnívá, že by Komise a Unie měly pečlivě sledovat cíl, kterým je 10 % využívání biopaliv do roku 2020, a být připraveny ho změnit, pokud to bude nezbytné.

4.10 Výbor se k předložené směrnici staví z tohoto obecného hlediska. Výbor není v zásadě proti změně směrnice o jakosti paliv s cílem umožnit mísení vhodných biopaliv. Domnívá se však, že by se mělo velmi pečlivě zajistit, aby důsledkem mísení biopaliv do benzínu nebyly jiné nepříznivé dopady na životní prostředí, jako např. uvolnění škodlivějších těkavých organických sloučenin (VOC). Je také důležité pečlivě vypočítat očekávaný vliv na emise CO₂ a vzít při tom případ od případu plně v úvahu analýzu celého životního cyklu s cílem optimalizovat objem emisí CO₂.

5. Konkrétní připomínky

5.1 Šíření biopaliv

5.1.1 Výbor uznává, že určité rozšíření biopaliv bude pravděpodobně potřebné. Je proto vhodné, aby byla změněna pravidla pro specifikaci paliv, jak je navrženo ve směrnici, aby bylo možné vyrábět a uvádět na trh nový benzin s vysokým obsahem biopaliv, to však za podmínky, že bude vyřešen problém potenciálně znečišťujících vedlejších účinků.

5.1.2 Výbor žádá o další činnost týkající se návrhu zmírnit mezní hodnoty pro tlak par a umožnit tak vyšší tlak par v novém benzínu s vysokým obsahem biopaliv. Vyšší tlak povede k vyšší těkavosti benzínu a tak k vyššímu uvolňování nežádoucích těkavých organických sloučenin jak u benzinových čerpadel, tak při vypařování z nádrží a jiných částí vozidel a při jejich prostupování. Tento problém lze do velké míry omezit vhodnými technickými opatřeními.

5.1.3 Výbor navrhuje, aby Komise tuto záležitost dále prozkoumala, než směrnici zavede. Některé zainteresované strany uvedly, že by mohlo být možné větší využití biopaliv bez požadavku na vyšší hodnoty tlaku. Případně by vyšší povolené hodnoty měly být spojeny s dalšími opatřeními týkajícími se benzinových čerpadel (čímž se již Komise zabývala) a omezení v používání permeabilních součástí při konstrukci motoru, aby

se zajistilo, že neporostou čisté emise těkavých organických sloučenin, až budou biopaliva zaváděna v rozsáhlejší míře.

5.2 Sledování emisí skleníkových plynů během jejich životního cyklu

5.2.1 Výbor silně podporuje návrh požadovat po průmyslu paliv, aby sledoval emise skleníkových plynů z paliv, které uvede na trh, během jejich životního cyklu a podával o tom zprávy, a aby tyto emise v období 2010–2020 každoročně snižoval o 1 %. Ačkoliv průmysl paliv v posledních letech zlepšil svoji výkonnost z hlediska energetické účinnosti, existuje stále prostor pro podstatné zlepšení. U ústí ropných vrtů hoří stále přespříliš mnoho ropy. Plytvá se tak cenným zdrojem a vznikají milióny tun emisí uhlíku a dalšího znečištění. V rámci průmyslu paliv se svoji energetickou účinností a úrovní propouštění a množstvím odpadu také značně liší rafinerie, ropovody a doprava. Lze toho udělat hodně, aby standardy v rámci tohoto průmyslu dosáhly úrovně nejlepších provozovatelů.

5.2.2 Požadavek na sledování navržený pro průmysl paliv je formulován takovým způsobem, aby postupné zavádění biopaliv do energetického mixu mohlo být považováno za příspěvek k celkovému cíli na snížení emisí z tohoto průmyslu. Výbor souhlasí se strategií, která využívá ekologický potenciál, technicko-tržní potenciál a potenciál politiky zaměstnanosti v souvislosti s biopalivy, a tím tak využívá co nejlepší celkový efekt úspor CO₂, ale obává se, že současný návrh může společností vyrábějící paliva vést k tomu, že budou lhostejné k příležitostem na zlepšení energetické účinnosti svých provozů a spíše upřednostní překotné šíření biopaliv.

5.2.3 Pokud bude návrh skutečně předložen, je třeba učinit několik opatření. Bude rozhodně důležité zajistit, aby byla důkladně provedena analýza životního cyklu biopaliv a ropných produktů a nebyla považována za pouhou formální záležitost. Různé druhy a zdroje biopaliv budou mít velmi odlišný dopad na celkovou bilanci CO₂. Biopaliva by obecně mohla vykázat lepší výsledky než fosilní paliva co se týče emisí CO₂ během svého životního cyklu. Evropská unie by měla přijmout opatření, která zajistí optimální řešení.

5.2.4 Pokud má být řádně zajištěn přínos v oblasti emisí CO₂, musí být každý použitý zdroj podroben zvláštní analýze a posouzení, protože použití různých biopaliv má různý dopad na hladiny uhlíku.

5.2.5 V předloženém návrhu směrnice je právem pozitivně hodnoceno využití biomasy na výrobu biopaliv nebo na výrobu energie. To by mělo vést k dalšímu pozitivnímu rozvoji trhu s biomasou.

5.2.6 Navržená směrnice neuvádí nic o kvalitě sledování a o tom, jak mají být požadavky sledovány a vymáhány. Vzhledem k tomu, že většina podniků, kterých se to týká, působí na celosvětové úrovni a bude potřebovat důsledný přístup k požadavkům, které jim ukládá Komise, se Výbor domnívá, že je důležité, aby kvalita, sledování a vymáhání byly stanoveny na evropské úrovni, spíše než aby jejich interpretace a vymáhání byly ponechány na členských státech a nebyly tak důsledné.

5.3 Obsah síry v palivech

5.3.1 Výbor podporuje navržené potvrzení roku 2009 jako závazné lhůty pro dosažení maximálního obsahu síry 10 ppm

v motorové naftě. Podporuje také navržená snížení maximálního obsahu síry v plynových olejích určených pro nesilniční pojízdné stroje a zemědělské a lesnické traktory. Požadavky na obsah síry jsou v těchto návrzích přizpůsobeny požadavkům, které byly přijaty pro silniční vozidla, což napomůže zajistit další snížení znečištění sírou a pevnými částicemi.

5.3.2 V případě vnitrozemské plavby Komise navrhla dvoufázové snížení emisí síry. Výbor navrhuje, že mohlo být lepší zvážit jednorázové snížení na konečnou hodnotu, aby se zabránilo situaci, že majitelé plavidel budou nuceni provést na svých plavidlech dvě samostatné úpravy. Mohlo by také být vhodné uvážit určitou úlevu pro historická nebo tradiční plavidla, která nebudou schopná snadno podstoupit nezbytné úpravy.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vývoj vyrovnávacího příspěvku pro znevýhodněné oblasti od roku 2010

(2008/C 44/16)

Dne 16. února 2007 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k *Vývoj vyrovnávacího příspěvku pro znevýhodněné oblasti od roku 2010*.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 1. října 2007. Zpravodajem byl pan KIENLE.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 143 hlasy pro, 0 hlasů bylo proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor se domnívá, že oblasti s přírodním znevýhodněním vyžadují a zasluhují zvláštní pozornost jak z hlediska politického, tak pokud jde o veřejné mínění. To platí bez omezení i pro „jiné znevýhodněné oblasti“ (přechodné znevýhodněné oblasti), o kterých toto stanovisko pojednává.

1.2 EHSV považuje vyrovnávací příspěvky, které jsou financovány společně EU a členskými státy, za jedinečný a nenahraditelný nástroj k zachování krajiny a zemědělství v ekonomicky, ekologicky a také sociálně obzvláště citlivých lokalitách.

1.3 Účel vyrovnávacích příspěvků výrazně překračuje rámec zachování tradičních forem zemědělského využívání.

I v budoucnosti by nejdůležitějším aspektem pro znevýhodněné oblasti měla být kompenzace ekonomického znevýhodnění zemědělci.

1.4 S ohledem na budoucí úvahy Evropské komise o novém vymezení způsobilých oblastí EHSV doporučuje, aby EU stanovila rámcové podmínky a alternativní metody pro vymezení oblastí. Za volbu systému pro vymezení oblastí a za určování oblastí by měly být i nadále odpovědné členské státy a regiony.

1.5 EHSV upozorňuje na to, že je nutné, aby se zemědělci mohli na poskytování příspěvků více spoléhat. Při eventuálních změnách způsobilých oblastí je nezbytné zabránit strukturálním zlomům.

1.6 EHSV se domnívá, že je velmi těžké objasnit veřejnosti pojmy „znevýhodněné oblasti“ či „vyrovnávací příspěvek“, a je toho názoru, že by bylo žádoucí je nahradit.

2. Odůvodnění a pozadí stanoviska

2.1 Rada vyzvala Evropskou komisi, aby v roce 2008 předložila návrh na revidované vymezení takzvaných „jiných znevýhodněných oblastí“ (přechodných znevýhodněných oblastí), které má být uplatňováno od roku 2010.

2.2 Evropský hospodářský a sociální výbor již dne 13. září 2006 přijal stanovisko z vlastní iniciativy k tématu *Vyhledky na budoucnost zemědělství v oblastech se zvláštním přírodním znevýhodněním* (¹). Stanovisko se soustředilo na horské, ostrovní a nejbzdálenější regiony, ale nezabývalo se kategorií „jiných znevýhodněných oblastí (přechodných znevýhodněných oblastí)“ a „oblastí se zvláštními nevýhodami (malých oblastí)“.

2.3 EHSV proto tehdy výslovně upozornil na to, že se bude těmito oblastmi zabývat v pozdějším stanovisku, tedy ve zde předkládaném stanovisku. Toto stanovisko z vlastní iniciativy je příspěvkem do diskuse o možném novém vymezení znevýhodněných oblastí.

2.4 Nutnost přezkoumat vymezení těchto oblastí vyplývá ze zprávy Evropského účetního dvora (zvláštní zpráva č. 4/2003). Kritické připomínky ve zprávě se týkaly především těchto bodů: členské státy používají široké spektrum různých ukazatelů k určení, zda se jedná o znevýhodněnou oblast či ne, neexistuje dostatek spolehlivých informací o dopadech přijatých opatření, termín „osvědčené zemědělské postupy“ není používán jednotně. Hlavní závěry Účetního dvora se týkají vymezení „jiných znevýhodněných oblastí“ a otázek spojených s vyrovnávacím příspěvkem.

2.5 V listopadu 2006 předložilo Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova Evropské komise hodnotící zprávu vypracovanou Ústavem pro evropskou environmentální politiku (Institute for European Environmental Policy – IEEP) o vyrovnávacím příspěvku ve znevýhodněných oblastech.

3. Obecné připomínky

3.1 Pro Evropský hospodářský a sociální výbor jsou oblasti s přírodním znevýhodněním takřka nedílnou součástí „evropského modelu zemědělství“. Oblasti s přírodním znevýhodněním vyžadují zvláštní pozornost jak z hlediska politického, tak pokud jde o veřejné mínění, aby mohla být přijata konkrétní opatření přizpůsobená jejich skutečným potřebám.

3.2 Termínem „znevýhodněná oblast“ by měly být označeny takové oblasti, v nichž je využívání půdy pro zemědělské účely ohroženo kvůli znevýhodnění při zemědělském využívání

způsobenému místními podmínkami. Za tím stojí poznatek, že udržitelné zemědělské využívání je důležitým předpokladem pro to, aby byla venkovská oblast přitažlivou. Zemědělská činnost je multifunkční, neboť zemědělec nevykonává pouze podnikatelskou činnost, ale prospívá rovněž společnosti tím, že zachovává a obhospodařuje krajinu.

3.3 EHSV upozorňuje na to, že pojem „znevýhodněná oblast“ je ambivalentní, neboť se často jedná o regiony s obzvláště bohatou a rozmanitou přírodou a krajinou, jejichž obyvatelé mají specifické zkušenosti a tradice. Kvůli obzvláště těžkým zeměpisným a místním podmínkám však tento potenciál často nelze ekonomicky využít. Ani zemědělci nemají mnohdy dostatek ekonomických alternativ, a to ani ve vlastním odvětví, ani v jiných.

3.4 Pro EHSV představuje vyrovnávací příspěvek pro znevýhodněné oblasti jedinečný a nenahraditelný nástroj k zachování krajiny a zemědělství v ekonomicky, ekologicky a také sociálně obzvláště citlivých lokalitách. Cílem vyrovnávacího příspěvku je zhodnotit velký potenciál krásných evropských krajin podporováním aktivního tržně orientovaného zemědělství. Účel vyrovnávacích příspěvků tím výrazně překračuje rámec zachování tradičních forem zemědělského využívání. I v budoucnosti by nejdůležitějším aspektem vyrovnávacího příspěvku pro znevýhodněné oblasti měla být kompenzace ekonomického znevýhodnění zemědělců v oblastech se zvláště obtížnými podmínkami pro zemědělské využívání. Vyrovnávací příspěvky jsou navíc od roku 2007 vázány na dodržování předpisů o bezpečnosti potravin a o ochraně životního prostředí a dobrých životních podmínkách zvířat (podmíněnost).

3.5 Od roku 1975 byl vypracováván rozsáhlý evropský systém pro vymezení znevýhodněných oblastí, a to počínaje horskými oblastmi. Dnes existují tři druhy znevýhodněných oblastí: horské oblasti, jiné znevýhodněné oblasti (přechodné znevýhodněné oblasti) a oblasti se zvláštními nevýhodami (malé oblasti). U posledních dvou jmenovaných druhů existují mezi členskými státy velké rozdíly a odlišnosti jak při vymezení oblastí, tak pokud jde o výši poskytovaných plateb. Značné finanční prostředky, které byly uvolněny na vyrovnávací příspěvky, přispěly ve velké míře k tomu, že se právě i v citlivých venkovských oblastech podařilo zachovat zemědělskou činnost.

3.6 EHSV považuje vyrovnávací příspěvek pro znevýhodněné oblasti za nedílnou součást programů rozvoje venkova (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova – EZFRV, podle nařízení (ES) č. 1698/2005). Vyrovnávací příspěvky pro znevýhodněné oblasti jsou financovány společně EU a členskými státy, z čehož vyplývá potřeba najít rozumnou kombinaci jednotlivých cílů EU a flexibility na národní či regionální úrovni při vypracovávání konkrétních opatření.

(¹) Úř. věst. C 318, 23.12.2006, s. 93.

3.7 EHSV připomíná, že v roce 2005 pracovní dokument Komise *Metodika nové definice „jiných znevýhodněných oblastí (přechodných znevýhodněných oblastí)“* v členských státech mnohde narazil na značné nepochopení a odmítavý postoj. Jádrem tehdejších úvah byl pokus o jednotnou centrální definici znevýhodněných oblastí podle kritérií podílu plochy luk a pastvin a výnosu obilovin, ale bez možnosti zohlednit regionální podmínky. Silné pochyby a protiargumenty k tehdejšímu přístupu musí být zohledněny v další diskusi.

3.8 Hodnotící zpráva IEEP z listopadu 2006 upozorňuje na to, že je třeba podporu formou vyrovnávacích příspěvků nahlížet v kombinaci s režimem jednotné platby a s agro-environmentálními opatřeními. Zpráva současně doporučuje více konkretizovat vyrovnávací příspěvky jako prostředky ke kompenzování znevýhodnění při zemědělském využívání způsobených místními podmínkami. Výše poskytovaných vyrovnávacích příspěvků by měla být lépe přizpůsobena znevýhodněním, která mají kompenzovat.

3.9 EHSV poukazuje na skutečnost, že hodnotící zpráva IEEP celkově nekonstatuje riziko „přílišné kompenzace“, kterého se obává Evropský účetní dvůr. Vyrovnávací příspěvek sice snižuje značný rozdíl v příjmech zemědělců ve znevýhodněných oblastech v porovnání s příjmy zemědělců v ostatních oblastech, přesto jej nevyrovnává úplně. Podle odhadu odborníků se podíl vyrovnávacích příspěvků na zemědělských příjmech pohybuje v jednotlivých členských státech mezi méně než 10 až 50 %.

3.10 EHSV vidí ve vyrovnávacím příspěvku pro znevýhodněné oblasti velmi důležitý přínos k zachování zemědělské činnosti v lokalitách se slabým výnosem a v oblastech s nízkou hustotou osídlení. Životaschopnost zemědělských podniků závisí především na výnosech ze zemědělské produkce a z prodeje zemědělských výrobků na trhu, na příjmech z diverzifikace a rovněž na opatřeních společné zemědělské politiky. Dlouhodobá politická spolehlivost vyrovnávacího příspěvku jako nástroje je nutná k tomu, aby byly především mladým zemědělcům ve znevýhodněných oblastech, kteří přebírají zemědělské podniky, poskytnuty vyhlídky do budoucnosti.

3.11 EHSV se domnívá, že za účelem jasné konkretizace by se vyrovnávací příspěvek pro znevýhodněné oblasti měl nadále vyvíjet odděleně od agro-environmentálních opatření. Ve střednědobém horizontu je rovněž nutné objasnit, jak by se měly vyvíjet kompenzace v oblastech se specifickým environmentálním omezením. EHSV se domnívá, že omezené uplatňování těchto opatření konstatované v hodnotící zprávě IEEP lze přičíst skutečnosti, že mnohé členské státy či regiony v těchto oblastech upřednostňují využívání agro-environmentálních opatření.

Úvahy o novém vymezení způsobilých oblastí

3.12 EHSV je toho názoru, že při novém vymezení oblastí způsobilých k čerpání vyrovnávacího příspěvku pro znevýhodněné oblasti by se měly zohlednit následující aspekty:

3.12.1 Vyrovnávací příspěvek pro znevýhodněné oblasti by měl být nadále zaměřen na zachování životaschopného zemědělství přizpůsobeného místním podmínkám i v oblastech s obtížnými podmínkami pro zemědělské využívání.

3.12.2 Vzhledem k dosavadní diskusi by se zamýšlený přezkum měl omezit na „jiné znevýhodněné oblasti“ (přechodné znevýhodněné oblasti). Jelikož jsou zejména horské oblasti vymezeny objektivním způsobem, měla by Evropská komise ještě jednou podrobně vyjasnit, v jakém rozsahu má být přezkum znevýhodněných oblastí proveden, i proto, aby se zamezilo nejistotě zemědělců.

3.12.3 Znevýhodněné oblasti by měly být vymezovány podle objektivních a jasných kritérií, ale jen v takovém rozsahu, aby mohly být plně zohledněny místní podmínky každého členského státu.

3.12.4 Ze zkušeností získaných z pokusu o revizi vyrovnávacího příspěvku v roce 2005 jasně vyplývá, že centrální přístup k vymezování znevýhodněných oblastí je nevyhovující, především proto, že neexistuje jednotný evropský systém klasifikace výnosnosti zemědělských ploch.

3.12.5 Proto Výbor doporučuje přístup založený na subsidiaritě: EU by měla stanovit rámcové podmínky a alternativní metody pro vymezení oblastí. Za volbu systému pro vymezení oblastí a za určování oblastí by měly být i nadále odpovědné členské státy či regiony. Doposud praktikovaná spolupráce mezi Evropskou komisí a členskými státy v těchto otázkách by měla nadále pokračovat.

3.12.6 Pro vymezování oblastí by členské státy či regiony měly jako kritérium nejprve použít přírodní, zeměpisné a/nebo klimatické znevýhodnění při zemědělské produkci. To pak může být pod určitými podmínkami doplněno o socioekonomická kritéria, pokud budou odrážet sociální či strukturální problémy zemědělství v příslušném regionu (např. rozsáhlá migrace z regionu, značné stárnutí místního obyvatelstva či zemědělské pracovní síly, velmi obtížný přístup k veřejné infrastruktuře, nízká hustota osídlení). Navíc je třeba prověřit, do jaké míry jsou zohledněny oblasti v blízkosti letišť, ropných nádrží, skládek odpadu, vojenských objektů a v ochranných pásmech vysokonapětových vedení.

Uplatnění socioekonomických kritérií, např. v regionech s vyšší přidanou hodnotou vytvářenou cestovním ruchem, nesmí na druhé straně vést k tomu, že budou zemědělské plochy znevýhodněné při zemědělském využívání vyřazeny z kategorie znevýhodněných oblastí.

3.12.7 Také a právě ve znevýhodněných oblastech je podpora a kvalifikace lidského kapitálu pro místní ekonomiku zásadní otázkou. Členské státy by proto měly při formulování své subvenční politiky dbát na to, aby efektivní součástí podpůrných opatření pro venkovské oblasti byla i vzdělávací opatření a poradenství.

3.12.8 Evropská komise, členské státy a regiony jsou vyzývány, aby prokázaly lépe než v minulosti, jak vyrovnávací příspěvky pro znevýhodněné oblasti přispívají k dosažení cíle, tedy k zachování aktivního zemědělství v atraktivní krajině. Takovéto monitorování zatím chybí, a proto by mělo být zahájeno.

3.12.9 Evropská komise by měla dále přezkoumat, do jaké míry má změna klimatu dopad na znevýhodněné oblasti.

Úvahy o poskytování vyrovnávacího příspěvku pro znevýhodněné oblasti

3.13 Evropská komise dosud nedala jednoznačně najevo, zda kromě vymezení znevýhodněných oblastí hodlá při přezkumu vyrovnávacího příspěvku provést i další změny v poskytování vyrovnávacího příspěvku pro znevýhodněné regiony.

Pokud tomu tak je, EHSV se domnívá, že musí být vzaty v úvahu následující aspekty:

3.13.1 Poskytovat vyrovnávací příspěvky formou platby na plochu je v zásadě dobrou myšlenkou, mělo by však být možné v odůvodněných případech zavést pravidla pro chov zvířat, pokud se jedná o činnost typickou pro zachování zemědělské produkce v daném regionu (např. chov dobytka či ovcí v oblastech s pastvinami).

3.13.2 Při poskytování vyrovnávacího příspěvku je třeba rovněž usilovat o rozumnou kombinaci evropského rámce a vnitrostátních či regionálních předpisů, aby mohly být dostatečně zohledněny místní podmínky.

3.13.3 I když lze obecné obvinění z „přílišné kompenzace“ vyvrátit na základě výsledků účetnictví zemědělských podniků,

přesto se interní rozlišování poskytovaných vyrovnávacích příspěvků jeví nutné. Pokud částka vyrovnávacího příspěvku poskytnutá na hektar půdy překročí určitou minimální hodnotu, měly by členské státy či regiony odstupňovat výši vyrovnávacího příspěvku podle míry znevýhodnění.

3.13.4 K zajištění udržitelnosti zemědělských podniků je nutné, aby se zemědělci mohli na poskytování příspěvků více spoléhat. V některých členských státech platby rok od roku výrazně kolísají v závislosti na stavu národního rozpočtu.

3.14 EHSV poukazuje na skutečnost, že možné změny způsobilých oblastí jsou spojeny se značným rizikem pro strukturu zemědělství a pro zachování krajiny. Mělo by být provedeno posouzení rizik a dopadu u oblastí, které by eventuálně mohly být vyloučeny z poskytování podpory. Obecně vzato se zemědělci ocitnou ve velmi tíživé situaci, pokud budou nuceni kompenzovat ztrátu vyrovnávacích příspěvků prostřednictvím jiných provozních opatření, např. zintenzivněním produkce. Proto by kromě dostatečných přechodných období měly být stanoveny také doložky vylučující tvrdost zákona, aby se zabránilo strukturálním zlomům v zemědělských podnicích.

3.15 EHSV poukazuje na skutečnost, že je velmi těžké objasnit veřejnosti pojem „znevýhodněné oblasti“. „Znevýhodněné oblasti“ mohou být obzvláště cenné a krásné krajiny, které mají tu vlastnost, že jsou ze zemědělského hlediska nejneobhospodařovatelnějšími oblastmi. Obyvatelé znevýhodněných oblastí jsou často velmi hrdí na historii, tradice a přírodní krásu „svého“ regionu, z čehož vyplývá i velký potenciál pro regionální rozvoj. Pojem „vyrovnávací příspěvek pro znevýhodněné oblasti“ nemůže bohužel vůbec přispět k tomu, aby se lidé identifikovali se „svým“ regionem. Je třeba uvážit, zda by pojem „znevýhodněné oblasti“ nebylo možné nahradit jiným, který by lépe odrážel jejich potenciál a specifika. Což by mohlo napomoci tomu, že budou vyrovnávací příspěvky pro znevýhodněné oblasti více akceptovány.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu **Kontrola stavu a budoucnost SZP po roce 2013**

(2008/C 44/17)

Dne 10. května 2007 Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, požádala v dopise panu DIMITRIADISOVI Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování stanoviska ve věci *Kontrola stavu a budoucnost SZP po roce 2013*.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 1. října 2007. Zpravodajem byl pan KIENLE.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 25. října), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 116 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 6 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor vítá, že jej Evropská komise včas vyzvala k vypracování průzkumného stanoviska k tématu *Kontrola stavu a budoucnost Společné zemědělské politiky po roce 2013*.

1.2 V důsledku reformy Společné zemědělské politiky v roce 2003 proběhla rozsáhlá změna paradigmat. Regulativní zásahy do zemědělských trhů byly silně omezeny, vazba přímých plateb na produkci je od té doby spíše výjimkou, navzdory rozšíření EU byly sníženy také náklady na SZP. EU tak pro další liberalizaci mezinárodního zemědělského obchodu v počáteční fázi učinila více než kterýkoli jiný její konkurent.

1.3 Zemědělci, ale také podniky ve zpracovatelském průmyslu nyní musejí překonat obtížnou fázi přizpůsobování. EHSV se domnívá, že je velká ochota reagovat na nové rámcové podmínky podnikatelsky a tržně, pokud budou dodrženy sliby učiněné v rámci reformy a bude poskytnuta dostatečná právní jistota a jistota plánování. To platí tím spíše, že po potravinách a obnovitelných energiích je celosvětově obrovská poptávka a zabezpečení zásobování získává opět na významu.

1.4 EHSV považuje za správné, že zjednodušení správních předpisů upravujících administrativu podpor a provádění zásady vzájemné podmíněnosti, ale i prověření případné potřeby přizpůsobení stávajících předpisů budoucím výzvám (viz odstavec 6.3) je v rámci kontroly stavu pokládáno za naléhavý úkol.

1.5 V souvislosti s diskusí o budoucnosti Společné zemědělské politiky po roce 2013 považuje EHSV za nutné přizpůsobit cíle SZP (článek 33 Smlouvy o ES) dnešní situaci a aktuálním výzvám.

1.6 EU se hlásí k evropskému modelu zemědělství, příp. k multifunkčnosti. EHSV upozorňuje, že soulad se stále větší liberalizací není možný zejména proto, že evropská společnost od zemědělství očekává a nadále bude očekávat mnoho.

1.7 V důsledku liberalizace zemědělského obchodu lze počítat s výraznější volatilitou a nestabilitou zemědělských trhů. Změna klimatu má podobný účinek. EU musí mít proto i v budoucnu k dispozici nástroje zaměřené na stabilizaci zemědělských trhů. EHSV podporuje rovněž projednání a vytvoření alternativních systémů.

1.8 Ukončení regulace kvót pro mléko se očekává obecně k 31. březnu 2015. EHSV však poukazuje na to, že mnohé regiony znevýhodněné přírodními podmínkami jsou na výrobu mléka odkázány, proto je třeba včas vypracovat návrhy na zajištění produkce v těchto oblastech.

1.9 Kromě toho EHSV odkazuje na své aktuální stanovisko k tématu *Vývoj vyrovnávacího příspěvku pro znevýhodněné oblasti od roku 2010* (¹), jehož předmětem je nutnost cílené podpory pro oblasti s přírodním znevýhodněním.

1.10 EHSV je přesvědčen, že přímé platby pro zemědělské provozny jsou i do budoucna nepostradatelné. Má-li veřejnost tyto platby přijmout, musí být jejich funkce odůvodnitelná.

1.11 Z hlediska zajištění multifunkčnosti zemědělství získává 2. pilíř (politika venkova) ještě větší význam. EHSV proto podporuje navýšení finančních prostředků pro 2. pilíř. Příklady dokládají, že prostřednictvím cílené podpory lze v zemědělství a na venkově dosáhnout zachování pracovních míst i vytváření míst nových.

2. Úvod

2.1 EU se může v roce 2007 s hrdostí ohlížet za 50 lety úspěšné evropské integrace. Společná zemědělská politika (SZP) je od 1. ledna 1958, kdy vstoupily v platnost Římské smlouvy, důležitou součástí tohoto příkladného rozvoje. Zemědělská politika je dodnes jedinou oblastí plně přijatou Společenstvím.

(¹) NAT/356.

2.2 Proto je potěšitelné, že mají občané EU většinou pozitivní vztah k zemědělství a SZP. Vyplývá to jednoznačně z reprezentativního průzkumu⁽²⁾. Tohoto celkového pozitivního smýšlení by se mělo využít k přesvědčení obyvatelstva, že prostředky, které dává k dispozici SZP, jsou ze společenského i politického hlediska dobře investovány. Politici musí prostřednictvím odpovídajících opatření a programů poskytnout přesvědčivé argumenty.

2.3 Agrární reforma v roce 2003 (od té doby doplněná o reformy v dalších oblastech trhu) změnila SZP v rozsahu, který značně překračuje všechny předcházející reformy.

2.3.1 Reforma byla odůvodněna nutností silnější tržní orientace a zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství. Zároveň se jednalo o to snadněji obhájit SZP v rámci jednání s WTO a o to, aby SZP lépe odpovídala změněným očekáváním společnosti v oblasti zemědělské produkce.

2.4 Politikové opakovaně ujišťovali, že po dokončení agrární reformy budou zemědělci a navazující podniky (zpracování a uvádění na trh) opět moci spoléhat na plánování nástrojů SZP. EHSV na tento požadavek několikrát důrazně poukázal.

2.5 Evropská rada vyzvala Evropskou komisi v prosinci 2005, když bylo dosaženo dohody o rozpočtu EU na období 2007–2013, aby v roce 2008/2009 provedla kontrolu příjmů a výdajů zahrnující všechny aspekty politik Společenství.

2.5.1 Již dříve bylo naplánováno přezkoumání opatření reformy SZP nazvané „kontrola stavu“ (health-check). Komise tvrdí, že by se nemělo jednat o žádnou novou reformu. Spíše má být přezkoumáno, do jaké míry je dosahováno cílů reformy SZP a do jaké míry jsou nutné úpravy.

2.6 Již na podzim 2007 má být zahájena široká diskuse. 20. listopadu 2007 se očekává sdělení Komise s konkrétními návrhy. Odpovídající legislativní návrhy jsou plánovány na 1. pololetí roku 2008⁽³⁾. Nezávisle na kontrole stavu by se mělo zvážít, v jaké formě by se SZP měla po roce 2013 dále rozvíjet.

(2) Eurobarometer 276, Evropané, zemědělství a Společná zemědělská politika – 2006

(http://ec.europa.eu/agriculture/survey/index_de.htm).

88 % dotazovaných odpovědělo, že zemědělství a venkov jsou pro budoucnost Evropy důležité, 49 % se vyjádřilo pozitivně o oddělení plateb od produkce, více dotazovaných se domnívá, že část rozpočtu určená pro SZP je přiměřená (45 %), že je příliš vysoká (16 %), příliš malá (15 %). 58 % dotazovaných je toho názoru, že prostředky vynakládané na zemědělství by měly zůstat nezměněny (32 %) nebo by měly být zvýšeny (26 %).

(3) Projev komisařky Mariann Fischlerové Boelové dne 7. května 2007 v Evropském parlamentu (SPEECH/07/288).

3. Reforma SZP 2003 – dalekosáhlá změna paradigmat

3.1 Po změnách SZP dohodnutých v rámci Agendy 2000 následovala dalekosáhlá změna paradigmat vyplývající z agrární reformy v červnu 2003:

3.1.1 Platby jednotlivým provozům jsou oddělovány od vazeb na produkci. Toto „oddělení“ je jádrem reformy. V současné době je odděleno asi 85 %.

3.1.2 Přímé platby („režim jednotné platby“) byly spojeny s dodržováním určitých norem v oblasti ochrany životního prostředí, bezpečnosti potravin, zdraví zvířat a rostlin a dobrých životních podmínek zvířat (vzájemná podmíněnost).

3.1.3 Regulační zásahy na zemědělských trzích ve formě intervencí, skladování nebo refundace při vývozu byly značně omezeny.

3.1.4 Stále ještě přetrvávající nástroje pro řízení množství (např. výrobní kvóty) se mají postupně rušit.

3.1.5 Finanční výdaje na SZP se přes rozšíření a nové úkoly v období 2007–2013 ve srovnání s rokem 2006 snižují o 7,8 %.

3.2 EHSV poukazuje na to, že v roce 2008 tak podíl výdajů na SZP tvořící 43,6 % souhrnného rozpočtu EU (předběžný návrh rozpočtu Komise) už poprvé nebude největší položkou rozpočtu. Je třeba také připomenout, že výdaje na opatření na podporu trhu v roce 1997 činily ještě 35 miliard eur, což bylo 85 % rozpočtu určeného na zemědělství. V roce 2007 je na tuto oblast plánováno pouze 5,7 miliard (13 %). Výdaje na refundace při vývozu jsou na rok 2007 omezeny na maximálně 1 miliardu eur, zatímco v roce 1997 se vynaložilo ještě 6 miliard eur⁽⁴⁾.

3.3 Snížení výdajů na SZP a zároveň rozšíření počtu oprávněných žadatelů (hlavně v důsledku rozšíření EU) znamená, že při různých opatřeních může dojít ke krácení.

3.4 Posílení postavení EU při obhajobě evropského zemědělského modelu v rámci jednání WTO bylo z pohledu Komise zásadním důvodem reformy SZP. Reforma SZP byla pro EU prvním obrovským krokem. Komise zdůrazňuje, že dosavadní nabídky pro jednání v Dohě v rámci WTO jsou v souladu s reformou SZP z roku 2003. Na to existují různé názory.

(4) Zdroj: Komise EU, rozpočty.

3.5 EHSV s obavami konstatuje, že SZP se vyvíjí ve stále větší míře odlišně. Rozdíly v provádění SZP v jednotlivých státech se reformou z roku 2003 podstatně zvětšily. To má ale také význam pro hospodářskou soutěž na vnitřním trhu.

4. Evropské zemědělství se přizpůsobuje novým rámcovým podmínkám

4.1 SZP je podle rozhodnutí Evropské rady z roku 2003 a 2005 o rozpočtu EU začleněna do celkového finančního rámce EU. Existují jasná politická ustanovení, která mají platnost do roku 2013. Zemědělci nyní potřebují čas nezbytný k tomu, aby se přizpůsobili změněným rámcovým podmínkám.

4.2 V důsledku snížení institucionálních cen, omezení opatření na podporu trhu a dalšího otevření trhů pro dovoz výše výrobních cen v EU-15 od roku 2000 do roku 2005⁽⁵⁾ dále reálně klesla.

4.3 Oddělení plateb od produkce spojila Komise s očekáváním, že tím bude dosaženo nejen stabilizace příjmů⁽⁶⁾, ale může to také přispět ke zlepšení příjmů v zemědělství⁽⁷⁾. Z vývoje příjmů v letech 2005 a 2006 ještě nelze vyvodit žádné závěry. V roce 2007 však lze očekávat nárůst příjmů, v neposlední řadě v důsledku stávajícího nárůstu cen zemědělských surovin na světových trzích.

4.4 EHSV ve svém stanovisku k přezkumu SZP 2003⁽⁸⁾ jasně ukázal, že prokazování norem vzájemné podmíněnosti značně zvýší náklady na dokumentaci a vlastní náklady provozů. Často jsou nutné také drahé investice, např. do chovu dobytka. Zkušenosti již ukazují, že zemědělci s menšími a ekonomicky slabšími provozy mají zčásti pocit, že nejsou schopni pokrýt nezbytné náklady, a proto to vzdávají.

4.5 Oddělení přímých plateb by zemědělcům mělo umožnit optimálně využít tržních příležitostí. Přizpůsobení se trhu vyžaduje často investice, které mohou být částečně velmi kapitálově náročné, ale které rovněž z části vyžadují pouze minimální finanční investice, naproti tomu však intenzivní podporu ve formě poradenství. Pro podnikovou restrukturalizaci a investice je stanovena podpora ve 2. pilíři. Přípravenost zemědělství – a především těch, kteří zemědělské provozování v budoucnu převzou – přizpůsobit se změněným podmínkám a provést nezbytné investice je významně spouštěna spolehlivostí politiky.

⁽⁵⁾ Eurostat: Indexy výrobních cen: rostlinné produkty – 9,3 %, živočišné výrobky – 15,8 %.

⁽⁶⁾ Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova, Memo/03/10.

⁽⁷⁾ Hodnocení společné zemědělské politiky v polovině období, KOM(2002) 394.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 208, 3.9.2003, s. 64 – NAT/178.

5. Evropské zemědělství musí využít svůj potenciál

5.1 Již několik měsíců probíhají na světových zemědělských trzích velké změny, které jsou důsledkem celosvětové vysoké poptávky po potravinách, ale i po obnovitelných surovinách (ze zemědělství a lesního hospodářství) a obnovitelných zdrojích energie. Zemědělci tak mají obecně více alternativ pěstování a odbytu na trhu. Evropské zemědělství – a také zemědělství v rozvojových zemích – z toho bude mít značný prospěch. EHSV však zdůrazňuje zejména to, že větší využívání výrobních potenciálů v zemědělství a lesním hospodářství by mělo zohledňovat udržitelnost a požadavky na životní prostředí. Zároveň upozorňuje na to, že se očekává mnohem vyšší volatilita trhů a z ní vyplývají také značná rizika.

5.2 Využívání stávajících potenciálů má u důležitého zboží denní potřeby za následek menší závislost. Mimoto tím lze významným způsobem přispět ke zvýšení přidané hodnoty ve venkovských oblastech a k zaměstnanosti na všech stupních výroby, zpracování a uvádění na trh.

5.3 Zásobování levnými fosilními zdroji energie bylo dlouhá léta považováno za výhodu. Enormní závislost i prudké zdražení vedly mezitím ke kritickému zamýšlení, co to může znamenat u důležitých produktů denní potřeby. Zabezpečení zásobování – jak energií, tak potravinami – získá nové uznání a význam. Toto uznání a význam ještě poroste se zjištěním, že zásobování nelze zajistit pouze dovozem.

5.4 Zpráva OSN o světovém klimatu potvrzuje varovná zjištění o účincích globálního oteplování, která vědci již konstatovali. I kdyby bylo možno udržet globální oteplování na nižší úrovni, je třeba počítat se závažnými účinky: se stále častějšími extrémními povětrnostními podmínkami, suchem, nedostatkem vody atd. Zemědělství a lesní hospodářství tím bude v mnoha zemích postiženo v obrovském rozsahu.

5.5 EHSV vítá zvýšení povědomí o tomto problému v EU, na který bylo mimo jiné upozorněno v deklaraci při příležitosti 50. výročí podpisu Římských smluv (Berlínská deklarace). V této deklaraci hlavy států a vlád vyjádřily vůli ujmout se vedoucí úlohy při potírání chudoby a hladu a postupovat společně při ochraně klimatu, což EHSV hodlá všemi prostředky podporovat. Zemědělství v EU-15 snížilo v období let 1990–2004 svůj podíl na emisích ovlivňujících klima o 16 %⁽⁹⁾, ale zároveň se od něj požaduje, aby usilovalo o další snižování.

⁽⁹⁾ Zpráva Evropské agentury pro životní prostředí č. 9/2006: Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2006 [Trendy a vyhlídky v oblasti emisí skleníkových plynů v Evropě v roce 2006].

5.6 Nutnost značně snížit emise CO₂ musí vést také ke změně způsobu myšlení při zásobování takovým zbožím, jako jsou zemědělské produkty. Velké rozšíření dopravy je jednou ze základních příčin zvýšení emisí CO₂. Z ekologického hlediska sporné přepravy (např. jablka a chřest dovážené letadlem z Jižní Ameriky) se pod ekonomický tlak i při rychle stoupajících cenách energie dostanou pouze podmíněně. Je nezbytně nutné věnovat více pozornosti zlepšení zásobování potravinami a energií bez dlouhých přepravních tras. Mnoho úspěšných příkladů dokládá, že to je možné v zájmu životního prostředí i zaměstnanosti právě ve venkovských oblastech.

5.7 Usnesení hlav států a vlád v Bruselu v březnu 2007, že do roku 2020 musí být 20 % spotřeby energie v EU pokryto z obnovitelných zdrojů energie, významně přispělo ke snížení emisí CO₂. Tohoto cíle lze dosáhnout pouze intenzivnějším využíváním biomasy. EHSV opakovaně poukázal na to, že zemědělci a lesníci jsou odhodláni a schopni dodávat biomasu ve značně vyšším objemu. Jak ukazují různé průzkumy, zvýšení produktivity a využití neobdělávaných ploch poskytne značný potenciál⁽¹⁰⁾.

5.7.1 Vynětí půdy z produkce se osvědčilo jako nástroj k odlehčení trhů s obilím. Reformou 2003 a potřebou zemědělských surovin pro výrobu biopaliv se však podmínky změnily. EHSV proto podporuje plány na zrušení vyjímání půdy z produkce. Musí však být zajištěno, že nedojde k žádným ekologicky negativním dopadům, resp. že tyto dopady budou vyrovnány. Komise by měla pokud možno neprodleně předložit příslušné studie a návrhy.

6. Kontrola stavu

6.1 Rozhodnutími o reformě SZP v roce 2003 a dohodou o rozpočtu EU na období 2007–2013 (finanční výhled) byly vytvořeny také cíle pro přezkum. Plánovaný přezkum reformy SZP je označován jako „kontrola stavu“. Příslušné sdělení se očekává 20. listopadu 2007 a odpovídající právní návrhy na jaře 2008. EHSV se jimi bude zabývat.

6.2 EHSV upozorňuje na to, že Evropská rada v prosinci 2002 i v rozhodnutích o finančním výhledu 2005 stanovila, že rozpočet EU vyčleněný na zemědělství i opatření zemědělské

politiky mají platnost do roku 2013. Bylo to jistě i reakcí na to, že postup použitý při předcházejícím hodnocení v polovině období byl mnohdy vnímán jako porušení důvěry – ohlášen byl totiž přezkum, ve skutečnosti však byla schválena nejrozsáhlejší reforma od počátku existence SZP.

6.3 Kontrola stavu má představovat přezkum, do jaké míry bylo dosaženo cílů reformy SZP. Především se má přezkoumat, kde je zapotřebí přizpůsobit stávající předpisy, aby:

— bylo dosaženo jednoduššího a snazšího provádění, případně

— byly odstraněny překážky cíleného provádění ujednaných reformních opatření.

Podle názoru EHSV musí být zohledněn celý hodnotový řetězec, tzn. výroba, zpracování a uvádění na trh.

6.4 Podle názoru EHSV by prioritu při kontrole stavu mělo mít obsáhlé přezkoumání správních předpisů upravujících režim platby, jakož i provádění zásady vzájemné podmíněnosti. Dosaďovací náznaky Komise poukazují na existenci konkrétních zjednodušení. Nemá-li však být zásada vzájemné podmíněnosti stálým zdrojem neklidu, pokládá EHSV za důležité, aby ji zemědělci podporovali.

6.5 Zemědělci vyjadřují obavy, zda kontrola stavu nepředstavuje také úsilí o zásadní reformy, např. v systému oddělených přímých plateb nebo v organizacích trhu, které již reformou prošly. EHSV může pouze poradit, že tyto obavy lze odstranit jasným prohlášením Komise.

6.6 Na základě reformy SZP z roku 2003 bylo zemědělcům přislíbeno, že na rámcové podmínky pozměněné touto reformou lze až do roku 2013 (včetně) spoléhat. To musí v zásadě platit pro všechna opatření v rámci reformy.

6.7 EHSV ale podporuje záměr Komise dospět včas k rozsáhlému postoji k nezbytným opatřením v souvislosti se „SZP po roce 2013“. To se týká například ukončení regulace kvót pro mléko k 31. březnu 2015 nebo také nutných důsledků zrušení refundace při vývozu. Stejně tak je nezbytné ještě před zahájením jednání o příštím finančním výhledu důvěryhodně objasnit, proč je i po roce 2013 nutná funkční SZP s odpovídajícím finančním vybavením v zájmu EU jako celku.

⁽¹⁰⁾ Sdělení Komise Strategie Evropské unie pro biopaliva, SEK(2006) 142; Nachhaltige Biomassenutzungsstrategien im europäischen Kontext (Udržitelné strategie využívání biomasy v evropském kontextu), Institut für Energetik und Umwelt (Institut pro energetiku a životní prostředí), Lipsko; How much bioenergy can Europe produce without harming the environment? [Kolik bioenergie může Evropa vyrobit, aniž by poškodila životní prostředí?] (Evropská agentura pro životní prostředí, zpráva č. 7/2006).

6.8 EHSV kromě toho poukazuje na očekávání v nových členských státech, že po roce 2013 budou nástroje SZP plně uplatňovány i tam. Kontrola stavu nabízí příležitost zjistit, zda je v tomto ohledu zapotřebí ještě něco učinit.

7. Úvahy o budoucnosti SZP

7.1 Základem SZP jsou cíle stanovené v článku 33 Smlouvy o ES: zajistit zemědělskému obyvatelstvu přiměřenou životní úroveň, stabilizovat trhy, zajistit pravidelné zásobování a dodávky pro spotřebitele za přiměřené ceny a zvýšit produktivitu zemědělství.

7.1.1 Pro směřování SZP jsou navíc důležitá dodatečně stanovená ustanovení Smlouvy o ochraně životního prostředí, o ochraně spotřebitele nebo o soudržnosti.

7.1.2 EHSV zastává názor, že cíle stanovené ve Smlouvě o ES by se měly přizpůsobit dnešní změněné realitě. Zásadní je, aby cíle SZP byly v souladu s multifunkční úlohou evropského zemědělství a aby se vypořádaly s novými výzvami.

7.1.3 SZP dosud plnila v úspěšném evropském integračním procesu rozhodující a nepostradatelnou funkci. Úvahy o renacionalizaci důležitých prvků SZP nejsou vhodným přístupem ke zvládnutí výzev, které očekávají evropské zemědělství. Pokračující globalizace a pravděpodobné následky změny klimatu vyžadují ještě více společných činů.

7.1.4 Probíhající konflikt cílů, ve kterém se nachází evropské zemědělství (viz stanovisko EHSV Budoucnost SZP) ⁽¹¹⁾, se bude přirostovat: na jedné straně vysoké nároky na výrobu, na druhé straně očekávání, že zemědělské provozy budou konkurenceschopné v mezinárodním měřítku.

7.1.5 Další liberalizace zemědělských trhů (WTO, bilaterální dohody) znamená ještě větší konkurenci. Častější extrémní povětrnostní podmínky vnášejí do zemědělské výroby více nejistoty. Společnost však nadále očekává zabezpečení dodávek velmi kvalitních a bezpečných potravin, starostlivé zacházení s přírodními zdroji, citlivost při zacházení se zvířaty a zachování krásné krajiny. Zajištění všech těchto aspektů znamená pro SZP stálou výzvu, neboť trh je oceněn jen zčásti, pokud vůbec.

7.2 Evropský model zemědělství – závazek a realita

7.2.1 Evropský model zemědělství je součástí samostatné evropské cesty ve společenské a hospodářské politice. Zemědělci mají být i při měnících se hospodářských rámcových podmínkách schopni trvale podávat multifunkční výkony, které od nich společnost očekává.

7.2.2 EHSV ve svém stanovisku „Politika s cílem konsolidovat evropský zemědělský model“ ⁽¹²⁾ zdůraznil, že zachování evropského modelu zemědělství a nutnost přizpůsobit evropské zemědělství měnícím se hospodářským rámcovým podmínkám nejsou v protikladu. Dále zdůraznil, že EU musí mít i po jednáních WTO nadále zaručeno nezbytné pole působnosti v zemědělské politice.

7.2.3 Závazek spojený s evropským modelem zemědělství platí i nadále. Zvláště působivé bylo jednomyslné prohlášení ministrů zemědělství v roce 1997 v Lucemburku, že evropské zemědělství:

- má být udržitelné a konkurenceschopné,
- má být schopné pečovat o krajinu a udržovat přírodní prostředí,
- má významně přispívat k životaschopnosti venkova,
- má odpovídat zájmům a požadavkům spotřebitelů na kvalitu a bezpečnost potravin, ochranu životního prostředí a dobré životní podmínky zvířat.

Stejně důležitý je odkaz na zasedání Evropské rady, které se konalo v témže roce v Lucemburku, kde bylo stanoveno, že evropské zemědělství musí být multifunkčním, udržitelným a konkurenceschopným hospodářským odvětvím na celém území Unie, včetně regionů se specifickými problémy.

7.2.4 EHSV však kriticky konstatuje, že rozpor mezi závazkem k evropskému modelu zemědělství, příp. multifunkčnosti evropského zemědělství a každodenní realitou zemědělských provozů se spíše zvětšuje.

7.2.5 V důsledku rozšíření v letech 2004 a 2007 se provozní struktury a výrobní podmínky v zemědělství EU ještě více rozrůznily. **Jedna jediná** forma zemědělství je stále méně častá, naopak panuje stále větší rozmanitost. Evropský model zemědělství jako nezbytný základ pro zajištění multifunkčnosti evropského zemědělství tím podle názoru EHSV není nijak zpochybněn.

7.2.6 Evropský model zemědělství bude mít podle názoru EHSV dobrou budoucnost pouze tehdy, když bude možné zajistit rovnováhu mezi ekonomickými, sociálními a ekologickými zájmy. Jak již bylo uvedeno ve stanovisku EHSV „Budoucnost SZP“, není možné chtít zemědělství,

- které by bylo schopné vyrábět za (často narušených) podmínek světového trhu (pokud možno bez finanční podpory);

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 125, 27.5.2002, s. 87–99 – NAT/122.

⁽¹²⁾ Úř. věst. C 368, 20.12.1999, s. 76–86 – NAT/028.

- které by zároveň splňovalo veškerá očekávání týkající se výroby (kvalitu, bezpečnost, ochranu přírodních zdrojů, dobré životní podmínky zvířat atd.) a vyrovnalo se s evropskými náklady;
- a které by navíc zaručovalo moderní trh práce s atraktivními odměnami, který by se vyznačoval vysokou úrovní pracovních míst a vysokým stupněm jistoty i vysokou úrovní vzdělání a další kvalifikace.

7.2.7 Pro EHSV je jasné, že dalekosáhlá liberalizační opatření prostřednictvím WTO a bilaterálních obchodních dohod zesilují konkurenční tlak. Přísná pravidla a normy pro zemědělskou výrobu i zpracovatelský průmysl v EU jsou většinou spojené s náklady, které konkurenti z třetích zemí nemají, a kteří mají naopak další výhody v oblasti nákladů. Tato fakta jsou v jednoznačně napjatém vztahu k multifunkční úloze evropského zemědělství a jsou to klíčové otázky pro směřování, příp. stanovení nástrojů i budoucí SZP.

7.3 Důležité nástroje SZP jsou nutné i v budoucnosti

7.3.1 Cíle stanovené v článku 33 Smlouvy o ES zavazují k jednání. Jak se jasně ukázalo již v minulých letech, je na celém světě nutno počítat se stále častějšími extrémními povětrnostními podmínkami. Tento vývoj má velký vliv na zemědělskou výrobu a pravděpodobně způsobí výraznější nestabilitu trhů. Tím důležitější je pečlivě zvážit, které nástroje by měly být zachovány, popř. dále rozvíjeny.

7.3.2 EHSV zdůrazňuje, že záměrem reformy SZP z roku 2003 v žádném případě nebylo odstranit po několika letech důležité prvky SZP. Je nepravděpodobné, že se konkurenční situace evropského zemědělství nebo požadavky společnosti na zemědělskou výrobu v příštích pěti letech zásadně změní do té míry, že důvody pro SZP, příp. pro nástroje SZP ztratí svůj význam. Naopak, na SZP budou kladeny nové požadavky.

7.3.3 To platí zejména také pro politiku na podporu venkova (2. pilíř). EHSV se opakovaně rozhodně vyslovil pro dostatečné financování. Opatření 2. pilíře však nebudou moci nahradit opatření 1. pilíře zabývající se stabilizací trhu a přímými platbami. Tato opatření budou mít pro SZP důležitou funkci i po roce 2013. Podobně by EHSV byl i proti využívání prostředků z fondu pro rozvoj venkova (2. pilíř) na opatření zaměřená na řízení rizik a řešení krizí (viz KOM(2005) 74).

7.3.4 EHSV potvrzuje svůj názor, že pro splnění úkolů Společenství musejí být k dispozici nezbytné finanční prostředky. O to důležitější je v rámci přípravy na jednání o budoucím rozpočtu EU, která jsou plánována na rok 2009, veřejnosti objasnit budoucí požadavky na účinnou Společnou zemědělskou politiku.

7.3.5 EHSV se opakovaně důrazně vyslovil pro fungující SZP. Požadavky na odstranění SZP budou i nadále míněním outsiderů. Je však důležité působit proti tendencím, jež jsou zaměřeny na renacionalizaci důležitých částí SZP, oprávněně jsou však vnímány výhradně jako úkol Společenství.

7.4 Společné organizace trhu

7.4.1 Zkušenosti ukazují, že zemědělské trhy jsou zvláště náchylné na cenové výkyvy. Velké cenové výkyvy vysílají často falešné signály, které mohou vést k velkým ztrátám, které ale nejsou ani pro spotřebitele v dlouhodobějším horizontu výhodné.

7.4.2 Podle názoru EHSV bude v budoucnu více platit to, co jako důvody pro stabilizaci zemědělského trhu uvedli v roce 1997 známí ekonomové zabývající se zemědělstvím ve studii Směrem ke společné zemědělské politice a politice venkova pro Evropu (Towards a common agricultural and rural policy for Europe) ⁽¹³⁾, jež byla vypracována z pověření Evropské komise:

- vysoké riziko z důvodu závislosti na počasí;
- značné územní rozptýlení mnoha malých provozů, které jsou zatíženy rozsáhlým nemovitým investičním kapitálem a pozemkovým vlastnictvím při značně omezených dispozičních možnostech;
- značně ustrnulé vazby na procesy vývoje, příp. růstu, dané biologicky a ročními obdobími;
- povinnost pravidelně nabízet produkty denní potřeby.

7.4.3 Tyto důvody pro opatření zaměřená na stabilizaci trhu nezastaraly z důvodu mezitímního vývoje na mezinárodních zemědělských trzích. Je spíše třeba počítat s novými výzvami. EHSV proto doporučuje, aby byl do budoucna každý krok k liberalizaci nebo odstranění existujících nástrojů pro stabilizaci trhu přesně přezkoumán a možné účinky byly dostatečně analyzovány.

7.4.4 Agrárními reformami v letech 1999 a 2003 byly učiněny zásadní kroky směrem k liberalizaci společných organizací trhu: snížení institucionálních cen (např. intervenční nebo doporučené ceny), odstranění intervenčních nařízení, snížení příspěvků spojených s náklady na skladování a oddělení přímých plateb od produkce. Tento proces reformy pokračoval v roce 2004 u tabáku, oliv, bavlny, chmelu, v roce 2005 u cukru a v roce 2007 u ovoce a zeleniny. O organizaci trhu pro víno se diskutuje.

⁽¹³⁾ European Economy č. 5/97.

7.4.5 Po dokončení jednání WTO v Dohá nastane nová situace pro zemědělské trhy v EU. Bude tomu tak i v případě, když k dohodě dojde na základě dosavadních ústupků: např. odstranění refundace při vývozu do roku 2013, snížení stávajících celních sazeb ve výši 35 % až 60 %. Tím evropské zemědělství podle výpočtů Komise přijde přibližně o 20 miliard eur.

7.4.6 Závazek multifunkčnosti a závazky podle článku 33 Smlouvy o ES vyžadují podle názoru EHSV i v budoucnosti opatření,

- s jejichž pomocí bude možné čelit riziku rostoucí nestability zemědělských trhů;
- která mohou zajistit, že výroba za dodržování přísných norem nebude dovedena ad absurdum prostřednictvím dovážených produktů, které neodpovídají požadavkům EU;
- a která přispějí k tomu, že bude i v budoucnu zajištěna rozmanitá nabídka potravin.

7.4.7 EHSV poukazuje na to, že trhy EU již léta patří mezi nejotevřenější na celém světě. Také pro rozvojové a nově se rozvíjející země je EU zdaleka nejotevřenější odbytový trh. Tyto země dodávají bez cla nebo za nízké celní sazby více zemědělských produktů do EU než do USA a Kanady, Japonska, Austrálie a Nového Zélandu dohromady. Je třeba diskutovat o tom, že se dovážejí zemědělské produkty, příp. potraviny, které jsou vyráběny a zpracovávány za podmínek, jež by evropská společnost neakceptovala.

7.4.8 Podle mínění EHSV musejí být preference Společenství a fungující nástroje pro opatření k odlehčení trhu, například ve formě skladování, k dispozici i v budoucnosti, pokud to vývoj trhu bude vyžadovat. Skladování má také funkci opatření pro případ krize. Zatím nebylo poukázáno na žádné přesvědčivé alternativy, které by zemědělcům pomohly chránit se proti nestabilitě zemědělských trhů. EHSV se vyslovuje pro projednání možných modelů na základě zkušeností získaných v některých zemích, jako je USA a Kanada, přičemž tyto modely by byly šité na míru evropským poměrům. Musíme zajistit, aby EU pokračovala ve výrobě vysoce kvalitních a bezpečných potravin pro své občany, což bude možné pouze tehdy, budou-li mít zemědělci příjem, jenž jim umožní pokračovat v této profesi a bude je k pokračování motivovat.

7.4.9 EU dosud nedosáhla toho, aby se na jednání WTO v Dohá vyjednávalo o neobchodních záležitostech (normy životního prostředí a sociální normy, dobré životní podmínky zvířat). EHSV očekává, že to Komise bude při jednáních WTO, která v současnosti probíhají, důrazněji požadovat. Přímé platby samotné nebudou stačit k tomu, aby byla dlouhodobě zaručena výroba s dodržováním přísných norem. Dokud výrobní

podmínky a normy vykazují v celosvětové konkurenci velké rozdíly, je přiměřená vnější ochrana i nadále nevyhnutelná. Ta nesmí být podrývána krátkodobou politikou, jak je možno se obávat na základě nejnovější nabídky EU státům AKT (bezcelní dovoz). Další usnadnění obchodu se zemědělskými produkty, zejména v rámci bilaterálních dohod, by EU měla v budoucnosti podmínit dodržováním minimálních standardů.

7.4.10 Mezitím velmi restriktivní používání nástroje organizace trhu, „refundací při vývozu“, jasně ukazuje, co může navrhované odstranění v budoucnosti v kritických tržních situacích znamenat. EHSV očekává, že Komise konečně předloží obsáhlou analýzu důsledků pro systém zemědělství v EU, se kterými je třeba počítat po odstranění refundací při vývozu.

7.4.11 Větší povědomí o přísných normách výroby potravin na všech stupních může pomoci zvýšit tržby. To bude pro evropské zemědělství v budoucnosti stále důležitější. EHSV se vyslovuje pro účinnou podporu informačních a reklamních kampaní z prostředků EU. Je rovněž důležité, aby se Komise při jednáních WTO důrazně zasazovala o dostatečnou ochranu zeměpisných označení při označování výrobků.

7.4.12 EHSV se ve svém stanovisku „Budoucnost SZP“ podrobně zabýval tematickým okruhem řízení nabídek. Konstatoval, že regulace množství může hrát důležitou roli. Systém kvót pro mléko však byl v posledních letech nesporně stále více podrýván.

7.4.13 Komise v jedné studii v roce 2002 ⁽¹⁴⁾ konstatovala, že by nedodržování kvót pro mléko ze strany zemědělců v EU (15) vedlo k poklesu příjmů o více než 7 mld. eur. Množství mléka by vzrostlo o 12 %, ceny by poklesly o více než 35 %. Došlo by k provozním a regionálním změnám v produkci mléka. Dokud nebude jasno v tom, jak by bylo možné tento vývoj kompenzovat, neměla by být činěna žádná konečná rozhodnutí o systému řízení množství mléka.

7.4.14 Podle usnesení Rady ve složení pro zemědělství, jež se týká reformy SZP z roku 2003, skončí v roce 2015 regulace kvót pro mléko. Podle Komise nebude toto usnesení v žádném případě změněno. V Radě ve složení pro zemědělství ovšem také není patrné, že by se o prodloužení zasazovala kvalifikovaná většina. Z důvodu velkého významu produkce mléka, a také pro zachování hospodaření v mnoha znevýhodněných regionech, by mělo být jasno ohledně dopadů a nezbytných důsledků ukončení regulace kvót. EHSV proto považuje za naléhavě nutné vypracovat speciální program zaměřený na budoucnost regionů znevýhodněných ukončením regulace kvót pro mléko s cílem zajistit v těchto regionech produkci.

⁽¹⁴⁾ SEK(2002) 789, pracovní dokument Komise Zpráva o kvótách pro mléko.

7.4.15 Bez zemědělství a živočišné výroby mnohé regiony znevýhodněné přírodními podmínkami riskují, že ztratí svou hospodářskou udržitelnost. EHSV se proto domnívá, že bude nutné provést hloubkovou analýzu budoucnosti zemědělského odvětví po roce 2013, zaměřenou na regiony a na sektory, aby se našla řešení problémů a změn, kterým bude muset odvětví čelit.

7.5 Přímé platby zemědělským provozům

7.5.1 Přímé platby se od reformy SZP v roce 1992 vyvinuly v ústřední a nepostradatelný nástroj SZP, tím spíše, že tržby samy často nestačí k zajištění přiměřené životní úrovně a k hospodaření. Tím se také zohlednilo to, že zemědělské podniky

- už u velké části produktů nedosahují pokrytí nezbytných nákladů pomocí snižování cen u možných tržeb;
- obhospodařováním půdy při zachování přísných požadavků na produkci pracují často s většími náklady, než tomu je v případě stejné produkce mimo EU, a poskytují služby obecného zájmu, které společnost požaduje;
- ve znevýhodněných regionech dostávají kompenzaci za přírodní znevýhodnění.

7.5.2 EHSV pokládá zásadu funkčně orientované koncepce přímých plateb a udržitelného zajištění těchto nástrojů SZP za nepostradatelnou pro budoucnost. Každý druh přímých plateb musí být v zájmu všeobecného přijetí dostatečně odůvodněn.

7.5.3 Proto by EHSV chtěl, aby byly jasně rozlišovány různé druhy přímých plateb. Přímé platby, které byly zavedeny v roce 1992 v důsledku snížení cen, mají do budoucna funkci náhrady za výkony, které nejsou pokryty v tržních cenách. Mají jinou funkci než přímé platby v rámci specifických ekologických programů, jimiž budou i v budoucnu hrazeny zvláštní ekologické akce prostřednictvím pobídek 2. pilíře, nebo ty, které mají vyrovnávat přírodní znevýhodnění (vyrovnávací příplatky).

7.5.4 Tyto přímé platby, které jsou od reformy SZP z roku 2003 do velké míry odděleny, hrají v současnosti – a podle EHSV budou hrát zejména v budoucnosti – klíčovou roli při zajišťování multifunkční úlohy evropského zemědělství. Dodržování přísných požadavků na produkci, například z důvodu ochrany životního prostředí, dobrých životních podmínek zvířat a bezpečnosti potravin, je spojeno s náklady, které konkurenti z třetích zemí často nenesou. Jsou však spojené s výkony, které společnost očekává, ale které trh za daných podmínek hospodářské soutěže ocení jen nedostatečně. Vyrovnávání pomocí cílených přímých plateb, nyní ve formě režimu jednotné platby, musí z pohledu EHSV zůstat nepopíratelným úkolem 1. pilíře.

7.5.5 Podpory dříve vázané na produkci jsou již ve formě „režimu jednotné platby“ z 85 % odděleny. Vyplácení je vázáno na dodržování požadavků v rámci vzájemné podmíněnosti. EHSV vítá, že Komise předložila návrhy na zvládnutí obtíží, které se vyskytují v praxi.

7.5.6 Pro budoucnost je rozhodující, aby nebyla zpochybněna ani základní koncepce těchto plateb, ani jejich rozsah a aby byl i nadále zajištěn dostatečný finanční základ. Důležité je, aby tyto platby byly ve společnosti řádně a dostatečně zdůvodněny. Jen tak bude možné zachovat stávající objem zemědělských plateb i po roce 2013.

7.6 Politika rozvoje venkova

7.6.1 Venkovské oblasti zabírají 90 % rozlohy EU. Největší část využívání půdy připadá na zemědělství a lesnictví. Potravinový řetězec s podílem na tvorbě hodnot v EU ve výši téměř 15 % je podle Eurostatu třetí největší oblastí zaměstnanosti.

7.6.2 Ve zpravodaji Komise „Rozvoj venkova může podpořit vznik nových pracovních příležitostí a další růst“ (březen 2006) se konstatuje, že bez SZP by mnoho venkovských oblastí v EU mělo velké hospodářské, sociální a ekologické problémy. Je zdůrazňováno, že především opatření pro rozvoj venkova mohou hrát důležitou úlohu při podpoře a udržení prosperity ve venkovských oblastech. EHSV odkazuje na své stanovisko „Rozvoj venkova – EZFRV“⁽¹⁵⁾, ve kterém se mimo jiné uvádí toto: „... Chceme-li zajistit trvalý hospodářský a sociální charakter těchto území, bude nutné vzít v potaz přínos Společné zemědělské politiky a jejich dvou pilířů pro vytváření pracovních míst na celém území Evropské unie, především díky rozvoji konkurenceschopných zemědělských i nezemědělských činností založených na inovaci“.

7.6.3 Z pověření Komise byl proveden průzkum a vypracována Studie o zaměstnanosti ve venkovských oblastech (Study on Employment in Rural Areas, květen 2006), jejíž výsledky EHSV považuje za velmi znepokojivé. Ve studii je uveden předpoklad, že v období od roku 2000 od roku 2014 se v EU-15 počet lidí zaměstnaných v zemědělství sníží o 4–5 mil., v nových členských státech (včetně Rumunska a Bulharska) o další 3–6 mil.

7.6.4 EHSV zdůrazňuje, že rozsáhlá politika pro venkovské oblasti vyžaduje přístup přesahující tento sektor. Podpora rozvoje venkova koncipovaná jako 2. pilíř SZP má na základě tematického programování plnit samostatnou úlohu, a nemůže proto nahradit jiné nástroje pro rozvoj a posilování venkovských regionů. Strategie zaměstnanosti EU je nedělitelná a musí zahrnovat zachování a zvyšování počtu pracovních míst v zemědělství a lesním hospodářství.

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 234, 22.9.2005, s. 32–40 – NAT/256.

7.6.5 EHSV odkazuje na novou studii nadace pro životní prostředí Euronatur „Práce a příjmy v zemědělství a díky zemědělství“ (Arbeit und Einkommen in und durch die Landwirtschaft). Příklad regionu Hohenlohe dokládá, že i přes internacionalizaci zemědělských trhů, intenzivnější hospodářskou soutěž a koncentraci zpracovatelského průmyslu je možné pracovní příležitosti v zemědělství nejen zachovat, ale i vytvořit nové prostřednictvím diverzifikace produkce a odbytu. Cíleným použitím podpůrných prostředků lze dosáhnout velkého ekonomického a strukturálního působení na zaměstnanost na venkově.

7.6.6 Politika EU na podporu rozvoje venkova má bezprostřední vztah k SZP a je považována za nástroj pro zemědělství a lesní hospodářství. EHSV spatřuje v udržitelnosti této koncepce a v koherentním provádění obou pilířů SZP důležitý cíl. Posilování konkurenceschopnosti, oceňování ekologických postupů v zemědělství a lesním hospodářství a spojovací funkce pro zlepšování struktur venkova jsou strategické prvky, které jsou nepostradatelné při doplňování nástrojů 1. pilíře SZP.

7.6.7 Financování podpory rozvoje venkova se od 1. pilíře formálně odlišuje tím, že má vlastní fond, což má zdůraznit význam této politiky, která má díky reformě nové zaměření. Výsledky jednání o finančním výhledu na období 2007–2013 vedly k neuspokojivému finančnímu vybavení 2. pilíře, což EHSV kritizoval v několika stanoviscích. Podle názoru EHSV musejí být různé funkce SZP zachovány. Další kroky modulace přímých plateb 1. pilíře musejí být s tímto požadavkem v souladu. Budou-li následně finanční prostředky převáděny z 1. pilíře na 2., pak pouze pod podmínkou, že budou použity

na podporu opatření sloužících k zajištění multifunkční úlohy zemědělství. To významně přispěje k zaměstnanosti na venkově.

7.6.8 EHSV se zasazuje o to, aby byly finanční prostředky na opatření 2. pilíře po roce 2013 citelně navýšeny. Vyslovuje se také pro to, aby prostředky, které EU v současnosti ušetří v důsledku tržní situace na refundacích při vývozu a jiných opatřeních na odlehčení trhu, byly již nyní cíleně vyčleňovány na projekty podpory venkovských oblastí.

7.6.9 EHSV vyzývá Komisi, aby zjedнала větší jasno v tom, v čem konkrétně spočívá rozlišení mezi Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV) a Evropským fondem pro regionální rozvoj (EFRR). EHSV má obavy, že 2. pilíř je stále více považován za studnu všech možných investic.

7.6.10 EHSV velmi vítá, že osa 3 nařízení o EZFRV umožňuje financování i těch opatření, která nespádají do oblasti zemědělství a lesnictví, domnívá se však, že by tato opatření měla mít zjevnou, nikoli pouze teoretickou souvislost s primární výrobou. EHSV odmítá úvahy o financování např. širokopásmové sítě nebo projektu GALILEO. Ty by mohly být financovány z klasických fondů regionálního rozvoje.

7.6.11 Při provádění opatření zaměřených na rozvoj venkova je podle názoru EHSV nutné zohlednit následující: Z důvodu rozdílných požadavků v členských státech musí v souladu se zásadou subsidiarity existovat určitá volnost. Národní spolufinancování programů, které s tím souvisí, je důležitým prvkem spoluodpovědnosti za cílené provádění jednotlivých opatření.

V Bruselu dne 25. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Změna klimatu a Lisabonská strategie

(2008/C 44/18)

Ve dnech 25. a 26. dubna 2007 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko k *Změna klimatu a Lisabonská strategie*.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí (Středisko pro sledování udržitelného rozvoje), kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 1. října 2007. Zpravodajem byl pan EHNMARK.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko jednomyslně.

1. Závěry

1.1 Změna klimatu se nám stala setkáním s vlastním osudem. Nepředstavuje jen ohrožení našeho blahobytu, ale i holého přežití. Je hrozbou opravdu globálního rozsahu, jež se s pokračujícím růstem emisí dále zvětšuje.

1.2 Od vědců se dozvídáme, že nám na zastavení růstu emisí zbývá ještě tak 10–15 let. Závěr je jasný: na nečinnost není čas.

1.3 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) naléhavě žádá Evropskou komisi, aby zahájila programy a opatření zaměřené na realizaci ambiciózních cílů, jež stanovila Evropská rada v březnu tohoto roku. Občané očekávají jasné signály ohledně priorit a opatření. Evropa by měla hrát vedoucí úlohu nejen v plánování, ale především v realizaci.

1.4 Ke zmírnění změny klimatu je nutné mimořádně trvalé úsilí širokého záběru. Vzhledem k tomu, že změna klimatu zasáhne fakticky všechny složky společnosti, bude muset převzít odpovědnost soukromý i veřejný sektor.

1.5 EHSV zdůrazňuje potřebu transparentních opatření, které občanům poskytnou inspiraci i motivaci pro následování. Opatření se musejí plánovat i realizovat postupem zdola nahoru.

1.6 EHSV zdůrazňuje potřebu trvalého úsilí při komunikaci a konzultacích s občany a místními společenstvími.

1.7 EHSV důrazně doporučuje, aby Lisabonská strategie pro konkurenceschopnost a zaměstnanost zahrnovala i výraznější úsilí proti změně klimatu. Lisabonská strategie již obsahuje závazek podporovat udržitelný rozvoj. Nyní je čas do ní začlenit i boj proti změnám klimatu.

1.8 Když Lisabonskou strategii použijeme jako nástroj a učiníme ji „ekologičtější“, bude to znamenat, že EU může

využít již existujícího systému se zavedenou metodikou a dobře fungujícím systémem koordinace. EU musí maximalizovat svoji výkonnost a využít stávající součinnosti, kdykoli to jen bude možné.

1.9 EHSV předkládá plán začlenění otázek změny klimatu do Lisabonské strategie. Zvláštní význam má schopnost Lisabonské strategie dosahovat široké shody na společných cílech a opatřeních.

1.10 EHSV zdůrazňuje potřebu vypracovat sérii integrovaných hlavních směrů pro boj se změnou klimatu, které by se začlenily do Lisabonské strategie. Podobně jako u dalších hlavních směrů této strategie, budou tyto integrované hlavní směry podléhat stejným hodnotícím a porovnávacím postupům, včetně otevřené metody koordinace.

1.11 Změna klimatu může zvýšit stávající sociální nerovnováhu a rozdíly v EU i jinde. Změny klimatu jsou velmi praktickou a významnou zkouškou naší schopnosti solidarity. Cílem musí být řídit přizpůsobení se změně klimatu a snižování jejího dopadu tak, aby to nezpůsobovalo nezaměstnanost a sociální nerovnováhu. Boj se změnou klimatu nesmí vést ke zvyšování počtu obyvatel žijících v chudobě. EHSV podtrhuje význam pokračování Lisabonské strategie, která by kombinovala konkurenceschopnost, sociální soudržnost a opatření proti změnám klimatu.

1.12 Financování boje proti změně klimatu musí být založeno na kombinaci soukromých i veřejných zdrojů. V tomto ohledu hraje klíčovou roli Evropská investiční banka. V samotném rozpočtu EU by se měly jasně vyznačit zdroje určené na opatření proti změně klimatu. EHSV důrazně doporučuje, aby Komise vytvořila nástroje k tvorbě „ekologického“ HDP.

1.13 Boj se změnou klimatu může vytvářet pozitivní konkurenční tlak. Světové trhy hledají nová řešení úspory energie, například v dopravě. Mělo by dojít k modernizaci investic do oblasti výzkumu a vývoje. Celoživotní vzdělávání je důležitější, než kdykoli předtím.

1.14 Práci, která je před námi, lze označit za zkoušku naší participativní demokracie. Občané očekávají, že se s nimi o tom bude hovořit. Sociální partneři v tom hrají mimořádně důležitou roli jako prostředníci mezi občany a vládami. Klíčovým nástrojem je sociální dialog na všech úrovních. Hlavní roli zde bude mít organizovaná občanská společnost, zejména v oblasti sociální ekonomiky.

1.15 EHSV bude i nadále boj se změnou klimatu považovat za jeden ze svých hlavních závazků. EHSV je připraven poskytnout konkrétní příspěvky, jak to již provádí nyní v případě Lisabonské strategie. EHSV bude pracovat v duchu solidarity mezi národy i generacemi jak v rámci EU, tak i v rámci vnějších vztahů s okolním světem.

1.16 Boj, který nás čeká, bude vyžadovat odhodlané a vnímavé politické vedení.

2. Dynamický program EU pro změnu klimatu

2.1 Summit Evropské rady v březnu tohoto roku přijal energetický a ambiciózní program pro boj proti změně klimatu. Akční plán obsahuje cíl dosáhnout 20 % obnovitelných zdrojů v energetickém mixu EU, 20 % snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020 (a za určitých podmínek snížení až o 30 %), jakož i dlouhodobý cíl snížení emisí skleníkových plynů v EU o 60–80 % do roku 2050. Navíc se EU rozhodla, že do roku 2020 zvýší energetickou účinnost v EU o 20 %. V rámci tohoto akčního plánu se EU obecně řečeno ujala vedení v úsilí o boj proti změně klimatu.

2.2 Evropská rada se nevyjádřila příliš jasně ohledně nástrojů pro provádění těchto cílů. Evropská komise byla vyzvána, aby předložila návrhy pro budoucí rozhodnutí. Komise navíc zahájila veřejnou konzultaci o tom, jak se přizpůsobit změně klimatu.

2.3 V celé řadě prohlášení se zdůrazňovala naléhavost tohoto problému. Předseda Komise José Manuel Barroso se na začátku tohoto roku například vyjádřil, že EU musí i nadále hrát vedoucí roli v boji proti změně klimatu a motivovat ostatní, aby ji následovali: „Vedoucí postavení vyplývá ze závazku EU snížit emise do roku 2020 nejméně o 20 %; motivace spočívá v tom, že se jasně vyjádříme, že v tomto směru pokročíme, pokud se k nám

ostatní přidají. Jedná se přece o globální a nikoli evropské oteplování“.

2.4 Pan Barroso prohlásil, že „návrh Komise týkající se energetiky a změny klimatu představuje ústřední část lisabonské agendy pro růst a zaměstnanost“. Lisabonská strategie, o níž bylo rozhodnuto v roce 2000, stanovila cíl učinit z EU „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomiku světa, schopnou udržitelného růstu, s většími počtem pracovních míst a lepšími pracovními místy a větší sociální soudržností“. Energetická politika byla definována v roce 2006 Evropskou radou jako jedna ze čtyř prioritních oblastí Lisabonské strategie. Číslo 11 integrovaných hlavních směrů pro růst a zaměstnanost pro současné tříleté období také členským státům doporučuje využívat potenciál obnovitelných energií a energetickou účinnost pro růst, zaměstnanost a konkurenceschopnost.

2.5 EU musí najít rovnováhu mezi konkurenceschopností, soudržností a rychle rostoucími hrozbami, které přináší změna klimatu. Účelem tohoto stanoviska je prozkoumat, kde existují (nebo by mohly existovat) synergie a konflikty v boji proti změně klimatu.

2.6 Náklady na to, aby emise skleníkových plynů v roce 2030 byly sníženy na současný stav, byly před nedávnem odhadnuty na částku přesahující 200 miliard USD⁽¹⁾. Ve zprávě, kterou nedávno zveřejnila Rámcová úmluva Organizace spojených národů o změně klimatu, jsou náklady rozloženy takto:

- průmysl: 38 miliard USD
- výstavba, hlavně izolace: 50 miliard USD
- doprava: 90 miliard USD
- odpady: 1 miliarda USD
- zemědělství: 30 miliard USD
- lesnictví: 20 miliard USD
- technologický výzkum: 35–45 miliard USD.

Z těchto čísel vyplývá nutnost účinného řízení a koordinace. K tomu musíme připočít vysoké náklady na nečinnost (na což vloni upozornila Sternova zpráva). Dá se říci, že čím déle budeme čekat, tím bude celková práce dražší.

2.7 Financování práce, jež nás čeká, je velkou výzvou. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby zahájila konzultace s veřejnými a soukromými zainteresovanými stranami a stanovila priority. Při financování řešení má klíčovou roli Evropská investiční banka i strukturální fondy.

⁽¹⁾ Rámcová úmluva Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC): Analýza existujících a plánovaných investic a finančních toků relevantních pro vývoj účinné a odpovídající mezinárodní reakce na změnu klimatu.

2.8 Příští revize Lisabonské strategie proběhne na summitu Evropské rady v březnu 2008 s novým plánovacím obdobím až do roku 2011. Tato revize představuje příležitost zdůraznit synergie.

3. Klíčová výzva – provádění možné spolupráce

3.1 Lisabonská strategie je klíčovým nástrojem pro podporu společných cílů 27 členských států. To už je sám o sobě úspěch. Vlivem změny klimatu se do evropské agendy dostává řada nových politických témat. Spolupráce může přinést významné výsledky.

3.2 Od samého počátku byla znalostní společnost považována za klíčový základ Lisabonské strategie.

3.3 Inovační politiky, podpora inovačních center a nové iniciativy na podporu přenosu znalostí z výzkumu k výrobkům jsou součástí Lisabonské strategie a programu EU pro změnu klimatu. Na rychle rostoucím trhu s energeticky účinnějšími výrobky je Evropa v mnoha oblastech na vedoucím místě. V odvětví zpracovatelského průmyslu však Evropa může být ohrožená v konkurenci zahraničních výrobců s důrazem na malé automobily s nízkou spotřebou. Důležité bude další rozšíření odvětví služeb, jež bude odpovídat míře zavedení ambiciózních opatření proti změnám klimatu.

3.4 Při ochraně klimatu jde také o energetickou politiku. Evropa musí být jednotná, pokud se jedná o její zahraniční energetickou politiku. Tím, že státy budou jednat společně, Evropa získá větší váhu při vyjednávání a její zájmy – ochrana klimatu, energetická bezpečnost, dostupná energie – nemohou být přehlíženy.

3.5 Změna klimatu může zvýšit stávající sociální nerovnováhu a rozdíly. Těmto tendencím pomohou zabránit politiky vzdělávání s vysokými cíli.

3.6 Jednou z klíčových otázek bude dopad politik týkajících se změny klimatu na zaměstnanost. Cílem musí být řídit přizpůsobení se změně klimatu a snižování jejího dopadu, aniž by došlo k rozšíření nezaměstnanosti. Mění se situace v průmyslu vytvoří vyšší poptávku po celoživotním vzdělávání a nutně vyvolá změny v organizaci práce, zaměstnání a příjmech.

3.7 V úspěšném boji proti změně klimatu je nezbytná silná podpora místních orgánů. Velký zájem vyvolal návrh vytvořit obce neutrální z hlediska produkce uhlíku. Existuje značná potřeba výměny zkušeností. Poptávka po nízkoenergetických domech bude stoupat a stejně tak i poptávka po renovaci a izolaci domů.

3.8 Zemědělství také bude hrát určitou roli v rámci změny klimatu a Lisabonské strategie jednak jako činnost, která se mění z důvodu změny klimatu, a jednak jako odvětví, které může přispět ke zmírnění dopadů. Více než kdy jindy by bylo vhodné podporovat zemědělský výzkum, aby pokračoval ve své činnosti směrem k menšímu využití výrobních faktorů nebo k přizpůsobení technik obdělávání půdy, a přitom zaručil optimální výnos nebo dbal o to, aby v budoucnosti byly k dispozici nové varianty lépe přizpůsobené změně klimatu. Nesmí se zapomínat na celou oblast výroby zemědělských surovin, které nejsou určeny k potravinářským účelům. Je třeba mít na zřeteli stále vzdělávání uzpůsobené tomuto odvětví.

3.9 Využívání strukturálních fondů bude ovlivněno klimatickými problémy, jako je rozšiřování pouští a zvýšení hladiny moří. Dalším faktorem jsou obyvatelé žijící v okrajových oblastech, kde mohou zvýšené ceny energie způsobit velmi vážné problémy. Zachování životních podmínek je otázkou, k níž mohou poskytnout cenný příspěvek sítě vytvořené v rámci Lisabonské strategie, a to formou výměny zkušeností.

3.10 Všechny uvedené příklady ilustrují rozsah a naléhavost využití příležitostí koordinovaných opatření mezi Lisabonskou strategií a Evropským programem pro změnu klimatu.

4. Nová definice růstu

4.1 Je důležité jak z hospodářského hlediska, tak z hlediska změny klimatu, aby byla přijata opatření Lisabonské strategie s cílem „udržitelného rozvoje“. Nový tříletý program Lisabonské strategie by měl proto důkladně posoudit definici „růstu“. Měl by být podporován růst neutrální z hlediska produkce uhlíku nebo dokonce s pozitivní bilancí uhlíku.

4.2 Výbor vyzdvihl při několika příležitostech, že růst nemůže být již dále posuzován pouze z čistě kvantitativních hledisek; spíše je nutná nová koncepce růstu, která upřednostňuje kvalitativní cíle založené na kritériích udržitelnosti. Tato kritéria udržitelnosti samozřejmě zahrnují oddělení růstu od emisí skleníkových plynů. Proto opakovaně vyzývá Komisi a Radu:

— aby stanovily, zda existuje nebo neexistuje rozpor mezi strategií udržitelného rozvoje a bojem proti změně klimatu na jedné straně a Lisabonskou strategií na druhé straně, zvláště co se týče ukazatele „hrubý domácí produkt“ jakožto měřítka sociálního blahobytu a hospodářské prosperity;

— aby představily, jak by musel konkrétně vypadat nový „ukazatel blahobytu“ přizpůsobený zásadám udržitelného rozvoje, který by se mohl jmenovat například „inteligentní růst“ nebo „ekologický HDP“.

5. Doprava – oblast střetů?

5.1 Střet cílů je zvláště kritický v odvětví dopravy. Lisabonská strategie zdůrazňuje význam vhodných dopravních koridorů a sítí dopravních prostředků. Výsledkem je, že značná část činnosti se zaměřila na rozšíření silniční dopravy. To je však v naprostém rozporu s omezením změny klimatu.

5.2 V kontextu současného hospodářského růstu v zemích EU se objem silniční dopravy rychle zvyšuje; některé odhady uvádějí růst až o 40 % v období do r. 2020. K tomu přispívá i narůstající objem letecké dopravy. Dosud nebyl oddělen růst dopravy od zvyšování emisí skleníkových plynů a řešení mávnutím kouzelného proutku není v dohledu. Biopaliva nebudou moci v blízké budoucnosti nahradit fosilní paliva a pravděpodobná technická zlepšení účinnosti paliv a motorů nebudou nejspíše samotná stačit vykompenzovat předpokládaný nárůst objemu dopravy.

5.3 Nový tříletý plán pro Lisabonskou strategii by se měl zabývat otázkou dopravy též z hlediska změny klimatu. Cílem by mělo být, aby EU měla odpovídající dopravní systém, ale tento dopravní systém bude muset více zohlednit dopad na klima. Skutečnost, že doprava zboží po železnici narůstá jen okrajově, je velice závažným varovným signálem. To bylo dále zdůrazněno vloni v bílé knize o dopravě, ve které byl kladen důraz na silniční a leteckou dopravu a nikoli na železniční a vnitrozemskou vodní dopravu. Při pohledu na strukturální fondy je zřejmé, že značné prostředky jsou použity způsobem, který nevede ke snižování emisí skleníkových plynů, ale spíše naopak.

5.4 V horizontu příštích 20 až 50 let (časové rozpětí uváděné Evropskou radou v souvislosti s otázkami změny klimatu) bude muset Evropa vytvořit dopravní struktury, které by byly účinné a současně podporovaly klima. Proč například neexistují žádná ustanovení pro to, aby více zboží, pro něž je nutná urgentní přeprava, bylo přepravováno ve vysokorychlostních vlacích?

5.5 Zvýšení objemu silniční dopravy také znamená, že stará nákladní vozidla – se znečišťujícími motory – jsou udržována v provozu, přestože vypouštějí velké množství skleníkových plynů. Komise by měla zahájit konzultace o metodách modernizace starých vozových parků, která by nakonec vedla k postupnému vyřazení zastaralých a neefektivních vozidel. Navíc musí být provedena opatření na straně poptávky. Je třeba

zavést pobídky ke snížení celkového objemu dopravy a k přechodu na udržitelnější způsoby dopravy.

6. Plán integrace otázek změny klimatu a Lisabonské strategie

6.1 Cíle stanovené pro činnost EU týkající se změny klimatu budou vyžadovat značný přínos ze strany mnoha institucí a zainteresovaných subjektů. Měly by být samozřejmě používány pracovní metody a zkušenosti Lisabonské strategie.

6.2 Především bude zásadně důležité, aby Lisabonská strategie se svým pracovním přístupem opírajícím se o tři pilíře zařadila cíle týkající se změny klimatu do svého operačního programu za účelem urychlení pokroku v prioritních oblastech.

6.3 Plán integrovaného úsilí EU o zmírnění změny klimatu a o přizpůsobení se jí by zahrnoval tyto body:

6.4 Evropská komise by měla přezkoumat současné programy za účelem zdůraznění otázek změny klimatu v současném rozpočtu. V příštím rozpočtovém období budou muset být přiděleny značné prostředky na boj proti změně klimatu. Je však pravděpodobné, že určité prostředky budou muset být převedeny již v současném rozpočtovém období. Je nutno zdůraznit, že klíčová zodpovědnost za zmírnění změny klimatu a za přizpůsobení se této změně spočívá na vnitrostátní úrovni.

6.5 Evropská komise předloží do začátku prosince legislativní návrhy týkající se obnovitelných zdrojů a emisí. To umožní Evropské radě přijmout v březnu 2008 nezbytná rozhodnutí v souvislosti s určováním hlavních směrů pro příští tříleté období Lisabonské strategie. Bude to významná příležitost, která podpoří společné provádění.

6.6 Obzvláště důležité je, aby Evropská komise dokázala vytvořit nezbytnou koordinaci mezi svými odděleními a službami. EHSV již dříve při řadě příležitostí zdůraznil, že vnitřní koordinace v Komisi je nanejvýš důležitá.

6.7 Na základě návrhů Komise a rozhodnutí Rady by měla být zahájena velká informační a komunikační kampaň s cílem zvýšit povědomí občanů a podpořit iniciativy na místní a regionální úrovni.

6.8 Na základě nadcházejících návrhů týkajících se obnovitelných zdrojů a snížení emisí zdůrazňuje EHSV význam úzkého a nepřetržitého dialogu se sociálními partnery a organizovanou občanskou společností. EHSV doporučuje, aby sociální dialog byl využíván jako jedno z mnoha fór pro informování a konzultace. Je zcela nezbytné, aby do této diskuse byla zapojena i organizovaná občanská společnost.

6.9 Jako shrnutí jednotlivých návrhů budoucího plánu je třeba uvést tyto body:

- posuzování operačních cílů pro tříletá období,
- zařazení otázek změny klimatu do hlavních směrů politik v hospodářské a sociální oblasti,
- začlenění otázek změny klimatu do ročních národních programů reforem o pokroku Lisabonské strategie,
- zapojení zainteresovaných subjektů, zejména na národní a místní úrovni,
- srovnávací zprávy komise o dosaženém pokroku,
- rozšíření použití otevřené metody koordinace s cílem zahrnout otázky změny klimatu,
- aktivní zapojení sdělovacích prostředků a organizací zainteresovaných subjektů do aktuálního informování občanů o dosaženém pokroku,
- cílená podpora inovačních projektů, zvláště místních orgánů, při rozvoji platforem, jež by byly neutrální z hlediska emisí uhlíku (srov. příklady ze Spojeného království).

6.10 Možné příklady benchmarkingu otázek klimatu v Lisabonské strategii:

- zvýšit každý rok podíl železniční a vnitrozemské vodní dopravy o dvě procenta,
- zvýšit každý rok o určité procento používání úsporných svítidel ve veřejných budovách,
- jednou ročně uspořádat informační a komunikační den ve školách pro všechny žáky.

V Bruselu dne 24. října 2007

7. Úloha sociálních partnerů a organizované občanské společnosti

7.1 Jak změna klimatu, tak Lisabonská strategie jsou pro Unii hlavními výzvami. Je naprosto nezbytné navrhovat činnost a programy a přijímat rozhodnutí odzodla nahoru a nikoli naopak. Do této činnosti musí být zapojeni sociální partneři a organizovaná občanská společnost.

7.2 EHSV bude ochoten přispět se svou sítí zainteresovaných subjektů.

8. Potřeba politického vedení

8.1 Evropská rada učinila striktní rozhodnutí ohledně cílů pro snížení emisí skleníkových plynů.

8.2 Jedna z důležitých otázek do budoucna spočívá v tom, co to s sebou konkrétně přinese pro naši společnost a pro každodenní život občanů. Jakou společnost chceme mít? Jak se může evropský sociální model přizpůsobit četným výzvám, které s sebou přinese změna klimatu? Jak dokáže tento model zvládnout paralelní požadavky na konkurenceschopnost, sociální soudržnost a udržitelný rozvoj v globalizovaném prostředí? To by měla být témata pokračující diskuse o tom, jaký druh společnosti občané chtějí.

8.3 V řadě stanovisek z posledních let EHSV zdůraznil potřebu politického vedení v činnosti týkající se změny klimatu a udržitelného rozvoje. Tento požadavek v současné době nijak neztratil na důležitosti.

8.4 Změna klimatu se rychle blíží. Občané mají určité obavy. To, co nyní potřebujeme, je konstruktivní politické vedení nejen na evropské a národní úrovni, ale především také na obecní a místní úrovni.

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Úvěr a sociální vyloučení ve společnosti blahobytu

(2008/C 44/19)

Dne 16. února 2007 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s článkem 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko k *Úvěr a sociální vyloučení ve společnosti blahobytu*.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 2. října 2007. Zpravodajem byl pan PÉGADO LIZ.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 25. října), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 59 hlasy pro, žádný hlas nebyl proti a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Vzhledem k tomu, že neexistuje žádný nástroj Společenství, vypracovaly si jednotlivé členské státy své vlastní vnitrostátní právní systémy, které zabraňují jednotlivcům a rodinám, aby se dostali do předlužení, zabývají se těmito případy, pomáhají lidem se z této situace dostat a monitorují následné události.

1.2 Vzhledem ke zvyšujícímu se a znepokojujícímu nárůstu tohoto fenoménu v posledních desetiletích a zejména s ohledem na rozšíření Evropské unie a nedávné zhoršení situace v celosvětovém měřítku, EHSV, který již dlouhou dobu úzce sleduje vývoj této situace a také její sociální důsledky, jako jsou vyloučení, sociální nespravedlnost a překážky v dokončení vnitřního trhu, se rozhodl znovu zahájit veřejnou diskusi k tomuto tématu s občanskou společností a ostatními institucemi Společenství. Výbor má v úmyslu zajistit, aby byla určena a prováděna opatření Společenství, jejichž cílem je přesné definování, monitorování a řešení tohoto problému ve všech jeho různých aspektech (sociálním, hospodářském a právním).

1.3 Různorodost systémů vytvořených v zemích, které je rozvinuly nejen v Evropě, ale také ve zbývajících částech světa, spolu se skutečností, že podobné systémy v jiných zemích neexistují, podporují situaci nerovných příležitostí, která jednak vytváří sociální nespravedlnost a brání dokončení vnitřního trhu, a jednak vyžaduje přiměřenou akci Evropské unie, pro kterou bude existovat nutný právní základ v primárním právu.

1.4 Toto stanovisko přezkoumává hlavní problematiku, které způsobil fenomén předlužení, hodnotí řešení předložená na národní úrovni, popisuje vyskytnuté potíže a zjištěné chyby, hodnotí celkovou závažnost problému a upozorňuje na nedostatky ve znalostech a metodách. Stanovisko rovněž usiluje o určení přístupů a nalezení oblastí případné činnosti na úrovni Společenství.

1.5 Stanovisko rovněž navrhuje, aby bylo vytvořeno Evropské středisko pro sledování zadluženosti, které by monitorovalo vývoj tohoto fenoménu na evropské úrovni, poskytovalo

forum pro dialog mezi všemi zainteresovanými stranami a navrhovalo, koordinovalo a hodnotilo dopad opatření na prevenci a potlačení tohoto fenoménu.

1.6 Výbor si je však vědom toho, že přiblížení tohoto charakteru a tohoto rozsahu může proběhnout pouze tehdy, jestliže Komise, Evropský parlament a Rada, v rámci úzkého dialogu s organizovanou občanskou společností, která zastupuje hlavní strany zainteresované do této záležitosti (rodiny, pracovníci, spotřebitelé, finanční instituce atd.), rozhodnou, že tato problematika bude prioritou jejich činnosti.

1.7 Zájem o tuto problematiku, který Komise v nedávné době projevila, by proto měl být vítán a důrazně se doporučuje, aby proběhlo nezbytné monitorování, pokud jde o studie proveditelnosti, konzultace a legislativní a jiné relevantní návrhy, počínaje vydáním zelené knihy, která bude definovat a určovat oblasti problematiky a prostřednictvím rozsáhlých veřejných konzultací umožní všem zainteresovaným stranám, aby se vyjádřily.

1.8 EHSV dále vyzývá Evropský parlament a Radu, aby se zabývaly hlavními problémy, které se toto stanovisko snaží řešit jménem občanské společnosti, a učinily je prioritou jejich příslušných politických programů.

2. Úvod

2.1 Úvěr nepochybně umožnil lidem v Evropě zlepšit jejich kvalitu života a zpřístupnil jim důležité zboží a služby, které by jinak byly mimo jejich dosah nebo by si je mohli dovolit až po značně dlouhé době, jako jsou např. jejich vlastní domovy či dopravní prostředky. Jestliže však podmínky, za nichž je úvěr poskytován, nejsou udržitelné, objeví-li se vážný problém související se zaměstnáním, překročí-li měsíční zátěž dluhu rozumnou část měsíčního příjmu, je-li mnoho půjček odebráno nebo neexistují úspory, které by pomohli lidem překonat období, kdy nemají žádný příjem, může úvěr vést k situacím předlužení.

2.2 Problém předluženosti a jeho sociálních důsledků v podstatě není nový. Jeho kořeny sahají až do klasického starověku, konkrétně k agrární krizi, kterou bylo sužováno Řecko v 6. stol. př.n.l., a k Solónovým reformám (594/593 př.n.l.), které spočívaly v tom, že nejprve byly odepsány dluhy drobných rolníků, kteří byli zotročeni a prodáni, a posléze osvobození a začlenění do aténské společnosti a produktivního života jako svobodní občané ⁽¹⁾.

2.3 Tento fenomén je však dnes bezpochyby stále rozšířenější a nabývá znepokojivých rozměrů. Lidé si jej stále více uvědomují jako sociální problém ve společnosti poznamenané ostrými rozdíly, kde rozpory stále rostou a solidarita je méně zřejmá.

2.4 Z tohoto úhlu pohledu se proto musíme zabývat také otázkou bankovního vyloučení, a musíme poukázat na opomíjení těch, kdo z různých důvodů nemají přístup k základním finančním službám ⁽²⁾.

2.5 Stanovisko se pokouší určit hlavní příčiny této situace, rozsah problému, často používané prostředky k nápravě a uvést důvody k tomu, aby bylo vypracováno řešení na úrovni Společenství.

3. Rozsah problému

3.1 Sociální vyloučení a bankovní vyloučení

3.1.1 Podle zprávy Eurobarometru z února 2007 ⁽³⁾ se okolo 25 % Evropanů domnívá, že riskují sklouznutí do chudoby, a 62 % Evropanů se domnívá, že je to něco, co se může stát komukoli v jakémkoli období života.

3.1.2 Údaje uvedené ve Společné zprávě Evropské komise o sociální ochraně a sociálním začlenění z roku 2007 ukazují, že v roce 2004 žilo pod hranicí chudoby 16 % občanů EU-15, přičemž za hranici chudoby se považuje 60 % průměrného příjmu každé země ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Jak uvádí Aristoteles ve svém pojednání o aténské ústavě (zejména v části 6, která zní: „jakmile stanul v čele státu, Solón osvobodil lid jednou pro vždy tím, že zakázal všechny půjčky na zabezpečení osoby dlužníka; kromě toho zavedl zákony, kterými zrušil všechny dluhy, veřejné i soukromé. Toto opatření se běžně nazývá **Seisachtheia, jelikož tímto způsobem zbavili břemena**“, a jehož „identita“ situací ovlivnila fascinující příspěvek Uda REIFNERA s názvem „Renting a slave – European Contract Law in the Credit Society“, který přednesl na konferenci o soukromém právu a různých kulturách Evropy na Helsinské univerzitě dne 27. srpna 2006. Upozorňujeme na to, že trest odnětí svobody pro dlužníky byl uplatňován ve většině evropských zemí až do XX. stol.

⁽²⁾ Na toto téma viz nedávný příspěvek Georgese GLOUKOVIEZOFFA s názvem „From Financial Exclusion to Overindebtedness: The Paradox of Difficulties for People on Low Incomes?“ v „New Frontiers in Banking Services“, Luisa ANFERLONI, Maria Debora BRAGA a Emanuele Maria CARLUCCIO, Springer.

⁽³⁾ Viz Special Eurobarometer 273, European Social Reality, 2007.

⁽⁴⁾ Návrh Společné zprávy o sociální ochraně a sociálním začlenění 2007, který Rada přijala dne 22.2.2007, (KOM(2007) 13 v konečném znění ze dne 19.1.2007).

3.1.3 Z kvalitativního hlediska chudoba odpovídá nedostatku či nepřiměřenosti materiálních zdrojů k uspokojení životně důležitých potřeb jedince; je to nejviditelnější aspekt sociálního vyloučení, který jedince vytlačuje na okraj společnosti, a vyvolává tak pocity odmítnutí a vyloučení.

3.1.4 Rozsah a forma sociálního vyloučení závisí v každé zemi na mnoha faktorech, jako je systém sociálního zabezpečení, způsob, jakým funguje trh práce, systém soudnictví a neformální sítě solidarity. Nejvíce náchylní k chudobě a sociálnímu vyloučení jsou přistěhovalci, etnické menšiny, senioři, děti, které nedosáhly věku 15 let, lidé s nízkými příjmy a nedostatečnou kvalifikací, zdravotně postižení a nezaměstnaní.

3.1.5 Ve většině evropských zemí spotřebitelské trendy naznačují relativní pokles výdajů za potraviny, nápoje, tabák, oděvy a boty a relativní nárůst výdajů za bydlení, dopravu a komunikaci, zdravotnické služby, kulturu a jiné zboží a služby jako zdravotní péče, cestovní ruch a hotelové a stravovací služby ⁽⁵⁾.

3.1.5.1 Nové rozložení výdajů za domácnost má tendenci se odrážet ve využívání úvěrů. Spotřebitelský úvěr v širším slova smyslu, zahrnující nákup jak spotřebitelského zboží, tak bydlení, dnes úzce souvisí s novými spotřebními vzorci a přesně kopíruje křivku jejich vývoje. Vyšší podíl výdajů za domácí pohodlí ⁽⁶⁾, dopravu a cestování proto často vyžaduje platbu úvěrem.

3.1.5.2 Dalším faktorem podporujícím nárůst spotřebitelských úvěrů je skutečnost, že a) spotřebitelský úvěr ztratil negativní konotaci chudoby a odpovědnosti za to, jakým způsobem vedou lidé život či řídí podnik, především v zemích, kde mají lidé většinou katolickou výchovu v porovnání s protestantskou výchovou, a b) spotřebitelský úvěr se stal zejména ve velkých městech poměrně běžnou záležitostí. Vtírává systematická reklama finančních institucí určená k získání nových klientů povzbuzuje více lidí, aby si sjednávali půjčky. Spotřebitelský úvěr navíc propůjčuje společenský status a usnadňuje maskování sociálního postavení, čímž umožňuje lidem přijmout životní styl, který je charakteristický pro třídu vyšší, než je jejich vlastní třída. Pro mnoho rodin představuje úvěr běžný způsob hospodaření s rozpočtem domácnosti (zejména využívání kreditních karet), kde jsou rizika známa; málo se však ví o těchto rizicích nebo účinných řešeních problému, a nebyl ani stanoven přesný rozsah těchto rizik.

⁽⁵⁾ Viz Eurostat – *Les nouveaux consommateurs* (The new consumers), Larrousse 1998.

⁽⁶⁾ Je však nebytné nepřehlédnout rozdíly v jejich charakteru, dokonce i v rámci základních práv.

3.1.6 Tyto určující sociální a kulturní faktory jsou podepřeny také ekonomickými a sociálními faktory, jako je prudký pokles úrokových sazeb za posledních deset let, což znamená, že lidé mají sklon méně spořit, a trvale nízká míra nezaměstnanosti spojená s hospodářským růstem (navzdory krizi z konce devadesátých let, která však nenabyla takových rozměrů jako předchozí krize). Kromě toho přišla deregulace, která byla od konce sedmdesátých a začátku osmdesátých let (7) zaměřena na celý úvěrový trh a která odstartovala rychlý rozvoj poskytovatelů úvěru, pokud jde o jejich rozsah a počet, včetně těch, kteří nebyli podrobeni monitorování a finančnímu dohledu, spolu s nárůstem konkurence mezi nimi, což vedlo k odosobnění vztahu mezi bankou a zákazníkem.

3.1.7 Všechny tyto faktory dohromady znamenají, že evropská společnost je stále více závislá na poskytování úvěrů k uspokojení základních lidských potřeb. Tuto skutečnost jasně ilustruje rostoucí míra zadluženosti v členských státech (8).

3.1.8 Je-li uzavřen na udržitelném základě, tj. nevyskytují-li se žádné větší pracovní problémy, podíl měsíční splátky dluhu jako části čistého měsíčního příjmu není nepřiměřený, počet uzavřených půjček není vysoký a existují úspory k pokrytí příležitostných období ztráty příjmu, může úvěr lidem pomoci zlepšit kvalitu jejich života a umožnit jim přístup k základnímu zboží a službám, které by si jinak nemohli dovolit, nebo by si je mohli dovolit po dlouhé době, např. bydlení nebo soukromá auta.

3.1.9 Každý, kdo podepíše úvěrovou smlouvu, však nese riziko, že v soukromém nebo rodinném životě přestane něco fungovat, a v důsledku toho nebudou splněny v určitém okamžiku finanční závazky. Takto se z běžné, kontrolované zadluženosti může z různých důvodů stát nekontrolovatelná předluženost.

3.2 Pojem a míra předluženosti

3.2.1 Předluženost odkazuje na situace, kdy dlužník není dlouhodobě schopen splácet všechny své závazky, nebo kdy existuje vážné nebezpečí, že by k tomu mohlo dojít, až budou závazky splatné (9). Přesný obsah tohoto pojmu se však stát od

státu v EU značně liší, a jeho definice na evropské úrovni musí být teprve vytvořena (10). Nedávná iniciativa Evropské komise zadat studii tohoto problému je proto vítána (11).

3.2.2 Nejenže je tento pojem sám o sobě dvojznačný a jeho definice nejasná, existuje také několik různých způsobů, kterými lze předluženost měřit. Ve studii zadané Evropskou komisí (12) tudíž existovaly tři různé vzorce či modely navrhované pro měření předluženosti: správní model (13), subjektivní model (14) a objektivní model (15).

3.2.3 Jeden z hlavních problémů při hodnocení úrovně předluženosti v Evropě se vztahuje k neexistenci spolehlivých statistik a skutečnosti, že je nemožné provést srovnání existujících údajů kvůli odlišně uplatňovaným metodám, pojmům a časovým

(10) Pojem předluženosti, který tvoří základ velmi odlišných legislativních návrhů, se odvozuje především od právních norem, které stanovují podmínky pro přístup k soudnímu nebo mimosoudnímu řízení restrukturalizace dluhů. Francouzský zákon například umožňuje přístup dlužníkům jednajícím v dobré víře, kteří nejsou evidentně schopni uspokojit celý svůj nesplacený závazek nebo závazek, který bude splatný (čl. L. 331-2 do *Spotřebitelského zákoníku*). Podobně finský zákon (1993) považuje dlužníky za předlužené nebo neschopné splácet, když nejsou schopni platit své dluhy, které mají být splaceny, jestliže je to stálá situace, a nikoli pouze náhodná či dočasná situace. Jiné země však omezují svou definici na řadu procesních a osobních požadavků pro přístup k plánům řešícím předlužení, aniž by se vystavovaly riziku vytváření definice předluženosti. To je případ belgického práva (zákon z 5. července 1998, ve znění zákona z 19. dubna 2002) a severoamerického práva (*Federální zákon o úpadku*, novelizovaný v roce 2005).

(11) „Common operational European definition of over-indebtedness (Contract n.š VC/2006/0308, of 19.12.2006)“, studie financovaná Evropskou komisí, GR pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti, a provedená Evropským střediskem pro sledování úspor.

(12) „Study of the Problem of Consumer Indebtedness: Statistical Aspects“ (contract n.š B5-1000/00/000197), studie vypracovaná OCR Macro pro GR pro zdraví a ochranu spotřebitele.

(13) *Správní model*: míra předluženosti je dána úřední statistikou, která vychází z formálních postupů řešení těchto případů. Tato možnost opomíjí část toho, k čemu ve skutečnosti dochází, protože ne všichni dlužníci, kteří mají potíže, využívají oficiálních právních postupů. Kromě toho rozmanitost zavedených právních řešení v zemích Evropy znemožňuje vypracovat jejich přesné srovnání.

(14) *Subjektivní model* je založený na vnímání platební schopnosti jednotlivců a rodin. Rodiny považují samy sebe za předlužené, jestliže tvrdí, že mají velké potíže s placením svých dluhů nebo toho již nejsou schopny. Kvůli obtížnosti srovnání údajů je také obtížné uvést kritérium tohoto modelu do praxe. Rostoucí počet lidí poukazuje na skutečnost, že při hodnocení finanční udržitelnosti a rozhodování o tom, zda využít či nevyužít úvěru při placení, bývá úsudek lidí často zastíněn přílišným optimismem, podceňováním rizika a nadsazenou slevou.

(15) *Objektivní model*, který využívá ekonomické a finanční situace domácností jako míry neschopnosti splácet, tj. vztah mezi celkovým dluhem a čistým platem nebo vztah mezi celkovým dluhem a čistým platem a majetkem dohromady. Tento vzorec obvykle využívají finanční instituce a také některé vnitrostátní právní systémy. Ani tento model není bez problémů, které se týkají informací o tom, do jaké míry by chování, čestnost a dobrá víra dlužníka mohly ovlivnit přístup k systému pro vyrovnání a odepsání dluhů, což je kritériem, které umožňuje provést srovnání a které může poskytnout základ pro vypracování společného právního pojmu předlužení.

(7) To se vyskytuje pouze u nových přístupujících zemích v devadesátých letech.

(8) Srov. údaje uvedené ve věstníku Francouzské národní banky č. 144, prosinec 2005.
URL: http://www.banque-france.fr/fr/publications/telechar/bulletin/etu144_1.pdf.

(9) Ukázková definice Udo REIFNERA uvádí, že „předluženost znamená objektivní neschopnost splácet; přesněji řečeno, příslušný příjem po odečtu životních nákladů již nedostačuje k placení splatných závazků“ (v „Consumer Lending and Over Indebtedness among German Households“).

obdobím Je to jedna z oblastí, které by Komise měla věnovat větší pozornost, vypracovat nezbytné studie s cílem získat spolehlivé a porovnatelné údaje a zpracovat je.

4. Hlavní příčiny předluženosti

4.1 Četné sociologické studie provedené v různých členských státech určily níže uvedené příčiny předluženosti:

- a) nezaměstnanost a zhoršující se pracovní podmínky;
- b) změny ve struktuře domácností v důsledku např. rozvodu, úmrtí manžela či manželky, neplánovaného dítěte, neočekávané podpory pro seniory nebo invalidy, nemoci nebo úrazu;
- c) neúspěšný pokus zahájit činnost jako osoba samostatně výdělečně činná, krach malé rodinné firmy, kde se ručí vlastním majetkem;
- d) reklamní a marketingové kampaně, které nutí lidi ke spotřebě, nabízejí lehce dostupný úvěr a pobízejí lidi k hazardování, hře na trzích s cennými papíry a zvyšování jejich statusu;
- e) vyšší úrokové sazby, jejich negativní dopad lze pocítit především při dlouhodobých půjčkách, jako jsou hypotéky;
- f) špatné hospodaření s rozpočtem domácnosti;
- g) záměrné zamlčování informací zákazníky, jež by umožnily finančním institucím ověřit jejich platební schopnost;
- h) nadměrné používání kreditních karet, revolvingových úvěrů a různých druhů osobních úvěrů poskytovaných finančními společnostmi s vysokými úrokovými sazbami;
- i) úvěr získaný na neformálním trhu, především u lidí s nízkými příjmy, s lichvářskými úrokovými sazbami;
- j) úvěr použitý na splácení jiných půjček, čímž se vytváří efekt sněhové koule;
- k) okolnost, že lidé s postižením žijící v sociální izolaci a lidé s omezenými kognitivními schopnostmi se mohou lehce stát oběťmi agresivních úvěrových institucí;
- l) neochota určitých finančních institucí znovu projednat splácení dluhu s méně majetnými spotřebiteli, kteří mají finanční potíže.

Sociologická analýza fenoménu tedy naznačuje, že převažují pasivní příčiny, i když bychom měli zdůraznit, že v některých zemích je kořenem problému také špatné finanční hospodaření⁽¹⁶⁾. Z toho vyplývá, že fyzické osoby se setkávají s problémy při opatrném a udržitelném hospodaření se svými rozpočty⁽¹⁷⁾.

4.2 Finanční vyloučení se běžně projevuje problémy v přístupu či odepřením přístupu na trh se základními finančními službami, konkrétně se jedná o otevření běžného účtu, využívání prostředků elektronických plateb, schopností provádět bankovní převody a sjednávání úvěrového pojištění.

4.3 Finanční vyloučení se dále týká omezení přístupu k levným půjčkám umožňujícím nákup základního zboží a služeb pro domácnost (dům, domácí přístroje, doprava a vzdělání), zahájení činnosti jako samostatně výdělečná osoba nebo vedení malého vlastního nebo rodinného podniku.

4.4 V dnešní době je přístup k bankovnímu účtu, k některým formám úvěru a elektronickým převodům z účtu na účet základní podmínkou pro přístup ke klíčovému zboží a službám. Zaměstnání, malý podnik, dům k bydlení, jeho vybavení, doprava, informace, dokonce i jídlo, oblečení a volný čas, vše vyžaduje přístup k úvěrům a bankám, ty proto přebírají zvláštní společenskou odpovědnost za poskytování něčeho, co se téměř podobá veřejné službě.

4.5 Právě tady, mezi rostoucí a stále chudší střední třídou a těmi, kdo jsou definitivně vyloučeni, tj. bezdomovci, žebráci a lidmi závislími na dobročinnosti, je hranice nejasná. Přesně na tomto prahu chudoby má prevence proti předluženosti význam, spolu se způsoby, jak ji řešit a jak napomoci lidem, aby se s tímto problémem vypořádali, chránit lidi, kteří sociálně a ekonomicky přežívají anebo se zotavují, aby se nedostali do nenapravitelného cyklu chudoby a sociálního vyloučení.

5. Prevence předluženosti a způsoby jejího řešení

5.1 Prevence

V národních systémech je tendence klást důraz na opatření k prevenci proti předluženosti. Tato opatření jsou:

⁽¹⁶⁾ Údaje Francouzské národní banky za rok 2004 odhadují, že 73 % případů předlužení, které byly předloženy komisi pro předluženost, mají původ v pasivních příčinách.

⁽¹⁷⁾ O faktorech ovlivňujících předlužení viz informační zpráva EHSV ze dne 26.6.2000 o předlužení domácností, která toto téma důkladně prozkoumala.

- a) **úplnější a široce dostupné informace** o finančních službách obecně, jejich nákladech a způsobech, jakými fungují.
- b) **finanční výchova**, která je od nejnižších ročníků začleněna do školních osnov a do dalších oblastí vzdělávání a školení, jako je *proces celoživotního učení* odrážející potřeby a dovednosti jednotlivců, kterým se snaží pomoci, a která může být různá ve všech obdobích života a může být v souladu s kulturou, hodnotovým systémem, sociodemografickými a ekonomickými charakteristikami, spotřebitelskými standardy a zadlužením příslušných osob. Je třeba zdůraznit skutečnost, že v některých členských státech mají sdělovací prostředky, a zejména televize, jako zprostředkovatel veřejných služeb ve spolupráci se spotřebitelskými sdruženími a finančními institucemi, vysílací programy, které zvyšují informovanost, pokud jde o otázku úvěru a zadluženosti, často v hlavním vysílacím čase. Kromě toho by měly být využívány struktury vzdělávání dospělých, které v některých zemích poskytují centra rodinného vzdělávání.
- c) **vytváření a rozšiřování sítí finančního poradenství**, které pomáhají lidem vyrovnaně hospodařit s jejich rozpočtem, vybrat nejlepší možnosti pro financování jejich nákupů, s cílem zabezpečit, aby informace nebyly zkreslovány ve prospěch finančních institucí, a sestavit udržitelný splátkový kalendář prostřednictvím modelování před poskytnutím úvěru.
- d) **podněty ke spoření** (jako jsou daňové úlevy a sociální a vzdělávací podněty), které by mohlo být první linií obrany rodiny, která se ocitne ve finančních nesnázích. Takové podněty by také mohly fungovat jako protiva reklamy na neomezené nabídky úvěru.
- e) **používání systémů úvěrového bodování**, ať už jsou to vlastní systémy úvěrových institucí nebo systémy poskytované specializovanými společnostmi, aby bylo možné posoudit úvěrové riziko klienta. Hodnocení celé řady proměnných a stanovení objektivních hranic dluhu jednotlivce a rodiny umožní věřiteli odhadnout riziko nesolventnosti ⁽¹⁸⁾.
- f) **zaručení řádných důchodů**, které budou začleněny do efektivních systémů sociálního zabezpečení, předčasných důchodů a jiných sociálních dávek pro ty, kteří jsou vyloučeni z trhu práce, jako základní podmínka pro zajištění

toho, aby lidé, kteří nejsou schopni dosáhnout na soukromé **penzijní fondy**, nebyli vyloučeni ze společnosti ⁽¹⁹⁾.

- g) **přístup k základnímu pojištění** pro zajištění úvěru jako prostředku ochrany proti finančnímu riziku ⁽²⁰⁾.
- h) **sociální úvěry, mikroúvěry a dostupné úvěry**

V členských státech se vedle ostatních programů nyní začínají zavádět programy jako např. mikroúvěry, kampaňky, spořitelny, německé a holandské sociální fondy, poštovní banky a sociální úvěry: jsou to příklady, na něž bychom měli pamatovat v souvislosti s lidmi, kteří riskují, že budou vyloučeni, a kteří hledají dostupný úvěr. Mikroúvěr například pomáhá financovat malé firmy a samostatně výdělečnou činnost, což některým nezaměstnaným umožňuje, aby se vrátili na pracovní trh a k výdělečné činnosti. Doporučuje se, aby finanční instituce poskytující zvláštní asistenci (v managementu, účetnictví, řízení podniků atd.) pomáhaly příjemcům mikroúvěru řídit jejich činnost, což je praxe osvědčená již v mnoha případech ⁽²¹⁾.

- i) **odpovědné poskytování úvěrů**, což vyžaduje, aby úvěrové instituce věnovaly větší pozornost potřebám a situaci jednotlivých dlužníků a aby našly nástroj, který nejvíce vyhovuje situaci dané osoby, nebo aby odmítly poskytnout úvěr, existuje-li bezprostřední nebezpečí předlužení ⁽²²⁾.

⁽¹⁹⁾ Dále je nutné zabránit finančním praktikám, které se pokoušejí zneužít důchodů nezávislejších členů společnosti tak, že používají důchody jako záruky pro půjčky, které jsou nepřiměřeně vysoké v poměru k prostředkům na jejich splácení. V Brazílii například vznikl v roce 2004 druh úvěru zaměřený na seniory s názvem „crédito consignado“ [půjčka poskytovaná na základě příjmu]. Tento zvláštní druh úvěru je počítán z důchodů jako základu až do maximální výše 30 % z celkové částky důchodu. Skutečnost, že nabízené úrokové sazby jsou nižší než úrokové sazby na trhu, poskytuje důchodcům přístup k úvěrům, přesto se zdá, že lidem s nejnižšími důchody to způsobuje finanční potíže, že nemohou splácet ostatní splátky a připravuje je to o dostatečné zdroje k uspokojování jejich základních potřeb.

⁽²⁰⁾ Pojištění hraje ve vztahu k sociálnímu vyloučení ambivalentní roli. Povinné životní pojištění může z úvěrového trhu vyloučit lidi se zdravotními problémy, ale životní pojistka může také zabránit tomu, aby člověk, který neočekávaně onemocní, přišel o majetek, a tím upadl do chudoby nebo vyloučení.

⁽²¹⁾ Ve Francii a Belgii využívají některé bankovní sítě, ve spolupráci se sociálními organizacemi, jako zkušební program spotřebitelský mikroúvěr (známý jako sociální mikroúvěr). K dnešnímu dni byl tento experiment poměrně úspěšný, ale je příliš brzy dospět ke konečnému hodnocení. V případě Belgie je třeba zdůraznit zkušenosti Credal, belgické sociálně úvěrové společnosti, vytvořené v rámci partnerství veřejného a soukromého sektoru mezi valonskou regionální vládou a několika finančními institucemi.

⁽²²⁾ Viz např. „Protocollo sullo sviluppo sostenibile e compatibile del system bancario“ podepsaný dne 16. června 2004 v Římě mezi „Associazione Bancaria Italiana“ and the „Federazione Autonomia Lavoratori del Credito e del Risparmio Italiani (Falcri)“, the „Federazione Italiana Bancari e Assicurativi (Fiba-Cisl)“, the „Federazione Italiana Sindacale Lavoratori Assicurazioni e Credito (Fisac-Cgil)“, the „Uil Credito, Esattorie e Assicurazioni (Uil C.A.)“.

⁽¹⁸⁾ I když je to důležitý nástroj pro řízení rizika finančních institucí, je třeba, aby byl obsah bodových systémů transparentnější a aby byly tyto systémy kombinovány se subjektivními prostředky analýzy, s cílem provést přesné a reálné hodnocení schopnosti dlužníka splácet, čímž by rozhodnutí nevycházela pouze z automatizovaných modelů. Je také třeba, aby kompetentní státní orgány monitorovaly proměnné matematického modelu. Měli bychom také zvážit, zda je možné poskytnout dlužníkům přístup k jejich úvěrovým zprávám, jak je tomu v USA a Spojeném království, aby fyzické osoby věděly, jak se zlepšuje jejich úvěrové hodnocení.

j) evidence předchozích úvěrů

Využívání databází obsahujících celou finanční historii zákazníků (evidence pozitivních předchozích úvěrů), nebo pouze problémy se splácením (evidence negativních předchozích úvěrů), pomůže úvěrovým institucím zhodnotit výši zadlužení zákazníka a poskytnout spolehlivější základ pro poskytnutí půjčky, a to navzdory zjištěným rizikům, zejména v případě evidence pozitivních předchozích úvěrů, která mají kvůli ochraně osobních údajů a skutečnosti, že jsou neefektivní v situacích pasivní zadluženosti, jelikož je nemožné předvídat, co může tato situace v budoucnosti způsobit, a jelikož neberou v úvahu jiné, nefinanční dluhy (například dluhy související se základními službami a placením daní).

k) **autoregulace a koregulace**, která vyžaduje, aby finanční instituce vypracovaly **kodexy chování**, především ve spolupráci s organizacemi na ochranu spotřebitelů, může pomoci zabránit některým podezřelým praktikám a vybudovat větší sociální povědomí ze strany úvěrových institucí. Tento druh opatření je také užitečný pro lepší sledování činnosti agentur vymáhajících dluhy, pomáhá usměrňovat způsob, jakým se nakládá s dlužníky, jako doplněk přísného a efektivně prováděného legislativního rámce.

l) předcházení podezřelým úvěrovým praktikám

Některé vnitrostátní orgány, organizace na ochranu spotřebitelů a další nevládní organizace a úvěrové instituce samy schválily pravidla a postupy pro zamezení používání řady bezohledných a lichvářských praktik, které ohrožují nejvíce znevýhodněné členy společnosti. Tyto praktiky zahrnují například extrémně vysoké úrokové sazby z úvěrů poskytovaných po telefonu nebo mobilním telefonem, úvěrové smlouvy vázané na kupní smlouvy s konkrétním předmětem koupě nebo prodeje nebo úvěrové smlouvy vázané na smlouvy o poskytování služeb, čehož si zákazník není vědom, poskytování úvěru za účelem získání akcií na burze cenných papírů, což se někdy týká akcií vydaných stejnou bankou, drakonická sankční ustanovení, kreditní karty a kreditní karty obchodů poskytující jednoduchý přístup k úvěru, požadavek na ručení nemovitostí za současného ručení osobním majetkem (majetková záruka) u spotřebitelských úvěrových smluv s nízkou hodnotou, nepřesné nebo ne zcela úplné informace a reklamu zaměřenou na mládež. Kromě příznivých aspektů odpovědného poskytování úvěrů pomáhají opatření této povahy omezit narušování hospodářské soutěže na trhu a podporovat sociální odpovědnost úvěrových institucí.

m) sledování reklam nabízejících úvěrů

Ačkoliv je reklama legitimní strategií na propagaci finančních produktů, způsoby, jakými jsou tyto produkty propagovány, si žádají pečlivé sledování státními orgány. Obsah, prostředky a techniky reklamy by měly být předmětem striktní a harmonizované disciplíny, jež neumožní, aby

spotřebitelé nabyli dojmu, že úvěr je bezrizikový, snadno přístupný a bez nákladů. V tomto ohledu je třeba podporovat programy autoregulace a koregulace a dobré podnikatelské praktiky. Tyto iniciativy musí lidem, kteří si berou úvěr, zajistit úplnou jasnost úvěrových podmínek a poskytovateli úvěru uložit zodpovědnost za ty osoby, které nejsou z důvodu psychických poškození schopny dohlédnout důsledky dohody o dluhu.

5.2 Jednání s dlužníky a vymáhání pohledávek

Dva nejběžnější modely jednání s insolventními dlužníky a vymáhání pohledávek jsou:

5.2.1 **Model nového začátku**, který má svůj původ v Severní Americe a který převzaly některé evropské země, vychází ze zásady okamžité likvidace majetku dlužníka, který lze z právního hlediska zlikvidovat, a odepsání nesplacených dluhů, s výjimkou těch, které nelze z právního hlediska odepsat. Model je založen na koncepci omezené odpovědnosti dlužníka, na sdílení rizika s věřiteli, na potřebě začlenit dlužníka co nejdříve do ekonomické činnosti a spotřeby, a nikoli na stigmatizaci insolventního jedince ⁽²³⁾.

5.2.2 **Model převýchovy**, systém používaný v některých evropských zemích, vychází z myšlenky, že dlužník selhal a mělo by se mu pomoci, ale neměl by být jednoduše zproštěn povinnosti plnit své závazky (*pacta sunt servanda*). Tento model, založený na pojmu „zavinění“ insolventního jedince bez ohledu na to, zda bylo jeho selhání důsledkem nedostatečné prozíravosti nebo čisté nedbalosti, se zaměřuje na projednání dluhů s věřiteli, s cílem dosáhnout obecné dohody o splátkovém režimu. Na režimu se lze dohodnout soudně nebo mimosoudně; důležitá je role poradenských služeb pro dlužníky a mediační služby ⁽²⁴⁾.

⁽²³⁾ Pro podrobný a analytický popis tohoto modelu viz práce Karen Grossové, která je dobře známá v Evropě, zejména „*Failure and Forgiveness. Rebalancing the bankruptcy system*“, New Haven, Yale University Press (1997).

⁽²⁴⁾ Některé právní systémy, např. ve Francii a Belgii, reformovaly své zákony týkající se řešení předluženosti fyzických osob tak, aby začlenily alternativní řešení založená na likvidaci majetku. Ve většině případů, kde splátkový režim není řešením, je možná likvidace spolu s odpuštěním dluhu. Nicméně, s výjimkou práva USA, odpuštění dluhu nikdy není okamžité. Dlužník musí projít zkušební dobou, během které si musí vyčlenit část svého příjmu na uhrazení nezaplaceného dluhu. Pouze tehdy a pouze za předpokladu, že se dlužník choval čestně a prokázal dobrou vůli, může být jeho dluh odepsán. Výjimčně, ve Francii, může být dluh odepsán, jakmile je zahájeno soudní řízení, pokud se soudce domnívá, že není šance, aby se situace jednotlivce zlepšila, i když tento postup s v dnešní době příliš často nevyužívá.

6. Proč potřebujeme přístup na úrovni Společenství

6.1 Situace

6.1.1 Není to poprvé, kdy se problémem předlužení zabýváme na úrovni Společenství nebo z hlediska Společenství, v rámci institucí EU. Rada poprvé zařadila studium problému předlužení mezi priority dne 13. července 1992 ve svém usnesení o budoucích prioritách vývoje politiky na ochranu spotřebitele. Od té doby ovšem otázka řešení tohoto problému na úrovni Společenství upadla v zapomnění, ačkoli tento fenomén zřetelně získal na vážnosti v různých členských státech, což mělo v mnoha z nich za následek přijetí zvláštních právních předpisů a správních opatření za účelem jeho řešení.

V květnu 1999 se EHSV rozhodl znovu otevřít diskusi na toto téma, přičemž nejprve vypracoval informační zprávu s názvem „Předlužení domácností“, po níž v roce 2002 následovalo stanovisko z vlastní iniciativy na stejné téma, na jehož připomínky a závěry odkazujeme čtenáře ⁽²⁵⁾.

6.1.2 Během vypracování těchto dokumentů se Rada pro spotřebitelské záležitosti, konaná dne 13. dubna 2000 v Lucemburku, nově podívala na tento problém a upozornila Komisi a členské státy na potřebu harmonizace v této oblasti na úrovni Společenství. Poté Rada přijala usnesení o spotřebitelských úvěrech a zadluženosti ⁽²⁶⁾, v němž vzhledem k rychlému nárůstu tohoto fenoménu žádala Komisi, aby podnikla kroky k vyplnění informačních mezer o skutečném rozsahu předlužení v Evropě a pečlivě prozkoumala možnosti harmonizace opatření určených pro prevenci předluženosti a jejího řešení ⁽²⁷⁾.

6.1.3 Měli bychom zdůraznit, že Komise do dnešního dne nesplnila mandát Rady, jelikož předložila pouze svůj původní návrh na revizi směrnice o spotřebitelských úvěrech (2002) ⁽²⁸⁾, která se jen příležitostně zmiňuje o otázce odpovědného poskytování úvěrů ⁽²⁹⁾. Tyto odkazy se však z konečného znění návrhu směrnice vytratil (2005) ⁽³⁰⁾, zřejmě se souhlasem německého předsednictví ⁽³¹⁾. Tato situace svědčí o tom, že v oblasti spotřebitelského úvěru Komise usiluje o přijetí jakýchkoli nových opatření k prevenci situací předlužení, či k jejich řešení ⁽³²⁾.

⁽²⁵⁾ Zpravodajem obou těchto dokumentů byl bývalý člen Výboru Manuel Ataide Ferreira.

⁽²⁶⁾ Usnesení z 26. listopadu 2001, Úř. věst. C 364, 20.12.2001.

⁽²⁷⁾ Zápis z jednání Rady pro spotřebitelské záležitosti ze dne 26. listopadu 2001 uvádí, že ministři se kromě jiných připomínek a doporučení domnívají, že „rozdíly týkající se preventivního, sociálního, právního a ekonomického řešení předluženosti v členských státech by mohly tudíž způsobit značné nesrovnalosti jak mezi evropskými spotřebiteli, tak mezi poskytovateli úvěrů“, a tudíž že (...) „bychom měli na úrovni Společenství zvážit doplnění opatření na podporu rozvoje přeshraničních úvěrů opatřeními, která mají zabránit předlužení v rámci jednoho úvěrového cyklu“.

⁽²⁸⁾ KOM(2002) 443 v konečném znění, 11.9.2002.

⁽²⁹⁾ Používá vysoce diskutabilní pojmy, jak se uvádí ve stanovisku EHSV k tomuto návrhu (CES 918/2003, 17. července 2003), zpravodaj: pan Pegado LIZ. Viz také: „La presencia del sobreindeudamiento en la propuesta de directiva sobre el crédito e los consumidores“ [„Overindebtedness in the proposed directive on credit and consumers“], Manuel Angel, Lopes Sanchez, „Liber Amicorum Jean Calais Auloy“, s. 62.

⁽³⁰⁾ KOM(2005) 483 v konečném znění, 23.11.2005.

⁽³¹⁾ Bylo by však vhodné upozornit na některé iniciativy k veřejné diskusi o této otázce předložené různými institucemi Společenství, včetně Komise. Ty zahrnují: veřejné slyšení, které se konalo ve Stockholmu s podporou švédského předsednictví dne 18. června 2000; významnou konferenci, která se konala dne 2. července 2001 ve spolupráci s *Consiglio Nazionale dei Consumatori e degli Utenti* [italská Národní Rada pro spotřebitele a uživatele] (CNCU) na téma „*Competition rules in the EU and banking systems in conflict*“, na níž ředitel Odboru finančních služeb, GR pro zdraví a ochranu spotřebitele, představil přístupy přijaté v návrhu na novou směrnici o spotřebitelském úvěru a objasnil problémy předlužení na úrovni Společenství; dne 4. července 2001 se GR pro zdraví a ochranu spotřebitele chopilo iniciativy a uspořádalo v Bruselu slyšení vládních expertů, aby projednali směrnici o spotřebitelském úvěru, na němž byly zdůrazněny různé aspekty, jak předcházet předlužení; během belgického předsednictví se konal významný seminář v Charleroi ve dnech 13. a 14. listopadu 2001 na téma „*Consumer credit and Community harmonisation*“, na němž belgický ministr pro hospodářství a vědecký výzkum upozornil hlavně na sociální a ekonomické aspekty problému a zdůraznil souvislost mezi rozvojem finančních služeb a přeshraničním obchodem na vnitřním trhu. Na semináři vystoupil také expert Evropské komise a představil hlavní směry revize směrnice o spotřebitelském úvěru, v níž se určité obavy ohledně informovanosti spotřebitelů vztahují k prevenci předlužení; „*Conferencia on consumer over-indebtedness: protection mechanisms in Europe*“, podporovaná PSOE [španělskou Stranou socialistických pracovníků] a socialistickou skupinou v EP v Madridu dne 29. listopadu 2002.

⁽³²⁾ V jiných textech, jako je návrh Komise na SEPA (*Jednotný evropský platební prostor*), se překvapivě objevuje celá řada obav týkajících se prevence předlužení.

6.1.4 Zdá se však, že nedávné zmínky v dokumentech Komise, i když ojedinělé, a dokonce i v prohlášeních předsedy Komise ukazují možný posun k větší pozornosti věnované tomuto fenoménu ⁽³³⁾.

6.1.5 Měli bychom, vzhledem k jeho významu, zejména zmínit usnesení Rady Evropy, které přijali evropští ministři spravedlnosti dne 8. dubna 2005, o „hledání právních řešení problémů zadlužení v úvěrové společnosti“ ⁽³⁴⁾, v němž byla vyjádřena obava ohledně „snadného přístupu k úvěru, což může v některých případech vyústit v předlužení domácností, a způsobit tak sociální vyloučení jednotlivců a jejich rodin“, a jež jasně otevírá cestu k přípravě „vhodného nástroje, jenž definuje legislativní a správní opatření a navrhne praktické prostředky k nápravě“ ⁽³⁵⁾.

6.1.6 Kromě toho se zdá se, že obnovené povědomí o tomto problému podnítily nedávné akademické studie ⁽³⁶⁾ a další studie zvláště vyžádané Komisí ⁽³⁷⁾, které se staly tématem nedávných veřejných komentářů některých hlav států a ministrů z některých členských států ⁽³⁸⁾.

6.2 Možnosti, potřeba a příležitost pro opatření na úrovni Společenství

6.2.1 EHSV již dlouho podporuje a nyní opět potvrzuje, že opatření v této oblasti na úrovni Společenství je nejen možné a vhodné, ale v současné době je i nutné, a to dokonce velmi naléhavé.

6.2.2 EHSV si uvědomuje, že v souladu s podmínkami Smlouvy a dokud nebude přijata ústava ⁽³⁹⁾, nespádají čistě sociální aspekty předlužení jako příčina sociálního vyloučení do zvláštních kompetencí EU.

6.2.2.1 Různá ustanovení Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o založení Evropského společenství však stanoví jak sdílené pravomoci, tak akce a opatření, která navazují a podporují politiky členských států v této oblasti ⁽⁴⁰⁾, což musí Komise zabezpečit a dále rozvíjet.

6.2.2.2 Měli bychom dodat, že některé oblasti akcí na úrovni Společenství dnes spadají do třetího pilíře, který zahrnuje spolupráci v soudních věcech ⁽⁴¹⁾.

⁽³³⁾ Viz především průzkum Eurobarometeru v druhé polovině 2006, sdělení s názvem „Agenda občanů“, které Rada přijala v červenci 2006, a sdělení Komise o Společné zprávě o sociální ochraně a sociálním začlenění 2007 (KOM(2007) 13 v konečném znění z 19. ledna 2007).

⁽³⁴⁾ Usnesení bylo přijato na 26. konferenci evropských ministrů spravedlnosti Rady Evropy konané v Helsinkách ve dnech 7. a 8. dubna 2005.

⁽³⁵⁾ Představuje pokračování velice dobré zprávy s názvem „Report on Legal Solutions to Debt Problems in Credit Societies“, kterou vypracoval Úřad evropského výboru pro právní spolupráci Rady Evropy dne 11. října 2005 (CDCJ-BU(2005) 11 rev.).

⁽³⁶⁾ Zdá se, že se akademický svět obzvláště zajímá o problematiku spotřebitelských úvěrů a předlužení, jak ukázala Law and Society Association na nedávném setkání vědců, které se konalo ve dnech 25.–28. července 2007 v Berlíně, a kterého se účastnili výzkumní pracovníci z Evropy, Ameriky (Severní i Jižní), Asie a Austrálie, jenž v průběhu tohoto 8. setkání projednali různé aspekty týkající se těchto otázek.

⁽³⁷⁾ Viz „Consumer Over indebtedness and Consumer Law in the European Union“, Udo Reifner, Johanna Kiesiläinen, Nick Huls a Helga Springenner (Contract No. B5-1000/02/000353, pro GR pro zdraví a ochranu spotřebitele, září 2003); „Study of the problem of Consumer Indebtedness: Statistical Aspects“, ORC Macro (Contract No. B5-1000/00/000197, pro GR pro zdraví a ochranu spotřebitele, 2001); „Credit Consumption and Debt Accumulation among Low Income Consumers: Key consequences and Intervention Strategie“ Deirdre O’Loughlin (listopad 2006); „Exclusion and its links to finance: banking exclusion of individuals“, zpráva vypracovaná Centre Walras, Georges Gloukoviezoff; „EC Consumer Law Compendium: Comparative Analysis“, 2006, (contract No. 17.020100/04/389299), analýza, kterou vypracoval pro Evropskou komisi Hans Schulte-Nölke z Bielefeldské univerzity; „Financial education & better access to adequate financial services“, vypracovaná ASB Schuldnerberatungen (Rakousko) ve spolupráci s GP-Forschungsgruppe: Institut für Grundlagen-und Programmforschung (Německo), Association for the Promotion of Financial Education SKEF (Polsko) a L’Observatoire du Crédit et de l’Endettement (Belgie) – projekt spolufinancovalo GR pro zaměstnanost a sociální věci (září 2005 – září 2007).

⁽³⁸⁾ Viz například nedávný projev Tonyho Blaira, Stephena Timmse a Ruth Kellyové v září 2006.

⁽³⁹⁾ Článek I odst. 3 návrhu ústavní smlouvy stanovuje, že jedním z cílů Unie bude „bojovat proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci a podporovat sociální spravedlnost a ochranu (...)“.

⁽⁴⁰⁾ Měli bychom zdůraznit zejména ustanovení uvedená v člancích 2 a 34 Smlouvy o EU a v člancích 2, 3, 136, 137 a 153 Římské smlouvy, ve znění Amsterdamské smlouvy. Dále bychom se měli zaměřit na integrovanou metodu otevřené koordinace (OMC), která byla zavedena v roce 2006 s cílem posílit schopnost EU podporovat úsilí členských států při zajišťování větší sociální soudržnosti v Evropě.

⁽⁴¹⁾ Viz články 65 a 67 Smlouvy a již rozšířená úloha opatření přijatých k vymezení Evropské právní oblasti.

6.2.2.3 A konečně, je to samotné dokončení vnitřního trhu, nyní zcela jasně nasměřované k veřejnosti a spotřebitelům⁽⁴²⁾, jež vyžaduje a zaručuje harmonizaci určitých aspektů souvisejících s předlužením, jeho sociálními následky a prevencí a řízením na úrovni Společenství, jako prostředku předcházení narušování hospodářské soutěže a překážkám hladkého fungování trhu.

6.3 Hlavní oblasti činnosti na úrovni Společenství

6.3.1 Jednotný pojem předluženosti

6.3.1.1 Kroky k dosažení harmonizace by měly primárně zahrnovat definici pojmu a kvalitativní a kvantitativní parametry tohoto fenoménu, aby bylo možné zajistit plnou informovanost a řádné dodržování základních sociálních poměrů za stejných podmínek všude v Evropě – ideálně na celém světě – vycházející ze shromažďování a zpracování statisticky srovnatelných údajů, které by mohly pomoci stanovit ekonomický rámec pro svou kvantifikaci.

6.3.1.2 Na základě této konceptuální a metodologické definice by měla Komise sponzorovat studii, která bude pokrývat celou oblast Společenství a přispívat k hodnocení hospodářských a sociálních aspektů předlužení⁽⁴³⁾.

6.3.2 Prevence a kontrola

6.3.2.1 Komise by měla také vypracovat nezávislou a harmonizovanou legislativu pro opatření, jejichž cílem je prevence a kontrola dopadu tohoto fenoménu.

Měly by existovat právní předpisy týkající se zejména:

- a) úplných předmluvních a smluvních informací a poprodejní kontroly;

⁽⁴²⁾ Jak jasně ukázala výborná průběžná zpráva určená zasedání Evropské rady konanému na jaře 2007 ve sdělení Komise s názvem „Jednotný trh pro občany“ (KOM(2007) 60 v konečném znění, 21.2.2007) a různé projevy a rozhovory poskytnuté samotným předsedou Komise v poslední době.

⁽⁴³⁾ Údaje o situaci v Evropě jsou poněkud zastaralé a odkazují na studii zveřejněnou v roce 2001 OCR Macro, jak bylo uvedeno výše. Některé členské státy však uznávají, že v posledních letech počet rodin negativně ovlivněných předlužením výrazně vzrostl. Údaje o situaci v Německu označují, že v roce 1989 mělo pouze 3,5 % rodin vážné finanční potíže, zatímco v roce 2005 bylo přílišně zadlužených 8,1 % německých domácností (ve Francii se počet případů, které se dostaly před Francouzskou komisí pro předlužení, zvýšil v průměru o 6 % ročně mezi lety 2002 a 2006, kdy bylo řešeno 866 213 případů. Ve Skotsku, rovněž v roce 2004, bylo prohlášeno více než 3 000 případů platební neschopnosti. Ve Švédsku, navzdory jedné z největších mír ročního hospodářského růstu, počet případů předlužení vzrostl v roce 2005 o 13,6 % v porovnání s rokem 2004 a o 30,7 % v porovnání s rokem 2003. Výjimka se vyskytuje v Belgii, kde se zdá, že dobře naplánovaný a dobře prováděný systém sklízí úspěchy, s pomocí nedávných změn v legislativě (zákon a královský dekret z 1. dubna 2007, kterým se mění zákon z 24. března 2003 a královský dekret ze 7. září 2003 o základních bankovních službách). V USA v roce 2005 bylo vyhlášeno více než 1 600 000 případů bankrotu. V Austrálii se v letech 2005 a 2006 dostalo 81 % případů bankrotu před soud, pokud jde o soukromé osoby. V roce 2006 řešily kanadské soudy 106 629 případů bankrotu (buď likvidace či návrhy na likvidaci).

- b) společné odpovědnosti při poskytování úvěrů na základě toho, že i) žadatel přijme povinnost pravdivě informovat poskytovatele úvěru o jeho/její situaci a ii) poskytovatel přijme povinnost udělat cokoli v rámci jeho/jejích pravomocí, aby sestavil přesné hodnocení a dal žadateli správnou radu⁽⁴⁴⁾;
- c) možnosti bezplatných převodů úvěru;
- d) monitorování reklamy, marketingu a obchodní komunikace v souvislosti se spotřebitelským úvěrem;
- e) parametrů „úvěrového bodování“ a zákazu zcela automatizovaných rozhodnutí;
- f) záruky základní bankovní služby a záruky, že bankovní účty budou univerzální a převoditelné a že budou dostupné elektronicky (debetní karty);
- g) stanovení parametrů mikroúvěru a dalších druhů sociálního úvěru a podpora „alternativních“ finančních institucí, které budou specificky určeny pro tuto odvětví;
- h) identifikace a postihování nekalých obchodních praktik a podezřelých ustanovení vztahujících se speciálně k poskytování úvěrů;
 - i) práva odstoupit od smlouvy;
 - j) vymezení požadavku na osobní majetkové ručení;
 - k) pravidel týkajících se poplatků;
 - l) nařízení upravujících funkci úvěrových makléřů;
- m) posílení pravomocí a kontrolních opatření vnitrostátních orgánů odpovědných za finanční služby v této oblasti;
- n) stanovení parametrů pro vymezení skutečností zakládajících lichvu;
- o) začlenit do směrnice o spotřebitelských úvěrech ustanovení, které by bankám uložilo za povinnost reagovat na stížnost v rámci určitého časového údobí.

Dále by v dlouhodobějším časovém horizontu měly být vypracovány zákony upravující níže uvedené oblasti:

- a) standardní systém sociálního pojištění;
- b) zaručení udržitelných systémů důchodového zabezpečení a jejich standardního používání ve všech členských státech (možná definice „28. systém“);
- c) definice jednotné evidence předchozích úvěrů, plně respektující požadavky na ochranu osobních údajů, včetně určení toho, kdo může mít do této evidence přístup, a účel, pro jaký je určena (omezeno na poskytování úvěru).

⁽⁴⁴⁾ Dobré příklady na toto téma jsou uvedeny s oddílech 79 až 81 v jihoafrickém národním zákoně č. 34/2005 o úvěru.

6.3.2.2 Současně by Komise měla povzbuzovat osvědčené postupy v této oblasti tím, že podpoří v rámci systému autoregulace nebo koregulace přijetí Evropského kodexu chování jako součásti jasně definovaného a účinně provedeného donucovacího právního systému.

6.3.2.3 Komise by měla také ze své vlastní iniciativy nebo ve spolupráci s členskými státy připravit specifické informační programy, vzdělávací opatření zaměřená na praktické aspekty využívání úvěru a projekty pro sledování a poskytování poradenství v této oblasti, přičemž může využít nástrojů „pilotního projektu“, které přinesly tolik pozitivních výsledků v jiných oblastech ⁽⁴⁵⁾.

6.3.2.4 EHSV rovněž navrhuje, aby bylo vytvořeno Evropské středisko pro sledování zadluženosti, které by spolupracovalo se stávajícími vnitrostátními a ostatními orgány vytvořenými v členských státech, aby bylo možné vytvořit fórum pro dialog mezi všemi zainteresovanými stranami a zanalyzovat vývoj tohoto fenoménu na evropské úrovni a navrhnout nejvhodnější iniciativy na prevenci proti tomuto fenoménu, jakmile dojde k zhodnocení jejich dopadu. EHSV okamžitě nabízí, že toto středisko bude moci mít sídlo podle institucionálního rámce Výboru, alespoň do doby, než se stane nezávislým orgánem.

6.3.3 Jednání s dlužníky a uhrazení dluhu

6.3.3.1 Vzhledem k rozmanitosti systémů na vnitrostátní úrovni, které mají různý původ, zásady a metody ⁽⁴⁶⁾, by se úsilí Komise nemělo primárně zaměřit na snahu o zajištění harmonizace, ale spíše na stanovení referenčního rámce a souboru základních zásad, které by měly zabezpečit všechny systémy procesního práva stanovující trestní stíhání za nesplácení dluhu nebo úhradu pohledávky jedince, a na podporu přijetí těchto zásad a prosazení jejich uznání.

6.3.3.2 Nejvýznamnějšími z těchto základních zásad jsou:

- rychlá řešení, která jsou dostupná pro dotčené strany za minimální či žádné poplatky, která nebrání přístupu k úvěrům a která nepoznamenávají dlužníky a jejich rodiny;

- opatření, která budou brát v úvahu legitimní zájmy věřitelů, ale také jejich povinnosti vůči rodinnému zadlužení;
- řešení ve prospěch konsensu a podepsání dobrovolných mimosoudních platebních dohod, které usnadní dlužníkům, aby tam, kde to je možné, si zachovali majetek, který je důležitý pro jejich rodinný blahobyt, jako např. domov;
- flexibilní opatření, jež umožní dlužníkům, aby se ve vážných případech rozhodli pro likvidaci zabavitelného majetku s tím, že nezaplacené dluhy se odepší, přičemž bude brán zřetel na situaci třetích stran, které jsou ručiteli pro dlužníky;
- specializované monitorování dlužníků v průběhu procesu provádění post-bankrotových platebních plánů, aby se předešlo znovuobjevení stejných problémů a napomohlo se dlužníkům změnit své vzory spotřeby a zadlužení, aby mohli skutečně začít úplně znovu.

6.3.3.3 Tyto práce by ovšem měly být otevřené tak, aby zapojily zainteresované strany a jejich zástupce. Proto navrhuje, aby se především uskutečnila veřejná konzultace prostřednictvím publikace zelené knihy, která definuje tuto záležitost, určí její rozsah na evropské úrovni, analyzuje různé prostředky a systémy prevence, bude kontrolovat situace předluženosti a předloží návrhy na jejich nápravu spolu s návrhem na integrovanou akci na úrovni Společenství, do které budou zapojena různá generální ředitelství a rovněž orgány a organizace občanské společnosti v různých členských státech a na úrovni Společenství ⁽⁴⁷⁾.

7. Veřejné slyšení

7.1 Dne 25. července 2007 EHSV uspořádal veřejné slyšení na téma tohoto stanoviska, jehož se zúčastnila řada hostů, kteří jsou specialisty v této oblasti.

7.2 Na základě názorů vyjádřených na setkání s velmi vysokou návštěvností, kde bylo vypracováno mnoho velmi důležitých dokumentů, byla vyslovena jednoznačná podpora cílům tohoto stanoviska, které se týkají mnoha návrhů vznesených na této akci.

V Bruselu dne 25. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁴⁵⁾ Existují například případy mediačního a mimosoudního řešení sporů v oblasti spotřebitelského práva, které připravily půdu pro různé sítě fungující v současné době v Evropě; jednou z nejdůležitějších sítí v tomto případě je „Consumer DebtNet“, která byla založena v roce 1994 a v současné době je přejmenována na „European Consumer Debt Net (ECDN)“.

⁽⁴⁶⁾ Skutečnost je taková, že v některých členských státech, jako je Portugalsko, za tímto účelem stále neexistuje žádný vhodný systém.

⁽⁴⁷⁾ Informační zpráva EHSV z roku 2000 v postatě odkazovala na výše uvedené závěry a doporučila, aby Komise „učinila první krok tímto směrem tím, že bezodkladně připraví zelenou knihu o předlužení domácností v Evropě, která bude zahrnovat výzkum problému, poskytne aktuální pohled na právní ujednání a statistické údaje z členských států, bude směřovat k jednotné definici předluženosti a definuje její prioritní přístup k dosažení cílů stanovených v této informační zprávě“.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podnikavost a lisabonská agenda

(2008/C 44/20)

Dne 16. února 2007 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s odst. 2 čl. 29 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko k tématu *Podnikavost a lisabonská agenda*.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální otázky, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 2. října 2007. Zpravodajkou byla paní SHARMA a spoluzpravodajem pan OLSSON.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 25. října 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 109 hlasy pro, 3 hlasy proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 V lisabonské agendě by mělo být v nejširším slova smyslu zdůrazněno podnikání, které je schopné motivovat a podporovat inovující a kreativní podnikavost, jako jeden z klíčových nástrojů pro vytváření většího růstu a lepších pracovních míst, jakož i pro dosažení sociální soudržnosti a potírání sociálního vyloučení.

V naší globální společnosti je rozhodující, aby podnikavost byla podporována a zároveň rozvíjena na makro-, mezo- a mikroúrovni a aby nabízela vyvážený přístup s tím, že bude respektován specifický charakter každé úrovně.

1.2 Vzdělávání a odborná příprava všech věkových a dovednostních skupin musí motivovat kreativitu a potenciál všech jednotlivců. EHSV podporuje přenos osvědčených metod a upozorňuje na příklad norské vládní strategie ⁽¹⁾ a síť Junior Achievement Young Enterprise (JA-YE) pro podporu podnikatelského přístupu ve vzdělávání a odborné přípravě jako na hodnotné modely, které by mohly inspirovat jiné země.

1.3 Bylo by vhodné mobilizovat veřejné a soukromé subjekty za účelem rozvoje podnikavosti v nejširším slova smyslu v různých kategoriích společnosti, organizacích a u jednotlivců.

1.4 Evropská komise by měla rozvinout rámec pro hodnocení pokroků, pro šíření osvědčených postupů, jakož i pro podporování hodnoty podnikavosti u evropských občanů v souvislosti s lisabonskou agendou. Výměna osvědčených postupů je důležitá a pokrok by bylo možné monitorovat prostřednictvím každoročních hodnotících konferencí.

1.5 Sociální partneři by měli brát v úvahu výhody, jež představuje podpora podnikavosti jako jeden z faktorů, které mohou vést k vytváření většího počtu lepších pracovních míst. Měli by

zintenzívnit své úsilí a posílit sociální dialog, aby našli společný prostor pro vyvážený přístup.

1.6 V zájmu společnosti a sociálních inovací je třeba podporovat sociální ekonomiku a roli nevládních organizací při rozvoji podnikavosti. Zvláštní role těchto společností musí být uznána na evropské úrovni v nových hlavních směrech zaměstnanosti na období 2008–2010.

1.7 EHSV podporuje iniciativu GŘ pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti zahájit „Inkluzivní podnikatelskou strategii“ a hodlá se této iniciativě aktivně zúčastnit.

1.8 Pozitivní vzory a činnosti v médiích a představy, které vzbuzují o podnikání, podnikatelích, stejně jako o vzdělávacích strategiích, které podporují, a dále o kreativě a inovacích, jsou zásadní pro vytváření Evropy s podnikatelským duchem. Pro utváření Evropy s podnikatelským duchem je zásadní, aby média informovala také o příkladech činností, které vytvářejí pozitivní obraz (image) škol nebo vzdělávacích strategií podporujících rozvoj tvořivosti a předpokladů inovativního jednání, stejně jako pozitivní obraz podobně fungujících podniků a podnikatelů.

1.9 Pokud má mít podnikavost dopad na lisabonské cíle, musí být zohledněna v co nejvíce evropských politikách a programech.

1.10 EHSV by podpořil komisaře Figela a komisaře Verheugena ve společném projektu GŘ pro vzdělávání a kulturu a GŘ pro podniky a průmysl při propagaci přínosu a významu podnikatelských dovedností a přístupu v rámci lisabonské agendy tím, že by byl rok 2009 vyhlášen rokem inovací, kreativity a podnikavosti.

⁽¹⁾ „See opportunities and make them work!“ – strategie pro podnikatelský přístup ve vzdělávání 2004–2008, strategický plán, ministerstvo obchodu a průmyslu, ministerstvo školství a výzkumu, ministerstvo místní správy a regionálního rozvoje.

2. Úvod

2.1 Toto stanovisko z vlastní iniciativy se zaměří na potřebu podpory podnikavosti v nejširším slova smyslu jako jednoho z klíčových faktorů sociálního a hospodářského rozvoje, a tudíž i na způsob, jímž mohou lidský kapitál a kreativita přispět k lisabonským cílům.

2.2 Evropská komise definovala podnikatelské schopnosti takto:

„Podnikatelskými schopnostmi se rozumí schopnost jedince převádět myšlenky do praxe, která předpokládá tvořivost, schopnost zavádět novinky a nést rizika i plánovat a řídit projekty s cílem dosáhnout určitých cílů. Tato schopnost je přínosná pro všechny v každodenním životě doma a ve společnosti, zaměstnancům pomáhá pochopit souvislosti jejich práce a umožňuje jim chopit se příležitosti a je základem specifitějších dovedností a znalostí, které potřebují podnikatelé zabývající se sociálními nebo obchodními činnostmi“⁽²⁾.

2.3 V souladu s lisabonskou agendou je cílem EU „stát se nejkonzurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou na světě“ a především „schopnou udržitelného hospodářského růstu, s více a lepšími pracovními místy a větší sociální soudržností“.

2.4 Navzdory velkému úsilí dosáhnout lisabonských cílů musí být splněno ještě mnohem více dalších požadavků. Podpora a uplatnění podnikavosti ve společnosti, společenských skupinách, v organizacích a u jednotlivců hraje jednu z ústředních úloh v tom smyslu, že vede k růstu a konkurenceschopnosti v Evropě a zároveň zajišťuje sociální a environmentální udržitelnost.

2.5 V únoru 2005 Komise⁽³⁾ navrhla nový začátek Lisabonské strategie a zaměřila úsilí Evropské unie na dva hlavní úkoly: dosáhnout vyššího a trvalého růstu a vytvářet více pracovních míst a lepší pracovní místa. Kromě dalších opatření strategie zdůrazňuje význam podpory rozvinutější podnikatelské kultury a vytváření prostředí, jež je příznivé pro malé a střední podniky, a to i prostřednictvím podnikatelského přístupu ve vzdělávání a v odborné přípravě na odpovídající úrovni vzdělávacího systému. Důležitou úlohu při podpoře podnikatelství a motivování k výběru podnikatelské dráhy, zvláště u žen a mladých lidí, by měla rovněž plnit komunikace a sdělovací prostředky, stejně jako kreativní činnost⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Návrh doporučení Evropského parlamentu a Rady o klíčových schopnostech pro celoživotní vzdělávání, KOM(2005) 548. Bod 7 přílohy.

⁽³⁾ Sdělení jarnímu zasedání Evropské rady – Společně k růstu a zaměstnanosti – nový začátek Lisabonské strategie, KOM(2005) 24.

⁽⁴⁾ Závěry předsednictví, zasedání Evropské rady v Bruselu ve dnech 23. a 24. března 2006, odstavec 31.

Podnikavost spočívá v důležitých základních schopnostech a postojích, které mohou být stimulovány prostřednictvím celoživotního učení za účelem podpory všech tří prvků Lisabonské strategie:

- 1) rozvoje Evropy a jejích regionů, aby přitahovaly více investic a jejich trhy práce byly atraktivnější;
- 2) upřednostňování znalostí a inovace;
- 3) vytváření většího počtu lepších pracovních příležitostí.

2.6 Toto stanovisko navazuje na velký počet důležitých stanovisek EHSV, která se zaměřila na různé aspekty podnikání, zejména stanovisko k tématu „Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství“⁽⁵⁾ a novější stanovisko k tématu „Potenciál podniků, zejména malých a středních podniků“ za účelem podpory Lisabonské strategie, podnikavosti a zaměstnatelnosti⁽⁶⁾.

2.7 Výbor navíc vypracoval několik stanovisek k Lisabonské strategii, v nichž zdůraznil hodnotu inovací a kreativity, klíčového kritéria podnikavosti, jako základní kompetence pro splnění lisabonských cílů. Nejnovější stanoviska rovněž poukazují na stejnou skutečnost⁽⁷⁾.

2.8 Toto stanovisko rozšíří předchozí stanoviska a zaměří se na přidanou hodnotu inovačního, kreativního a podnikatelského ducha pro společnost a na způsob, jímž jej mohou jednotlivé subjekty podporovat. Je velice důležité, aby tyto dovednosti a postoje byly motivovány od raného věku, a každý jednotlivec tak mohl vyjádřit svůj potenciál, a aby byly dále rozvíjeny prostřednictvím celoživotního vzdělávání, které začíná na základní škole, přičemž je třeba vždy respektovat celkový rozvoj osobnosti nejmladších žáků.

2.9 Na stanovisko by se mělo rovněž nahlížet v kontextu zaměření na program současného předsedy Výboru: „Podnikání s lidskou tváří“, v němž je podnikání považováno za pokrok společnosti, stejně jako ekonomika a inovace, spíše než pouhé dosažení zisku. V této souvislosti předseda EHSV zvažuje, že by Výbor v roce 2008 uspořádal konferenci s názvem „Podnikání s lidskou tváří“.

⁽⁵⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 19. července 2006 k tématu „Plnění lisabonského programu Společenství: Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství“, zpravodajka: paní Jerneck (Úř. věst. C 309, 16.12.2006).

⁽⁶⁾ Viz stanovisko EHSV k tématu „Potenciál podniků, zejména malých a středních podniků“ (Lisabonská strategie) (stanovisko z vlastní iniciativy), INT/324, zpravodajka: paní Faes a stanovisko k tématu „Zaměstnatelnost a podnikatelský duch – úloha občanské společnosti a místních orgánů z hlediska rovnosti žen a mužů“ (průzkumné stanovisko), SOC/273, zpravodaj: pan Pariza Castaños.

⁽⁷⁾ Viz stanoviska EHSV k tématu:

- „Potenciál podniků, zejména malých a středních podniků“ (Lisabonská strategie), (stanovisko z vlastní iniciativy), INT/324, zpravodajka: paní Faes
- „Investice do znalostí a inovace“ (Lisabonská strategie), (stanovisko z vlastní iniciativy), INT/325, zpravodaj: pan Wolf
- „Pracovní příležitosti pro prioritní skupiny“ (Lisabonská strategie), (stanovisko z vlastní iniciativy), SOC/251, zpravodaj: pan Greif
- „Definování energetické politiky pro Evropu“ (Lisabonská strategie), (stanovisko z vlastní iniciativy), TĚN/263, zpravodajka: paní Sirkeinen.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV bere na vědomí definici podnikatelských schopností, jak ji uvádí Evropská komise, a přeje si zdůraznit její širokou koncepci na jedné straně a na straně druhé potřebu mobilizovat veřejné a soukromé subjekty, aby se stala realitou, pokud má být dosaženo lisabonských cílů.

3.2 Na podnikání se musí nahlížet z širší perspektivy, než je klasické pojetí jednotlivců, kteří zakládají a rozvíjejí podniky z ekonomických a finančních důvodů.

3.3 Invence, tvořivost a inovace ve skupině, v podniku či na úrovni společnosti se neomezují na pouhý souhrn podnikavosti jednotlivců, kteří je tvoří. Z toho důvodu je třeba rozlišit úroveň vývoje podnikavosti.

3.4 Musí být plně uznány sociální a další hnací síly podnikání. Podnikavost je společenský jev přítomný ve všech etapách lidského života. Jedná se o široké kulturní pojetí sociálního procesu a aktivit, které lidé vykonávají pro osobní, společenský či ekonomický prospěch. Takový pohled na podnikání umožní posílit lidský a společenský kapitál, který má prvořadý význam pro inovující společnost a hospodářskou konkurenceschopnost a zároveň povede k lepší integraci různorodých skupin.

3.5 Vzdělávání musí tuto perspektivu podporovat tím, že bude stimulovat podnikavost a rozvinutější podnikatelskou kulturu.

3.6 Sociální partneři musí zintenzívnit své úsilí o nalezení společného základu pro vyvážená opatření v zájmu podpory kreativity, inovací a podnikavosti, které povedou k většímu počtu lepších pracovních míst. Přirozenou součástí jejich zapojení by mělo být informování a posílení sociálního dialogu.

3.7 Evropská komise vyzdvihla nejdůležitější znalosti, dovednosti a postoje související s podnikavostí ⁽⁸⁾.

1) „Mezi nezbytné znalosti patří rozpoznávání příležitostí k osobním, profesním a/nebo obchodním činnostem, včetně znalosti obecnějších aspektů, jež vytvářejí kontext, ve kterém lidé žijí a pracují, např. obecného porozumění ekonomickým mechanismům a možnostem a problémům, jimž čelí zaměst-

navatel nebo organizace. Jedinci by si rovněž měli být vědomi etického postavení podniků a jak tyto podniky mohou být dobrým příkladem, např. poctivým obchodováním nebo tím, že budou fungovat jako sociální podnik.“

2) „Dovednosti souvisejí s aktivním řízením projektů (které vyžaduje takové dovednosti, jakými jsou plánování, organizace, řízení, vedení a pověřování, analýza, komunikace, projednávání a hodnocení a podávání zpráv) a schopností pracovat jak samostatně, tak i v týmech. Důležitá je schopnost rozeznat něčí silné a slabé stránky a zhodnotit rizika a případně, je-li to vhodné, tato rizika nést.“

3) „Z hlediska postojů je pro smysl pro podnikání charakteristická iniciativa, aktivita, nezávislost a inovace v osobním a společenském životě i v práci. Rovněž je nutná motivace a odhodlání plnit cíle, a to jak osobní cíle, tak i cíle sdílené s ostatními a/nebo pracovní cíle.“

3.8 EHSV by se též zmínil o znalostech jednotlivců a o pochopení hodnoty sociální odpovědnosti podniků a podnikatelské činnosti, jejímž cílem není vždy zisk, jako o prostředku podporujícím vytváření kapacit ve společnosti, zapojení slabších skupin do trhu práce a další sociální cíle. Je však velmi důležité vytvořit vhodné podmínky a dovednosti pro tyto skupiny, aby mohly rozvíjet svou podnikavost.

3.9 Inovativní a kreativní přístup je potřebný pro vytváření většího počtu lepších pracovních míst, dosažení sociální soudržnosti a pro potírání sociálního vyloučení za účelem řešení výzev globalizace, stárnutí populace, ochrany životního prostředí a podporování znalostí. Z tohoto důvodu je pro lisabonskou agendu vysoce důležitý.

3.10 Studie prokazují, že statisticky existuje důležitá vazba mezi podnikáním a hospodářským růstem, což vede k dynamickému trhu pracovních míst s nižší nezaměstnaností ⁽⁹⁾. Podnikání má zvláštní význam pro minoritní skupiny, které jsou mimo pracovní trh.

3.11 Pro vytvoření této pozitivní vazby je důležité, aby byla stimulována podnikavost, jež by vyústila v udržitelný proces blahobytu a vytváření pracovních míst.

⁽⁹⁾ Viz:

- The Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2004;
- Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů k tématu „Plnění lisabonského programu Společenství: Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství“, KOM(2006) 33;
- The Challenge to Inspire: Enterprise Education for Young People, Session of the Team of Specialists on Entrepreneurship in Poverty Alleviation: Youth Entrepreneurship, autor: Athayde, R. 2004, Ženeva: OSN.

⁽⁸⁾ Návrh doporučení Evropského parlamentu a Rady o klíčových schopnostech pro celoživotní vzdělávání, KOM(2005) 548.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Podnikatelský přístup ve vzdělávání

4.1.1 EHSV znovu potvrzuje svou podporu klíčovými bodům pro posílení podnikavosti, již vyjádřil v roce 2006 ⁽¹⁰⁾:

- 1) včasný začátek, základy podnikatelské přípravy a vzdělávání,
- 2) doplňkové programy podnikatelské přípravy v národních vzdělávacích programech od základní po vysoké školy,
- 3) kladná a účinná spolupráce mezi školami/univerzitami, podniky a vládními orgány,
- 4) zapojení učitelů, které je prospěšné pro jejich osobní rozvoj,
- 5) zapojení zaměstnavatelů i zaměstnanců do sestavení vzdělávacích programů v oblasti podnikání,
- 6) silná účast a přítomnost občanské společnosti ve vzdělávacím procesu,
- 7) význam podnikatelek je třeba vzít v úvahu ve školách s cílem podpořit a zajistit pozitivní rovnováhu mezi ženami a muži,
- 8) podnikání musí být stejnou měrou podporováno u zdravotně postižených osob a jiných znevýhodněných skupin.

Je třeba lepšího přenosu znalostí mezi vzdělávacími zařízeními, včetně vysokých škol a zařízení pro další vzdělávání, za účelem sdílení informací a zefektivnění programů zaměřených na studenty vysokých škol.

4.1.2 Obecná zodpovědnost za podnikatelský přístup ve vzdělávání leží na vzdělávacích ústavech.

⁽¹⁰⁾ Viz:

- Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů k tématu Plnění lisabonského programu Společenství: Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství, KOM(2006) 33;
- Stanovisko EHSV ze dne 19.7.2006 k tématu Plnění lisabonského programu Společenství: Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství, zpravodajka: paní Jerneck (Úř. věst. C 309, 16.12.2006);
- Závěry z konference na téma Podnikatelský přístup ve vzdělávání – Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství, iniciativa Evropské komise pořádaná ve spolupráci s norskou vládou, Oslo, 26.–27. října 2006.

4.1.3 Odbornou školní přípravu na podnikání lze shrnout takto:

- základní školy: pomáhají žákům získat větší sebedůvěru tím, že na ně kladou zodpovědnost a že žáci tuto odpovědnost přijímají, tím, že rozvíjejí jejich tvořivost prostřednictvím metody pokusu a omylu a poučují je o místních zdrojích;
- nižší střední školy: rozvíjení klíčových schopností, jako je přijímání rozhodnutí, schopnost týmové práce, řešení problémů a navazování kontaktů;
- vyšší střední školy: založením podniků pro mladé (youth enterprises) lze rozvíjet učení prostřednictvím praxe, uplatňování teorie a praxe se zohledněním zdrojů, financování, životního prostředí, morálky a pracovních vztahů;
- vyšší vzdělávání: vývoj výrobků, zjišťování podnikatelských příležitostí, vztahy se zákazníky a trhem, kreativita a inovace jsou součástí podnikatelského plánování, zakládání a vedení firmy.

4.1.4 EHSV si též přeje zdůraznit některé závěry různých studií, které dospěly k tomu, že podnikatelský přístup ve vzdělávání:

- přispívá k rozvinutější kultuře podnikání,
- je strategií, jež rozvíjí podnikatelské kvality mladých lidí, jejich kompetence a přístup k podnikání ⁽¹¹⁾,
- může vést mladé lidi k větší kreativitě, schopnosti týmové práce, smyslu pro odpovědnost a k sebevědomí ⁽¹²⁾,

⁽¹¹⁾ Viz:

- „Entrepreneurskap som strategi for regional utvikling“, Spilling, O., Røppen, J., Sanness, A., Simonsen, B., Steinsli, J. og Støyle, A. 2002, BI Discussion Paper 7/2002. Lillehammer: BI;
- Příručka „Helping to create an entrepreneurial culture – A guide on good practices in promoting entrepreneurial attitudes and skills through education“, Evropská komise 2004.
http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education/doc/entrepreneurial_culture_en.pdf.

⁽¹²⁾ Viz:

- Příručka Helping to create an entrepreneurial culture – A guide on good practices in promoting entrepreneurial attitudes and skills through education, Evropská komise 2004.
http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education/doc/entrepreneurial_culture_en.pdf.
- „Entrepreneurskapsopplæring i skolen. Hovedkonklusjoner fra 3 års følgeforskning av Ungt Entreprenørskaps program: Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge (2001–2005)“, Johansen, V. and Eide, T. 2006,
<http://www.ostforsk.no/notater/pdf/132006.pdf>.
- „Erfaringer fra deltakelse i studentbedrift. Hvordan opplevde de tiden som etablerer av Studentbedrift og hva skjedde etterpå?“, Johansen, V. and Eide, T. 2006,
<http://www.ostforsk.no/notater/pdf/162006.pdf>.

— vede studenty k tomu, aby se z nich častěji stali podnikatelé⁽¹³⁾.

4.1.5 EHSV lituje, že program Mládež v akci⁽¹⁴⁾ se o podnikání nezmiňuje. Podnikavost a podnikání budou hrát klíčovou úlohu v rozvoji a zlepšení pracovních příležitostí pro budoucí mládež. Je tudíž naprosto nezbytné, aby byla tato hodnota zahrnuta do co největšího počtu evropských politik a programů.

4.2 Význam podnikavosti pro společnost

4.2.1 Široký přístup k podnikavosti umožní rozvíjet kreativitu všech, včetně nejvíce znevýhodněných osob. Je tudíž potřeba uznat a podporovat kreativitu a potenciál, který se skrývá v každém z nás. Podnikavost může být považována za prostředek pro posílení nezávislosti jednotlivců, vytváření společných cílů a sociálních změn. Evropa musí plně využít kreativity pracovníků a občanů, aby podporovala kulturu, která ji učiní sociální a konkurenceschopnou. Podnikatelský duch podpoří zapojení občanů ve společnosti.

4.2.2 Mají-li být programy účinné, je zásadně důležité, aby byly do podnikatelského přístupu ve vzdělávání zapojeny všechny zainteresované strany. Úspěšným příkladem spolupráce zainteresovaných stran občanské společnosti za účelem dosažení cílů podnikatelského přístupu ve vzdělávání je norská strategie. V příkladu uvedeném v příloze⁽¹⁵⁾ norská vláda, ministerstvo školství a ministerstvo pro podnikání velmi úzce spolupracovaly s programem JA-YE⁽¹⁶⁾, stejně jako se sociálními partnery od místní až po národní úroveň a využily spojení dovedností a zapojení zaměstnavatelů, odborových organizací, veřejné správy a též rodičů.

4.2.3 Je nezbytné podporovat podnikavost ve veřejné sféře s cílem poskytnout více uživatelsky příjemných a efektivních služeb. Toho však nemůže být dosaženo, pokud budou zavedeny pouze samotné tržní filozofie a mechanismy. Ty musí doplnit cíl veřejného sektoru, jímž je prosadit obecné zájmy občanů a umožnit zaměstnancům zvýšit kvalitu jejich práce prostřednictvím podnikatelského ducha v rámci nových forem organizace.

⁽¹³⁾ Viz:

- „Hva hendte siden? Ungdomsbedrifter i den videregående skolen“, Luktavsslimo, M. 2003. NTF-notat 1/2003. Steinkjer: Trøndelag Forskning og utvikling AS.
- „Ungdomsbedrifter og entreprenørskap – 2005“, Haugum, M. 2005. NTF-notat 4/2005. Steinkjer: Trøndelag Forskning og utvikling AS.
- Entrepreneurship in Education: The Practice in OECD Countries, Stevenson, L. 2005, dokument pro konferenci Fostering Entrepreneurship – The Role of Higher Education, Itálie: 2005.
- „Erfaringer fra deltakelse i studentbedrift. Hvordan opplevde de tiden som etablerer av Studentbedrift og hva skjedde etterpå?“, Johansen, V. and Eide, T. 2006, <http://www.ostforsk.no/notater/pdf/162006.pdf>.

⁽¹⁴⁾ http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_327/l_32720061124en00300044.pdf.

⁽¹⁵⁾ Viz příloha 1, dokument sítě Junior Achievement Young Enterprise (JA-YE) Norsko.

⁽¹⁶⁾ Junior Achievement Young Enterprise (JA-YE) Norsko, <http://www.ja.org/near/nations/norway.shtml>, [www: http://www.ue.no](http://www.ue.no).

4.2.4 GŘ pro zaměstnanost navrhlo vytvořit strategii pro „Inkluzivní podnikání“⁽¹⁷⁾, která uplatní široký přístup a zaměří se zvláště na otázku integrovaného podnikání a sociálních podniků programu Equal, který je součástí nových strukturálních fondů na období 2007–2013. EHSV tuto iniciativu podporuje a hodlá se jí aktivně účastnit, avšak podotýká, že se musí opírat o stálou strukturu spadající pod GŘ pro zaměstnanost a musí jí být poskytnuty odpovídající finanční prostředky.

4.2.5 EHSV si přeje navázat na svůj návrh předložený ve svém předchozím stanovisku⁽¹⁸⁾, jenž se týká propagace Evropského roku podnikání 2009. EHSV však nyní chápe, že GŘ pro vzdělávání a kulturu vyhlásí rok 2009 Evropským rokem inovací a kreativity, a proto podporuje Komisi ve společné iniciativě GŘ pro vzdělávání a kulturu a GŘ pro podniky a průmysl s cílem podpořit také přínos a význam podnikatelských schopností a přístupu v kontextu lisabonské agendy tím, že rok 2009 vyhlásí Evropským rokem inovací, kreativity a podnikavosti.

4.3 Význam podnikavosti pro podnikání

4.3.1 Podle Evropské komise⁽¹⁹⁾ je podpora nových podniků hlavním faktorem pro vytváření pracovních příležitostí a zlepšení konkurenceschopnosti a růstu v Evropě.

4.3.2 Podnikatelské schopnosti jako kreativita, schopnost týmové práce a sebevědomí jsou důležité na trhu práce, kde často dochází ke změnám zaměstnání, rychlému technologickému rozvoji a kde podniky často prochází organizačními změnami. Zaměstnavatelé vždy hledají pružné, inovující a přizpůsobivé pracovníky, kteří jsou schopni rozhodování⁽²⁰⁾.

4.3.3 Ženy podnikatelky a ženy, jež uvažují o samostatném podnikání, čelí specifickým překážkám – ekonomickým, praktickým, sociálním a kulturním, které plynou z dlouhodobé neopodstatněné diskriminace. Tyto překážky mohou být omezeny prostřednictvím rovného vzdělávání a programů Společenství na podporu podnikatelské činnosti, což povede nejen k tomu, že více žen bude vlastnit podniky, ale a o tom, že se zlepší rovnost žen a mužů na pracovišti.

⁽¹⁷⁾ Vystoupení generálního ředitele pana van der Pasa během fóra EQUAL o politice podnikání, které uspořádalo německé předsednictví EU dne 5. června 2007 v Hannoveru.

⁽¹⁸⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 19. července 2006 k tématu „Plnění lisabonského programu Společenství: Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství“, zpravodajka: paní Jerneck (Úř. věst. C 309, 16.12.2006).

⁽¹⁹⁾ Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů k tématu „Plnění lisabonského programu Společenství: Podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství“, KOM(2006) 33.

⁽²⁰⁾ The Challenge to Inspire: Enterprise Education for Young People, Session of the Team of Specialists on Entrepreneurship in Poverty Alleviation: Youth Entrepreneurship, autor: Athayde, R. 2004, Ženeva: OSN.

4.3.4 Podnikatelé jsou motivováni celou řadou ambicí, jako je finanční zisk, nezávislost či spokojenost se zaměstnáním. Ať jsou jejich motivace jakékoli, je zásadní, aby potenciální a stávající podnikatelé uznali sociální odpovědnost, která je nedílnou součástí vlastnění podniku ⁽²¹⁾.

4.3.5 Noví přistěhovalci mají pro hospodářství zásadní význam, poskytují pracovní sílu a podnikatelský základ pro ekonomickou aktivitu. Přistěhovalci jsou podnikaví (z důvodu migrace), avšak většinou pracují v neformálním sektoru. Bylo by třeba je začlenit do pracovního prostředí pomocí ekonomické integrace a uznání jejich podnikatelských schopností. To by dále vedlo k lepšímu přijetí různých komunit a k jejich účinnější integraci.

4.4 Podnikavost v souvislosti se zastoupením zaměstnanců

4.4.1 Moderní pracovní struktury podporují zapojení do ekonomiky a umožňují, aby lidé přešli ze zaměstnání do vlastního podniku. Podnikání by proto mělo být chápáno jako dlouhodobá či krátkodobá volba a mělo by být povzbuzováno více osob, aby vlastnění a řízení podniku zvažovaly jako pozitivní volbu. Byrokratické postupy by měly být omezeny na minimum, aby umožnily flexibilitu, avšak orgány musí zajistit, aby usnadnění přechodu od jednoho pracovního statusu do druhého nebylo zneužíváno. Je důležité, aby zaměstnanci a nezaměstnaní nebyli podněcováni nebo nuceni k tomu, aby začali sami podnikat, či aby méně svědomitým zaměstnavatelům nebylo dovoleno převádět svou zodpovědnost na zaměstnance.

4.4.2 Při podpoře podnikavosti v podnicích je důležitým aspektem stimulace inovačních způsobů organizace práce, dobré vedení a pružná pracovní doba v souladu s potřebami podniku i zaměstnanců ⁽²²⁾.

4.4.3 Na pracovišti proto musí být rozvinuta kultura nezávislosti a odpovědnosti. Nezbytným předpokladem pro tuto kulturu nezávislosti je větší zapojení zaměstnanců při definování a zvyšování kvality práce. V této souvislosti je vhodné poznamenat, že většina podnikatelů jsou bývalými zaměstnanci.

⁽²¹⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 15. září 2004, sdělení Komise Radě, Evropského parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – „Akční plán o politice na podporu podnikatelského smýšlení“, zpravodaj: pan Butters (Úř. věst. C 74, 23.3.2005).

⁽²²⁾ Viz současné stanovisko EHSV k tématu „Podpora udržitelné produktivity práce v Evropě“ (stanovisko z vlastní iniciativy), zpravodajka: paní Kurki (SOC/266).

4.4.4 Vzhledem k demografickým změnám vedoucím k nárůstu stárnoucí populace v Evropě je třeba pro vysoce schopnou starší generaci v Evropě vytvořit prostředí, které umožní příležitosti pro předávání dovedností, schopností řízení a vlastnění podniků ⁽²³⁾.

4.5 Podnikavost a posílení kapacit prostřednictvím sociální ekonomiky, nevládních organizací a sociálních podniků

4.5.1 Zvláštní role a charakteristika sociální ekonomiky byla zdůrazněna v jiných stanoviscích EHSV ⁽²⁴⁾. Podniky sociální ekonomiky jsou zásadní pro podnikatelskou rozmanitost a hospodářskou různorodost.

4.5.2 Nedávné studie upozornily na roli podnikání v neziskovém sektoru. Bylo jasně prokázáno, že tento sektor se zakládá na podnikavosti. Podnikání je spojeno se skupinovou dynamikou a různými sociálními hnutími ⁽²⁵⁾.

4.5.3 Zodpovědní sociální/společenská podnikatelé jednají tak, aby našli inovativní řešení problémů spojených s významnými otázkami, jako jsou environmentální výzvy, chudoba, lidská práva, sociální vyloučení, vzdělání a kultura pomocí organizovaných aktivit, které nabízejí nové nápady pro rozsáhlé změny. Tyto iniciativy se opírají o hodnoty, jako je demokracie a solidarita.

4.5.4 Sociálně odpovědné podnikání podporuje udržitelný rozvoj, demokracii a účast občanů, zapojení pracovníků v podnicích, boj se sociálním vyloučením a oživení místních komunit. Tyto podniky navíc podporují podnikatelskou kulturu mezi ženami, mladými lidmi, přistěhovalci a etnickými menšinami.

4.5.5 Sociální podniky mají zvláštní roli v sociální a profesní integraci skupin na okraji trhu práce. Často poskytují nejvíce znevýhodněným osobám individualizované způsoby integrace na trhu práce, k čemuž jsou tyto podniky, vzhledem ke svému přístupu, přizpůsobeny daleko lépe než jiné subjekty. Výsledkem jejich úsilí o posílení nezávislosti jednotlivců prostřednictvím osobní odpovědnosti je úspěšná sociální integrace.

⁽²³⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 15. září 2004, sdělení Komise Radě, Evropského parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – „Akční plán o politice na podporu podnikatelského smýšlení“, zpravodaj: pan Butters (Úř. věst. C 74, 23.3.2005).

⁽²⁴⁾ Viz stanoviska EHSV k tématu:

— „Schopnost malých a středních podniků a podniků sociální ekonomie přizpůsobit se změnám kladeným ekonomickou dynamikou“ (průzkumné stanovisko) ze dne 27. října 2004, zpravodajka: paní Fusco.

— „Hospodářská diverzifikace v přistupujících zemích – úloha malých a středních podniků a podniků sociální ekonomiky“ ze dne 1. dubna 2004, zpravodajka: paní Fusco, spoluzpravodaj: pan Glorieux.

⁽²⁵⁾ Gawell 2004 „Entrepreneurial Process in Civil Society“.

4.5.6 Pojem sociálního podniku se v Evropě dále rozšiřuje. Zvláštní role těchto společností musí být uznána na evropské úrovni v nových hlavních směrech zaměstnanosti na období 2008–2010.

4.6 Úloha sdělovacích prostředků

4.6.1 Média by měla hrát důležitou roli v podpoře image malých společností a mikropodniků, specializovaných profesí, služeb, tradiční a řemeslné výroby a jejich místa ve společnosti. Měla by také klást důraz na osvědčené postupy a účinky podnikavosti na růst a pracovní místa.

4.6.2 V nejrůznějších druzích médií by měl být kladen větší důraz na různé vlastnosti podniků a podnikání a použití pozitivních vzorů, zejména z nedostatečně zastoupených skupin, jako jsou ženy, etnické skupiny, postižení a přistěhovalci.

Média by měla šířit vzory a činnost, které ukazují v pozitivním světle školy a pedagogické strategie, jež podporují tvořivost a předpoklady nezbytné pro inovaci.

4.6.3 Televizní pořady, které jsou vysílány v některých členských státech, v nedávné době zvýšily povědomí o podnikání

a hodnotě nových nápadů. Dvěma příklady ze Spojeného království jsou „Dragons Den“, v němž podnikatelé a vynálezci prezentují své nápady týmu finančníků, a „The Apprentice“, v němž významný podnikatel hledá svého „učedníka“ (BBC). Oba pořady zvýšily zájem studentů o vytvoření svého vlastního podniku a zároveň jim ukázaly, jak na základě nápadu vzniká podnik.

4.6.4 Podpora a zviditelnění akcí, které jsou uvedeny níže, by rovněž mohly přispět ke zvýšení povědomí o výhodách podnikání a jeho dopadu ve společnosti. Jedná se o:

- evropský summit o podnikavosti ve vzdělání pořádaný organizací JA-YE Europe ve dnech 5.–7. září 2006,
- konferenci na téma „Podnikatelský přístup ve vzdělávání – podpora podnikatelského smýšlení prostřednictvím vzdělávání a školství“ – iniciativa Evropské komise pořádaná ve spolupráci s norskou vládou ve dnech 26.–27. října 2006 v Oslu,
- evropskou cenu za podnikání (novou každoroční soutěž Komise, která uznává a odměňuje iniciativy pro podporu podnikání).

V Bruselu dne 25. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimistris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Imigrační politika Společenství a politika spolupráce se zeměmi původu směřující k podpoře rozvoje

(2008/C 44/21)

Dne 16. února 2007 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy na *Imigrační politika Společenství a politika spolupráce se zeměmi původu směřující k podpoře rozvoje*.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 2. října 2007. Zpravodajem byl pan PARIZA CASTAÑOS.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 25. října 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 94 hlasy pro, 6 členů se zdrželo hlasování.

1. Úvod

1.1 Od roku 2006 se prosazuje nový pohled na řízení migrace a migrační politiky, který se projevil zejména v rámci dialogu OSN na vysoké úrovni o mezinárodní migraci a rozvoji⁽¹⁾. Analýza vztahu mezi migrací a rozvojem dala vzniknout novému způsobu nahlížení na fenomén migrace, který zohledňuje zájmy země původu, čímž přesahuje vnímání převládající v Evropě, kdy se migrační politika vymezovala pouze ve vztahu k potřebám a zájmům přijímající země.

1.2 Dříve, než proběhl dialog OSN na vysoké úrovni, předložila Světová komise pro mezinárodní migraci závěrečnou zprávu dokončenou v říjnu 2005, v níž jsou položeny základy nahlížení na mezinárodní migraci z různých úhlů, mezi nimiž hraje rozvoj země původu významnou roli. Tento dokument byl následován nemalým počtem prací a setkání v rámci OSN a dalších mezinárodních fór.

1.3 Evropská unie se účastnila této diskuse a podařilo se jí dosáhnout pokroku při provázání migrační politiky s politikou rozvojové spolupráce. Evropská komise již v roce 2002 vypracovala sdělení o migraci a vztazích se třetími zeměmi⁽²⁾, v němž představila rozšířený pohled na otázky migrace, která se neomezuje na úvahy o boji proti neregulární migraci, ale která bere v úvahu i přínosné stránky migrace a spojuje toto téma s bojem proti chudobě. V tomto sdělení odkazuje na význam převodů finančních prostředků uskutečňovaných přistěhovalci, na odliv mozků z důvodu jejich uplatnění v bohatých zemích (včetně EU), na návrat do země a na další hlediska. Při řešení všech těchto otázek byl brán v úvahu rozvoj země původu.

1.4 Nařízení o zavedení programu finanční a technické pomoci třetím zemím v oblastech migrace a azylu (AENEAS)⁽³⁾ přijaté v roce 2004 rovněž předpokládá možnost finančně

podporovat činnost podporující takové řízení migrace, které bere ohled na zájmy země původu (toto nařízení je především zaměřeno na financování činnosti podporující boj proti neregulární migraci).

1.5 Dokumentem, který se tomuto tématu věnuje nejpodrobněji, dodnes zůstává sdělení o vzájemných souvislostech migrace a rozvoje uveřejněné Komisí na konci roku 2005⁽⁴⁾. Toto sdělení navazuje na sdělení z roku 2002, ale na rozdíl od něj se více zabývá vztahem mezi migrací a rozvojem (ponechává stranou další hlediska spojená například s bojem proti neregulární migraci). Formuluje také nové pohledy, zvláště v souvislosti s převodem finančních prostředků, posílením role organizací a diaspor při rozvoji, pohybem mozků (a snížením negativního dopadu odlivu mozků) atd.

1.6 Toto sdělení je doplněno dokumentem Komise, který byl vypracován cíleně pro účast v dialogu OSN na vysoké úrovni o mezinárodní migraci a rozvoji⁽⁵⁾.

1.7 Nové sdělení Komise⁽⁶⁾ toto pojetí rozvíjí – navrhuje politiky cirkulární imigrace a partnerství mobility mezi EU a třetími zeměmi. Názor EHSV je rozepsán v 11. odstavci tohoto stanoviska.

1.8 Evropský parlament rovněž vypracoval své vlastní stanovisko⁽⁷⁾. Témata přebírá ze sdělení Komise, ale nabízí větší množství návrhů. Kritizuje politiku „selektivní migrace“, protože tato politika podporuje odliv mozků. Navrhuje přijmout konkrétní opatření vedoucí k tomu, aby se do svých zemí vrátili nejlépe kvalifikovaní pracovníci, jako je například rozvoj programů, které umožní propláct platový rozdíl těm, kdo by si přáli vrátit se do své země, nebo opatření, která by zaručila navrátilcům převedení jejich práv na důchod a na sociální pojištění. Ve své zprávě se parlament rovněž zabývá pohybem mozků, sází na politiku rozvojové spolupráce, navrhuje opatření dotýkající se převodu finančních prostředků atd.

⁽¹⁾ Ve dnech 14. a 15. září 2006.

⁽²⁾ KOM(2002) 703, prosinec 2002.

⁽³⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 491/2004 ze dne 10. března 2004.

⁽⁴⁾ KOM(2005) 390 v konečném znění ze dne 1. září 2005.

⁽⁵⁾ KOM(2006) 409 ze dne 14. července 2006.

⁽⁶⁾ KOM(2006) 248 v konečném znění ze dne 16. května 2007.

⁽⁷⁾ 2005/2244(INI).

1.9 Prostřednictvím tohoto stanoviska a stanoviska z vlastní iniciativy k tématu „Migrace a rozvoj: příležitosti a výzvy“⁽⁸⁾ přináší EHSV nový příspěvek k imigrační politice EU a přidává i nový pohled na věc – spolupráci se zeměmi původu za účelem podpory jejich rozvoje.

2. Celosvětový rozměr nezaměstnanosti, chudoby a nerovnosti⁽⁹⁾

2.1 Během posledních desetiletí jsme byli svědky zcela bezprecedentního nárůstu materiálního bohatství a blahobytu ve světě, alespoň podle HDP, ale tato prosperita je velmi nerovnoměrně rozložena a vyhnula se stovkám milionů lidí v řadě zemí.

2.2 Nárůst HDP neodráží zcela věrně skutečný stupeň rozvoje společnosti. Díky svému ukazateli lidského rozvoje⁽¹⁰⁾ má Rozvojový program OSN k dispozici širší definici rozvoje, která přesahuje HDP a která zahrnuje mimo jiné délku života a úroveň vzdělání. Přehlíží však jiné ukazatele, jež se zdají relevantní, jako jsou dodržování lidských práv, demokracie, přístup ke slušné práci či rovnost.

2.3 Nejzávažnějším problémem je nedostatek pracovních příležitostí nebo možností jiného způsobu obživy. Nezaměstnanost bývá zásadním příčinným faktorem, který lidi motivuje ke stěhování za lepšími pracovními příležitostmi. Světové obyvatelstvo, které v roce 2006 dosahovalo 6,7 miliard osob, se každoročně zvyšuje o 75 milionů lidí, převážně v rozvojových zemích. Podle odhadů zprávy MOP Světové trendy zaměstnanosti 2007 na světě v roce 2006 existovalo přibližně 2,9 miliard pracujících⁽¹¹⁾. V témže roce je počet nezaměstnaných odhadován na 195,2 milionů, což činí přibližně 6,3 % z celkového počtu pracujících lidí na světě. Počet „chudých pracujících“, tedy osob žijících z částky odpovídající 2 nebo méně USD na den, dále roste; v roce 2007 dosahoval 1,37 miliardy⁽¹²⁾.

2.4 Neutěšená situace zemědělců v rozvojových zemích je mocným hospodářským faktorem mezinárodní migrace – je jím dnes a bude jím i v budoucnosti. V roce 2000 bylo přibližně 43 % z celkového počtu světových pracovníků zaměstnáno v zemědělství; v chudších zemích je jejich situace horší než situace obyvatel měst. To je částečně důsledkem mj. veřejných politik zohledňujících balíčky strukturálních změn, které tyto země nutí k „modernizaci“ zemědělské produkce, tak aby se více

zaměřovala na vývoz; to díky posilující liberalizaci obchodu způsobuje zhoršení situace malých zemědělců – ti jsou nuceni opouštět zemědělské odvětví či venkov, případně zde vzniká chronická „podzaměstnanost“. V období mezi lety 1980 a 1999 tak v zemích s nízkými a středními příjmy podíl městského obyvatelstva na celkovém počtu obyvatel vzrostl z 32 na 41 %.⁽¹³⁾

2.5 Je na místě zdůraznit, že neexistuje přímá souvislost mezi příjmy a lidským rozvojem. Země se skromnými příjmy mohou díky vhodné veřejné politice nebo neexistenci konfliktů dosáhnout dobrých výsledků, pokud jde o ukazatel lidského rozvoje⁽¹⁴⁾.

2.6 Co do ukazatele lidského rozvoje stojí na dvou protilehlých pólech v celosvětovém měřítku na jedné straně Norsko a na druhé straně Niger. Norové jsou čtyřicetkrát bohatší než obyvatelé Nigeru, žijí dvakrát tak dlouho a jejich úroveň vzdělání je pětikrát vyšší.

2.7 Analýza trendů lidského rozvoje od roku 1970 ukazuje, že většina zemí zaznamenala zlepšení svého ukazatele lidského rozvoje; výjimkou je subsaharská Afrika – z 31 zemí s nejnižším lidským rozvojem se jich 28 nachází v této oblasti.

2.8 Další související údaje:

— během posledních 30 let se průměrná naděje dožití při narození zvýšila o 7 let v rozvinutých zemích a o 9 let v rozvojových zemích. Jedinou výjimkou je subsaharská Afrika, kde je předpokládaná délka života při narození nižší než před 30 lety. Předpokládaná délka života se snížila o 20 let v Botswaně a o 13 let v Zambii;

— míra dětské úmrtnosti se v rozvinutých zemích snižuje výrazněji než v rozvojových zemích;

— v celosvětovém ekonomickém kontextu založeném na znalostech převyšuje průměrná délka školní docházky v zemích s vysokými příjmy 15 let. V Burkině Faso nedosahuje ani 4 let. V méně rozvinutých zemích nedokončí 20 % dětí první stupeň základní školy. V Čadu, Malawi a Rwandě toto číslo přesahuje 40 %;

— v Latinské Americe přetrvávají navzdory novým, příznivějším trendům doby vážné problémy s chudobou a nerovnoměrností v rozdělení bohatství.

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV z vlastní iniciativy k tématu „Migrace a rozvoj: příležitosti a výzvy“, přijaté na plenárním zasedání ve dnech 12. a 13. prosince 2007. Zpravodaj: pan SHARMA.

⁽⁹⁾ Údaje jsou čerpany ze „Světové zprávy o lidském rozvoji 2006“ Rozvojového programu OSN (UNDP) a ze zprávy Světové komise pro sociální rozměr globalizace (Mezinárodní organizace práce) nazvané „A fair globalization – Creating opportunities for all“ [Spravedlivá globalizace – vytvoření příležitostí pro všechny; české znění není k dispozici], 2004.

⁽¹⁰⁾ Poslední „Světová zpráva o lidském rozvoji“ je zpráva datovaná k roku 2006 (byla publikována nedávno, údaje v ní však odpovídají číslům z roku 2004).

⁽¹¹⁾ MOP, Světové trendy zaměstnanosti, 2007 (Ženeva).

⁽¹²⁾ Údaje převzaty z Klíčových ukazatelů pracovního trhu, MOP.

⁽¹³⁾ Tamtéž.

⁽¹⁴⁾ Viz poslední Zpráva o lidském rozvoji.

2.9 Chudoba ve světě se zmenšila⁽¹⁵⁾, ale je to především důsledek rozvoje, který v posledních letech zaznamenaly Čína a Indie. Dvacet procent nejchudších obyvatel disponuje pouze 1,5 % světových příjmů a jejich příjem je nižší než jeden americký dolar denně. Čtyřicet procent světové populace disponuje 5 % světových příjmů a vyžijí méně než se 2 americkými dolary na den. Devadesát procent obyvatel zemí, které jsou členy Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), patří mezi 20 % obyvatel Země, kteří mají nejvyšší příjmy. Na druhé straně 50 % obyvatel subsaharské Afriky patří mezi 20 % světového obyvatelstva, které má nejnižší příjmy. Celkový objem příjmů (aktiva nejsou brána v úvahu) 500 nejbohatších lidí světa přesahuje příjmy 413 milionů nejchudších.

2.10 Chudoba, nezaměstnanost a nerovnost jsou společnými znaky zemí původu přistěhovalců. Nedostatek slušné práce, ekonomická krize, neexistence perspektivy rozvoje, neštěstí a nemoci, válečné konflikty, zkorumpovanost a neefektivita některých vlád, nesvoboda a absence demokratických institucí jsou dalšími činiteli, které vedou řadu lidí k tomu, že hledají prostor s nižším počtem omezení za hranicemi své země. Světová komise pro mezinárodní migraci se ve své zprávě pro OSN z roku 2005 vyjádřila v tom smyslu, že příčinou velké části rozsáhlých a těžko zvladatelných toků nucené migrace jsou strukturální problémy a neexistence udržitelného rozvoje v řadě zemí.

2.11 Z druhé strany kriminální sítě těží z nezákonného obchodu s lidmi a využívají této situace pro vlastní obohacení z neregulární migrace. Je proto důležité společně učinit vhodné kroky proti těmto bezohledným kriminálním sítím, jež využívají neutěšené situace nevinných lidí. Stejně tak je důležitá řádná koordinace účinných hraničních kontrol, včetně námořních, mezi tranzitními a cílovými zeměmi.

2.12 Podpora míru, demokracie, hospodářského a sociálního růstu a lidského rozvoje, jakož i boj proti chudobě a nerovnostem mohou významně přispět ke snížení nucené emigrace.

2.13 Neemigrují však ti nejchudší, protože emigrace není v jejich možnostech. Emigranty se stávají lidé, kteří mají určitý příjem (osobní nebo rodinný), určité vzdělání, jsou podnikaví, v dobré fyzické kondici a často velmi mladí. Emigrace, alespoň ve svém počátečním stadiu, znamená pro zemi původu ztrátu lidského kapitálu.

2.14 I když tomu tak není vždy, stojí chudoba a nedostatek možností u zrodu rozhodnutí mnoha lidí emigrovat do Evropy. EU se musí aktivně podílet na boji proti chudobě v zemích původu a přijmout širší pohled na imigrační politiku.

2.15 EHSV navrhuje, aby Evropská unie a členské státy na politické úrovni prosazovaly obnovu plnění rozvojových cílů tisíciletí, jež byly přijaty před sedmi lety na půdě OSN a kterých

⁽¹⁵⁾ Zpráva o lidském rozvoji 2006 Rozvojového programu OSN.

by mělo být dosaženo v roce 2015. Tyto cíle je třeba doplnit o podporu slušné práce, kterou prosazuje MOP.

2.16 Dochází jen k drobným pokrokům a mezinárodní společenství nepodněcuje dostatečnou měrou politické závazky – například jen málo členských států plní závazek přispívat na rozvojovou pomoc 0,7 % svého HDP. Výsledky hodnocení v polovině období, které vypracoval generální tajemník OSN v roce 2007⁽¹⁶⁾, znamenají velké zklamání: bylo dosaženo jen skromných úspěchů a mezi lety 2005 až 2006 se dokonce rozvojová pomoc snížila o 5,1 %.

2.17 Výbor navrhuje Evropské komisi, aby přijala přesný harmonogram opatření na podporu naplňování osmi cílů tisíciletí:

- pokořit hlad: na polovinu snížit extrémní chudobu, tj. o polovinu snížit počet lidí, kteří žijí z příjmu nižšího než 1 americký dolar na den;
- vzdělání pro všechny: zajistit základní vzdělání pro všechny děti;
- rovnost: odstranit nerovnost mezi pohlavími a podporovat nezávislost žen;
- dětská úmrtnost: o dvě třetiny snížit míru úmrtnosti dětí do pěti let;
- zdraví matek: o tři čtvrtiny snížit počet úmrtí žen během těhotenství;
- pandemie: zastavit šíření nemocí, jako jsou malárie a AIDS;
- udržitelnost: na polovinu snížit počet lidí, kteří nemají přístup k pitné vodě a hygienickým zařízením;
- obchod: založit multilaterální systém obchodní výměny a podporovat kvalitní správu a potírání korupce.

3. Obchod a rozvoj

3.1 Otevírání obchodu je často spojováno s růstem ekonomiky, rozvojem, tvorbou pracovních míst a snížením chudoby. Zjevným důkazem toho jsou jednání, která se nyní vedou na půdě Světové obchodní organizace (WTO). Současné kolo jednání (kolo jednání v Doha) bylo vyhlášeno za kolo, v němž se bude jednat o rozvoji. Stejný cíl sledují dohody o hospodářském partnerství (APE) vyjednané v rámci dohody z Cotonou, která spojuje EU a země AKT, nebo nedávné sdělení Evropské komise nazvané „Na cestě ke strategii EU pro podporu na rozvoj obchodu“⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ Viz zpráva OSN z roku 2007 na webové stránce OSN: www.un.org.

⁽¹⁷⁾ Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Na cestě ke strategii EU pro podporu na rozvoj obchodu“, KOM(2007) 163 v konečném znění ze dne 4. dubna 2007.

3.2 Otevírání obchodu je někdy spojováno s rozvojem nejchudších zemí a se snížením nucené emigrace. Někdy se na emigraci nahlíží jako na důsledek ochrany trhu vyspělých zemí cílečích produktům z rozvojových zemí.

3.3 Je na místě analyzovat, jak může podpora obchodu přispět ke snížení chudoby ve světě. EHSV soudí, že je možno v tomto směru odkázat na nedávnou studii, kterou společně vypracovaly Mezinárodní úřad práce a Světová obchodní organizace (WTO), nazvanou „Obchod a pracovní příležitosti. Politická výzva“ (březen 2007).

3.4 Během posledních 10 let, které se vyznačovaly značným úbytkem překážek při obchodní výměně, se v celosvětovém měřítku chudoba snížila. Tento jev se však soustřeďuje do Indie a Číny, ačkoliv to platí pouze na některé oblasti a sociální vrstvy. Zkušenosti jednotlivých zemí, které otevřely své ekonomiky, se velmi různí. Země, které založily svůj rozvoj na textilním vývozu, nezaznamenaly žádné výrazné snížení chudoby. Jiné země pouze zaznamenaly nárůst šedé ekonomiky. V Asii se snížil rozdíl ve mzdách kvalifikovaných a nekvalifikovaných pracovníků, naopak prohloubil se v Latinské Americe ⁽¹⁸⁾.

3.5 EHSV soudí, že navzdory názoru elit řídicích některé rozvojové země nejsou rozvoj a lidská práva ve vzájemném rozporu. Současné studie ⁽¹⁹⁾ naopak ukazují, že ke zvýšení mezinárodních investic a vývozu dochází v zemích, které demokratizují své politické systémy, prosazují práva zaměstnanců a zlepšují sociální ochranu. Příkladem kvalitní správy, jež má podporu Výboru, jsou dodržování mezinárodních norem na ochranu slušné práce vydaných Mezinárodní organizací práce a podpora sociálního dialogu a dialogu sociálních partnerů s organizacemi občanské společnosti.

3.6 Stejně tak i skutečnost, že průmyslové země více otevírají své trhy, může podporovat rozvoj, i když dopad není vždy ve všech zemích kladný. Pouze země, které již dosáhly určité úrovně rozvoje (mají konsolidovaný vnitřní trh, účinnou vývozní infrastrukturu a stabilní politický systém), jsou schopny těžit z odbourávání celních i jiných překážek, aby zvýšily svůj rozvoj a snížily chudobu.

3.7 Účinky globalizace na rozvoj zemí se výrazně liší v závislosti na politice, kterou k ní tyto země zaujmají: pokroky v rozvoji demokracie, zlepšení v oblasti vzdělání, zdravotnictví, infrastruktury a politiky zaměstnanosti jsou politiky, které podporují růst, snižují chudobu a zmenšují sociální nerovnosti.

⁽¹⁸⁾ Viz zmiňovaná zpráva MOP a WTO.

⁽¹⁹⁾ Zpráva nezávislé hodnotící skupiny Světové banky nazvaná „Examen annuel de l'efficacité du développement 2006. Obtenir des résultats“ [Výroční hodnocení účinnosti a rozvoje 2006. Získávání výsledků; české znění není k dispozici] a zprávy Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) o obchodu a práci.

3.8 EHSV se domnívá, že EU musí v rámci jednání Světové obchodní organizace usnadnit růst mezinárodního obchodu (zvláště mezi EU, Afrikou a Latinskou Amerikou) a šíření demokracie a lidských práv ve světě.

3.9 UE uzavřela asociační dohody s různými zeměmi: se státy Euromed, státy AKT, s Ruskem a s východními sousedy, se státy Mercosur, Andského společenství, s Čínou, Indií atd. Výbor prostřednictvím stanovisek a smíšených výborů prosazuje, aby tyto dohody přesáhly obchodní záležitosti a zahrnuly také různé sociální aspekty.

4. Rozvojová spolupráce

4.1 V oblasti politiky rozvojové spolupráce musí EU podporovat hostitelské země v realizaci veřejných vzdělávacích politik a politik zaměstnanosti ve spolupráci se sociálními aktéry a s organizacemi občanské společnosti. Spolu s prosazováním míru a kvalitní správy jsou to klíčové rozvojové politiky.

4.2 Politika rozvojové spolupráce Společenství se dosud úlohou migrace v boji proti chudobě příliš nezabývala.

4.3 Oficiální rozvojová pomoc (ODA) spočívá na principech sociální spravedlnosti a přerozdělování bohatství. Cílem politiky rozvojové spolupráce je boj proti chudobě a zajištění důstojného života pro všechny. Přestože neaspiruje na přímou podporu či brzdění migračních pohybů, může svým bojem proti chudobě a nerovnosti přispět k omezení činitelů podporujících nedobrovolnou emigraci ⁽²⁰⁾.

4.4 Je nepřijatelné, aby mohla být politika rozvojové pomoci využita k nátlaku během mezinárodních jednání o migraci, jak to učinili někteří evropští vedoucí představitelé během zasedání Evropské rady v Seville.

4.5 EHSV soudí, že EU může podpořit zapojení společenství diaspor do projektů spolupráce. Mohou velmi významně přispět například k formulaci návrhů a zhodnocení výsledků, neboť tyto návrhy bývají mnohdy vypracovávány odborníky z dárcovské země, kteří mají jen částečnou znalost zemí, jimž je pomoc určena.

4.6 Demokracie a lidská práva, vzdělávání a odborná příprava, podpora nezávislosti žen a zdraví a ochrana životního prostředí jsou prioritními cíli politiky spolupráce EU. EHSV se domnívá, že posílení a podpora organizací občanské společnosti jsou rovněž velmi důležité.

⁽²⁰⁾ „Migraciones y desarrollo: el papel de la cooperación“ [Migrace a rozvoj – úloha spolupráce; české znění není k dispozici], Estudios n° 8 (2001), OXFAM – INTERMON.

4.7 Tvorba sítí a smíšených komisí mezi sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti ze zemí původu a cílových zemí by se mohla stát cílem pomoci EU. Například zvyšování obecného povědomí obyvatelstva je základní součástí politiky rozvojové spolupráce. V hostitelských evropských zemích by se mělo zvyšovat obecné povědomí o kultuře a životních a pracovních podmínkách, jakož i o sociálních a politických stránkách života zemí původu imigrantů.

5. Evropská imigrační politika a spolupráce se zeměmi původu

5.1 Překvapivým faktem je, že členské státy EU dodnes neratifikovaly „Mezinárodní úmluvu na ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků“ přijatou Valným shromážděním OSN rezolucí č. 45/158 dne 18. prosince 1990, jež vstoupila v platnost 1. července 2003. EHSV⁽²¹⁾ opět navrhuje, aby EU a její členské státy tuto úmluvu ratifikovaly. Výbor se domnívá, že v souladu s cíli vytyčenými na zasedáních Evropské rady v Tampere a v Haagu musí být evropská imigrační politika založena na dodržování lidských práv a na rovnosti zacházení.

5.2 EHSV navrhuje Komisi, Parlamentu a Radě EU, aby v oblasti zahraniční politiky prosadily **mezinárodní normativní rámec pro otázky migrace**, který by měl základ ve Všeobecné deklaraci lidských práv, v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a v Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech a který by povinně zahrnoval tyto dokumenty:

- Mezinárodní úmluvu na ochranu práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin;
- Úmluvu o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW);
- Úmluvu o odstranění všech forem rasové diskriminace (CERD);
- Úmluvu o právech dítěte (CRC);
- úmluvy MOP o právech migrujících pracovníků (C 97 a C 143);
- Deklaraci MOP o základních principech a právech při práci;
- multilaterální rámec MOP pro záležitosti pracovní migrace;
- Durbanskou deklaraci a Akční program Světové konference OSN proti rasismu z roku 2001.

5.3 Současná koncepce imigrační politiky se zaměřuje na vhodné aspekty a má v tom podporu EHSV, nicméně tyto

aspekty sledují výhradně zájmy evropských zemí coby zemí hostitelských: potírání neregulární migrace a obchodu s lidmi, uspokojování potřeb našich pracovních trhů a našeho hospodářského rozvoje; tímto způsobem nazíráme problémy v soužití a problémy identity, takto také definujeme politiky pro přijímání imigrantů, kdy k nám lákáme vysoce kvalifikované jedince, zatímco ostatní přijmout odmítáme. Po zvážení těchto otázek pak v Evropě tvoříme vstřícnější nebo přísnější imigrační politiku, ale vždy se naše úvahy omezují na důsledky migrace pro evropské společnosti.

5.4 Nicméně EU a většina členských států provozují velmi aktivní politiku rozvojové spolupráce; nadto je Evropa signatářem asociačních dohod a dohod o sousedství s řadou zemí. Tato politika se však dříve prováděla s nedostatečnou návazností na imigrační politiku, jako by se jednalo o zcela nezávislé politické oblasti, což svádí k chybné domněnce, že můžeme tvořit migrační politiku bez jakékoliv spolupráce se zeměmi původu.

5.5 Existuje řada studií analyzujících důsledky migrace na rozvojové země. Všechny dospívají ke stejnému závěru: migranti příznivě přispívají k ekonomickému a sociálnímu rozvoji zemí původu, i když tento jev má na některé země i negativní dopady. Hlavním přínosem je převod finančních prostředků, hlavními negativními důsledky je odliv mozků a ztráta lidských zdrojů.

5.6 EHSV podporuje nový způsob pojetí evropské politiky, a to řízení imigrační politiky ve spolupráci se zeměmi původu tak, aby se migrace stala pro tyto země jedním z hybatelů rozvoje. Znamená to nově zhodnotit řadu aspektů této politiky včetně těch, které se vztahují k podmínkám přijetí nebo možnostem pohybu imigrantů.

6. Migrace je přínosná jak pro země původu, tak pro přijímající země

6.1 O přínosu migrace pro hostitelské země bylo široce pojednáno v jiných stanoviscích EHSV. V případě evropských zemí migrace umožnila uspokojit potřeby trhu práce, které vznikly v důsledku demografického vývoje⁽²²⁾. Imigranti obsazují místa, která neobsazují domácí pracovníci, a přispívají tak k rozvoji ekonomiky, k tvorbě pracovních míst a k sociálnímu rozvoji. Podle zprávy generálního tajemníka vypracované u příležitosti dialogu OSN na vysoké úrovni o mezinárodní migraci a rozvoji migranti podporují ekonomický růst cílových zemí tím, že zachovávají životaschopnost ekonomických aktivit,

⁽²¹⁾ Stanovisko EHSV z vlastní iniciativy k „Mezinárodní úmluvě o migrujících pracovnících“ ze dne 30. června 2004, (zpravodaj: pan PARIŽA CASTAÑOS, Úř. věst. C 302, 7.12.2004).

⁽²²⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 9. června 2005 k zelené knize Přístupy Společenství k řízení ekonomické migrace (zpravodaj: pan PARIŽA CASTAÑOS, Úř. věst. C 286, 17.11.2005).

kteří by bez jejich přispění byly externalizovány, rozšiřují řady aktivních složek obyvatelstva a spotřebitelů a přispívají vlastní podnikavostí⁽²³⁾. Výbor rovněž navrhl, aby EU posílila integrační politiky⁽²⁴⁾. Migrace může být přínosná pro každého: pro migranty, pro společnosti hostitelských zemí i pro země původu.

6.2 Rozvojovým zemím umožňuje emigrace odchod přebytku pracovních sil, což se projevuje snížením nezaměstnanosti a umožňuje vznik důležitého mechanismu, který snižuje chudobu prostřednictvím převodů finančních prostředků emigrantů jejich rodinám. Pokud se emigranti vrátí do své země původu, hrají navíc čím dále důležitější roli v rozhybávání ekonomiky v tom smyslu, že se stávají vedoucími pracovníky v podnicích nebo iniciátory menších obchodů a předávají nové poznatky a technologie. Ale není možné zapomínat na negativní důsledky, jako je ztráta nejlépe vyškolených a nejpodnikavějších mladých lidí.

6.3 EHSV předpokládá, že by se v rámci spolupráce se zeměmi původu měly znásobit pozitivní dopady a omezit dopady negativní. Jedná se o jednu z největších výzev naší doby. Ve své závěrečné zprávě Světová komise pro mezinárodní migraci zdůrazňuje, že tato výzva dnes spočívá ve formulování politiky, která by maximalizovala pozitivní dopady migrace na země původu při omezení jejich negativních důsledků. Rovněž upřesňuje, že migrace se musí zařadit mezi strategie vnitrostátního, regionálního a světového rozvoje a že pro dosažení tohoto cíle je nezbytné, aby hostitelské země jasně připustily, že tento jev je přínosem i pro ně⁽²⁵⁾.

6.4 Migrace nemůže být hnací silou rozvoje nezávisle na ostatních politických, ekonomických a sociálních faktorech. Proto se EHSV domnívá, že EU musí přijít s novým pojetím imigrační a rozvojové politiky, v němž by ve spolupráci se zeměmi původu prosazovala rozvoj na základě strukturálních změn, které by podpořily demokracii a kvalitní správu a napomohly snížení nerovností, posílení lidského kapitálu a zdokonalení infrastruktury nezbytné pro udržitelný rozvoj.

7. Přínos z převádění finančních prostředků

7.1 Jedná se o osobní finanční prostředky imigrantů, jež však v případě některých zemí původu hrají důležitou roli coby zdroje příjmů. Číslo mluví sama za sebe: Světová banka odhaduje, že v roce 2005 dosáhly finanční prostředky přijaté rozvojovými zeměmi 167 miliard dolarů (oproti 69 miliardám v roce

1990 podle téhož zdroje). Podle generálního tajemníka OSN v roce 2006 převedli emigranti 264 miliard dolarů. Tato částka představuje téměř čtyřnásobek oficiální rozvojové pomoci. V některých zemích přesahuje dokonce zahraniční investice.

7.2 Převody finančních prostředků představují trvalý a stabilní přínos pro obživu rodin. Hlavními účastníky těchto mezinárodních finančních transakcí jsou imigranti a jejich rodiny. V Evropě posílá finanční prostředky svým rodinám mezi 60 a 70 % imigrantů. Jsou obvykle investovány do přímé spotřeby, a to nejen do materiálních výrobků, ale velká část takto získaných peněz je použita na vzdělání a zdravotní péči, což přispívá ke zlepšování lidského kapitálu. Ekonomika regionů, jež jsou pro tento převod finančních prostředků cílové, se těší nárůstu spotřeby a investic do malých obchodů. Skutečnost, že se zvýšilo množství peněz v oběhu, prospívá rovněž rozvoji finančního sektoru. Investice v evropských devizách přispívají i k finanční rovnováze zemí původu.

7.3 Nicméně vedle prospěchu přinášejí tyto převody také problémy: nárůst cen určitého spotřebního zboží, větší problémy rodin, které převody nedostávají; opouštění některých plodin a výrobních oblastí (těch méně výnosných), opouštění některých pracovních míst, neboť příjmy, které přinášejí, jsou ve srovnání s příjmy z převodů velmi nízké.

7.4 Tyto problémy musí být brány v úvahu, ale Světová komise pro mezinárodní migraci došla k závěru, že v celku jsou pro rozvojové země důležitým pozitivním činitelem: „Převody finančních prostředků běžnými způsoby mohou být důležitým zdrojem deviz pro zemi, do které plynou, mohou zvýšit kapacitu finančního sektoru, pomoci přitáhnout pozdější investice a usnadnit dosažení na půjčky jištěné státem“⁽²⁶⁾.

7.5 Je zapotřebí omezit neformální způsoby převodů, které znamenají vyšší náklady a rizika. Tyto neformální sítě často vznikají v důsledku neexistence konkurenceschopných finančních institucí ve vzdálených oblastech. EHSV soudí, že k optimalizaci zisků z převodů pro země původu je nezbytné snížit cenu za finanční transakce s nimi spojené. Často je jejich cena přehnaná a je v nepoměru vůči jiným mezinárodním transakcím. Podle odborníků se výše nákladů na převody liší v závislosti na regionech. V případě převodů ze Španělska do oblasti Latinské Ameriky a Karibiku např. dosahují 2 %, zatímco za převody z Evropy do většiny afrických zemí se zaplatí mezi 8 a 10 %. Evropští představitelé a dohled nad finanční oblastí musí povzbudit etické a sociálně zodpovědné

⁽²³⁾ Viz „International migration and development. Report of the Secretary-General“. Mezinárodní migrace a rozvoj. Zpráva generálního tajemníka; není k dispozici české znění], OSN, A/60/871 (2006), <http://www.un.org/Docs/journal/asp/ws.asp?m=A/60/871>.

⁽²⁴⁾ Stanovisko EHSV z vlastní iniciativy ze dne 21. března 2002 k tématu „Imigrace, integrace a úloha organizované občanské společnosti“ (zpravodaj: pan PARIZA CASTAÑOS, spoluzpravodaj: pan MELÍCIAS, Úř. věst. C 125, 27.5.2002) a stanovisko EHSV z vlastní iniciativy ze dne 13. září 2006 k tématu „Imigrace v rámci EU a integrační politika – spolupráce místních a regionálních zastupitelstev s organizacemi občanské společnosti“ (zpravodaj: pan PARIZA CASTAÑOS, Úř. věst. C 318, 23.12.2006) a konference o integraci organizovaná spolu s Evropskou komisí v září 2002.

⁽²⁵⁾ Viz „Migration in an interconnected world: New directions for action“ [Migrace v propojeném světě – nové možnosti jednání; české znění není k dispozici], Světová komise pro mezinárodní migraci, 2005, <http://www.gcim.org/en/>.

⁽²⁶⁾ Viz „Migration in an interconnected world: New directions for action“ [Migrace v propojeném světě – nové možnosti jednání; české znění není k dispozici], Světová komise pro mezinárodní migraci, 2005, <http://www.gcim.org/en/>.

chování evropských bank tak, aby snížily cenu převodů. Je rovněž zapotřebí zlepšit výkonnost bank v zemích původu, které často představují neefektivní a nedostatečnou strukturu. Evropa musí spolu s vládami a mezinárodními organizacemi podpořit dohody mezi finančními sektory obou stran, které by snížily cenu převodů. Banky mohou dát impuls k zavádění osvědčených postupů prostřednictvím dohod o sociální odpovědnosti.

7.6 Komise oznámila, že vytvoří směrnici, jejímž cílem bude stanovit povinnost poskytovatelů finančních služeb zaručit větší průhlednost poplatků, které jim platí jejich zákazníci. Pokud jde o převody finančních prostředků, musí být tato směrnice velmi přísná, aby se skončovalo se současnými excesy. Regulátoři finančních systémů by rovněž měli dohlédnout na to, aby se při těchto operacích neaplikovaly nesprávné směnné kurzy, jež konečnou cenu převodů neoprávněně prodražují.

7.7 EHSV navrhuje, aby se převáděné finanční prostředky využívaly k podpoře investic do ekonomických a sociálních aktivit. Banky ve spolupráci s místními orgány mohou rozvinout nový systém úvěrů vázaných na převody za účelem financování ekonomických aktivit a podnikatelských iniciativ. Aby se tak mohlo stát, musí mít místní finanční sektor vhodnou strukturu a platební schopnost.

7.8 Mezi nejdůležitější investice rodin, jimž jsou tyto finanční prostředky posílány, patří výdaje na vzdělání a zdraví. Je nutné vyvinout finanční, úvěrové a pojistné nástroje vázané na převody, jež by vedly k dosažení ambicióznějších cílů na poli vzdělání a zdravotnictví.

8. Diaspory jako nadnárodní síť

8.1 Díky globalizaci, která je rysem několika posledních desetiletí, jsme se stali svědky významného nárůstu mezinárodní migrace: počet migrantů výrazně stoupl⁽²⁷⁾, zvyšuje se jak počet zemí, odkud lidé emigrují, tak počet zemí cílových i počet zemí, které jsou zároveň zeměmi původu i zeměmi cílovými. K tomuto nárůstu migrace dochází v situaci, která jej podporuje – při zlevňování dopravy a komunikací. Mezinárodní cestování je dnes jednodušší (odhlédneme-li od hraničních kontrol), a to i z jednoho konce světa na druhý.

8.2 Skutečnost, že cestování, a především letecká doprava, je ve spojení s dnešním systémem telefonické a elektronické komunikace levnější, dovoluje nebývalý nárůst komunikace a vztahů mezi osobami, jakož i mezi místy původu a cílovou destinací

migrantů. Osoby, které emigrovaly a které se rozptýlily na různá místa, jsou dnes v mnohem užším kontaktu, než tomu bylo před několika lety.

8.3 Imigrantské sítě hrají stále významnější roli v migračním procesu: pomáhají migrantům navrhnout jejich migrační plán, usnadňují jim cestu a dopravu a pomáhají jim při příjetí v cílové zemi a při hledání ubytování a práce.

8.4 Imigranti podporují rozvoj obchodu v zemích původu. Například do řady obchodů, které si imigranti otevírají v cílové zemi, dovážejí produkty ze země původu, čímž podporují jejich výrobu a prodej. Rozvoj cestování posiluje růst dopravních firem. Když se imigranti v cílové zemi vypracují na dobrou ekonomickou úroveň, často ve své zemi původu přímo investují, což umožňuje rozvoj řady podniků v některých čínských regionech či podniků v oblasti informatiky v Indii a Pákistánu. Také na území Afriky a Latinské Ameriky mnoho imigrantů zahajuje nové hospodářské a obchodní aktivity.

8.5 Nadnárodní podniky stále častěji využívají osoby pocházející z imigrantského prostředí ke svému rozšíření do země jejich původu. Se záměrem internacionalizovat své činnosti najímá vedoucí a odborné pracovníky právě z řad imigrantů také mnoho evropských nadnárodních společností.

8.6 Diaspory, které jsou organizovány do mezinárodních sítí, mohou rovněž pomáhat při usměrňování části převodů do ekonomických aktivit a podnikatelských záměrů. Politika rozvojové spolupráce EU zahrnuje spolupráci s imigrantskými sítěmi, protože ty nabízejí možnost účinně usměrňovat pomoc a znásobovat objem investic diaspor.

8.7 Diaspory pracují jako síť investujících ve své zemi původu. Existují vzorové projekty, jako program „Tři za jeden“, který byl spuštěn v Mexiku a jehož cílem je přimět sdružení migrantů pocházejících ze stejné oblasti k investicím do projektů rozvoje této oblasti. Tento program je založen na principu, kdy ke každému dolaru, který pošle sdružení, přidá po jednom dolaru každá ze tří úrovní veřejné správy – federální, státní a obecní⁽²⁸⁾.

8.8 EU musí podporovat mezinárodní síť diaspor, protože je to jeden z prostředků, jak podporovat rozvoj v zemích původu. Vzájemně propojená sdružení lidí pocházejících z jednoho města původu mohou společně usměrňovat určité investice, které mohou být násobeny díky evropským a vnitrostátním příspěvkům.

⁽²⁷⁾ V roce 1990 to bylo 155 milionů, v roce 2005 191 milionů migrantů.

⁽²⁸⁾ Viz OSN A/60/871, 2006: 71. op. cit.

8.9 Evropská komise a členské státy musí ve spolupráci se zeměmi původu a s organizacemi občanské společnosti podporovat prostředí příznivé pro tyto činnosti, tak aby z nich diaspory mohly výtěžit co nejpříznivější důsledky pro rozvoj. EHSV navrhuje, aby část veřejných prostředků EU a členských států byla určena na rozvojové aktivity společenství diaspor. Zásadním faktorem úspěchu rozvoje hospodářských a sociálních činností je spolupráce mezi soukromým a veřejným sektorem. Několik příkladů osvědčených postupů z této oblasti:

8.9.1 Organizace IntEnt se sídlem v Nizozemsku během posledních deseti let podpořila téměř 2000 podnikatelů z diaspory Surinamu, Ghany, Maroka, Antil a Turecka, když shromáždila prostředky ve výši 12,5 milionu eur, díky nimž založila 200 společností, zaměstnávajících 840 osob v jejich zemích původu.

8.9.2 Organizace Migrations & Développement, založená v Marseille v roce 1986, podporuje několik organizací marockých imigrantů (včetně mladých Francouzů marockého původu) při zajišťování finančních prostředků pro jejich místa původu v Maroku. Tisíce imigrantů z diaspory finančně podpořilo nejrušnější projekty, 300 z nich se pak přímo zapojilo do realizace projektů a pomohlo tak více než 50 000 lidí v Maroku.

8.9.3 Organizace diaspory ve Spojeném království byly mezi prvními účastníky kampaně RemitAid⁽²⁹⁾ na podporu daňových úlev pro kolektivní převody finančních prostředků určených na rozvoj země původu. V rámci RemitAid se ze společného kapitálu, který pochází z vrácených daní z převodů finančních prostředků zaslaných do zemí původu (podobný systém jako grift-aid, v němž se na dobročinné dary uskutečněné v rámci Spojeného království uplatňují daňové úlevy), podporují rozvojové iniciativy diaspor.

8.9.4 Filipínská organizace pro migraci a rozvoj (Philcomdev) je nedávno založená síť sestávající z organizací emigrantů a jejich rodin, nevládních organizací, družstev, odborů, mikrofinančních organizací, sociálních podniků, sítí na Filipínách i v zahraničí činných v oblasti migrace a rozvoje na Filipínách.

8.10 V rámci evropské rozvojové pomoci je rovněž potřeba podporovat dovoz produktů pocházejících ze zemí původu do Evropy, které putují systémem „spravedlivého obchodu“ prostřednictvím sítě diaspor.

8.11 EHSV také navrhuje podporovat přímé investice jak ze strany jednotlivých imigrantů, tak ze strany jejich sdružení. Například investice do projektů v oblasti turistiky a zemědělství nabízí široké možnosti rozvoje na řadě míst původu. Úvěry, přidělované migrantům nebo sdružením diaspor na komerční

projekty nebo přímé investice v zemích původu, jsou další formou pomoci, která by měla být v rámci evropské politiky spolupráce podporována.

9. Návrat a rozšíření možnosti pohybu jako prostředky pro opětovné získání lidského kapitálu

9.1 Část mezinárodních migrantů tvoří kvalifikovaná či vysoce kvalifikovaná pracovní síla. To způsobuje odliv mozků, který patří z pohledu rozvojových zemí k hlavním negativním dopadům migrace. Všechny země nejsou jeho ničivými důsledky postiženy stejně, ale pro některé je to skutečná pohroma. Jak ve své zprávě uvádí SOPEMI, „33 až 55 % nejvzdělanějších osob z Angoly, Burundi, Ghany, Keni, Mauricia, Mozambiku, Sierra Leone, Tanzanie a z Ugandy žije v zemích OECD“⁽³⁰⁾. Oblasti zdravotnictví a vzdělání jsou v Africe jedněmi z nejvíce postižených tímto jevem.

9.2 V některých zemích původu dopad emigrace vysokoškolsky vzdělaných lidí a vysoce kvalifikovaných pracovních sil není tak negativní. Například odchod specialistů na informační technologie z Indie a Pákistánu nemá negativní důsledky, protože tyto země mají velmi výkonný systém pro vzdělávání v oblasti informatiky.

9.3 Je-li však „emigrace mozků“ omezená, může být pro zemi původu výhodná, a to díky návratům a pohybu emigrantů přinášejícím nové poznatky a technologie a díky podnikatelským záměrům, ke kterým mohou vést. Tak tomu je například v Indii a Brazílii. Nicméně velké množství zemí patří k těm, pro něž odliv mozků znamená nenahraditelnou ztrátu specialistů a kvalifikovaných odborníků.

9.4 Z tohoto odlivu mozků těží přijímající evropské země. Od roku 2002 byla v různých evropských zemích upravena imigrační legislativa tak, aby byl usnadněn přístup vysoce kvalifikovaným pracovníkům.

9.5 Evropská unie bude rovněž podporovat selektivní imigrační politiku: Plán politiky v oblasti legální migrace⁽³¹⁾ předpokládá například zvláštní směrnici pro přijímání vysoce kvalifikovaných pracovníků, kterou Komise předloží v září a ke které Výbor vypracuje stanovisko. Nicméně nepředpokládá se vypracování obecné směrnice o přijímání imigrantů. Navzdory kritice ze strany EHSV a Evropského parlamentu⁽³²⁾ se bude v Evropě pokračovat v této politice „selektivní imigrace“, což může způsobit některým zemím zhoršení již existujících problémů. Výbor se však domnívá, že by tyto právní předpisy měly být příznivé pro všechny – pro země původu i pro hostitelské země a pro imigranty samy.

⁽²⁹⁾ Viz SOPEMI 2005, OECD.

⁽³¹⁾ KOM(2005) 669 v konečném znění ze dne 21. prosince 2005.

⁽³²⁾ 2005/2244(INI) a stanovisko EHSV ze dne 9. června 2005 k tématu „Zelená kniha o přístupu EU k řízení ekonomické migrace“ (zpravodaj: pan PARIZA CASTANOS, Úř. věst. C 286, 17.11.2005).

⁽²⁹⁾ Viz www.RemitAid.org.

9.6 Koherence mezi migrační politikou a politikou rozvojové spolupráce vyžaduje, aby se hostitelské země postavily čelem a se vši vážností problému odlivu mozků. Aby se tak stalo, nejprve je třeba si uvědomit, že problémy, které způsobuje zemím původu odchod specializovaných pracovních sil, by se mohly stát přínosem, pokud by se tyto pracovní síly vracely s novými znalostmi užitečnými pro podniky, ekonomiku a služby v jejich zemi. Imigranti, kteří se vracejí do své země původu, nemusí být jen nositeli znalostí a technologií, ale rovněž investic.

9.7 Z toho pohledu na věc se podpora návratu ukazuje pro rozvoj zemí původu jako přínosná. Musí se jednat o zcela dobrovolný návrat, ke kterému dojde ve chvíli, kdy kvalifikovaný pracovník nalezne v zemi svého původu výhodné podmínky k vykonávání své profesionální činnosti. Výzvou tedy je vytvoření těchto podmínek.

9.8 K podpoře dobrovolného návratu kvalifikované pracovní síly je potřeba, aby návrat do země původu neznamenal ztrátu pracovního povolení a povolení k pobytu v Evropě (ani ztrátu nově nabytého občanství). Cirkulační migrace je možná jen za těchto podmínek.

9.9 Návrat může být podpořen také převodem sociálních práv navrátilivších se imigrantů. Je zapotřebí, aby správně fungovala možnost převodu důchodového pojištění a práv na sociální zabezpečení včetně zdravotní péče. Zpráva generálního tajemníka vypracovaná pro jednání OSN na vysoké úrovni o mezinárodní migraci a rozvoji uvádí, že velká většina mezinárodních migrantů se potýká s překážkami při převodu svého důchodového pojištění. V této zprávě se rovněž navrhuje vypracovat navzdory existenci řady dvojstranných dohod mezinárodní rámec nabízející v tomto směru co největší záruky. Úmluva MOP č. 157 (1982) o zavedení mezinárodního systému pro zachování práv sociálního pojištění byla podepsána jen třemi zeměmi (Španělskem, Filipínami a Švédskem)⁽³³⁾. Výbor navrhuje ostatním členským státům, aby rovněž ratifikovaly úmluvu MOP č. 157.

9.10 V rámci evropské politiky rozvojové spolupráce je zapotřebí přijmout programy směřující k vyvarování se odlivu mozků, k dobrovolnému návratu kvalifikované pracovní síly a k investicím v zemích původu do oblastí činností, jež vyžadují vysokou kvalifikaci.

9.11 EHSV těší, že Komise navrhla členským státům vypracování kodexu vhodného chování při řízení příjmu velmi kvalifikovaných migrantů ve spolupráci se zemí původu.

⁽³³⁾ Viz OSN A/60/871, 2006: 80. op cit.

9.12 EU musí velmi aktivně spolupracovat na výškolování mládeže v emigrantských zemích. Tyto země se vyrovnávají se ztrátou velké části svého nejlépe vyškoleného lidského kapitálu, z něž těží evropské společnosti. Spolupráce na odborné přípravě by byla spravedlivou kompenzací této ztráty, protože by těmito zemím zajistila do budoucna lidský kapitál nezbytný pro jejich rozvoj.

9.13 EHSV zdůrazňuje význam dohod a sdružení se zeměmi původu, které mohou uzavřít či vytvořit evropské univerzity, nemocnice, podniky a technologická a výzkumná střediska, aby umožnily některým vysoce kvalifikovaným odborníkům rozvíjet jejich aktivity v zemích původu za mzdu a při zajištění sociálních práv a profesního zázemí, jež jsou srovnatelné s Evropou.

10. Politika přijímání imigrantů koherentní s cíli rozvoje – přijmout znamená přispět k rozvoji

10.1 Evropská unie a členské státy musí upravit svou politiku přijímání tak, aby migrantům umožnila legální imigraci prostřednictvím pružného a průhledného řízení. EHSV již Komisi ve svém stanovisku k zelené knize⁽³⁴⁾ upozornil na nutnost politiky otevřené jak příjmu vysoce kvalifikovaných, tak těch méně kvalifikovaných pracovních sil. Výbor chápe postoj některých vlád, nicméně navrhl, aby členské státy ukončily přechodné období omezující svobodu pobytu a volný přístup k zaměstnání příslušníků některých nových členských států.

10.2 Je na místě omezit neregulérní imigraci prostřednictvím opatření použitelných uvnitř Evropy, jakými jsou například boj proti zaměstnávání neregulérních imigrantů na základě legislativy Společenství⁽³⁵⁾, jež Výbor přezkoumá v jiném, právě připravovaném stanovisku, kontrola na hranicích, boj proti pašování lidí a spolupráce se zeměmi původu a s tranzitními zeměmi. EU musí být solidární se státy jižní Evropy, které jsou nuceny řešit masový příliv neregulérních imigrantů, podnikat četné námořní záchranné operace a poskytovat imigrantům útočiště a humanitární pomoc, a podílet se na jejich výdajích. Za mimořádných okolností bude rovněž zapotřebí regularizovat situaci neregulérních imigrantů na území EU, kteří se stávají obětmi pracovního vykořisťování a jsou ponecháni bez možnosti zapojit se do politik na podporu integrace.

10.3 V rámci pružnější přijímací politiky je třeba podpořit systém dočasné migrace a cirkulační migrace jak pro vysoce kvalifikovanou, tak pro méně kvalifikovanou pracovní sílu.

⁽³⁴⁾ Viz stanovisko ESHV ze dne 10. prosince 2003 ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Regionálnímu výboru o imigraci, integraci a zaměstnanosti (zpravodaj: pan PARIZA CASTAÑOS), Úř. věst. C 80, 30.3.2004 [české znění není k dispozici].

⁽³⁵⁾ Viz návrh směrnice ze dne 16. května 2004 o minimálních postizích podniků zaměstnávajících neregulérní imigranty.

10.4 Aby byl systém dočasné imigrace životaschopný, je zapotřebí, aby evropská legislativa umožnila velmi pružné vydávání krátkodobých povolení k pobytu v kombinaci s návratem a se zárukami nového přijetí během následujících let. Imigranti tak budou motivováni k využívání oficiální cirkulace a nebudou v Evropě zůstávat neregulérně po vypršení svých povolení k pobytu.

10.5 EHSV vyzývá EU a členské státy k uzavření dohod se zeměmi původu o postupech při cirkulační migraci, které usnadní pohyb imigrantů díky pružnému a průhlednému postupu. Tyto dohody musí vyváženě sledovat zájem obou stran i cíl, kterým je vytvořit z imigrace jev vedoucí k rozvoji zemí původu.

10.6 Postup při dočasném přijetí, jehož součástí by byl souhlas se školením a uznání odborné kvalifikace, může být rovněž užitečný. Dočasní imigranti, kteří v Evropě pracují, by si tak mohli zvýšit svou odbornou kvalifikaci, rozšířit příležitosti k získání pracovního místa po svém návratu a přispět tak k ekonomickému a sociálnímu rozvoji dotyčných zemí.

10.7 Hlavní překážku pro cirkulační migraci představuje nepružnost současných evropských zákonů. K tomu, aby byl usnadněn pohyb imigrantů, jejich návrat a rozvoj podnikatelských aktivit v zemi původu, musí evropská legislativa v oblasti imigrace povolit možnost dlouhodobě si zachovat trvalé povolení k pobytu.

10.8 Z tohoto pohledu EHSV navrhuje úpravu směrnice o statusu dlouhodobého rezidenta v tom smyslu, aby se období, během kterého si rezident zachová povolení k trvalému pobytu, prodloužilo ze současného jednoho roku na 5 let. Ve svém stanovisku ⁽³⁶⁾ EHSV soudí, že rok (nebo dva, jak uvádí původní návrh Komise) je příliš krátkým obdobím na to, aby se větší množství imigrantů rozhodlo k návratu do své země původu z profesních důvodů.

10.9 EU v současné době podporuje celkový přístup k migrační politice, který bere v úvahu souvislost migrační politiky s rozvojovou politikou, a je zapotřebí, aby se každá osoba, která nemá dlouhodobé povolení k pobytu v členském státě, mohla vrátit do země původu a mohla dále požívat rezidenčního práva přinejmenším po dobu pěti let.

11. Podpora cirkulační migrace a partnerství mobility

11.1 V květnu vydala Evropská komise důležité sdělení ⁽³⁷⁾ o cirkulační migraci a partnerství mobility mezi Evropskou unií a třetími zeměmi. Přestože se toto stanovisko vydává

⁽³⁶⁾ Viz stanovisko EHSV ze dne 3. října 2001 k návrhu směrnice Rady o statutu dlouhodobých rezidentů pocházejících ze třetích zemí (zpravodaj: pan PARIZA CASTAÑOS), Úř. věst. C 36, 8.2.2002 [české znění není k dispozici].

⁽³⁷⁾ KOM(2007) 248 v konečném znění o cirkulační migraci a partnerství mobility mezi Evropskou unií a třetími zeměmi.

z vlastní iniciativy, má být příspěvkem EHSV do diskuse, kterou zahájila Komise. V různých odstavcích stanoviska lze nalézt návrhy EHSV pro řešení některých otázek nastíněných Komisí ve zmiňovaném sdělení.

11.2 Sdělení je rozděleno na dvě části. První pojednává o vhodnosti rozvoje partnerství mobility se třetími zeměmi, druhá se konkrétněji dotýká cirkulační migrace.

11.3 Výbor podporuje návrh **partnerství mobility**, aby EU a členské státy umožnily legální migraci prostřednictvím transparentních a flexibilních řízení. Partnerství by vznikala na bázi závazků jak na straně zemí původu, tak na straně členských států EU.

11.4 Závazky vyžadované po zemích původu se shodují s povinnostmi, o kterých se hovoří v souvislosti s bojem proti neregulérní migraci, a jsou velice konkrétní: opětovné přejímání, ostraha hranic, bezpečnost cestovních dokladů, boj proti nezákonnému obchodu a proti obchodu s lidmi atd. Je důležité, aby tyto země ctily své mezinárodní povinnosti podle dohody z Cotonou, zvláště ustanovení článku 13. Výbor se domnívá, že některým zemím, kde je státní moc oslabena, bude plnění těchto povinností působit značné potíže, a proto navrhuje, aby se partnerství mobility flexibilně přizpůsobovala podmínkám jednotlivých zemí původu.

11.5 Existují mimo jiné tyto čtyři typy závazků:

11.5.1 první se týká lepších možností legální migrace při respektování preferenční zásady Společenství pro občany EU, již Výbor podporuje. EHSV souhlasí s návrhem, aby několik členských států mělo možnost učinit zemím původu společnou nabídku partnerství ve jménu EU (posílená spolupráce), jež by spočívala v kvótách a nástrojích pro adaptaci na evropské pracovní trhy.

11.5.2 Druhým závazkem na straně EU a členských států je poskytnout třetím zemím technickou a finanční pomoc v řízení toků legální migrace. Výbor se domnívá, že prostředky vydělené na tematický program pro migraci a azyl by mohly být nedostatečné, a navrhuje proto Komisi, Parlamentu a Radě v budoucnosti tyto prostředky výrazně navýšit.

11.5.3 Za třetí Výbor rovněž souhlasí s tím, že partnerství mobility budou moci po dohodě se zeměmi původu některá povolání odrazovat od imigrace, aby se předešlo „odlivu mozků“ (např. zdravotníky z některých evropských zemí). Dohody budou muset povinně podporovat cirkulační migraci a návrat imigrantů bez dlouhodobého povolení k pobytu.

11.5.4 Za čtvrté pak EU a členské státy zlepši postupy pro vydávání krátkodobých víz. EHSV se v několika stanoviscích vyjádřil v tom smyslu, že je zapotřebí zlepšit organizaci konzulárních služeb členských států EU v zemích původu, tak aby delegace Komise spolupracovaly s členskými státy v otázkách migrace a aby se k vyhledávání reálných nabídek práce v EU využívalo síť EURES. Výbor podporuje návrh Komise umožnit využití posílené spolupráce několika členských států při otevírání společných center pro žádosti o víza, posílit společné konzulární instrukce pro vydávání víz pro opakovaný vstup pro příslušníkům třetích zemí, kteří musí často cestovat, a usnadnit získávání víz určitým kategoriím osob uvedeným v dohodách o mobilitě.

11.6 Komise navrhuje usnadnit **cirkulační migraci**. EHSV má za to, že stávající legislativa v oblasti migrace je velmi přísná a nevyhovuje ani imigrantům, ani zemím původu, ani evropským hostitelským zemím. V několika svých stanoviscích EHSV navrhl, aby se legislativa flexibilizovala s cílem podpořit systémy cirkulační migrace, jež by respektovaly vůli osob. Základní práva imigrantů, a obzvláště sociální a pracovní práva a právo žít v rodině, musí být plně ochráněna.

11.7 Komise navrhuje dva typy cirkulační migrace: migraci příslušníků třetích zemí usazených v EU – aby mohli ve své zemi původu rozvíjet činnosti a zároveň si zachovat své právo na pobyt v některém z členských států; a cirkulační migraci osob sídlících ve třetí zemi, jež by měly možnost přijet do EU z důvodů práce, studia, odborné přípravy nebo na základě kombinace všech tří důvodů a po ukončení pobytu se vrátit do své země původu a zachovat si možnost návratu do EU prostřednictvím zjednodušeného přijímacího řízení.

11.8 Výbor se domnívá, že systém cirkulační migrace je možné vybudovat pouze za předpokladu, že migranti (ať už s trvalým, nebo dočasným pobytem), navrátní se do své země původu, budou mít možnost se legálně vrátit do evropské země, kde pobývali. Podpora cirkulační migrace obnáší především tvorbu opatření, které umožní flexibilní návrat do evropské země pobytu.

11.9 EHSV souhlasí s návrhem Komise vypracovat legislativní rámec EU na podporu cirkulační migrace. Za tím účelem bude potřeba pozměnit některé dnes platné směrnice a shodnout se na vhodných kritériích pro přípravu nových směrnic plánovaných v rámci legislativního programu, jako jsou například:

11.9.1 Návrh směrnice o přijímání vysoce kvalifikovaných imigrantů: Výbor považuje za vhodný návrh Komise ještě více zjednodušit postupy pro přijímání osob, které již v minulosti po nějakou dobu na území EU legálně pobývaly (z důvodu vysoce odborného zaměstnání, studia či odborné přípravy).

11.9.2 Návrh směrnice o přijímání sezónních imigrantů: Výbor navrhuje vytvořit povolení k pobytu/pracovní povolení

pro sezónní imigranty s platností na několik let, jež by umožnilo opakované návraty během pěti po sobě jdoucích let (případně s možností prodloužení o dalších pět let) za účelem vykonávání sezónních prací.

11.9.3 Návrh směrnice o přijímání osob přijíždějící na placené stáze: Výbor se domnívá, že možnost pobýt v Evropě na odborné stáži je pro přípravu občanů třetích zemí a pro rozvoj jejich zemí přínosem; tímto způsobem se také podpoří „cirkulace mozků“ a přenos znalostí. Pro zvýšení cirkulace by součástí návrhu mohla být možnost, aby se osoby pobývající v Evropě z důvodů odborné přípravy mohly v budoucnosti na časově omezené období (mezi 1 rokem a 5 lety) vracet na další stáze, pokud by to mělo vést k dalšímu zvýšení kvalifikace.

11.9.4 EHSV navrhuje Komisi, aby s cílem podpořit cirkulační migraci prosazovala změny některých platných směrnic: směrnice 2003/109/ES o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícím rezidenty – v současné době směrnice stanoví, že dlouhodobě pobývajícím rezident ztrácí nárok na právní postavení dlouhodobě pobývajícím rezidenta, jestliže se nezdržoval na území Společenství po dobu 12 po sobě jdoucích měsíců. Komise navrhuje prodloužení tohoto časového úseku na dva nebo tři roky, Výbor se domnívá, že vhodnější by bylo stanovit pětiletý časový úsek.

11.9.5 Směrnice 2004/114/ES o podmínkách přijímání státních příslušníků třetích zemí za účelem studia, výměnných pobytů žáků, neplacené odborné přípravy nebo dobrovolné služby a směrnice 2005/71/ES o zvláštním postupu při přijímání státních příslušníků třetích zemí pro účely vědeckého výzkumu: Výbor souhlasí s pozměněním této směrnice a zavedením povolení k pobytu s možností opakovaného vstupu, jež by držiteli umožnila zdržovat se mimo území EU po delší časová období, aniž by pozbyl práva na pobyt v zemi. Výbor rovněž považuje za vhodné z doložek obsažených v těchto směrnicích, jež členskými státy umožňují uplatnit při přijímání osob, které v minulosti v EU studovaly nebo pracovaly jako výzkumní pracovníci, zrychlené či zjednodušené postupy pro přijímání, učinit právo na přístup ke zrychleným postupům pro tyto osoby za předpokladu, že se po skončení platnosti povolení navrátí do své země původu. Výbor také souhlasí s tím, aby se obě směrnice provázaly a umožnilo se tak snadnější přijímání výzkumných pracovníků (s menším počtem požadavků pro přijetí) ze států mimo EU, kteří již v minulosti byli přijati jako studenti a kteří se po ukončení svých studií řádně navrátili do svých zemí původu. Toto právo by se také mohlo udělovat studentům, kteří by o přijetí na pozici výzkumných pracovníků zažádali během svého pobytu v členském státě, kde by studovali, pod podmínkou, že by žádost předložili ve lhůtě platnosti svého povolení ke studiu.

11.10 EHSV se domnívá, že je nezbytné prostřednictvím opatření na podporu cirkulace zajistit, aby cirkulační imigrace plnila svůj účel a přinášela dlouhodobý užitek, zaručit úspěšnost návratů do zemí původu, vyhodnotit používání postupů a díky spolupráci se třetími zeměmi snížit riziko „odlivu mozků“.

11.11 Cirkulace mozků také vyžaduje, aby se vyřešil jeden z nejzávažnějších problémů, které se dotýkají řady imigrantů v Evropě – neuznávání univerzitních diplomů a odborné kvalifikace. Cirkulace mezi zeměmi původu a hostitelskými zeměmi se zlepší, pokud v Evropě budou uznávány tituly imigrantů. Výbor navrhuje, aby se navzdory stávajícím obtížím pokročilo ve vyjednávání dohod o uznávání titulů mezi EU a zeměmi, odkud pochází největší část migračních toků.

11.12 Pro správné fungování systému cirkulační migrace je nutné imigrantům zajistit pokračování nabytých práv na penzijní a sociální zabezpečení; za tímto účelem bude nutné vyjednat reciproční úmluvy mezi členskými státy EU a zeměmi původu a rovněž ratifikaci úmluvy MOP č. 157.

11.13 Výbor navrhuje, aby EU do schvalovaných partnerství mobility navrhla články, které by usnadnily uznávání profesních titulů a zaručily důchodové nároky.

V Bruselu dne 25. října 2007

12. Světové fórum pro migraci a rozvoj

12.1 Dne 10. července se v Bruselu za předsednictví generálního tajemníka OSN pana Ban Ki-moona konala mezivládní konference Světového fóra pro mezinárodní migraci a rozvoj, které se zúčastnilo více než 800 delegátů z více než 140 zemí a která navázala na summit OSN ze září 2006.

12.2 Za EHSV se dne 9. července zpravodaj tohoto stanoviska zúčastnil Dne občanské společnosti. Se závěry jednání, jež jsou k nalezení na webové stránce konference⁽³⁸⁾, Výbor v obecné rovině souhlasí. Příští rok se konference Světového fóra uskuteční v Manile a Výbor by se jí měl zúčastnit.

12.3 Výbor apeluje na vlády států Evropské unie a na Komisi, aby nadále v rámci Organizace spojených národů aktivně prosazovaly řešení záležitostí migrace na mezinárodní úrovni, tak aby prostřednictvím mezinárodního normativního rámce byla zaručena lidská práva migrantů, a aby se zasadily o to, aby společná správa migračních procesů mezi zeměmi původu a cílovými zeměmi napomohla hospodářskému a sociálnímu rozvoji lidstva.

12.4 Toto je první stanovisko Výboru, které se týká cirkulační migrace; svůj postoj k tomuto tématu Výbor v budoucnosti doplní dalšími stanovisky.

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitri DIMITRIADIS

⁽³⁸⁾ K dispozici pouze v jazyce anglickém (http://smooz.gfmd-civil-society.org/gfmd/files/Final_CSD.pdf) a španělském (http://smooz.gfmd-civil-society.org/gfmd/files/Final_CSD_espanol.pdf).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o statistice Společenství v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci

KOM(2007) 46 v konečném znění – 2007/0020 (COD)

(2008/C 44/22)

Dne 19. března 2007 se Rada, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 2. října 2007. Zpravodajem byl pan Retureau.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 25. října), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 77 hlasy pro, 4 hlasy byly proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

1. Shrnutí stanoviska

1.1 Výbor schvaluje návrh nařízení a jeho právní základ; návrh odpovídá zásadám subsidiarity a proporcionality a zároveň umožňuje sběr statistických dat užitečných pro realizaci strategie Společenství v oblasti zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jež si vyžádala jasný právní rámec.

1.2 Výbor zdůrazňuje význam definic a společných systémů uznávání, zejména z důvodu mobility pracovníků, pokud jde o:

- pracovní úrazy a úrazy během cesty,
- nemoci z povolání způsobené pracovními podmínkami a/nebo produkty,
- částečné nebo úplné postižení a invaliditu, způsobené úrazy a nemocemi souvisejícími s prací, a promeškané pracovní dny.

1.3 Podle názoru Výboru by ve statistikách počtu osob spadajících do každé kategorie události bylo užitečné zohlednit pohlaví a věk dotyčné osoby, a v maximální možné míře také typ jejich smluvního vztahu. Zvláštní pozornost je třeba věnovat důvěrnosti získaných osobních údajů.

1.4 Výbor se domnívá, že by měla být rozvíjena spolupráce s ILO a WHO. Návrh nařízení podle mínění Výboru vytváří jeden z nejužitečnějších prostředků zajištění souladu mezi povahou a definicemi získávaných údajů a metodikami jejich sběru a zpracování.

2. Návrh Komise

2.1 Toto nařízení se zaměřuje pouze na statistické činnosti prováděné podle článku 285 Smlouvy o založení Evropského společenství. Nařízení se nesoustředí na rozvoj politiky v oblasti

veřejného zdraví či bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, neboť rozvoj politiky v těchto dvou oblastech je upraven články 152 a 137 Smlouvy.

2.2 Vypracovávání statistiky Společenství se řídí pravidly stanovenými v nařízení Rady (ES) č. 322/97 ze dne 17. února 1997 ve znění nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1882/2003⁽¹⁾.

2.3 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. října 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů⁽²⁾ a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 ze dne 18. prosince 2000⁽³⁾, které ji aplikuje na orgány a instituce Společenství, umožňují z důvodů závažného veřejného zájmu při zajištění vhodných ochranných opatření zpracování osobních údajů o zdraví.

2.4 Politická činnost a strategie na úrovni Společenství a členských států v oblastech veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci představují závažný veřejný zájem a ustanovení nařízení Rady (ES) č. 322/97 a (Euratom, EHS) č. 1588/90 ze dne 11. června 1990 o předávání údajů, na které se vztahuje statistická důvěrnost, Statistickému úřadu Evropských společenství⁽⁴⁾ (Eurostatu), zajišťují vhodná ochranná opatření pro ochranu fyzických osob při vypracovávání statistiky Společenství v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

⁽¹⁾ Úř. věst. L 52, 22.2.1997, s. 61. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997R0322:CS:HTML> Nařízení pozměněné nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1882/2003 (Úř. věst. L 284, 31.10.2003, s. 1., <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:284:0001:01:CS:HTML>).

⁽²⁾ Úř. věst. L 281, 23.11.1995, s. 31. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:CS:HTML> Směrnice pozměněná nařízením (ES) č. 1882/2003 (Úř. věst. L 284, 31.10.2003, s. 1.).

⁽³⁾ Úř. věst. L 8, 12.1.2001, s. 1. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001R0045:CS:HTML>.

⁽⁴⁾ Úř. věst. L 151, 15.6.1990, s. 1. Nařízení naposledy pozměněné nařízením (ES) č. 322/97. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990R1588:CS:HTML>.

2.5 V současné době vyžadují rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 1786/2002/ES ze dne 23. září 2002, kterým se přijímá akční program Společenství v oblasti veřejného zdraví (2003–2008) ^(?), usnesení Rady č. 2002/C 161/01 ze dne 3. června 2002 o nové strategii Společenství v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (2002–2006) ⁽⁶⁾ a sdělení Komise ze dne 20. dubna 2004 o modernizaci sociální ochrany pro rozvoj kvalitní, přístupné a udržitelné zdravotní péče a dlouhodobé péče: podpora národních strategií prostřednictvím „otevřené metody koordinace“ ⁽⁷⁾, kvalitní statistický informační systém pro hodnocení úspěchů politik a pro rozvoj a sledování dalších činností v obou oblastech. Tyto aktivity budou dále pokračovat a budou rozvíjeny v rámci následných programů a strategií.

2.6 Komise ve svém nelegislativním sdělení SEK(2007) 214, 215, 216 ⁽⁸⁾ s názvem „Zlepšení kvality a produktivity práce: strategie Společenství pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci na období 2007–2012“ trvá na skutečnosti, že zdraví a bezpečnost a ochrana zdraví při práci mají patřit mezi hlavní zájmy politického programu Společenství; bezpečnost a zdraví pracujících jsou klíčovými předpoklady růstu produktivity a konkurenceschopnosti podniků a přispívají ke zvyšování životaschopnosti systémů sociální ochrany tím, že snižují náklady spojené s úrazy a nemocemi. Cílem je, aby se pro občany staly realitou dobré pracovní podmínky, jež napomohou realizaci programu pro občany, přijatého dne 10. května 2006.

2.7 Do současné doby probíhaly sběry statistických údajů na základě „džentlmenských dohod“ s členskými státy v rámci pětiletých statistických programů Společenství (v současné době rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady 2367/2002/ES ze dne 16. prosince 2002 o statistickém programu Společenství na období 2003 až 2007 ⁽⁹⁾) a jejich každoročních složek.

2.8 Zejména v případě statistiky v oblasti veřejného zdraví vychází příprava a realizace v daných třech oblastech (příčiny úmrtí, zjišťování o zdravotní péči a zdravotnické dotazníky, zdravotní postižení a nemocnost) z hlediska řízení a organizace ze struktury partnerství mezi Eurostatem, společně s vedoucími zeměmi (v současné době Spojené království jako obecný koordinátor a vedoucí pro jednotlivé oblasti z Estonska, Lucemburska a Dánska), a členskými státy. V tomto ohledu již bylo mnoho metodické práce vykonáno, včetně přípravy pokynů, a zahájilo se provádění sběrů údajů.

^(?) Úř. věst. L 271, 9.10.2002, s. 1.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002D1786:CS:HTML>.

⁽⁶⁾ Úř. věst. L 161, 5.7.2002, s. 1.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:161:0001:0004:FR:PDF>.

⁽⁷⁾ KOM(2004) 304 v konečném znění ze dne 20. dubna 2004.

⁽⁸⁾ SEK(2007) 214 ze dne 21. února 2007.

⁽⁹⁾ Úř. věst. L 358, 31.12.2002, s. 1. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:358:0001:01:CS:HTML> Rozhodnutí pozměněné rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady č. 787/2004/ES (Úř. věst. L 138, 30.4.2004, s. 12., <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004D0787:CS:HTML>).

2.9 Současnou situaci však provázejí následující omezení. Za prvé, v případech již prováděných sběrů údajů sice již bylo dosaženo určitého zkvalitnění údajů a zlepšení jejich srovnatelnosti, avšak členské státy by měly mít k dispozici pro jejich provádění pevný základ.

2.10 Právní rámec by účinně přispěl ke zlepšení standardů kvality a srovnatelnosti u všech souvisejících rutinních sběrů údajů. Zajistil by lepší udržitelnost a stabilitu evropských požadavků ve střednědobém horizontu a stanovil by jasné cíle ohledně standardů pro srovnatelnost, kterých má být dosaženo na úrovni EU.

2.11 Kromě toho velká většina nových členských států uvedla, že nebudou schopny bez evropského právního rámce vyhovět požadavkům EU týkajícím se statistiky v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

2.12 Členské státy rovněž potřebují získat jasnější představu o časovém rámci a o dílčích cílech při zavádění nových statistických nástrojů, které jsou v současné době vyvíjeny, a při provádění připravovaných činností pro zlepšení kvality. Navrhované nařízení poslouží jako vhodný rámec pro vypracování podrobných plánů pro různé oblasti a složky statistiky týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví.

2.13 Z toho důvodu se Komise (Eurostat) domnívá, že je nyní nutné poskytnout pevný základ prostřednictvím základního právního aktu, který se bude týkat statistiky v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Tento návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady se týká oblastí souvisejících s probíhajícími činnostmi a přípravnými pracemi, které jsou prováděny společně s členskými státy v příslušných skupinách Eurostatu či – v případě veřejného zdraví – ve skupinách partnerství pro statistiku v oblasti veřejného zdraví. Hlavním cílem je poskytnout ucelený a pevný základ pro sběry údajů, které jsou již prováděny, či pro sběry, jejichž metodika a provádění se v současné době připravují.

2.14 Akční program Společenství v oblasti veřejného zdraví (2003–2008) ⁽¹⁰⁾ uvedl, že statistická část informačního systému o veřejném zdraví bude vytvořena ve spolupráci s členskými státy, v případě potřeby s využitím statistického programu Společenství s cílem podpořit synergii a zamezit duplicitě.

2.15 Pozměněný návrh rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí druhý akční program Společenství v oblasti zdraví (2007–2013) ⁽¹¹⁾, uvedl, že je třeba rozšířit stávající činnosti k vyvinutí systému monitorování zdraví na úrovni EU, podle potřeby za použití statistického programu Společenství. Ve strategii Společenství pro bezpečnost a ochranu

⁽¹⁰⁾ Viz poznámka 5.

⁽¹¹⁾ KOM(2006) 234 v konečném znění ze dne 24. května 2006.

zdraví při práci na období 2002 až 2006 ⁽¹²⁾ byly Komise a členské státy vyzvány k zintenzivnění probíhajících prací na harmonizaci statistiky o pracovních úrazech a onemocněních z povolání, aby byly k dispozici srovnatelné údaje, na jejichž základě bude možné objektivně posoudit dopad a účinnost opatření přijatých v rámci strategie Společenství.

3. Přípomínky Výboru

3.1 Výbor schvaluje návrh nařízení a jeho právní základ; návrh odpovídá zásadám subsidiarity a proporcionality, a zároveň umožňuje sběr statistických dat užitečných pro realizaci strategie Společenství v oblasti zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jež si vyžádala jasný právní rámec.

3.2 Výbor zdůrazňuje význam definic a společných systémů uznávání, zejména z důvodu mobility pracovníků, pokud jde o:

- pracovní úrazy (k nimž došlo na pracovišti) a úrazy během cesty (k nimž došlo během cesty z místa bydliště na pracoviště a zpět a během dlouhých přestávek mimo pracoviště, např. přestávek na oběd), a pokud jsou přesuny součástí náplně práce (služby),
- nemoci z povolání způsobené pracovními podmínkami a/nebo produkty (prach, chemické prostředky, vibrace, hluk,

svalové, kosterní a periartikulární potíže: těžké náklady, opakující se úkony, ...),

- částečné nebo úplné postižení a invaliditu, způsobené úrazy a nemocemi souvisejícími s prací, a promeškané pracovní dny.

3.3 Podle názoru Výboru by ve statistikách počtu osob spadajících do každé kategorie události bylo užitečné zohlednit pohlaví a věk dotyčné osoby, hospodářské odvětví a v maximální možné míře také typ jejich právního vztahu k pracovišti (pracovní smlouva na dobu neurčitou, netypická forma pracovního poměru, dočasný pracovní poměr, samostatně výdělečná činnost). V souladu s platnými předpisy je třeba věnovat zvláštní pozornost důvěrnosti získaných osobních údajů.

3.4 Výbor se domnívá, že by měla být rozvíjena spolupráce s ILO a WHO, neboť může přinést zajímavé výměny na poli teorie (výzkum původu nemocí a úrazů, ergonomie a rehabilitace) a metodiky, pokud jde o sběr dat a statistické metody.

3.5 Návrh nařízení podle mínění Výboru vytváří jeden z nejužitečnějších prostředků postupného zajištění souladu mezi povahou a definicemi získávaných údajů a metodikami jejich sběru a zpracování s cílem trvalého zlepšení jejich kvality, kompatibility a srovnatelnosti.

V Bruselu dne 25. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ Viz poznámka 6.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a na jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství

KOM(2007) 159 v konečném znění – 2007/0054 (COD)

(2008/C 44/23)

Dne 7. května 2007 se Rada, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského Společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Dne 24. dubna 2007 předsednictvo Výboru pověřilo specializovanou sekci Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí přípravou podkladů Výboru na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze práce Evropský hospodářský a sociální výbor jmenoval pana Rodríguez García-Caro⁽¹⁾ hlavním zpravodajem na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 25. října 2007), a přijal následující stanovisko 64 hlasy pro, žádný hlas nebyl proti a 1 člen se zdržel hlasování.

1. Závěry

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor souhlasí se změnami příloh nařízení č. 1408/71 a je přesvědčen, že tyto změny budou sloužit ke zlepšení obsahu nařízení a prospějí občanům EU, kterých se týkají. Výbor podporuje zejména změny, které umožňují zahrnout do koordinace některé dávky, na které předtím platila výjimka nebo je nebylo možné přenášet do jiného členského státu.

1.2 Dále by Evropský hospodářský a sociální výbor jako zástupce sociálních partnerů a organizované občanské společnosti rád poukázal na pomalý legislativní proces, kterým prochází prováděcí nařízení k nařízení č. 883/2004. Pokud by uvedené nařízení již vstoupilo v platnost, nebylo by předkládané stanovisko nutné. Výbor proto žádá Evropský parlament a Radu, aby maximálně urychlili rozhodovací proces a umožnili, aby nová koordinace systémů sociálního zabezpečení vstoupila v platnost co nejdříve.

2. Úvod

2.1 Od svého schválení v červnu 1971 bylo nařízení č. 1408/71 postupně upravováno za účelem adaptace a aktualizace obsahu nařízení. Tyto změny byly podmíněny mimo jiné změnami právních předpisů, ke kterým došlo v členských státech, bilaterálními smlouvami, které členské státy uzavřely, několika rozšířeními a rozsudky Soudního dvora, kterým byl obsah nařízení přizpůsoben.

2.2 Od ledna 1967⁽²⁾, kdy EHSV přijal své první stanovisko k tomuto nařízení, zaujímal Výbor jménem hospodářských

a sociálních aktérů a jako zástupce občanské společnosti téměř každoročně postoj ke všem změnám článků a příloh nařízení. Tímto způsobem se Výbor aktivně podílel na vývoji nástroje, který má velký význam pro to, aby byl ve všech členských státech Evropské unie obecně zaručen volný pohyb osob a zejména volný pohyb pracovníků. Takto bylo zaručeno, že nároky na určité dávky ze systému sociálního zabezpečení zůstanou při překročení vnitřních hranic EU zachovány.

2.3 K největší změně nařízení od doby jeho vzniku došlo v roce 2004. Za účelem zjednodušení nařízení a zlepšení jeho obsahu schválili Evropský parlament a Rada poté, co proběhla obsáhlá institucionální debata, nové nařízení o koordinaci systémů sociálního zabezpečení⁽³⁾ s číslem 883/2004, které by mělo nahradit platné nařízení. Jelikož příslušné prováděcí nařízení ještě nebylo schváleno, nevstoupilo uvedené nařízení v platnost a nařízení č. 1408/71 zůstává tedy neomezené v platnosti.

2.4 Výbor vypracoval stanovisko jak k nařízení č. 883/2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení⁽⁴⁾, tak i k návrhu nařízení, kterým se přijímají prováděcí předpisy k uvedenému nařízení⁽⁵⁾. Tento návrh nařízení je ještě ve zdlouhavém procesu rozpravy mezi příslušnými institucemi.

2.5 Jelikož se jedná o živý a dynamický text, musejí být změny právních předpisů prováděné členskými státy dále zapracovávány do nařízení č. 1408/71, aby nevyšly z platnosti a nebyly tak poškozeny práva osob, které se přemísťují z jednoho členského státu do druhého. Cílem těchto změn je

⁽¹⁾ Úř. věst. L 166, 30.4.2004.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV ze dne 27. ledna 2000 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (neexistuje český překlad), zpravodaj: pan Rodríguez García-Caro, Úř. věst. C 75, 15.3.2000.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV ze dne 26. října 2006 ke koordinaci systémů sociálního zabezpečení – prováděcí pravidla, zpravodaj: pan Greif, Úř. věst. C 324, 30.12.2006.

⁽¹⁾ Pokud bude schváleno na plenárním zasedání.

⁽²⁾ Úř. věst. C 64, 5.4.1967.

zaktualizovat a zlepšit koordinaci sociálních systémů a tím zjednodušit provádění právních předpisů Společenství.

2.6 Na právní úrovni návrh přináší zrušení a změnu některých ustanovení obsažených v přílohách nařízení a je platný na území Evropského hospodářského prostoru.

3. Obsah návrhu

3.1 Návrh nařízení se týká pouze několika příloh nařízení č. 1408/71 a články zůstávají beze změny.

3.2 Zaváděné změny odrážejí návrhy předložené těmito členskými státy: Rakousko, Dánsko, Francie, Nizozemsko, Maďarsko, Irsko a Polsko. S výjimkou Francie vycházejí všechny návrhy z legislativních změn, ke kterým došlo v členských státech.

3.3 Změny se týkají následujících příloh a států:

3.3.1 Příloha I část I definuje pojmy „osoby samostatně výdělečně činné“ a „zaměstnané osoby“, pokud tyto pojmy nemohou být stanoveny na základě vnitrostátních právních předpisů. Tato příloha se upravuje na základě změn právních předpisů v Irsku.

3.3.2 Příloha I část II definuje pojem „rodinní příslušníci“ pro případ, že vnitrostátní právní předpisy nestanoví možnost rozlišení mezi rodinnými příslušníky a jinými osobami. Opět se týká Irsku ze stejného důvodu.

3.3.3 Příloha II část I definuje zvláštní systémy pro osoby samostatně výdělečně činné vyňaté z oblasti působnosti nařízení. Upravuje se text v oddílu Francie z důvodů souvisejících s doplňkovým pojištěním.

3.3.4 Příloha II část II definuje zvláštní příspěvky při narození nebo osvojení dítěte vyňaté z oblasti působnosti nařízení. Upravuje se text v oddílu Polska z důvodu zahrnutí doplatku při narození dítěte do koordinace.

3.3.5 Příloha IIa uvádí zvláštní nepřispěvkové dávky, které nelze přenášet do jiného členského státu. Opět se týká Irsku z důvodu změn vnitrostátních právních předpisů.

3.3.6 Příloha III část A uvádí úmluvy, které se i přes existenci nařízení nadále používají. Týká se Maďarska a jeho dohody s Německem a Rakouskem z důvodu změn maďarských právních předpisů o důchodech.

3.3.7 Příloha IV část A uvádí právní předpisy uvedené ve znění nařízení, podle kterých je výše dávek v invaliditě nezáv

vislá na délce dob pojištění. Týká se Irsku a Nizozemska z důvodu změn vnitrostátních právních předpisů.

3.3.8 Příloha IV část C uvádí případy, ve kterých lze upustit od dvojího výpočtu dávky, neboť to nevede k vyššímu výsledku. Oddíl Maďarsko se zrušuje, neboť se ho toto ustanovení z důvodu změn vnitrostátních právních předpisů již netýká. Dochází také k úpravě znění týkajícího se Rakouska z důvodu změn právních předpisů o důchodech.

3.3.9 Příloha VI stanoví zvláštní postupy při uplatňování právních předpisů některých členských států. Týká se Dánska, Nizozemska a Rakouska z důvodu změn v jejich vnitrostátním právu.

3.3.10 Příloha VIII uvádí systémy, podle kterých se sirotkům poskytují rodinné přídatky nebo doplňkové nebo zvláštní přídatky. Opět se týká Irsku z důvodu změn vnitrostátních právních předpisů.

4. Poznámky

4.1 Plenární shromáždění Evropského hospodářského a sociálního výboru přijalo na svém zasedání ve dnech 13. a 14. prosince 2006 stanovisko o dalších změnách k nařízení č. 1408/71 ⁽⁶⁾. V tomto stanovisku vyjádřil Výbor naději, že se jedná o poslední změnu, ke které se Výbor vyjadřuje, a že bude bez dalších prodlev schváleno nové prováděcí nařízení k nařízení č. 883/2004. O šest měsíců později se opět předkládají nové změny k přílohám nařízení č. 1408/71, protože prováděcí nařízení stále ještě nebylo schváleno.

4.2 Evropský hospodářský a sociální výbor souhlasí se změnami příloh nařízení a je přesvědčen, že tyto změny budou sloužit ke zlepšení obsahu nařízení a významně prospějí občanům EU, kterých se týkají. Výbor podporuje zejména změny, které umožňují zahrnout dávky do koordinace systémů sociálního zabezpečení a tím je vyjmout z příloh, které definovaly výjimky z obecného uplatnění dávek.

4.3 Evropské instituce vedou v současné době rozpravu o několika návrzích nařízení, které se vztahují na koordinaci systémů sociálního zabezpečení. Návrh prováděcího nařízení k nařízení č. 883/2004, ke kterému EHSV již vypracoval stanovisko, analyzuje Rada po jednotlivých kapitolách a bude v tom pokračovat během portugalského předsednictví, a v Parlamentu se nachází v prvním čtení. Podobným procesem prochází také návrh nařízení ke stanovení obsahu přílohy XI nařízení

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV ze dne 13. prosince 2006 ke změně nařízení č. 1408/71, zpravodaj: pan Rodríguez García-Caro, Úř. věst. C 325, 30.12.2006.

č. 883/2004, k němuž EHSV již vypracoval příslušné stanovisko (7). V této souvislosti je třeba zohlednit, že při schválení nařízení o koordinaci zůstalo několik příloh bez obsahu, neboť ten bude definován až při schválení dalšího nařízení. Jako poslední je předkládán návrh nařízení o změně nařízení č. 1408/71, který je předmětem tohoto stanoviska.

4.4 Objektivně viděno a z hlediska výše uvedené situace se nacházíme v legislativní stagnaci, kdy se dále schvalují změny k nařízením, které již téměř neplatí, chybí přílohy k novému nařízení o koordinaci, které již mělo být v platnosti, a nové prováděcí nařízení se nachází v přijímacím procesu, který bohužel připomíná zdoluhavý rozhodovací proces ohledně nařízení o koordinaci. Z těchto důvodů EHSV žádá Evropský parlament a Radu, aby urychlili zahájená jednání s cílem definitivního schválení obou nařízením. Pro připomenutí je třeba poukázat na to, že již v roce 1992 byla na zasedání Evropské rady v Edinburghu uznána potřeba provést obecný přezkum právních předpisů s cílem zjednodušit právní předpisy o koordinaci. Od tohoto prohlášení uplynulo 15 let a stále jsou uplatňovány stejné nezjednodušené právní předpisy.

V Bruselu dne 25. října 2007

4.5 Spletitost právních předpisů o koordinaci systémů sociálního zabezpečení vede k tomu, že občané zpravidla neznají ani obsah předpisů, ani svá práva. Proto by měly být okolnosti, které vedly k předkládanému stanovisku, využity ke vznesení požadavku, aby úřady členských států účinným způsobem poskytly svým občanům jasné a přesné informace, které jim umožní informovat se o svých právech v oblasti sociálního zabezpečení v případech, kdy se z jakéhokoliv důvodu pohybují v různých státech EU. Neznalost v této oblasti se projevuje především v případech krátkých turistických či služebních cest, při kterých náhlé vypuknutí nemoci způsobuje občanům závažné problémy, neboť neznají svá práva a ani neví, jak mohou rychle najít pomoc.

4.6 EHSV by měl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy, aby se v tomto podnětu pokračovalo a byla podpořena výpověď v odstavci 4.5 uvedeného stanoviska o příloze XI nařízení č. 883/2004, neboť je třeba prozkoumat, jaké problémy existují v EU v souvislosti s poskytováním zdravotní péče občanům, kteří se pohybují na území různých států Unie, a jaké návrhy mohou být předloženy za účelem účinného fungování koordinčních mechanismů.

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

(7) Stanovisko EHSV ke koordinaci systémů sociálního zabezpečení ze dne 14. března 2007 – příloha XI, zpravodaj: pan Greif, Úř. věst. C 161, 13.7.2007.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Špatné zacházení se staršími občany

(2008/C 44/24)

Dne 16. května 2007 Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, požádala dopisem místopředsdkyně Komise Margot Wallströmové Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování stanoviska k *Špatné zacházení se staršími občany*.

Specializovaná sekce Zaměstnanost, sociální věci, občanství, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 2. října 2007. Zpravodajkou byla paní HEINISCH.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor, následující stanovisko 144 hlasy pro a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Listina základních práv Evropské unie (vyhlášená v Nice dne 7. prosince 2000) uznává a ctí v článku 25 právo starých lidí na důstojný a nezávislý život a na účast na sociálním a kulturním životě. V Evropě značně přibývá 65letých a starších obyvatel. Výzvou pro budoucnost je zvládnout tuto demografickou změnu pozitivním způsobem a nepocítovat fenomén vysokého věku ani jako společenskou zátěž, ani jako individuální ohrožení.

1.2 K této výzvě patří také zabývat se špatným zacházením se staršími občany, což je velmi zanedbávané téma, které je stále ještě zlehčováno a vytlačováno. Zvláštním rizikům jsou vystaveni staří lidé, kteří jsou závislí na péči a jsou v ústraní domova a/nebo v pečovatelských ústavech. Proto EHSV důrazně žádá předsednictví Rady EU, aby se ujalo tématu Špatné zacházení se staršími občany, především při péči.

Určeno pro: předsednictví Rady EU a Komisi; vlády členských států.

1.3 Hlavní odpovědnost za to, aby se zabránilo špatnému zacházení se staršími občany, nesou členské státy. Protože však tato problematika existuje ve všech členských státech, považuje EHSV za nezbytné vypracovat strategii pro celou Evropu.

— Jelikož špatné zacházení se staršími občany představuje porušení lidských práv a Listiny základních práv Evropské unie, doporučuje EHSV, aby Komise na základě stávajících smluv vypracovala obsáhlou strategii pro zabránění tomuto špatnému zacházení.

— Základem této celoevropské strategie musí být studie pro celou EU o špatném zacházení se staršími občany, především

při péči. Pro zjištění stavu by měly být vedle výpovědí k prevalenci podány také výpovědi k různým formám špatného zacházení, jeho příčinám a rizikovým faktorům. Zahrnuta by měla být jak oblast domácí péče, tak ústavní péče.

— V této studii by měl být rozsah ohrožení starých lidí, jejich právní situace, jejich možnosti získat pomoc a podporu porovnan s podmínkami platnými pro špatné zacházení s dětmi.

— V této studii by měl být zaznamenán také stav provádění Listiny základních práv Evropské unie s cílem ochrany starých lidí v členských státech.

Určeno pro: Evropský parlament, Komisi; generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti.

1.4 Špatnému zacházení se staršími občany, zvláště při péči, lze účinně zabránit pouze na odpovídající vnitrostátní úrovni. Proto musí každý členský stát v rámci rozvoje celoevropské strategie vypracovat národní akční plán pro zabránění tomuto špatnému zacházení, pro který musí být dány k dispozici nezbytné prostředky v každém členském státě. V národních akčních plánech by mělo být zohledněno především toto:

— Odtabuizování špatného zacházení se staršími občany při péči prostřednictvím odpovídající senzibilizace – například prováděním informačních a osvětových kampaní – nejširší veřejnosti pro situaci osob vyžadujících péči a pečovateli.

— Vydání rámcové směrnice a právního základu, které budou odpovídat Listině základních práv Evropské unie.

- Vypracování národních zpráv o prevenci špatného zacházení se staršími občany v domácí nebo ústavní péči. V těchto zprávách by mělo být také zaznamenáno, zda v členských státech závazně platí (minimální) standardy pro péči, zda byly vytvořeny institucionalizované formy kontroly a jak úspěšné jsou tyto předpisy při ochraně starých lidí v domácí a ústavní péči.
- Zlepšení informovanosti, pravomocí a spolupráce všech účastníků a institucí přímo zapojených do péče. K tomu patří také odpovídající školení a iniciativy pro zvlášť významné profesní skupiny: lékařský personál, pečovatele, policii, a také zavedení ohlašovacího práva v případě nepravostí pro zaměstnance pečovatelských zařízení.
- Vytvoření plošné, snadno a (také) důvěrně přístupné poradenské služby, aby se včas odstranil nedostatek informací o pečovatelské péči u všech (potenciálně) zúčastněných a zainteresovaných stran.
- Poskytování úlev pečujícím rodinným příslušníkům a možnosti poradenství a podpory pro profesionální pečovatele.
- Vytvoření sítí pro spolupráci, školení a systematickou výměnu informací pro všechny účastníky a instituce přímo zapojené do péče.

Určeno pro: členské státy.

1.5 EHSV považuje za bezpodmínečně nutnou výměnu informací o osvědčených postupech a modelech v rámci jednotlivých států i v celé EU s cílem zajištění kvality a vývoje standardů v oblasti pečovatelské péče.

Určeno pro: členské státy; (EUCPN) Evropská síť pro předcházení trestné činnosti.

2. Odůvodnění

2.1 Stáří a riziko špatného zacházení

2.1.1 Demografické prognózy vycházejí z toho, že se v Evropě do roku 2050 značně zvýší počet obyvatel ve věku 65 let a starších (o 58 milionů nebo 77 %); ze všech věkových skupin se relativně nejvíce zvýší počet velmi starých osob (80 let a starší). Tento vývoj má důsledky pro každodenní život v mnoha oblastech a staví téměř všechny oblasti politiky před zvláštní výzvy.

2.1.2 Z důvodu demografického vývoje (ale nejenom z tohoto důvodu) se nutnost řešit špatné zacházení se staršími občany stává stále naléhavější. Toto špatné zacházení je totiž velmi opomíjené téma, které je stále zlehčováno a potlačováno. Stejně tak nedostatečný a neúplný je aktuální stav empirických údajů.

2.1.3 Ve statistikách trestné činnosti je sice registrované riziko násilí u mužů a žen nad 60 let nižší než u mladších ročníků a také při vyslýchání obětí vypovídají starší lidé o zkušenostech s násilím méně často než mladší. Statistiky trestné činnosti ani výslechy obětí však nejsou příliš vhodné k dokumentování a objasňování specifického rizika násilí na starých lidech.

2.1.4 To platí především pro riziko špatného zacházení se staršími občany ze strany osob v nejbližším sociálním okolí, které znají a kterým důvěřují a na nichž mohou být též závislí. V minulých desetiletích věda, politika a praxe „odhalila“, že v této oblasti dochází k násilí v obrovském rozsahu. V první řadě se však zájem soustředil na děti a ženy jako oběti ⁽¹⁾, ale pouze zřídka na špatné zacházení se starými lidmi.

2.1.5 Podle definice „Action on Elder Abuse“, která byla převzata Světovou zdravotnickou organizací (WHO) a která se prosadila ve výzkumu a politice, se pod špatným zacházením se starými lidmi rozumí každé jednotlivé nebo opakované jednání nebo zanedbání přiměřeného jednání, které může vést k poškození nebo ohrožení staršího člověka ⁽²⁾.

2.1.6 Údaje, které jsou k dispozici, naznačují, že ke špatnému zacházení se starými lidmi dochází často a je z části velmi závažné, ale až na výjimky zůstává skryté ⁽³⁾. Reprezentativní průzkum provedený v roce 2006 v Anglii, Skotsku, Walesu a Severním Irsku u více než 2 000 osob ve věku 66 let a starší, které žijí v soukromých domácnostech (včetně zařízení bydlení

⁽¹⁾ Viz stanovisko z vlastní iniciativy EHSV ze dne 16.3.2006 k tématu Domácí násilí na ženách (Úř. věst. C 110, 9.5.2006) a dodatkové stanovisko ze dne 14.12.2006 k tématu Děti jako nepřímé oběti domácího násilí (Úř. věst. C 325, 30.12.2006), zpravodajka pro obě stanoviska: paní HEINISCH.

⁽²⁾ Toronto Declaration on the global prevention of elderly abuse: „Elder Abuse is a single or repeated act, or lack of appropriate action, occurring within any relationship where there is an expectation of trust which causes harm or distress to an older person. It can be of various forms: physical, psychological/emotional, sexual, financial or simply reflect intentional or unintentional neglect.“ (WHO 2002) (http://www.who.int/ageing/projects/elder_abuse/alc_toronto_declaration_en.pdf); Action on Elder Abuse (www.elderabuse.org.uk).

⁽³⁾ Mezinárodní sympozium, které se konalo v květnu 2006 v Kolíně pod záštitou komisaře Vladimíra Špidly (zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti), uvádí 5 až 20 % kolísající prevalence násilí vůči starším osobám v různých státech (zpráva o sympoziu na téma Násilí vůči starým lidem a jejich zanedbávání v domácí a ústavní péči, in: fórum prevence kriminality 4/2006 a 1/2007).

s asistencí⁽⁴⁾, došel k těmto výsledkům: celkově vypovídalo 2,6 % dotazovaných o špatném zacházení ze strany člena rodiny, přítele nebo pečovatele za posledních dvanáct měsíců. Pokud se započítá i špatné zacházení ze strany sousedů a známých, zvýší se podíl na 4 %. Nejčastější formou zneužívání bylo zanedbávání, následovalo finanční využívání, psychické a fyzické zneužívání a – nejméně časté – sexuální zneužívání. Ženy uváděly špatné zacházení častěji než muži. Tato zjištění jsou srovnatelná s údaji z ostatních západních společností a četnost odpovídá přibližně zjištěnému rozsahu domácího násilí. Jedna studie ze Španělska z roku 2004 došla k závěru, že míra špatného zacházení se starými lidmi je téměř stejně vysoká jako u dětí.

2.2 Špatné zacházení se staršími občany v pečovatelském

2.2.1 Pojem „péče“ je chápán široce a sahá od pomoci a podpory v domácnosti až po (stacionární) intenzivní péči.

2.2.2 Zvláštní rizika existují pro staré lidi, kteří jsou na péči závislí a jsou v ústraní domova a/nebo v pečovatelských ústavech. Jejich situace, jejich specifická ohrožení a možnosti prevence a intervence jsou nejdůležitějšími body průzkumného stanoviska.

2.2.3 S výjimkou nejvyšších věkových skupin potřebuje péči pouze část starších lidí: na konci roku 2003 potřebovalo v Německu péči 1,6 % osob ve věku 60–64 let a 9,8 % osob ve věku 75–79 let, ale u osob 90–94 letých to bylo 60,4 %⁽⁵⁾. Podle propočtů se bude počet starších lidí nejen zvyšovat (viz výše), ale především bude jejich stav horší a budou více potřebovat péči. Očekává se nárůst počtu osob potřebujících péči o 116–136 %, nárůst počtu osob v pečovatelských zařízeních dokonce o 138–160 %. Zvláště mezi občany vysokého věku (nad 80 let) bude stoupat riziko, že budou potřebovat pomoc a péči⁽⁶⁾.

2.2.4 Špatné zacházení se staršími občany při péči je chápáno z hlediska gerontologie a zahrnuje nejenom fyzické zneužívání osob vyžadujících péči, ale i veškeré jednání nebo

zanedbávání, které má vážné negativní důsledky na životní situaci a existenci starších lidí⁽⁷⁾. Formy špatného zacházení jsou⁽⁸⁾:

- přímé fyzické násilí (bití, třesení, štípání, používání fyzického donucování, mechanické fixování, odnětí fyzických pomůcek atd.);
- nepřímé fyzické násilí (neoprávněné podání léků, například pro zklidnění atd.);
- sexuální zneužívání (nedodržování individuální hranice studu, intimní kontakty bez souhlasu atd.);
- citové nebo psychické násilí (slovní agrese, pohrdání nebo ignorování, citový chlad, společenská izolace, hrozby fyzickým nebo jiným násilím nebo jiným zlem, nadávky, ponižování atd.);
- finanční nebo jiné materiální využívání (neoprávněné disponování s majetkem, prodej nemovitostí bez souhlasu, přemlouvání nebo nátlak k peněžním darům, odcizování peněz nebo hodnotných předmětů až po násilné vymáhání peněžních výhod, staří lidé jako cíl spekulantů atd.);
- zanedbávání (odepření nezbytné pomoci v běžném životě, hygienického a všeobecného zaopatření, především odnětí potravin a tekutin až po vznik takzvaných proleženin (dekubitů) v důsledku nedostatečné péče u osob upoutaných na lůžko atd.);
- hrozby opuštěním příp. odsunutím do pečovatelského zařízení;
- zneužití tím, že jsou bez souhlasu nebo proti své vůli podrobováni pokusům.

2.2.5 Ke špatnému zacházení se staršími občany může docházet jak při domácí, tak při ústavní péči. Spolehlivé údaje o rozšíření násilí vůči osobám, které vyžadují péči, nejsou v Evropě k dispozici. Do skryté oblasti zanedbávání, zneužívání a násilí při péči, která je podle odhadů rozsáhlá, je možno nahlédnout pouze ojedinele.

2.2.5.1 U domácí péče udávají existující studie podíl výskytu násilí vůči ošetřovaným osobám mezi 5 a 25 %⁽⁹⁾.

⁽⁴⁾ Studie Abuse and Neglect of Older People (červen 2007)

(www.natcen.ac.uk).

⁽⁵⁾ Německý Spolkový statistický úřad (2005) – Statistika péče 2003 – výsledky v Německu. Wiesbaden.

⁽⁶⁾ Zemská rada pro prevenci Severního Porýní-Vestfálska (2006): Ohrožení starých lidí při péči.

⁽⁷⁾ Tato definice odpovídá definici Toronto Declaration on the global prevention of elderly abuse (WHO 2002, viz pozn. pod čarou 2).

⁽⁸⁾ Zemská rada pro prevenci Severního Porýní-Vestfálska (viz pozn. pod čarou 6), Toronto Declaration (viz pozn. pod čarou 2) a studie (viz pozn. pod čarou 4).

⁽⁹⁾ Görgen, Thomas (2005a): Násilí ve stáří v okruhu nejbližších. Riziko obětí a možnosti prevence násilí. fórum prevence kriminality 3/2005, s. 13–16. Údaje o jednotlivých evropských zemích se nacházejí v publikaci Walentich/Wilms/Walter (2005): Násilí na starších lidech v domácí a ústavní péči. Bewahrungshilfe 2/2005, s. 166–182.

2.2.5.2 V jedné německé studii⁽¹⁰⁾ o špatném zacházení a zanedbávání obyvatel v domovech důchodců a pečovatelských domech uvedlo přes 70 % dotazovaných pečovatелů, že se sami dopustili násilného nebo problematického zacházení nebo zanedbání nebo takové jednání pozorovali u jiných pečovatелů⁽¹¹⁾.

2.3 Rozpoznání špatného zacházení v pečovatелství

2.3.1 Rozpoznání špatného zacházení se v praxi často ukazuje jako obtížné. Jako hlavní příčiny nerozpoznání špatného zacházení je možno uvést: vysoká hranice studu obětí; závislost na pomoci, péči a náklonnosti osob, které s nimi špatně zacházejí, a také z toho vyplývající strach z pomsty příp. zhoršení situace; faktická neschopnost vyjádřit se o prožitém špatném zacházení, způsobená nemocí, zvláště organickým odumíráním mozku; nejistota, jak se zachovat v případě podezření ze špatného zacházení.

2.4 Situace v domácí péči

2.4.1 V současnosti ještě převážná část starých lidí žije každodenní život v soukromém bytě. V mnoha evropských zemích se o starší občany vyžadující péči pečuje v domácím prostředí, v Německu jsou to asi dvě třetiny. Pouze okolo 7 % 65 letých osob a starších tam žije v domovech. Rodinnou péči poskytuje v první řadě manžel/manželka, na druhém místě dcera nebo snacha. Sice u převážné části této péče ke špatnému zacházení nedochází, ale přeci se vyskytuje (viz odstavec 2.2.5.1).

2.4.2 Domácí péče přináší mnohé potíže především i pro zdraví pečovatелů, jejich dobré životní podmínky a společenské kontakty. Rodiny musí z části podstoupit velká omezení, aby se postaraly o staré rodinné příslušníky. Problémy se zostřují díky nedostatečné přípravě na situaci péče a nedostatečné podpoře během doby péče. Zvláštní zatížení přináší péče o staré lidi, kteří trpí demencí.

2.4.3 Ke špatnému zacházení v domácí péči nedochází však pouze z důvodu přetížení pečovatелů, ale také z důvodu mnoha rizikových faktorů. K nim patří kvalita vztahu před tím, než nastala potřeba péče, závislost na návykových látkách a psychické poruchy u pečovatele, pocit sociální izolace a nedostatečné sociální podpory, ale i agresivní chování osoby vyžadující péči⁽¹²⁾.

⁽¹⁰⁾ Görgen, Thomas (2005b): „As if I just didn't exist“ – Elder abuse and neglect in nursing homes. In: M. Cain & A. Wahidin (eds): Ageing, crime and society.

⁽¹¹⁾ Údaje o frekvenci výskytu jednotlivých fenoménů násilí jako omezení svobody pohybu a zneužívání psychofarmak uvádí Rolf Hirsch (2005): Aspekty násilí na starých lidech v Německu. *Bewahrungshilfe* 2/2005, s. 149–165.

⁽¹²⁾ Görgen 2005a (viz pozn. pod čarou 9).

2.5 Situace v ústavní péči

2.5.1 V současné době se sice pečuje v ústavech pouze o malou část starých lidí vyžadujících péči, přesto se počítá se značným nárůstem osob v pečovatelských domech, zvláště velmi starých (viz odstavec 2.2.3). Již nyní se objevuje trend odklonu od domácí péče a přechodu k péči ve stacionárních pečovatelských zařízeních nebo prostřednictvím ambulantních pečovatelských služeb.

2.5.2 V převážné části pečovatelských domovů ke špatnému zacházení nedochází. To platí hlavně pro domovy, které jsou v jednotlivých členských státech uznány a kontrolovány a které pečlivě dodržují zdravotní předpisy platné v příslušném státě.

2.5.3 Některé pečovatelské domy mají však špatnou pověst. Sice téměř neexistují systematické průzkumy špatného zacházení v pečovatelských zařízeních, přesto kontroly (například lékařskou službou zdravotních pojišťoven) jasně ukazují, že nedostatky v pečovatelských domech nejsou ojedinělé⁽¹³⁾.

2.5.3.1 Byly zjištěny újmy a nedostatky způsobené špatnou péčí (například při zaopatření potravinami a tekutinami), předepisování příliš velkých dávek psychofarmak, závažné nedostatky při zacházení s léky a opatření na omezení svobody pohybu.

2.5.4 Ve špatně vedených pečovatelských domech je možno se setkat i s nedbalostí a lhostejností místo s orientací na obyvatele. Přísný řád často brání samostatnosti a sebeurčení obyvatel pečovatelského domu.

2.5.5 Nedostatkem času a pracovním přetížením pečovatelského personálu trpí nejenom osoby vyžadující péči, ale také sami pečovatelé. Předčasný odchod ze zaměstnání pečovatele a nedostatek kvalifikovaných uchazečů zostřují personální problematiku v pečovatelských domech. Snahy podporovat péči o staré občany a učinit ji atraktivnější jsou v současné době řídké.

2.6 Analýza a návrhy EHSV

2.6.1 Špatné zacházení se staršími občany je nepřijatelné, ať k němu dochází kdekoliv a v jakémkoliv rozsahu a nesmí být dále přehlíženo. Výbor vyzývá předsednictví Rady EU, Evropskou komisi a vlády jednotlivých států, aby přijaly opatření k řešení příčin špatného zacházení tak, aby staří lidé byli chráněni, ať už jsou v domácí nebo v ústavní péči.

⁽¹³⁾ Druhá zpráva lékařské služby sdružení zdravotních pojišťoven v Německu k tématu kvality v ambulantních a stacionárních pečovatelských zařízeních z roku 2007 konstatuje u 10 % zkoumaných obyvatel zařízení zdravotní poškození, a tedy nedostatečný stav péče (<http://presseportal.de/pm/57869>).

2.6.2 Návrhy EHSV se zaměřují především na následující oblasti:

2.6.2.1 Lidská práva

— Listina základních práv Evropské unie (vyhlášena v Nice dne 7. prosince 2000) uznává a ctí v článku 25 právo starých lidí na důstojný a nezávislý život a na účast na sociálním a kulturním životě.

— Aby toho bylo dosaženo, považuje EHSV za zcela nezbytný nový pohled na stáří. Je třeba věnovat větší pozornost jevu diskriminace starých lidí: ta je často příčinou špatného zacházení se staršími občany vyžadujícími péči. Výzva by však měla spočívat v tom, aby starší lidé byli společensky integrováni a péče o ně byla chápána jako společný úkol.

— Výbor zdůrazňuje, že staří lidé mají právo žít tam, kde chtějí, beze strachu, že jim bude ublíženo, a že diskriminace starých lidí je nepřijatelná. Měla by se uplatňovat Listina základních práv při ochraně starších občanů v jakémkoliv prostředí.

— Výbor zdůrazňuje důležitost toho, aby si staří lidé mohli vybrat, kde chtějí žít podle toho, jak velkou péčí potřebují. Výbor proto vyzývá vlády jednotlivých států, aby vybudovaly řadu zařízení, která by poskytovala péči přiměřenou pro jedince, kteří zůstávají doma, zařízení na bydlení s asistencí, pečovatelské domy nebo zařízení dlouhodobé péče.

— Staří lidé musí být schopni oznamovat případy špatného zacházení nebo obavy z něj a být při tom chráněni. Stejně tak to platí pro příbuzné a další pečovatele, kteří musí mít k dispozici způsoby, jak předat své obavy beze strachu z pomsty a strachu o své příbuzné nebo z důsledků pro své vlastní postavení nebo bezpečnost zaměstnání. Je nutná důvěra v to, že všechny stížnosti budou citlivě a účinně vyřešeny.

2.6.2.2 Zlepšení databáze a potřeba výzkumu

— Výbor navrhuje, aby byl proveden další důkladný výzkum v celé EU, který by vyhodnotil rozsah špatného zacházení se staršími občany, a aby bylo zohledněno toto:

— stanovení prevalence špatného zacházení se staršími občany obecně a stanovení toho, jaké případy špatného zacházení se vyskytují v domácí a institucionální péči;

— příčiny špatného zacházení se zvláštním důrazem na problémy péče v rodině a na podporu, kterou rodina dostává;

— do jaké míry je prováděna Listina základních práv z hlediska ochrany starých lidí;

— do jaké míry jsou v členských státech zavedeny standardy péče o staré lidi a jak jsou monitorovány a kontrolovány.

2.6.2.3 Odtabuizování a senzibilizace

— Výbor vyzývá vlády jednotlivých států, aby přijaly opatření na zvýšení povědomí o špatném zacházení se staršími občany pomocí národních mediálních kampaní s praktickou podporou statutárních a dobrovolných agentur tak, aby byla odstraněna tabuizace špatného zacházení se staršími občany, ať se vyskytuje kdekoliv.

— Výbor uznává, že média mohou mít velký vliv na změnu veřejného mínění a zdůrazňuje, že by měla zaujmout dobře informovaný a konstruktivní postoj.

2.6.2.4 Informace, osvěta, vzdělávání a prevence

— Výbor vyzývá vlády jednotlivých států, aby provedly kroky k:

— zlepšení informovanosti starých lidí a jejich příbuzných o špatném zacházení;

— zajištění, aby profesionální pečovatelé byli schopni bezpečně podávat zprávy o případech špatného zacházení se staršími občany a aby jim bylo poskytováno poradenství a podpora;

— zajištění dostatečného školení o rozpoznání špatného zacházení a mechanismů řešení tohoto problému pro všechny lékařské pracovníky a pečovatele včetně policie;

— zajištění, aby sítě zdravotních a sociálních služeb provozovaly střediska nouzového přijetí, pomocné skupiny a nezávislé důvěrné telefonní poradenské linky.

— zajištění, aby pečující rodinní příslušníci obdrželi dostatečné informace o symptomech a postupu nemoci, jako je demence, aby bylo zajištěno dostatečné pochopení toho, do jakého rozsahu může být péče požadována, a aby dostali dostatečnou podporu včetně školení;

- zajištění, aby pečující rodinní příslušníci měli přístup k odpovídající denní péči, realitní péči a lékařské pomoci, aby se zmírnil stres z případné 24 hodinové péče;
- zajištění, aby se pečující rodinní příslušníci mohli uvolnit ze zaměstnání z důvodu poskytování péče, aniž by to ohrozilo jejich perspektivu v zaměstnání, a to by mělo platit stejně pro muže i ženy.
- Produkty a služby z oblasti informačních a komunikačních technologií (IKT) poskytnou mnoha starším občanům možnost žít déle tam, kde se jim to nejlépe líbí, a přitom si zachovat svou samostatnost a vysokou životní úroveň. IKT jim mohou pomoci vyřizovat každodenní záležitosti a v případě potřeby mohou být použity k tomu, aby dohlížely na jejich zdraví a aktivitu, a tak snížily potřebu ústavní péče. IKT zvýší bezpečnost starších lidí a zajistí jim přístup k sociálním a lékařským službám i pohotovostní službě, a tímto způsobem se postarají o to, aby mohli i nadále žít do velké míry nezávisle, samostatně a důstojně.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

2.6.2.5 Vytváření sítí

- Výbor vyzývá vlády jednotlivých států, aby vytvořily interinstitucionální síť pro zajištění spolupráce, školení a systematické výměny informací ⁽¹⁴⁾.

2.6.2.6 Institucionalizovaná kontrola a péče

- Výbor vyzývá členské státy, aby vytvořily monitorovací a inspekční služby na vysoké úrovni tak, aby byly pro staré lidi zaručeny služby na vysoké úrovni založené na jasně stanovených a veřejně přístupných standardech péče a aby tyto orgány měly pravomoc provádět nápravná opatření, jejichž výsledky by měly být zveřejňovány.

2.6.2.7 Zvýšení odhalení špatného zacházení

- Výbor zdůrazňuje význam zvýšeného odhalování špatného zacházení se staršími občany citlivým způsobem jak v domácí, tak v institucionální péči prostřednictvím příslušných agentur. Musí existovat důvěra, že každé nahlášené špatné zacházení bude prozkoumáno a bude přijata změna. Je nutno uznat, že policejní nebo soudní zásahy mohou být součástí tohoto procesu.

⁽¹⁴⁾ Příkladem toho je informační brožura Bonnská iniciativa proti násilí ve stáří – jednat namísto zneužívat (vydavatel): „Staří lidé v nouzi – můžeme pomoci“. Bonn. 2006. Informace o této a jiných iniciativách jsou také v: International Network for the Prevention of Elder Abuse (www.inpea.net).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2003/96/ES, pokud jde o úpravu zvláštního režimu zdanění plynového oleje používaného jako pohonná hmota k obchodním účelům a o koordinaci zdanění bezolovnatého benzínu a plynového oleje používaného jako pohonná hmota

KOM(2007) 52 v konečném znění – 2007/0023 (CNS)

(2008/C 44/25)

Dne 19. dubna 2007 se Rada Evropské unie, v souladu s článkem 93 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 8. října 2007. Zpravodajem byl pan BURANI.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 151 hlasy pro a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Obsah návrhu směrnice

1.1 Tímto návrhem směrnice se mění ustanovení týkající se zdanění paliv používaných jako pohonná hmota obsažených ve směrnici 2003/96/ES⁽¹⁾ (směrnice o energetické dani), která je platná ve všech členských státech Unie. Návrh fakticky zavádí **postupné zvýšení minimální sazby spotřební daně z plynového oleje** tak, aby na konci období jejího postupného růstu došlo k jejímu **vyrovnaní** („koordinaci“ v jazyce směrnice) **se spotřební daní z benzínu**, tj. 380 EUR na 1 000 litrů u obou pohonných hmot počínaje 1. lednem 2014. Konec tohoto období je prodloužen pro členské státy, které nevyužívají přechodného období.

1.2 Součástí tohoto obecného rámce jsou jistá rozlišení, odchylky, časová přizpůsobení a normativní úpravy. První **rozlišení** je učiněno mezi **plynovým olejem používaným k obchodním účelům** (který používají nákladní vozidla o nosnosti vyšší než 7,5 tuny a autobusy přepravující osoby)⁽²⁾ a **plynovým olejem používaným k neobchodním účelům** (za který je vzhledem k chybějícím podrobnostem považován plynový olej používaný u jakéhokoliv jiného typu vozidla). Členské státy jsou oprávněny používat **nižší zdanění plynového oleje používaného k obchodním účelům** za podmínky, že budou dodržovat minimální úroveň zdanění Společenství stanovené v této směrnici a že sazba spotřební daně nebude nižší než vnitrostátní úroveň zdanění platná k 1. lednu 2003. **Úroveň zdanění plynového oleje používaného k neobchodním účelům a úroveň zdanění benzínu** nesmí být v žádném případě nižší než úroveň zdanění plynového oleje používaného k obchodním účelům.

1.3 Úroveň zdanění plynového oleje používaného k obchodním účelům může být nicméně nižší, než je vnitrostátní mezní hodnota platná k 1. lednu 2003, to však za

podmínky, že členský stát, který chce použít takové opatření zavede nebo již uplatňuje **systém poplatků za užívání silnic**. Je to však možné, pouze pokud se spojením snížené daňové sazby a poplatků za užívání silnic dosáhne výsledku, který přibližně odpovídá vnitrostátní úrovni zdanění platné k 1. lednu 2003 (ale není nižší než tato úroveň).

1.4 Alternativní možností nižšího zdanění plynového oleje používaného k obchodním účelům je pravomoc zavést **odlišnou úroveň zdanění pro plynový olej používaný k obchodním účelům** prostřednictvím zavedení (nebo zachování) **nediskriminačního mechanismu zpětné úhrady**, který umožní všem hospodářským subjektům, které použily plynový olej v daném členském státě, přístup ke zpětné úhradě za rovných, transparentních a jednoduchých podmínek.

1.5 Plán harmonizace zdanění benzínu a plynového oleje stanoví:

- pro benzin: úroveň zdanění ve výši 359 EUR na 1 000 litrů od 1. ledna 2004 a ve výši **380 EUR počínaje 1. lednem 2014**;
- pro **plynový olej**: stupňovitý růst úrovně zdanění: 302 EUR od 1. ledna 2004, 330 EUR od 1. ledna 2010, 359 EUR od 1. ledna 2012 a **380 EUR počínaje 1. lednem 2014**.

1.6 Existují však četné **odchylky**, jež ve stručnosti stanoví toto:

- V roce 2016 vyprší přechodné období pro země, které již využívaly odchylky do roku 2012 (ES, AT, BE, LU, PT, EL, PL). Tyto země budou moci uplatnit zdanění ve výši:

- 302 EUR do 1. ledna 2007, 330 EUR, jehož má být dosaženo do 1. ledna 2012, 359 EUR do 1. ledna 2014 a společné úrovně 380 EUR do 1. ledna 2016;

⁽¹⁾ Směrnice Rady ze dne 27. října 2003, kterou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny (tzv. směrnice o energetické dani).

⁽²⁾ Přesnější a podrobnější definice je obsažena v čl. 7 odst. 3 směrnice o energetické dani.

— V roce 2017 vyprší přechodné období pro země, které již využívaly odchylky do roku 2013 (LV a LT a s odlišnými podmínkami BG a RO).

2. Obecné připomínky

2.1 Jedním z účelů návrhu směrnice je omezit narušení hospodářské soutěže, která se na trhu vyskytují v důsledku rozdílných cen u čerpacích stanic pohonných hmot v různých členských státech, a to především rozdílných cen plynového oleje používaného k obchodním účelům. Tyto rozdíly jsou často značné, uvážíme-li, že 18. května 2007 stál litr plynového oleje v Lotyšsku 0,82 EUR, ve Spojeném království 1,41 EUR, v Německu 1,12 EUR, v Lucembursku 0,90 EUR, v Itálii 1,18 EUR a v Rakousku 0,98 EUR. Z hlediska daňové harmonizace se tedy návrh Komise jeví jako opodstatněný.

2.2 Konkrétní důvod, který vedl Komisi k předložení tohoto návrhu, lze plně pochopit pouze pokud ho posoudíme v kontextu směrnice, kterou návrh mění, tj. směrnice 2003/96/ES ze dne 27. října 2003 (směrnice o energetické dani). Pozornost byla zaměřena na **plynový olej používaný k obchodním účelům** ⁽³⁾, vzhledem k jeho vlivu na ceny silniční nákladní dopravy. Plynový olej a benzin používané k neobchodním účelům mají z tohoto hlediska podle Komise menší význam, i když způsobují občas nezanedbatelná narušení v pohraničních pásmech.

2.2.1 Kroky související s plynovým olejem používaným k obchodním účelům jsou v souladu s bílou knihou o dopravní politice, podle Komise by však také nepřímou přispěly ke snížení rozdílů mezi plynovým olejem používaným k neobchodním účelům a benzinem, a to díky vyrovnání minimálních úrovní zdanění.

2.3 Směrnice o energetické dani umožňuje členským státům **odlišit (oddělit) cenu plynového oleje používaného k obchodním účelům od ceny plynového oleje používaného k neobchodním účelům** prostřednictvím mechanismu zpětné úhrady, který je jistě výhodný pro autodopravce ze zemí s vysokým zdaněním, ale náročný z administrativního hlediska a nákladný pro státní pokladnu a podniky. Podmínky pro využití této úlevy navíc způsobily více problémů než užítku. Kromě požadavku na vybírání poplatků za užívání silnic (které stávající návrh zachovává) existuje jedna dodatečná podmínka: **vnitrostátní úroveň zdanění plynového oleje** platná k 1. lednu 2003 musí být **alespoň dvojnásobně vyšší než minimální úroveň zdanění** platná k 1. lednu 2004. Tuto podmínku v praxi splňuje malý počet zemí (mezi nimi Spojené království). Pro ostatní státy bylo (a stále je) jediným možným řešením **zvýšení spotřební daně z plynového oleje používaného k neobchodním účelům**, což je samozřejmě nepopulární volba. V konečném důsledku se rozdíly nesnížily a státy s vyšší úrovní zdanění neměly žádnou možnost snížit rozdíly vůči

ostatním státům. Návrh, který se nyní posuzuje, zjednodušuje tento postup a zajišťuje, že ve skutečnosti bude přístupný většímu počtu členských států, avšak celkové pojetí zůstane v podstatě stejné.

2.4 EHSV v této souvislosti shledává, že kromě spotřební daně podléhají pohonné hmoty ve všech členských státech řadě **dalších daní a zatížení**, které představují celkový podíl daní na ceně u čerpací stanice až do výše 85 % (v některých případech i více). Spotřební daně zatěžují cenu 30 až 60 procenty, zbytek tvoří DPH nebo další zátěže (především místní daně), nad kterými nemá Komise kontrolu. V konečném důsledku zůstane i po předpokládané harmonizaci v roce 2016 řada neharmonizovaných zatížení. Výrobní náklady plynového oleje jsou navíc nižší než výrobní náklady benzínu, a proto, pokud se neobjeví spekulativní činnost, na kterou je třeba dozírat, **budou se ceny benzínu a plynového oleje u čerpacích stanic i mezi jednotlivými státy navzájem i nadále lišit, i když rozdíly budou (možná) menší než v současnosti**. Ani směrnice o energetické dani, ani tento návrh směrnice nepřispívají podstatným způsobem k vyrovnání podmínek hospodářské soutěže.

2.5 Z hlediska hospodářské soutěže se vliv návrhu tudíž jeví jako omezený, i když je třeba uznat, že Komise nemá pravomoci zasahovat do ostatních složek ceny pohonných hmot. Snaha se však i tak jeví jako neúplná. Bylo by též vhodné zvážit stanovení **maximální sazby spotřební daně**. Toto opatření by výhledově umožnilo omezit přesun spotřeby z jedné země do druhé. EHSV podpořil tuto myšlenku již dříve a nedávno také ve stanovisku týkajícím se sblížení sazeb spotřební daně z alkoholu ⁽⁴⁾, které je názorově podobné právě posuzovanému návrhu.

2.5.1 Na základě dostupných studií Komise toto řešení zamítla, protože stanovení „stropu“ by skutečně omezilo daňovou suverenitu členských států. EHSV se domnívá, že na základě této úvahy by i povinnost přijmout minimální úroveň mohla být považována za narušení této suverenity.

2.6 **Z hlediska čistě daňového a z hlediska rovných podmínek hospodářské soutěže** představuje návrh Komise, i přes uvedená omezení, úsilí o harmonizaci. Z tohoto pohledu Komise pouze naplňuje mandát související s Lisabonskou strategií. Zvýšení spotřebních daní z plynového oleje by mělo i vedlejší účinek: přispělo by k boji proti „**palivové turistice**“, tj. zvyku jezdit si při každé příležitosti naplnit nádrž do země, které mají nižší ceny. Je to dobře známý jev: nejuváděnějším případem je Lucembursko, ale tento jev je běžný ve všech pohraničních pásmech s různými cenami. Příklad Lucemburska je však nejocividnější: v roce 2004 tam roční spotřeba plynového oleje dosáhla 4 500 l na hlavu, zatímco v sousední Belgii to bylo 750 l ⁽⁵⁾. EHSV rozhodně souhlasí s podstatou těchto úvah, i když upozorňuje, že srovnání spotřeby na hlavu je založeno na značném rozdílu v počtu obyvatel – 10,5 milionu v Belgii a 460 tisíc v Lucembursku.

⁽³⁾ „Plynovým olejem používaným k obchodním účelům“ se míní motorová nafta používaná v nákladní dopravě, především u nákladních vozidel s nosností vyšší než 7,5 tuny.

⁽⁴⁾ Úr. věst. C 175, 27.7.2007 Sblížení sazeb spotřební daně z alkoholu.
⁽⁵⁾ Zdroj: Eurostat – IEA.

2.7 Teze Komise vycházející z této skutečnosti (a podpořena různými šetřeními) je taková, že mnoho dopravců se **odchyluje od svých normálních tras, aby doplnili pohonné hmoty u levnějších čerpacích stanic**. Dodatečné trasy (miliony kilometrů!) tedy představují zvýšení spotřeby pohonných hmot a odpovídající znečištění. Odstraněním podnětů pro „**palivovou turistiku**“ se eliminují odchylky od normálních tras, a sníží se tak odpovídajícím způsobem znečištění. Tato teze je přitažlivá a zajisté populární, avšak neodpovídá realitě (alespoň co se týče uvedeného příkladu). Při prostém pohledu na mapu si lze všimnout, že Lucembursko je *povinným tranzitním bodem* pro značnou část dopravy po severojižní a východozápadní ose (v severní části Evropy). Ti, kteří by chtěli ušetřit tím, že se kvůli doplnění zásob pohonných hmot odchylí od své původní trasy, musejí brát v úvahu (kromě časové ztráty, spotřeby paliva na ujetí dodatečné trasy a případné mýtné na ní) **čekací dobu u čerpacích stanic** ⁽⁶⁾ a silný provoz, především v určité denní hodiny. Podobné situace, jako předvídá Komise, se mohou nicméně objevit, a to především v zemích na okraji Unie.

2.8 Obecně se však zdá, že je třeba přehodnotit rozsah omezení „palivové turistiky“: při výpočtu nákladů **má totiž čas zásadní význam**. Proti úsporám u čerpacích stanic se staví vyšší mzdové náklady a zpoždění dodávek. Tři až čtyři hodiny zpoždění oproti plánovanému harmonogramu často znamenají promeškaný příjezd pro naložení a vyložení, a tak i jedno přenocování navíc. Je jisté, že palivová turistika nákladních vozidel projíždějících po *svých předem určených trasách* je významná, EHSV se však domnívá, že *odchylky* odůvodněné úsporami plynoucími z naplnění palivové nádrže jsou, alespoň co se týče nákladních vozidel, poněkud nadhodnoceny. Závěry by mohly být odlišné, pokud by se zkoumala palivová turistika jako celek. V tomto případě je nicméně třeba uvážit jiné skutečnosti, jak uvádí následující oddíl.

2.8.1 Jedním ze závěrů, které by EHSV rád předložil tvůrcům rozhodnutí, je to, že **případné snížení celkového znečištění** v důsledku menších podnětů k palivové turistice je asi **do velké míry přeceněno**.

3. Úvahy o opodstatněnosti návrhu

3.1 EHSV musí uvítat návrh směrnice o harmonizaci spotřebních daní, pokud je považován za daňové opatření usilující o zajištění rovných podmínek hospodářské soutěže. Tento návrh spadá do pravomocí a úkolů Komise a je v souladu s Lisabonskou strategií. Je však nutné vyjádřit výhrady k řadě vedlejších otázek, přičemž některé z nich nutí k vážnému zamyšlení nad vhodností přijetí navržených opatření.

3.2 Komise zdůrazňuje, že rozdílné ceny plynového oleje v různých státech EU **narušují hospodářskou soutěž na trhu silniční nákladní dopravy**, a připomíná, že pohonné hmoty představují v průměru 20 až 30 % provozních nákladů podniku.

⁽⁶⁾ V Lucembursku jsou na dálnici pouze čtyři čerpací stanice, dvě v každém směru.

Podle studie francouzského ministerstva dopravy, na kterou odkazuje Komise, „dvě třetiny změn zaznamenaných v období mezi lety 1997 a 2001 lze přičíst třem činitelům: rozdílu v daních z plynového oleje, rozdílu v dani z příjmů právnických osob a vývoji mezd mezi dvěma danými zeměmi. Zdá se, že rozdíly v daních z plynového oleje jsou hlavním činitelem, který sám o sobě vysvětluje 40 % zaznamenaných změn v podílech na trhu“ ⁽⁷⁾.

3.2.1 Nechceme vznášet pochybnosti ohledně platnosti uvedených údajů a ekonometrických studií, které Komise vzala v úvahu, je však třeba poznamenat, že velké rozdíly v nákladech mezi různými zeměmi (zejména pak nedávno přistoupiвшими) **snížují relativní význam cen pohonných hmot** jako složky těchto rozdílů. Se vstupem nových členských států se rozdíly v podstatě asi prohloubily, ale zároveň se citelně snížila relativní hodnota složky „pohonná hmota“. Z hlediska sblížení podmínek hospodářské soutěže by tedy dopad směrnice nesplnil očekávání. Komise s touto tezí nesouhlasí a uvádí, že cena pohonných hmot se při konfrontaci starých a nových členských států stala závažným faktorem narušení hospodářské soutěže. EHSV se domnívá, že kdyby tomu tak bylo, bylo by třeba vážně zvážit, zda je vhodné zvyšovat náklady pro ekonomiky ve fázi růstu.

3.2.2 I kdyby se dospělo k vyrovnání cen pohonných hmot, k čemuž nedojde vzhledem k dodatečnému zatížení odlišnému v každé zemi (viz odst. 2.4), cena dopravy se kromě pohonných hmot skládá z mnoha důležitých částí a žádnou z nich nelze „harmonizovat“, alespoň ne v blízké budoucnosti. Kromě tří složek zmíněných ve francouzské studii je to cena vozidel (která se může lišit až o 20 %), silniční daň, pojištění, cena nemovitostí a vybavení a další. Vzhledem ke všem uvedeným rozdílům je relativní příspěvek harmonizace spotřebních daní z plynového oleje ke snížení nerovnosti hospodářské soutěže spíše skromný.

3.2.3 Důvodová zpráva, která je přiložena k návrhu směrnice, nezmiňuje dopad, který by zvýšení cen pohonných hmot mělo na **veřejné nebo soukromé podniky provozující osobní dopravu a na cestovní ruch obecně**. Ekonometrické výzkumy uvedené v doprovodném dokumentu (SEK(2007) 170/2, s. 24 a 26) by mohly vést k závěru, že zatímco komerční doprava by, pokud jde o objem, nepocítila zvýšení cen u čerpacích stanic, soukromá doprava by se mírně snížila (o méně než 1 % během 23 let) a zároveň by se odpovídajícím způsobem snížilo znečišťování. Komise provedla seriózní ekonometrické studie, podle nichž výrobní náklady pohonných hmot v čase rostou odhadem o 0,10 % až 1,1 %; tento nárůst však pohlcuje míra inflace. Tato teze je sice uklidňující, nebere však v úvahu rozdíl, který existuje mezi **skutečnou a vnímanou mírou inflace**. Kromě toho existuje na trhu dobře známý „zesilující“ účinek, jehož vlivem se i minimální růst nákladů projeví nepřiměřeným nárůstem cen. Ceny pohonných hmot představují

⁽⁷⁾ Návrh směrnice, Obecné souvislosti, str. 3.

základnu cenové pyramidy. Zvýšení daní z plynového oleje ovlivní ceny všech komodit a služeb, což povede k větší míře inflace ve Společenství, jakož i ke snížení mobility, ztrátě pracovních míst a snížení obratu.

3.2.3.1 Co se týče daní, Komise konstatuje, že **energetická daň** obecně (a konkrétně spotřební daň z pohonných hmot) se od začátku století do současnosti následkem inflace **snížila** jak v procentním vyjádření vzhledem k HDP, tak vzhledem k celkovým daňovým příjmům. Návrh na zvýšení spotřebních daní by tedy byl pouze **úpravou daňových příjmů**, aby se zohlednila předpokládaná míra inflace ve výši 2,2 % od současnosti do roku 2017. Je to dokonalá úvaha, pokud jde o státní pokladnu, ale pro dopravce a občany to znamená **zvýšení ceny pohonných hmot navíc k obecným nákladům inflace**.

3.2.4 **Mechanismus zpětné úhrady**, jehož účelem podle Komise není zvýhodnit dopravce jako takové, ale vyrovnat podmínky hospodářské soutěže, je řešením, které již některé členské státy zavedly, ale jak již bylo uvedeno, toto řešení představuje finanční zátěž pro podniky i pro státní pokladnu. Kromě dříve uvedených výhrad se EHSV táže, zda je toto řešení v souladu se zjednodušením administrativních postupů, které Rada označila za faktor růstu.

3.2.5 Další pochyby vzbuzuje opatření spočívající v mechanismu zpětné úhrady, podle něhož může být úroveň zdanění nižší než stanovené meze (viz odst. 2.3) v případě, že členský stát *zavede* nebo již uplatňuje **systém poplatků za užívání silnic pro těžká nákladní vozidla** (jednodušeji řečeno systém mýtného na dálnicích nebo silničních „známek“). Obě hypotézy představují **čistou ztrátu pro státní pokladnu**: mýtné a „známky“ jsou ku prospěchu provozovatelů dálnic nebo navyšují jiné položky veřejného rozpočtu. V konečném důsledku by z tohoto zmírňujícího prvku **neměli prospěch ani autodopravci** (mýtné vyváží malé zvýšení úrovně zdanění) **ani státní pokladna**. Horší je, že zavedení nebo zvýšení mýtného by poškodilo všechny ostatní účastníky silničního provozu, pokud by nebyla zavedena různá zpoplatnění nebo zvláštní známky (vedoucí k administrativním komplikacím, které by byly ještě vážnější v případě projíždějících dopravních prostředků z jiných členských států).

3.2.6 Velmi složité postupy při správě daní vedou ke korupci a k podvodům. Stanovením dvojí ceny pro stejný výrobek porušují základní zásadu tržního hospodářství.

3.3 EHSV považuje za nutné vyjádřit obecnější názor, který však bude mít nezanedbatelný význam. Navržená opatření budou zaváděna postupně a završena **za sedm let**, v případě některých členských států až za deset let. Za současné mezinárodní situace nelze předpokládat zlepšení dodávek surové ropy, a to ani z hlediska cen ani z hlediska množství. Za těchto podmínek se plánované zvýšení cen pohonných hmot jeví jako **unáhlené opatření, které může negativně ovlivnit ceny dopravy v Unii**. Nepřineslo by ani citelný prospěch z hlediska **boje proti znečišťování** vzhledem k tomu, že, jak potvrdila sama Komise,

by se spotřeba pohonných hmot neměla snížit (o otázce odchýlení se od obvyklé trasy se již mluvilo v souvislosti s „palivovou turistikou“).

3.4 Právě proto, že se mluví o budoucnosti, je třeba zvážit postupně uvádění **alternativních paliv** na trh. Jejich používání je obecně podporováno jako plnohodnotná alternativa tradičních pohonných hmot, a to jak z hlediska ochrany životního prostředí, tak jako příspěvku ke snížení závislosti Evropy na vnějších zdrojích energie. Zvýšení cen tradičních pohonných hmot by mohlo **povzbudit výzkum v oblasti alternativních paliv a jejich produkci, avšak za podmínky, že bude známá společná daňová politika, která bude přijata**. V současnosti neexistuje jednotný přístup v různých zemích, pouze obecná shoda o nezbytnosti povzbuzení jejich produkce. Jinými slovy by Komise a vlády měly, kromě neurčitých povzbuzujících prohlášení, oznámit, zda hodlají přijmout jednotné **daňové a nedaňové** politiky týkající se biopaliv a zda se biopaliva budou výhledově považovat za vhodné „konkurenty“ tradičních pohonných hmot, nebo zda se s nimi bude zacházet jako s ostatními pohonnými hmotami a budou zdaněna stejnou měrou. Výrobci motorových vozidel a trh nesmějí být ponecháni v nejistotě.

3.4.1 Samostatnou kapitolu pak představují **zkapalněné plyny**, které se v současnosti používají převážně v soukromých vozidlech a ve veřejné dopravě, avšak v budoucnosti by se v důsledku technologických inovací mohly používat i k obchodním účelům. Tato paliva v různých zemích využívají daňová zvýhodnění. Jejich spotřeba je v současnosti okrajová, avšak stejně jako v případě biopaliv by se trh mohl rozvinout, a nelze ho proto ponechávat v nejistotě. Ještě okrajovější je **elektrický pohon**. Přestože se nezdá, že by se jeho využívání mělo rozšířit za určité omezené hranice, bylo by vhodné, aby Komise zvážila daňovou politiku, kterou je třeba přijmout ve vztahu ke všem alternativním pohonným hmotám.

3.5 Přehled by nebyl úplný, pokud bychom neuvážili **globalizaci**: Unie by kromě úvah o vnitřní hospodářské soutěži měla věnovat zvýšenou pozornost svému **konkurenčnímu postavení vůči nejprůmyslovějším zemím a rozvíjejícím se zemím**. Jak již bylo uvedeno dříve, průměrná cena pohonných hmot u čerpacích stanic je v EU daleko vyšší než cena ve většině ostatních zemí. Opatření na zmírnění vnitřní hospodářské soutěže (které má navíc pochybné účinky), jež však znamená všeobecné zvýšení nákladů, padá za obětí důležitější cíl, kterým je zlepšení našeho již tak nejistého konkurenčního postavení.

3.5.1 Zvýšení úrovně zdanění plynového oleje v nadcházejícím období má své pozitivní a negativní stránky a dopady. Celkově však zcela zřejmě převažují negativní dopady. Zvýšení úrovně zdanění plynového oleje povede ke ztrátě konkurenceschopnosti a pracovních míst. Z dlouhodobého hlediska návrh snižuje a ohrožuje hospodářský potenciál EU a bude překážkou k dosažení soudržnosti – jež je jedním z hlavních cílů EU – neboť sníží mobilitu lidí.

4. Závěry

4.1 Návrh směrnice je v souladu s politikami Unie v oblasti **zajištění rovných podmínek hospodářské soutěže** a jako takovému mu nelze oponovat. Je však třeba mít na paměti, že návrh **nepředstavuje zásadní řešení**, neboť rozdíly v nákladech mezi dopravci v různých zemích budou i nadále významné kvůli rozdílům v jiném zatížení, do něhož Komise nemá pravomoc zasahovat.

4.2 Vedlejším, ale důležitým účinkem návrhu směrnice je to, že Komise věnuje zvláštní pozornost **boji proti znečišťování** v důsledku snížení fenoménu „palivové turistiky“. EHSV se domnívá, že tento účinek je velmi přeceňován: zatímco poptávka po pohonných hmotách zůstane stejná, odchylky od normálních tras za účelem využití nižších cen nemají již v současnosti rozhodující význam.

4.2.1 Následně dojde k nárůstu a rozšíření „palivové turistiky“, jež se z vnitřního problému EU (Německo, Francie, Belgie) stane vnějším problémem (pro Rakousko, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Litvu, Polsko, Rumunsko, Bulharsko a Řecko).

4.3 Pokud jde o výhody v souvislosti s daňovými příjmy, tyto výhody nebudou zanedbatelné. Pro období 2007–2030 je Komise vypočítala na 35,6 miliard eur (pro EU-25), což je docela vysoké číslo; to posílí a rozšíří redistribuční úlohu správy a vysvětluje **přízeň daňových orgánů** mnoha členských států. Právě toto číslo ale ukazuje, aniž by ho bylo třeba jakkoliv komentovat, jaké je celkové břemeno nákladů, které by zatížilo podniky a spotřebitele, což je v rozporu s politikou EU na snížení byrokracie.

4.4 Závěrem je možné uvést, že **návrh směrnice je s určitými výhradami EHSV odůvodněný z hlediska daňové harmonizace, zásad hospodářské soutěže a snížení znečištění**. EHSV se však domnívá, že **zákonodárci by měli uplatnit**

zásadu proporcionality a přijmout konečné rozhodnutí až po odpovědném zvážení vedlejších hledisek a dopadů na různé politiky EU. Konkrétněji by měli pozorně zvážit:

- všeobecné zvýšení nákladů (především v nedávno přistoupivších zemích) a omezení inflace;
- následky vyrovnání cen plynového oleje a benzínu pro průmyslové politiky a možný přesun výběru spotřebitelů od automobilů na plynový olej k automobilům na benzin nebo naopak;
- společnou daňovou politiku vůči **všem** zdrojům energie využívaným nebo potenciálně využitelným pro pohon silničních vozidel;
- podmínky periferních regionů, pro něž náklady na nákladní dopravu do regionu a z něj tvoří nezanedbatelnou překážku růstu a zaměstnanosti. Některé z nich budou muset posoudit svoje konkurenční postavení ve vztahu k sousedním zemím nepatřícím do EU;
- dopad zvýšení nákladů na **vnější konkurenceschopnost** EU vůči zemím, se kterými je EU konfrontována (zejména USA), kde jsou ceny pohonných hmot a zdanění podniků mnohem nižší;
- důsledky z hlediska **zaměstnanosti**. Ozývají-li se nyní stížnosti, že dopravci z některých zemí trpí konkurencí dopravců z jiných zemí, po přijetí směrnice (pokud by měla rozhodný účinek očekávaný Komisí, na rozdíl od toho, co se domnívá EHSV), by se v budoucnu mohl stát pravý opak;
- účinky na **celkovou produktivitu a efektivitu automobilového průmyslu**, jež by dle mínění EHSV mohly být v nejlepším případě „neutrální“;
- soulad „nediskriminačního mechanismu zpětné úhrady“ s politikami zjednodušení administrativních postupů.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2006/112/ES, pokud jde o některá dočasná ustanovení o sazbách daně z přidané hodnoty

KOM(2007) 381 v konečném znění – SEC(2007) 910

(2008/C 44/26)

Dne 27. července 2007 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 8. října 2007. Zpravodajem byl pan Burani.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 154 hlasy pro, 0 hlasů bylo proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

Závěry a doporučení

sazba DPH zůstane s nejvyšší pravděpodobností platná ve všech zemích, i po stanovení nových pravidel. Výjimky, které jsou v rozporu s řádným fungováním vnitřního trhu, se neprodlužují (zemědělské vstupy).

Odůvodnění

1. Podstata návrhu

1.1 Uveřejněním svého sdělení Radě a Evropskému parlamentu ⁽¹⁾ zahájila Komise rozsáhlou diskusi o používání snížených sazeb DPH. Hlavním cílem této iniciativy je připravit půdu pro novou směrnici hledáním dlouhodobě udržitelných a platných globálních řešení v oblasti **snížených sazeb**. „Sníženými sazbami“ se rozumí sazby nepřesahující obvyklou sazbu DPH (15 %).

1.2 Ve sdělení, které bylo zveřejněno ve stejný den jako návrh směrnice, Komise prohlašuje, že „k nalezení vhodné cesty bude zapotřebí hodně času“. V mezičase vyvstává problém **dočasných výjimek udělovaných naposledy přistoupiším členským státům**, které vyprší k různým časovým okamžikům mezi červnem 2007 a 1. lednem 2010 (články 123–130 „směrnice o DPH“) ⁽²⁾. Nejjednodušším řešením, které Komise předkládá v návrhu směrnice, jež je předmětem tohoto stanoviska, je navrhnout jejich **prodloužení** až do konce roku 2010: toto prodloužení nicméně není obecné povahy, nýbrž je **omezeno pouze na některé zboží nebo služby**. Platnost těchto výjimek by tedy vypršela ve stejnou dobu jako ukončení platnosti minima 15 % pro základní sazbu a ukončení pokusu s uplatňováním snížených sazeb DPH na některé služby s vysokým podílem lidské práce.

1.3 Lhůta se prodlužuje u dodání zboží nebo poskytování služeb s **vysokým podílem lidské práce** (stavebnictví, pohostinství atd.) a, v některých zemích, u zboží **obzvláštního sociálního významu** (potraviny, odborné knihy a časopisy, léčiva atd.). Tato volba je odůvodněná skutečností, že snížená

1.4 Z prodloužení této výjimky je **vyňato** především uhlí a energie k vytápění, u nichž výjimky stanovené v různých přístupových smlouvách vyprší (v roce 2007 či 2008), neboť nebylo stanoveno žádné prodloužení. Zdanění zdrojů energie je však kapitola sama pro sebe a v současnosti je předmětem zkoumání. Až bude nalezeno konečné řešení, bude platné pro všechny.

2. Obecné připomínky

2.1 Směrnice 2006/112/ES stanovila u **členských států, které přistouply před rokem 2001**, řadu **výjimek** ⁽³⁾. Tyto výjimky jsou **časově neomezené** nebo přesněji řečeno jsou povoleny až do doby, kdy vstoupí v platnost „**konečný systém** plnění uskutečňovaných uvnitř Společenství“. Za současné situace a podle zkušeností není v krátkodobém či střednědobém horizontu zavedení konečného systému pravděpodobné, a proto hrozí, že **výjimky udělené „starým“ členským státům se budou prodlužovat prakticky do nekonečna**, zatímco „nové“ členské státy budou poškozeny vypršením lhůty sjednané ve smlouvě o přistoupení. Některým členským státům je navíc dovoleno uplatňovat snížené sazby na místně poskytované služby ⁽⁴⁾ až do konce roku 2010, zatímco ostatní členské státy tuto příležitost nemají. To je neospravedlivitelná situace.

2.2 Návrh směrnice je určitým „kompromisem“, který **naposledy přistoupiší členské státy staví v podstatě do stejné situace**, ve které se nacházejí ostatní členské státy, přinejmenším

⁽¹⁾ KOM (2007) 380 v konečném znění ze dne 5. července 2007.

⁽²⁾ Směrnice Rady 2006/112/ES ze dne 28. listopadu 2006.

⁽³⁾ Články 109 až 122 směrnice o DPH.

⁽⁴⁾ Viz přílohu IV směrnice o DPH.

do 31. prosince 2010. Komise ve svém sdělení doufá, že Rada do té doby přijme **novou směrnici**, která v celé kategorii výjimek zavede pořádek.

3. Konkrétní připomínky

3.1 Výbor je potěšen prací Komise, a to jak **návrhem směrnice, se kterým bez jakýchkoli námitek souhlasí**, tak i uveřejněním sdělení, které oznamuje přesné vymezení škály „výjimek“ odpovídající zásadám jednotného trhu a Lisabonské

strategii. Ke sdělení se Výbor ještě vrátí ve zvláštním stanovisku, aby mohl konstruktivně přispět do diskuse.

3.2 Na základě předchozích zkušeností se však lze nicméně obávat, že všeobecný zájem na rychlém dospění ke shodě o návrhu směrnice by mohl padnout za oběť obraně zvláštních zájmů a politik. EHSV však doufá, že se tato obava ukáže jako nepodložená. Z hlediska technické správnosti je návrh nenapadnutelný: po rozhodnutí budou hrát roli již jen politické aspekty. EHSV upozorňuje tvůrce politik na nutnost zohlednit trh a občany, kteří potřebují transparentní, spravedlivé a rychle schválené zákony.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Dimitris DIMITRIADIS

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Chorvatsko na cestě k přistoupení

(2008/C 44/27)

Dne 16. února 2007 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k *Chorvatsko na cestě k přistoupení*.

Specializovaná sekce Vnější vztahy, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 3. října 2007. Zpravodajkou byla paní SIGMUND.

Na 439. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 24. a 25. října 2007 (jednání dne 24. října 2007), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 155 hlasy pro, 2 hlasy bylo proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

1. Úvod

1.1 Dne 20. dubna 2004 se Evropská komise pozitivně vyjádřila k žádosti Chorvatska o vstup do Evropské unie, dne 20. prosince 2004 rozhodla Evropská rada, že jednání o přistoupení budou zahájena v březnu 2005, což bylo poté přesunuto na říjen 2005.

1.2 Společný proces prověřování byl úspěšně dokončen v říjnu 2006 a bilaterální přístupová jednání mohla být zahájena. Významného pokroku již bylo dosaženo v oblasti politických a hospodářských kritérií a při přebírání *acquis communautaire*.

1.3 Výbor vítá hladký průběh jednání a širokou účast organizované občanské společnosti Chorvatska v tomto procesu,

zdůrazňuje ovšem, že je nezbytně nutné, aby se projednávání všech důležitých kapitol zúčastnili všichni dotyční zástupci organizací občanské společnosti, a zejména sociální partneři. Výbor v této souvislosti odkazuje na stanovisko ze dne 31. března 2004 a na konstatování uvedené v odstavci 5.5, které je i nadále platné, a proto je třeba jej zdůraznit (!).

1.4 Předkládané stanovisko nepřináší nové vyhodnocení stávajících statistických údajů, ale zabývá se zejména situací organizované občanské společnosti v Chorvatsku na základě analýzy jejich základů, možností a výzev.

(!) Stanovisko CESE ze dne 31. března 2004 k tématu kandidatury Chorvatska na vstup do EU (zpravodaj: pan STRASSER), odstavec 5.5: Předpokladem pro úspěšné přiblížení chorvatského hospodářství k podmínkám evropského vnitřního trhu je, že občanská společnost se bude účastnit potřebných reforem, kroků vedoucích k liberalizaci a přiblížení k právu EU. Podstatné je, aby chorvatští občané byli průběžně a dostatečně informováni o významu a dopadech integrace a aby zástupci organizací občanské společnosti byli zapojeni do politického rozhodovacího procesu. Úř. věst. C 112, 30.4.2004, s. 68 [není k dispozici v češtině].

2. Obecné připomínky k roli občanské společnosti

2.1 Historie vzniku organizované občanské společnosti v tzv. „starých“ členských státech se velmi podstatně liší od utváření aktivit občanské společnosti v tzv. „nových“ členských státech, v nichž existuje podobná situace jako v Chorvatsku, kde k ní ovšem dochází v časovém posunu. Zatímco ve starých státech vznikaly iniciativy občanské společnosti ve státě na základě potřeby či za účelem prosazení určitých zájmů dle zásady „zdola nahoru“, v nových státech vznikala angažovanost občanské společnosti sice pro určitou ideu či cíl, ale většinou především proti nadměrně silnému státu (to však neplatí pro sociální partnery, neboť zastupování zájmů vždy bylo jejich prioritou). V tomto vývoji také spočívá důvod pro to, že ve všech těchto státech více či méně existují nedostatky v těch oblastech, které se týkají zásadních prvků jednání občanské společnosti, jakými jsou důvěra, solidarita, transparentnost nebo autonomie.

2.2 Výbor se popisem organizované občanské společnosti zabýval poprvé v roce 1999 a formuloval její základní definici^(?). V souvislosti s analýzou situace a úlohy občanské společnosti v Chorvatsku má zásadní význam jeho konstatování, že sociální partneři jsou ze své povahy zástupci zaměstnavatelů a zaměstnanců – i z historických důvodů – „jádrum“ subjektů občanské společnosti. Společným znakem všech zástupců občanské společnosti je vedle zastupování zájmů rovněž závazek veřejné služby, což je jasně odlišuje od lobbyistů, kteří rovněž zastupují zájmy. Tato komplexní a otevřená definice organizované občanské společnosti se Výboru právě s ohledem na situaci v Chorvatsku zdá velmi důležitá, neboť Výbor sám konstatoval, že v Chorvatsku jsou v některých případech „nevládní organizace“ stavěny na roveň „občanské společnosti“ jako takové. Výbor výslovně varuje před zachováním této definice, která je z jeho pohledu neúplná, neboť již předem per definitionem vylučuje sociální partnery z účasti na jakémkoli druhu činnosti občanské společnosti.

2.3 Činnost zástupců organizované občanské společnosti zahrnuje kromě zastupování zájmů i účast na procesu vytváření mínění a vůle v podstatě v jakékoli formě. Vedle četných pragmatických forem účasti je však zásadní výrazovou formou participativní demokracie právě sociální a občanský dialog. Zatímco se sociální dialog kvůli tématům, které spadají do jeho rámce, omezuje přísně na sociální partnery a nelze ho rozšířit, mohou se občanského dialogu účastnit všichni zástupci organizované občanské společnosti, splňují-li nezbytná kritéria reprezentativnosti. Zatímco sociální dialog je jasně popsateľný, odpovídající definice občanského dialogu zatím chybí. Podstatě občanského dialogu nejvíce odpovídá popis *Jürgena HABERMASE*, podle nějž je občanský dialog jakožto součást participativní demokracie

interaktivní rozpravou, do níž mohou plynout i zhola normativní obsahy. Analogicky k sociálnímu dialogu může občanský dialog probíhat jak vertikálně, tedy mezi státem a organizovanou občanskou společností, tak i horizontálně, tedy mezi jednotlivými subjekty organizované občanské společnosti navzájem. Výbor zdůrazňuje význam pojmového rozlišování mezi sociálním a občanským dialogem: občanský dialog doplňuje sociální dialog, avšak nenahrazuje ho.

Na evropské úrovni je Evropský hospodářský a sociální výbor institucionálním zástupcem organizované občanské společnosti členských států, a je tak tedy „domovem občanského dialogu“, ne však dialogu sociálního.

2.4 Otázka reprezentativnosti aktérů občanské společnosti má dle názoru Výboru zvláštní význam, neboť souvisí s demokratickou legitimitou aktérů. Nestačí totiž kvantitativní reprezentace, tedy aby bylo zastoupeno dostatečné množství dotčených či zainteresovaných osob, ale určitá organizace občanské společnosti musí být také především kvalitativně reprezentativní, tzn. že musí být schopna konstruktivně se účastnit dění na základě odborných znalostí, zkušeností a určitých schopností. K dalším kvalitativním kritériím pro uznání organizace občanské společnosti patří právě v mladých demokraciích prvky jako transparentnost, demokratické struktury rozhodování, udržitelnost, hospodářská nezávislost a autonomie. Výbor se již v několika stanoviscích vyjádřil jak k otázce složení organizované občanské společnosti, tak k otázce reprezentativnosti jejích zástupců, a kromě přehledu subjektů občanské společnosti vypracoval i příkladný seznam kritérií reprezentativnosti^(?).

3. Současná situace

3.1 Ekonomická a sociální situace v Chorvatsku

3.1.1 Ekonomická situace v Chorvatsku je stabilní, ale v jednotlivých regionech zcela odlišná. Trvalý hospodářský růst o míře 4,8 %, který byl zaznamenán v posledních letech (2002-2006), se dle prognóz udrží v podobné míře i v příštích dvou letech, přičemž je ovšem nutno zmínit i nadále vysoké rozdíly v regionálním hospodářském vývoji. Průměrná míra inflace spotřební ceny činila v roce 2006 3,2 %, což znamená průměrný nárůst o 0,8 % od roku 2002, celkově byla ovšem zachována cenová stabilita. Existuje však i negativní vývoj v souvislosti s obchodním deficitem a zahraničním zadlužením a dochází také k rostoucímu zadlužení ve státním rozpočtu. V rámci boje proti zadlužení si Chorvatsko stále více uvědomuje, že je třeba posílit investiční činnost a partnerství veřejného a soukromého sektoru.

^(?) Stanovisko CESE ze dne 22. září 1999 k tématu úlohy a přínosu organizované občanské společnosti ke sjednocování Evropy (zpravodajka: paní SIGMUND), Úř. věst. C 329, 17.11.1999, s. 30 [není k dispozici v češtině].

Stanovisko CESE ze dne 25. dubna 2001 k tématu organizované občanské společnosti a evropské správy – přínos Výboru k vypracování bílé knihy (zpravodajové: paní SIGMUND a pan RODRÍGUEZ GARCIA CÁRO), Úř. věst. C 193, 10.7.2001, s. 117, [není k dispozici v češtině].

Stanovisko CESE ze dne 14. února 2006 k tématu Reprezentativnost evropských organizací občanské společnosti v kontextu občanského dialogu (zpravodaj: pan OLSSON), Úř. věst. C 88, 11.4.2006, s. 41.

^(?) Stanovisko CESE 851/1999 ze dne 22. září 1999 k úloze a přispěvků organizované občanské společnosti ke sjednocování Evropy [není k dispozici v češtině].

Výbor chce v této souvislosti poukázat také na to, že odpovídající opatření veřejného sektoru jsou nutná nejen pro vstup do EU, ale mohou být viděna v dlouhodobějším horizontu i jako signál k připravenosti splnit konvergenční kritéria pro přístup k třetímu stupni Evropské měnové unie.

3.1.2 Co se sociální situace týče, existuje i přes značný pokrok, který byl zaznamenán v posledních letech, ještě potřeba jednat, např. při odstranění problémů na trhu práce:

- dlouhodobá nezaměstnanost je podstatně vyšší, než evropský průměr, a souvisí rovněž s relativně nízkou mírou zaměstnanosti, čímž vytváří nepoměr mezi počtem zaměstnaných osob a osob pobírajících sociální dávky;
- harmonizovaná míra nezaměstnanosti (na základě průzkumu pracovní síly) má stabilní klesající tendenci a v prvním čtvrtletí tohoto roku dosáhla 11,2 %, a byla tedy oproti 11,8 % z první poloviny roku 2006 nižší;
- míra zaměstnanosti mladých lidí je velmi nízká;
- proti sobě stojí klesající formální nezaměstnanost a vysoká míra neformální zaměstnanosti;
- riziko nejistoty, tzn. nárůst špatně placených a nejistých zaměstnání, při vytváření nových pracovních míst je možné resp. dobře viditelné.

Dále je třeba jednat v oblasti i nadále relativně nízkých příjmů domácností.

3.1.3 Zpráva Evropské nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek v Dublinu (*) popisuje sociální situaci v Chorvatsku a obsahuje mj. následující doporučení: *Pro stálý růst a vytváření vysoce kvalitních pracovních míst je zapotřebí regionálně vyváženého vývoje. Prioritou politiky zaměstnanosti se místo podpory příjmů musí stát vzdělávací opatření, aby nezaměstnaní byli schopni pracovat a byli k práci motivováni. Rodinám, které si nemohou dovolit hledat byt na trhu, musí být poskytnuto finančně dostupné bydlení. Jsou nezbytné pobídky, aby byla dětem a mladým lidem umožněna školní docházka, a finančně dostupné možnosti péče o děti, aby byla podpořena účast žen na trhu práce a aby byla rodičům poskytována pomoc se sloučením pracovního a rodinného života. Celkový politický vzkaz musí znít tak, že zlepšení životních podmínek a sociální integrací je prioritou všech oblastí vytváření a provádění politik, neboť musí být zajištěna mnohovrstevná a rozsáhlá celková koncepce, s jejíž pomocí se zamezí a sníží chudoba, nerovnosti a sociální vyloučení.*

3.1.4 Vznikla řada iniciativ na podporu růstu MSP, a to jednak ze strany chorvatské vlády, jednak na základě aktivit

chorvatských a mezinárodních sponzorů a občanské společnosti.

Výbor považuje za důležité vytvořit příznivé prostředí pro obchod, a zejména pro MSP, jež jsou zejména ve znevýhodněných oblastech hnací silou růstu a tvorby pracovních míst. V této souvislosti Výbor vítá rostoucí aktivitu sdružení pro MSP činného v rámci chorvatského svazu zaměstnanců (HUP).

3.1.5 Zemědělství je dle názoru Výboru v rámci přístupových jednání klíčovou oblastí. Hlavními výrobci v zemědělství jsou malé zemědělské rodinné podniky o průměrné rozloze 2,4 hektarů, které vlastní 80 % zemědělsky využívané půdy a dobytka. Mnoho zemědělsky využitelných oblastí je z důvodů neodstraněných škod z války (např. miny) nepoužitelných, v řadě případů jsou zdrojem problémů nevyjasněné vlastnické poměry. Chorvatské zemědělství je v současné době málo konkurenceschopné a prochází hlubokou proměnou. Je zapotřebí provést celkovou reformu chorvatské zemědělské politiky, a to i v souvislosti se vstupem země do EU. Ministerstvo zemědělství již spustilo strategické programy rozvoje zaměřené na zvýšení konkurenceschopnosti domácí výroby. Pokroku lze dosáhnout také při zavádění programů týkajících se rozvoje venkova, politiky jakosti a ekologického zemědělství. Dále je nutné provést rozsáhlou strategii týkající se bezpečnosti potravin.

Je bezpodmínečně nutné, aby byly vytvořeny vhodné struktury pro provádění společné zemědělské politiky a aby bylo založeno politicky nezávislé zájmové zastoupení, které je nutné nejen z politických důvodů (záruka pro uplatnění spolurozhodování), ale i z praktických důvodů (pomoc při správě finančních prostředků Společenství v rámci předvstupní strategie v přístupové fázi a spolupráce při správě a rozdělování po vstupu).

3.1.6 Proces stárnutí obyvatelstva, který je typický pro všechny evropské země, je výzvou pro vytváření politik veřejného sociálního zabezpečení. Demografické změny představují problém i pro Chorvatsko, přestože je průměrná délka života v Chorvatsku – v prvé řadě ve srovnání s takzvanými „starými“ členskými státy – nižší než v mnoha ostatních evropských zemích. Chorvatský systém sociálního zabezpečení není koncipován tak, aby mohl reagovat na stárnutí obyvatelstva. Reformy sociálního zabezpečení byly silně ovlivněny mezinárodními finančními institucemi.

Zastupování zájmů staršího obyvatelstva je ostatně v Chorvatsku relativně novým fenoménem i v politice.

(*) Quality of life in Croatia: key findings from national research, Dublin 2007.

3.1.7 Míra migrace v Chorvatsku je relativně nízká, přičemž míra imigrace je téměř třikrát vyšší než míra emigrace. Jak tendence k imigraci, tak i emigraci však klesá a není důležitým statistickým faktorem.

3.2 Politická situace v Chorvatsku

3.2.1 Nadcházející volby do parlamentu (listopad 2007) nemají dle Výboru žádný vliv na stabilní politickou situaci v Chorvatsku. Výsledky průzkumu veřejného mínění o možném výsledku voleb se sice velmi rozcházejí, ale nejdůležitější politické strany jsou proevropsky založeny a proto je nepravděpodobné, aby došlo k odklonu od proevropského směřování chorvatské politiky. Všechny strany mají stejný cíl, kterým je vstup Chorvatska do EU v roce 2009.

3.2.2 V současné době probíhá ve veřejném sektoru několik reforem: reforma veřejné služby, která má za cíl vytvoření účinnější a kvalitnější státní správy; reforma soudnictví zaměřená na zpracování nedořešených případů z minulosti a na podporu uplatňování zásady právního státu.

3.2.3 V souladu s interním i externím ohodnocením má pro vstup do EU v agendě Chorvatska velký význam boj proti korupci. Veřejný sektor je stále více zapojován do trestních řízení s úřady, čímž je naplňován požadavek transparentnosti a zákonnosti v souvislosti s financováním politických stran a veřejných zakázek, přístupu k informacím a vyloučení střetu zájmů. Tyto snahy jsou ovšem podkopávány chybějící důvěrou v instituce, střednědobě však přinese rozsáhlá informační kampaň zajisté dobré výsledky.

Organizovaná občanská společnost má v tomto ohledu významnou úlohu a přispívá k boji proti korupci. V této souvislosti se v rámci regionálního partnerského projektu na *rozvoj místních občanských iniciativ cestou budování kapacit na několika úrovních* spojilo deset sdružení z osmi chorvatských měst do společné mezioborové sítě BURA.

3.2.4 V oblasti ochrany menšin je zapotřebí dalšího úsilí, ke kterým patří podpora a ochrana práv menšin, což by mělo vést k zapojení menšin do každodenního života. Výbor v této souvislosti vítá, že právo národních menšin na rovné zacházení při zaměstnávání ve veřejném sektoru je výslovně zmíněno a uplatňováno v plánu chorvatské vlády pro zaměstnanost na rok 2007. V této souvislosti by rovněž měly být zmíněny volby do rad pro národnostní menšiny v roce 2007. Úspěch lze zaznamenat při začleňování romské menšiny do školní

docházky. Kromě ochrany práv menšin je však nadále zapotřebí obzvláštní pozornosti při ukončení repatriace a začlenění uprchlíků a osob přebývajících v jiné části státu, resp. při znovuosídlení vracejících se uprchlíků, aby bylo zaručeno obnovení nejen infrastruktury, ale i společnosti. Celkově však lze konstatovat, že byly v zásadě učiněny správné kroky tím správným směrem.

3.3 Organizovaná občanská společnost v Chorvatsku

3.3.1 Právní rámec občanské společnosti spočívá v Chorvatsku především na následujících základech:

- zákon o sdružování dává sdružením v občanském sektoru nadřazený rámec a je relativně dobrým právním základem pro většinu aktérů občanské společnosti⁽⁵⁾;
- pracovní zákon upravuje zakládání a způsob práce (včetně rámce pro kolektivní vyjednávání) odborů, sdružení zaměstnavatelů a jejich příslušných zastřešujících organizací;
- zákon o dobrovolné činnosti upravuje definici, zásady, podmínky a postupy dobrovolné činnosti jako možnosti vykonávat dobrovolnou činnost formou organizování dobrovolné činnosti i v organizacích občanské společnosti;
- zákon o darech a nadacích⁽⁶⁾ je důležitým základem především pro financování veřejného sektoru;
- k dalším základům patří zákon o institucích, o sociálním zabezpečení, jakož i řada zákonů a ustanovení v oblasti financí, zdanění a humanitární činnosti, které se týkají i občanského sektoru. V této oblasti hrají důležitou roli také zástupci zaměstnavatelů a zaměstnanců (kromě své úlohy sociálních partnerů).

3.3.2 Pokrok ve vývoji chorvatské občanské společnosti je znát rovněž díky činnostem nevládních organizací. Práce občanského sektoru se do současnosti zaměřovala na ochranu a podporu lidských práv a humanitární činnost, nyní se orientuje stále více na tvorbu sociální politiky a sociálních práv.

⁽⁵⁾ Dle dostupných údajů je v Chorvatsku v současné době registrováno asi 27 000 sdružení.

⁽⁶⁾ V současné době existuje v Chorvatsku asi 90 nadací.

Také organizace na ochranu životního prostředí vybudovaly formální a neformální sítě pro konkrétní akce, a potvrdily tak svoji schopnost jednat společně.

Tendence k většímu propojování a vytváření organizovaných skupin lze pozorovat i u organizací mládeže, svazů zdravotně postižených osob a organizací žen.

Chorvatské organizace pro ochranu spotřebitele se snaží hájit práva spotřebitelů. Lidské a finanční zdroje však nejsou dostačující k tomu, aby bylo možné zabývat se ochranou spotřebitele, informováním spotřebitelů a trvale za spotřebitele lobovat.

3.3.3 Mezi činnostmi občanské společnosti si zaslouží zvláštní pozornost sociální dialog sociálních partnerů na různých rovinách.

Institucionální rámec pro tripartitní sociální dialog (zaměstnavatelé a odbory jako partneři vlády) je v rámci chorvatské hospodářské a sociální rady po formální stránce dobře vyvinut. Doposud však nepřinesl téměř žádné konkrétní výsledky. Jednou z příčin je fakt, že problematika roztržitého zájmových svazů zatím nebyla definitivně vyřešena, a to nejen na straně zaměstnanců. Větší provázanost zájmů na úrovni různých organizací by byla dle názoru Výboru žádoucí, a to i z hlediska reprezentativnosti jednotlivých svazů. Další příčinou je třeba hledat v konkrétním způsobu práce, mj. jsou lhůty na vypracování stanovisek sociálních partnerů většinou příliš krátké (často pouze 3-4 dny) a neexistuje ani zpětná vazba, proč nebyly určité návrhy brány v potaz.

Na úrovni podniků již probíhá autonomní dvoustranný sociální dialog. Na této úrovni má největší dopad jak na vztah mezi pracovníky a zaměstnavateli, tak i mezi odbory a zaměstnavateli, a to ve formě četných uzavřených kolektivních smluv a rad zaměstnanců. Autonomní dvoustranný sociální dialog však má ještě velký vývojový potenciál v oblasti řešení problému odborového zastupování u jednotlivých zaměstnavatelů a zastupování pracovníků při kolektivním vyjednávání. Kromě toho je zastupování zájmů a organizování pracovníků v MSP relativně málo běžné.

Na úrovni odvětví sociální dialog většinou chybí. Důvodem je zejména skutečnost, že dosud není zcela vyřešeno ani problém zastupování pracovníků a zaměstnavatelů, ani problém vymezení sektorů a odvětví jakožto složek kolektivního vyjednávání. Vzhledem k důležitosti sektorálních kolektivních vyjednávání pro ovlivnění celkové ekonomické situace by rozvoj sociálního dialogu na této úrovni měl být prioritou.

Jelikož sociální dialog stále ještě vedou vlády v rámci tripartitního sociálního dialogu, mají rozhodující význam především konzultace tří stran. Bez vývoje svébytných dvoustranných vztahů na národní a odvětvové úrovni a bez podpory kolektivních vyjednávání v jednotlivých odvětvových svazích bude velmi obtížné rozvinout strukturovanou a vyváženou konfrontaci sociálních partnerů. V této souvislosti by měly být zveřejňovány také statistiky o rozsahu činnosti odborových organizací a členství v nich.

3.3.4 Stejně jako v mnoha evropských zemích chybí zatím i v Chorvatsku pochopení pro nejrůznější formy občanského

dialogu. Přestože pro něj již chorvatská vláda vytvořila vhodné a funkční rámcové podmínky, nachází se tento občanský dialog v současnosti teprve v začátcích. Do nynějška se téměř nestávalo, aby u nějaké specifické problematiky bylo prostřednictvím širokého zastoupení zájmů dosaženo rozsáhlé shody v rámci občanského sektoru. Důvodem k optimismu je však angažovanost při návrhu zákona o informování veřejnosti, jakož i v otázkách životního prostředí v souvislosti s projektem ropovodu Družba-Adria a stavbou terminálu pro zkapalněný zemní plyn (LNG) na jaderském pobřeží.

3.3.5 Výbor v této souvislosti zdůrazňuje, že strukturovaný občanský dialog je jako doplněk sociálního dialogu nezbytnou součástí participativní demokracie. Nesmí být ovšem omezen pouze na možnost konzultace, ale musí především – v souladu se zásadou „zdola nahoru“, která je pro činnost občanské společnosti charakteristická – zaručovat právo na spoluúčast.

3.3.6 Institucionální rámec pro vytvoření moderního modelu participativní demokracie, který v Chorvatsku již existuje, je každopádně velmi slibný.

3.3.6.1 **Úřad chorvatské vlády pro spolupráci s nevládními organizacemi (Ured Vlade Republike Hrvatske za udruge)** byl v roce 1998 první veřejnou institucí, která měla za úkol budovat strukturovanou spolupráci mezi státem a občanskou společností. Dnes již tento úřad spravuje také významné finanční prostředky chorvatské občanské společnosti (85,94 mil. HRK), navrhuje řešení v oblasti zákonů pro tuto oblast a koordinuje aktivity národních, regionálních a místních aktérů. V roce 2006 poskytl chorvatským organizacím občanské společnosti finanční podporu v celkové výši 321 626 823,06 HRK, což je přibližně 44,1 mil. eur.

Úřad je zodpovědný také za kontrolu a uplatňování národní strategie, která byla přijata v červenci roku 2006 a má za cíl vytvoření vhodného prostředí pro rozvoj občanské společnosti.

Ve strategii je představena situace občanské společnosti a cíle v deseti oblastech:

- vztahy mezi státem a občanským sektorem orientované na hodnoty;
- sociální soudržnost a integrace;
- zapojení občanů do vytváření politiky;
- výchova k demokratické společnosti a k lidským právům;
- právní rámec pro práci a rozvoj občanské společnosti;
- institucionální rámec pro podporu rozvoje občanské společnosti;
- systém financování na podporu rozvoje občanské společnosti;
- regionální rozvoj;
- rozvoj dobrovolných a dobročinných aktivit, zakládání nadací;
- rozvoj občanské společnosti v mezinárodním kontextu.

Akční plán, který byl přijat vládou 1. února 2007 (*Operativní Plan*), definuje přesná opatření pro období let 2007 až 2011 a uvádí také zodpovědné instituce.

3.3.6.2 Rada pro rozvoj občanské společnosti (*Savjet za razvoj civilnog društva*) byla vytvořena v roce 2002, je mezisektorovým poradním grémiem chorvatské vlády a její úloha spočívá ve vypracovávání strategií pro rozvoj občanské společnosti a ve sledování provádění programů pro spolupráci vlády s daným odvětvím. Rada má paritní složení a sestává z 10 zástupců příslušných vládních míst, 10 zástupců organizované občanské společnosti a 3 expertů. Druhé funkční období této rady oficiálně skončilo v červenci 2006, vláda ho však prodloužila až do 1. února 2007. Na ustavující schůzi nové rady dne 16. února 2007 byl jmenován nový předseda. Do poloviny července 2007 se již konalo pět schůzí.

3.3.6.3 Národní nadace pro rozvoj občanské společnosti (*Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva*) byla založena chorvatským parlamentem v roce 2003 a je činná v oblasti, kterou nepokrývají národní a místní správní struktury. Hlavní úlohou této nadace je zajišťování finančních prostředků a know-how pro programy na podporu udržitelnosti obecně prospěšných organizací, mezisektorové spolupráce, občanských iniciativ, dobrovolných aktivit atd. Nadace je financována z rozpočtu, z příjmů ze státních loterií a ze zahraniční podpory (např. Evropské komise). Na vedení této inovační struktury se podílejí stejnou měrou zástupci úřadů, zástupci občanské společnosti a experti.

4. Analýza

4.1 Výbor uznává a oceňuje snahy Chorvatska o rychlý pokrok v přístupových jednáních a vidí dobré předpoklady pro to, aby toto tempo nebylo přerušeno kampaněmi před volbami na podzim 2007.

Výbor ovšem poukazuje na to, že opatření v oblasti zákonodárství a správní reformy musí být nanejvýš jednoduché, přehledné a především udržitelné. Iniciativa chorvatské vlády na zavedení systému jednotného kontaktního místa pro registraci společností je dle Výboru v tomto směru velmi významným krokem. Výbor v této souvislosti také výslovně vítá provádění projektu „Hitrorez“, který má za cíl snížit neúčinné a zastaralé zákony a právní předpisy a v jehož rámci bylo navrženo zrušení již 420 předpisů, které se týkají podniků. Bude se však muset dbát na to, aby legislativní opatření nevedla ke zrušení oprávněných ochranných práv zaměstnanců a aby byla v každém případě zachována již dosažená úroveň zaručení sociálních a kolektivních lidských práv. Výbor se ostatně domnívá, že jasnější a jednodušší

předpisy mohou být dalším prostředkem boje proti korupci a že se Chorvatsko díky tomuto balíčku opatření může stát vzorem pro celý region.

I v rámci procesního práva bude zapotřebí provést ještě jedno zjednodušení. Nová legislativní opatření však nesmějí být zrušena nepřizpůsobenými zákony, neboť by tím mohly právě v první choulostivé fázi členství vznikat negativní dopady jako např. nežádoucí právní nejistota.

Dle Výboru je třeba ještě vyřešit problematiku dlouho trvajících soudních procesů, kdy často dochází k tomu, že sociálně slabší účastníci soudního řízení jsou znevýhodněni tím, že proces trvá někdy až několik let, nebo jsou zastrašeni, aby takový proces vůbec zahájili. Jedním způsobem řešení procesů v oblasti zaměstnanosti by v zájmu kratších a zjednodušených procesů bylo zřízení pracovních a rozhodčích soudů.

I v oblasti koupě pozemků je zapotřebí transparentnějších opatření, která by zahraničním investorům dala potřebnou jistotu plánování. Důležitým krokem k dosažení tohoto cíle je vládou zahájený proces digitalizace a online dostupnosti katastrů v Chorvatsku.

4.2 Výbor v této souvislosti uznává zvláště složitou situaci Chorvatska, neboť země se zabývá současně přípravou na vstup a zpracováním následků občanské války (*Domovinski rat*).

4.3 Formální splnění přístupových kritérií nesmí být dle Výboru jediným cílem přístupových jednání. Aktivní role a příspěvek kvalitativně a kvantitativně reprezentativních aktérů organizované občanské společnosti bude mít právě v poslední fázi před vstupem v řadě oblastí zásadní vliv na postoj občanů Chorvatska ke vstupu a po vstupu budou tito zástupci organizované občanské společnosti v rámci existujícího sociálního dialogu i jako aktéři občanského dialogu významně přispívat k tomu, aby předpisy přijatého *acquis communautaire* byly skutečně prováděny a uplatňovány ve všech oblastech. Dále je nutné říci, že silné a trvale účinné organizace občanské společnosti mají důležité funkce při uplatňování *acquis communautaire* a při monitorování právě bezprostředně po vstupu Chorvatska do EU. Stejně tak významnou roli budou mít ve správní oblasti, např. při správě finančních pomoci Společenství. V mnoha oblastech (např. MSP a svobodná povolání, zemědělství) zatím takové horizontální a trvalé struktury, které by splňovaly tyto požadavky, chybějí. Posílení aktérů občanské společnosti, kteří odpovídají všem kritériím reprezentativnosti, není proto výlučně cílem přístupových jednání, nýbrž opatření, které bude mít pozitivní dopad zejména i po vstupu Chorvatska do EU.

5. Závěrečné poznámky

5.1 Chorvatská vláda si vytyčila cíl splnit do roku 2009 nezbytné podmínky pro vstup do EU. Výbor je rozhodnut v rámci svých možností Chorvatsko v jeho úsilí důrazně podporovat.

Výbor během posledních dvou přistoupení shromáždil důležité zkušenosti, které by chtěl podle možností v rámci probíhajících jednání o přistoupení Chorvatska v oboustranném zájmu a ke vzájemnému prospěchu zúročit.

5.2 Tato spolupráce by měla podle mínění Výboru probíhat pragmaticky, konkrétně a nebyrokraticky. Musí se nést v duchu společného přesvědčení, že organizovaná občanská společnost je nejen důležitým poradním partnerem v procesu utváření mínění a vůle při přístupových jednáních, ale že navíc bude hrát zásadní a především trvalou roli po vstupu. Účinné organizace občanské společnosti, které splňují hlavní kvalitativní a kvantitativní kritéria reprezentativnosti, jsou nezbytné, když je participativní složce moderní demokracie třeba vdechnout život. Pro Chorvatsko jako nový členský stát EU budou nepostradatelné i při provádění a konkrétním uplatňování harmonizovaných právních předpisů. Při zvládnání těchto současných i budoucích úkolů

nabízí Výbor svoji pomoc a spolupráci, která by mohla probíhat například následující formou:

- odvětvová setkání se zástupci organizované občanské společnosti Chorvatska za účelem výměny informací, názorů a zkušeností
- účast členů EHSV na seminářích či jiných iniciativách v rámci nástroje předvstupní pomoci (NPP)
- spolupráce s organizátory chorvatských informačních a komunikačních kampaní na vstup do EU, včetně společné přípravy konkrétních příkladů, které srozumitelně a transparentně ukáží důsledky vstupu pro určité skupiny. V této souvislosti je samozřejmé, že je třeba hovořit nejen o faktických aspektech, ale i o emocionální stránce věci. Odmítavé postoje ve fázi před vstupem se, jak známo ze zkušenosti, často zakládají na strachu vyplývajícím většinou z neinformovanosti. Zapojení členů Výboru do odpovídajících kampaní má také tu výhodu, že členové Výboru pocházejí z organizací, které jsou v mnoha případech srovnatelné se svazy chorvatské občanské společnosti. Jsou proto důvěryhodní a mohou s cílovými skupinami komunikovat na stejné úrovni.

V Bruselu dne 24. října 2007

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Dimitris DIMITRIADIS